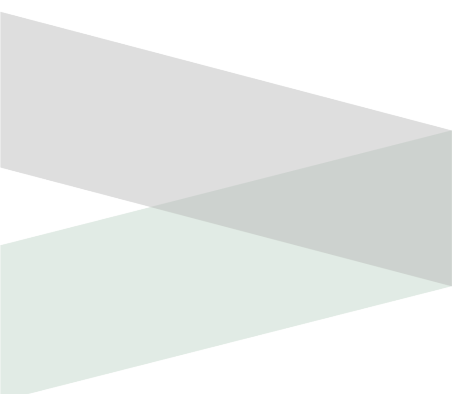

Saksbehandlingsrundskrivet – Retningslinjer for barnevernstjenestens saksbehandling

08 / 2022

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
POSTADRESSE:
Postboks 2233,
3103 Tønsberg

Sentralbord: 466 15 000

bufdir.no

Saksbehandlingsrundskrivet - Retningslinjer for barnevernstjenestens saksbehandling

Barne-, ungdoms og familiedirektoratet gir i dette rundskrivet en samlet oversikt over de regler som gjelder for barnevernstjenestens saksbehandling. Rundskrivet erstatter nåværende saksbehandlingsrundskriv *Retningslinjer for saksbehandling i barneverntjenesten* og det såkalte taushetspliktrundskrivet *Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten*, (Q-24, mars 2005).

Barnevernstjenestens viktigste oppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. For at barnevernstjenesten skal kunne ivareta denne oppgaven, er den gitt fullmakter som gir adgang til å gripe inn i borgernes privatliv. Dette er et ansvar og en myndighet som må forvaltes på en måte som ivaretar den enkeltes rettssikkerhet. Reglene for saksbehandling i offentlig virksomhet er sentrale i den sammenheng.

Barnevernloven og forvaltningslovens saksbehandlingsregler skal legge til rette for at barnevernstjenesten fatter riktige avgjørelser til rett tid, og for at barn og foreldres rettigheter ivaretas på en god måte. Dette rundskrivet gir barnevernstjenesten en oversikt over grunnleggende regler og krav, og skal bidra til at oppgaver løses på en forsvarlig måte og i tråd med regelverket. I tillegg gis det retningslinjer for en rekke av de vanskelige vurderingene ansatte i barnevernstjenestene må gjøre. Rundskrivet skal på denne måten bidra til at barnevernet har grunnleggende forvaltningsforståelse og skal også bidra til ensartet, korrekt og forutsigbar saksbehandling i barnevernstjenesten.

Rundskrivet er først og fremst utarbeidet som et verktøy for de ansatte i den kommunale barnevernstjenesten, men det vil også være nyttig for ansatte i andre kommunale og statlige instanser, advokater, studenter og andre som har behov for å sette seg inn i regler og normer på barnevernsfeltet.

Det er publisert flere andre retningslinjer og tolkningsuttalelser for enkelte tiltak og avgrensede problemstillinger som må ses i sammenheng med det som står i saksbehandlingsrundskrivet. Rundskrivet viser i stor grad til andre kilder der det er aktuelt. Se også [Bufdirs regelverksside](#), hvor lover og regelverk for barnevernretten er samlet.

Rundskrivet vil bli fortløpende oppdatert etter lov- og forskriftsendringer, lovtolkninger m.m. Rundskrivet er oppdatert etter gjeldende barnevernlov, og vil bli oppdatert når ny barnevernslov trer i kraft 1. januar 2023.

Utarbeidet av Bufdir

Publisert 19. august 2022

Innhold

Saksbehandlingsrundskrivet - Retningslinjer for barnevernstjenestens saksbehandling	0
Del 1. Rettslig rammer og sentrale hensyn	20
1. Menneskerettslig forpliktelser	20
1.1 FNs barnekonvensjon	20
1.2 Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK)	20
1.3 Grunnloven	20
2. Rettslige rammer og sentrale hensyn	21
2.1 Barnevernloven	21
2.1.1 Barnevernlovens formål	21
2.1.2 Barnevernlovens stedlige virkeområde	21
2.1.3 Hvem barnevernloven gjelder for	21
2.2 Forvaltningsloven	21
2.3 Barneloven	22
2.4 Grunnleggende prinsipper og bestemmelser.....	22
2.4.1 Barnets beste	23
2.4.2 Barns rett til medvirkning.....	24
2.4.3 Minste inngreps prinsipp.....	24
2.4.4 Foreldrenes rett til medvirkning.....	25
2.4.5 Biologiske prinsipp.....	25
2.4.6 Retten til familieliv	25
2.4.7 Hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn.....	26
2.4.8 Forsvarlighet	27
2.4.9 Barnevernstjenestens utredningsplikt	27
2.4.10 Kontradiksjon og plikten til å legge frem opplysninger.....	28
2.4.11 Konsekvenser for barnevernstjenestens saksbehandling på bakgrunn av EMD-avgjørelser	30
2.5 Andre relevante lover for barnevernstjenestens saksbehandling	31
2.5.1 Adopsjonsloven	31
2.5.2 Offentlighetsloven.....	31
2.5.3 Tvisteloven.....	32
2.5.4 Kommuneloven	32
2.5.5 Rettshjelploven.....	32
2.5.6 Personopplysningsloven/personvernforordningen (GDPR).....	32
2.5.7 Arkivloven.....	33
Del 2 Generelle saksbehandlingsregler	33

3. Beslutningsprosessen	33
3.1 Beslutningsgrunnlaget.....	34
3.1.1 Sakens faktum	34
3.1.2 Det rettslige grunnlaget.....	34
3.1.3 Analyser og vurderinger	34
3.2 Beslutningen (vedtak og andre avgjørelser).....	35
3.3 Dokumentasjonskrav.....	35
4. Barnevernstjenestens vedtak	35
4.1 Enkeltvedtak.....	35
4.1.1 Hvilke av barnevernstjenestens avgjørelser er enkeltvedtak?.....	35
4.1.2 Avgjørelser som ikke er enkeltvedtak	36
4.1.3 Enkeltvedtak som treffes av fylkesnemnda i førsteinstans.....	36
4.2 Saksbehandlingskrav ved enkeltvedtak.....	36
4.2.1 Forhåndsvarsel	37
4.2.2 Vedtakets utforming.....	37
4.3 Krav til vedtakets innhold.....	38
4.3.1 Vedtakets konklusjon	38
4.3.2 Begrunnelse.....	38
4.3.3 Andre opplysninger vedtaket må inneholde	40
4.4 Melding om barnevernstjenestens vedtak.....	40
4.5 Klage og omgjøring av barnevernstjenestens vedtak	41
4.5.1 Klageadgang eller annen rettslig klageinteresse.....	41
4.5.2 Klagefrist.....	41
4.5.3 Krav til klagen	42
4.5.4 Veiledning til å klage på enkeltvedtak.....	42
4.5.5 Klageinstans på barnevernstjenestens vedtak.....	42
4.5.6 Barnevernstjenesten behandling av klage over enkeltvedtak	42
4.5.7 Omgjøring av vedtak uten klage.....	43
4.5.8 Statsforvalterens behandling av klage	43
5. Barnevernstjenestens dokumentasjonsplikt og arkivering	45
5.1 Dokumentasjonsplikt.....	45
5.1.1 God og forsvarlig dokumentasjon er en viktig rettsikkerhetsgaranti.	45
5.1.2 Rettslig grunnlag for dokumentasjonsplikt	46
5.1.3 Hvilke opplysninger skal nedtegnes?	46
5.2 Arkivplikt.....	47
6. Partsstatus og partsrettigheter	48

6.1	Hvem er part i en barnevernssak?	48
6.2	Partsstatus utløser rettigheter etter forvaltningsloven	48
6.3	Barns partsstatus	48
6.3.1	Konsekvenser av at barn har partsstatus	49
6.4	Foreldres partsstatus	50
6.4.1	Foreldreansvar	50
6.4.2	Bostedforelder	51
6.4.3	Samværsforelder	51
6.4.4	Partsstatus på ulike stadier i en barnevernssak	51
6.5	Fosterforeldres rettigheter	54
6.6	Partsstatus for andre personer	54
7.	Inhabilitet	55
7.1	Generelt om begrepet habilitet	55
7.2	Hensynene bak reglene	55
7.3	Hvilke habilitetsregler gjelder?	55
7.4	For hvilke saker gjelder reglene?	55
7.5	Når er man inhabil?	55
7.6	Unntak for hastesaker	56
7.7	Tjenestemannens plikt til selv å vurdere sin habilitet	56
7.8	Konsekvenser av inhabilitet	56
7.8.1	Oppnevning av stedfortreder	56
7.8.2	Overføring av saken til sideordnet eller overordnet organ	57
7.8.3	Statsforvalterens fullmakt og behandling av anmodning om å overføre sak fra en kommune til en annen	57
7.9	Ugyldig avgjørelse	57
8.	Saksbehandlingstid	58
9.	Veiledningsplikt	58
10.	Bruk av tolk og plikt til å oversette dokumenter	58
10.1	Plikt til å bruke tolk	58
10.2	Krav om kvalifisert tolk	59
10.3	Forbud mot bruk av barn som tolk	59
10.4	Plikt til å oversette dokumenter	59
11.	Melding til folkeregisteret om adresseendring på barn	59
11.1	Skjult adresse etter barnevernloven og adressesperre i folkeregisteret	60
11.1.1	Skjult adresse etter barnevernloven	60
11.1.2	Adressesperre i folkeregisteret/gradering av adresseopplysninger	60

11.1.3	Melding om flytting til folkeregisteret ved sperret adresse og gradering	61
Del 3 Organisering av barnevernet.....		62
12.	Kommunen og barnevernstjenestens ansvar og oppgaver.....	62
12.1	Kommunens ansvar og oppgaver	62
12.1.1	Kommuneledelsens styring og ledelse av barnevernstjenesten	62
12.1.2	Kommunens og barnevernstjenestens forebyggende virksomhet	63
12.2	Barnevernstjenestens ansvar	64
12.2.1	Tidlig innsats	65
12.3	Organisering av akuttberedskap	66
12.4	Interkommunalt samarbeid.....	66
12.4.1	Hjemmel for samarbeid mellom kommuner på barnevernfeltet	66
12.4.2	Ansettelsesforhold ved vertskommunesamarbeid	67
12.4.3	Vertskommunesamarbeid og leder for barnevernstjenesten.....	67
12.5	Ansvarsfordeling mellom oppholdskommune og bostedskommune	68
12.5.1	Oppholdskommunens ansvar.....	68
12.5.2	Oppholdskommunen har ansvar for å reise sak for fylkesnemnda	68
12.5.3	Oppfølgingsansvar etter fylkesnemndsvedtak.....	69
12.5.4	Oppfølgingsansvar etter vedtak om frivillig plassering.....	69
12.6	Kommunens økonomiske ansvar	70
12.7	Underholdsbidrag til/fra foreldrene.....	70
12.7.1	Kommunens mulighet til å kreve oppfostringsbidrag fra foreldrene.....	70
12.7.2	Bortfall av barnebidrag.....	70
12.7.3	Bortfall av bidragsforskudd	71
12.7.4	Bortfall av barnetrygd.....	71
12.8	Internkontroll	71
12.9	Kommunens adgang til å benytte private tjenesteytere	72
12.9.1	Delegasjonsforbud.....	72
12.9.2	Kan la seg bistå av private aktører	72
12.10	Tilsyn.....	73
12.10.1	Private aktørers rettsgrunnlag for å behandle sensitive personopplysninger.....	74
12.11	Barnevernstjenestens ansvar når barn har behov for tjenester fra flere instanser og annet lovverk.....	74
12.11.1	Barn som har behov for hjelp fra både barnevernstjenesten og helsetjenesten	74
12.11.2	Barnevernstjenestens ansvar for barn under kriminalomsorgen	75
12.12	Barn som har behov for beskyttet tilsyn etter barneloven	75
12.12.1	Beskyttet tilsyn	76

12.12.2	Støttet tilsyn	76
13.	Statlig barnevern	77
13.1	Statlige barnevernsmyndigheters organisatoriske inndeling.....	77
13.1.1	Departementets oppgaver	77
13.1.2	Bufetats organisering og oppgaver	77
13.1.3	Statsforvalterens oppgaver	78
13.2	Bufetats bistandsplikt.....	78
13.2.1	Generelt om bistandsplikten	78
13.2.2	Bistandsplikten på fosterhjemsområdet	79
13.2.3	Bistandsplikten ved akutt plasseringer	79
13.2.4	Bistandsplikten ved frivillig plassering	79
13.3	Spesialisert tilbud fra staten uten bistandsplikt.....	80
13.3.1	Spesialiserte fosterhjem	80
13.3.2	Utredning og hjelpetiltak for barn 0-6 år	80
13.3.3	Spesialiserte hjelpetiltak	81
13.3.4	Tilbud om tverrfaglig helsekartlegging.....	81
13.4	Omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere.....	81
Del 4	Taushetsplikt og meldeplikt	82
14.	Taushetsplikt	82
14.1	Hensyn bak taushetspliktsreglene.....	82
14.2	Begrepene forvaltningsmessig og profesjonsbestemt taushetsplikt.....	83
14.3	Hvem omfattes av taushetsplikten	83
14.4	Hva innebærer det å ha taushetsplikt?	84
15.	Barnevernstjenestens plikt og adgang til å formidle opplysninger	85
15.1	Rettslig grunnlag for å gi taushetsbelagte opplysninger til andre	85
15.1.1	Samtykke	85
15.1.2	Anonymiserte opplysninger	86
15.1.3	Ingen berettiget interesse tilsier at opplysningene hemmeligholdes.....	86
15.1.4	Opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for	86
15.1.5	Arbeidsmessige forhold innenfor samme etat/organ.....	88
15.1.6	Kontroll og revisjon	89
15.1.7	Statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver.....	89
15.1.8	Adgangen til å gi taushetsbelagte opplysninger til andre forvaltningsorganer	90
15.1.9	Anmeldelse eller gi opplysninger om lovbrudd til påtalemyndighet eller vedkommende kontrollmyndighet.....	90
15.1.10	Når det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse	91

15.2	Nærmere om barnevernstjenestens plikt og adgang til å formidle opplysninger til enkelte særlige instanser og samarbeidspartnere	91
15.2.1	Helse- og omsorgstjenesten når en gravid misbruker rusmidler	91
15.2.2	Påtalemyndigheten	91
15.2.3	Kriminalomsorgen	93
15.2.4	Folkeregisteret.....	94
15.2.5	Utlendingsmyndighetene	94
15.2.6	Andre barnevernstjenester	94
15.2.7	Tilbakemelding til melder.....	94
15.2.8	Andre lands myndigheter	95
15.2.9	Media.....	95
15.2.10	Fosterforeldre, institusjoner, tilsynspersoner, støttekontakter og lignende.....	95
15.2.11	Ansvarsgruppemøter og lignende fora.....	96
15.2.12	Konsultasjonsteam og lignende fora	96
15.3	Ved mistanke om mishandling eller andre alvorlige overgrep mot barn.....	97
15.3.1	Mistanke om at en barnevernansatt kan ha begått overgrep mot barn	97
16.	Innsynsrett	97
16.1	Partsinnsyn	97
16.1.1	Hva er et dokument?.....	98
16.1.2	Når foreligger det en «sak»?	98
16.1.3	Hvem kan be om partsinnsyn?	98
16.1.4	Dokumenter og opplysninger som kan unntas partsinnsyn.....	98
16.1.5	Faktiske opplysninger kan ikke unntas.....	103
16.1.6	Praktisk gjennomføring av innsynsretten.....	103
16.1.7	Vedtak ved avslag på innsyn.....	104
16.1.8	Klage på avslag om innsyn.....	104
16.1.9	Partens taushetsplikt i forhold til taushetsbelagte opplysninger om andre.....	104
16.2	Innsyn etter offentlighetsloven.....	104
16.2.1	Hovedregler om innsyn etter offentlighetsloven	104
16.2.2	Unntak fra innsyn	105
16.2.3	Plikten til å vurdere merinnsyn	105
16.2.4	Frist for behandling av innsynskrav.....	105
16.2.5	Utforming av innsynsavslag og klageadgang.....	106
16.3	Innsyn etter personopplysningsloven og personvernforordningen (GDPR)	106
16.3.1	Den registrertes rett til innsyn	106
16.3.2	Behandling av innsynskrav	107

16.4	Rett til opplysninger om barnet etter barneloven § 47	107
16.4.1	Hvem har rett på opplysninger om barnet?.....	107
16.4.2	Hvilke opplysninger har forelderen rett på?	108
16.4.3	Innsyn kan nektes dersom det kan være til skade for barnet.....	108
16.4.4	Tap av rett til opplysninger i særlige tilfeller.....	108
17.	Meldeplikt til barnevernstjenesten.....	108
17.1	Hvem gjelder meldeplikten for?.....	109
17.2	Meldeplikten er en selvstendig plikt	109
17.3	Vilkår for meldeplikt	110
17.3.1	Alvorlige mangler ved den daglige omsorgen, mishandling og annen alvorlig omsorgssvikt.....	111
17.3.2	Alvorlige atferdsproblemer	111
17.3.3	Mangel på nødvendig helsehjelp	112
17.3.4	Menneskehandel	112
17.4	Krav til bekymringens styrke	112
17.5	Hvordan oppfylle meldeplikten?	113
17.6	Informasjon til barn og foreldrene om melding til barnevernstjenesten	114
Del 5	Fasene i en barnevernssak	114
18.	Bekymringsmelding.....	114
18.1	Hvordan skal barnevernstjenesten følge opp en bekymringsmelding?.....	114
18.2	Saker der barn eller foreldre selv tar kontakt	115
18.3	Anonyme meldinger	115
18.4	Meldinger må ses i sammenheng med eventuelt tidligere meldinger	115
18.5	Behandling av meldinger utenom ordinær åpningstid	115
18.6	Hva kan barnevernstjenesten gjøre i meldingsfasen?	116
18.6.1	Hvordan håndterer barnevernstjenesten en melding/underretning fra politiet?.....	116
18.7	Hvilke meldinger skal følges opp med undersøkelse?	116
18.8	Hva skal barnevernstjenesten gjøre hvis de henlegger en melding?.....	117
18.8.1	Åpenbart grunnløse meldinger	117
18.9	Vurderinger og konklusjoner skal dokumenteres	117
18.10	Informasjon om henlagte meldinger.....	117
18.11	Oppbevaring av henlagte meldinger	118
18.12	Meldinger om ufødte barn	118
18.12.1	Særlig om melding om gravid rusmiddelavhengig som tilbakeholdes i institusjon	118
18.13	Ny melding i undersøkelsesperioden	118
18.14	Ny melding i aktiv sak	119

18.15	Beskyttelse av kilder	119
18.16	Tilbakemelding til melder	120
19.	Undersøkelse.....	120
19.1	Innledning.....	120
19.1.1	Samarbeid, medvirkningsrett og hensynet til barnets beste i undersøkelsen.....	121
19.1.2	Krav til undersøkelsens innhold og omfang	121
19.2	Planlegging av undersøkelsen	122
19.2.1	Hvem er sakens parter?.....	122
19.2.2	Undersøkelsen må settes raskt i gang.....	122
19.2.3	Plan for undersøkelsen.....	122
19.3	Hva skal undersøkes?	123
19.3.1	Opplysninger fra tidligere barnevernssak	123
19.3.2	Barnets helhetlige situasjon og behov	123
19.3.3	Fokus på barnets helse i undersøkelsen.....	124
19.4	Hvem skal undersøkelsen rette seg mot?	124
19.4.1	Foreldre	124
19.4.2	Andre omsorgspersoner	125
19.4.3	Søsken.....	125
19.5	Undersøkelsesplikt selv om andre instanser har kontakt med familien	125
19.6	Iverksetting av hjelpetiltak i undersøkelsesfasen	125
19.7	Hvilken kommune skal undersøke?.....	125
19.8	Undersøkelsesaktiviteter.....	126
19.8.1	Samtaler med foreldre	126
19.8.2	Samtaler med barnet.....	127
19.8.3	Hjemmebesøk og observasjon	128
19.8.4	Pålegg om å bringe barnet til medisinsk undersøkelse.....	129
19.8.5	Innhenting av opplysninger	129
19.8.6	Bruk av sakkyndige	132
19.8.7	Særlig om undersøkelse av barn i alder 0-6 år	133
19.9	Undersøkelser der foreldrene ikke samarbeider	135
19.10	Familier som flytter til ny kommune etter at barnevernstjenesten har åpnet undersøkelse	135
19.11	Politibistand.....	136
19.11.1	Vilkår for bruk av politibistand	136
19.11.2	Gjennomføringen av politibistand.....	136
19.11.3	Samarbeid med politiet	136

19.11.4	Dokumentasjonskrav ved bruk av politibistand	136
19.12	Avslutning av undersøkelsen	136
19.12.1	Frist for å gjennomføre undersøkelser	137
19.13	Henleggelse med bekymring og ny undersøkelse	139
19.14	Tilbakemelding til melder etter undersøkelse	140
20.	Hjelpetiltak	141
20.1	Frivillige hjelpetiltak	141
20.1.1	Vilkår for frivillige hjelpetiltak	141
20.1.2	Hvilken type hjelpetiltak skal settes inn	141
20.1.3	Ansaret som ligger til andre sektorer enn barnevernet	142
20.1.4	Samarbeid med andre instanser	142
20.1.5	Samtykke til hjelpetiltak	142
20.2	Adgang til å pålegge hjelpetiltak	143
20.2.1	Kompenserende tiltak	143
20.2.2	Tilsyn og kontrollerende tiltak	143
20.2.3	Omsorgsendrende tiltak	143
20.2.4	Tidsbegrensning	144
20.3	Foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke	144
20.4	Forenklet behandling	144
20.5	Iverksettelse av hjelpetiltak	144
20.6	Oppfølging av hjelpetiltak	145
20.7	Avslutning av hjelpetiltak	145
20.8	Finansiering av hjelpetiltak	145
20.9	Hvis en familie som mottar hjelpetiltak flytter fra kommunen	145
20.10	Statlige hjelpetiltak	145
20.10.1	Hjelpetiltak til familier med barn i alderen 0-6 år	145
20.10.2	Spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet	146
21.	Akuttvedtak	146
21.1	Barns rett til medvirkning	147
21.2	Beslutningsgrunnlaget	147
21.3	Akuttiltak- uten tvang	147
21.3.1	Midlertidig vedtak i akuttsituasjoner når barnet er uten omsorg barnevernloven § 4-6 første ledd	147
21.3.2	Frivillig plassering – barnevernloven § 4-4 sjette ledd	148
21.3.3	Tvangsplassering selv om det samtykkes til plassering	149
21.3.4	Samvær mens barnet er frivillig akutt plassert	149

21.4	Akutt plassering gjennomført med tvang	149
21.4.1	Ved fare for at barnet blir vesentlig skadelidende.....	149
21.4.2	Vedtak om flytteforbud	150
21.4.3	Akuttvedtak om omsorgsovertakelse av nyfødte barn.....	151
21.4.4	Akuttvedtak om plassering av barn med alvorlige atferdsvansker i institusjon	151
21.4.5	Akuttvedtak ved fare om utnyttelse av barn til menneskehandel.....	151
21.5	Vedtaksmyndighet og saksgang	152
21.5.1	Hvem har kompetanse til å fatte akuttvedtak?.....	152
21.5.2	Frist for å få akuttvedtaket godkjent i fylkesnemnda	152
21.5.3	Klage på akuttvedtaket.....	153
21.5.4	Frist for å sende begjæring om tiltak til fylkesnemnda.....	153
21.5.5	Oppfølging av akuttvedtak	153
21.5.6	Politiets bistandsplikt	153
21.6	Bruk av akuttvedtak når barn er plassert med hjemmel i barnevernloven.	153
21.6.1	Barn plassert etter en omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12.....	153
21.6.2	Barn plassert etter en omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12, eller med hjemmel i barnevernloven § 4-24	154
21.7	Bruk av barnevernloven § 4-6 annet ledd og § 4-12 overfor enslige mindreårige asylsøkere som bor på asylmottak.....	154
22.	Omsorgsovertakelse	154
22.1	Når skal barnevernstjenesten sende over sak til fylkesnemnda med forslag om å overta omsorgen for et barn?.....	155
22.1.1	Barnevernstjenestens plikt til å reise sak om omsorgsovertakelse	155
22.1.2	Omsorgsovertakelse på grunn av alvorlig omsorgssvikt, jf. barnevernloven § 4-12 ..	155
22.2	Vedtak om omsorgsovertakelse når barnet bor utenfor hjemmet, jf. barnevernloven § 4-8 annet og tredje ledd.....	156
22.2.1	Særlig om omsorgsovertakelse av nyfødte	157
22.2.2	Omsorgsovertakelse begrunnet i tilknytning.....	157
23.	Opphevelse av omsorgsovertakelse.....	157
23.1	Hovedregel om tilbakeføring dersom foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg	158
23.1.1	Krav om overveiende sannsynlighet	158
23.1.2	Hensynet til barnets beste	158
23.2	Tilbakeføring skal ikke skje hvis barnet får alvorlige problemer (tilknytningsunntaket)	158
23.3	Det er fylkesnemnda som har beslutningsmyndigheten	159
23.4	Fosterforeldrenes rett til å uttale seg	159
23.5	Sperrefrist på 12 måneder	159

23.5.1	Krav om «vesentlige endringer i barnets situasjon» når tilbakeføring tidligere har vært avvist på grunn av tilknytningsunntaket	159
23.5.2	Det er barnevernstjenesten som må fremme sak om tilbakeføring for fylkesnemnda 160	
23.5.3	Bortfall av vedtak om omsorgsovertakelse	160
24.	Fratakelse av foreldreansvar	160
24.1	Formål med fratakelse av foreldreansvar	161
24.2	Vilkår for fratakelse av foreldreansvar	161
24.3	Krav til begrunnelse	161
24.4	Oppnevning av ny verge for barnet	161
24.5	Oppheving av vedtak om fratakelse av foreldreansvar	161
24.6	Sperrefrist	162
25.	Adopsjon	162
25.1	Vilkår for å fatte vedtak om adopsjon	162
25.1.1	Barnevernloven	162
25.1.2	Praksis fra EMD og Høyesterett	163
25.2	Saker hvor barnet har tilknytning til et annet land	163
25.3	Krav til adopsjonssøknaden	163
25.4	Barnevernstjenestens saksforberedelse	164
25.5	Særlig om pågående farskapssak eller usikkerhet om farskapet	165
25.6	Barnevernstjenestens oppgaver når adopsjonsvedtaket er rettskraftig	165
25.7	Bufetats oppgave når adopsjonsvedtaket er rettskraftig	165
25.8	Besøkskontakt	166
26.	Atferdstiltak	166
26.1	Barns rettigheter i forbindelse med atferdstiltak	166
26.2	Tvangsplassering i institusjon etter § 4-24 som følge av barnets alvorlige atferdsvansker	166
26.2.1	Barnevernstjenestens rolle ved vedtak om atferdstiltak	166
26.2.2	Vilkår for plassering	167
26.2.3	Krav til plasseringens innhold og varighet	168
26.2.4	Krav til institusjonen	168
26.2.5	Tvangsplassering av barn som fyller 18 år i løpet av plasseringstiden	169
26.2.6	Forholdet til omsorgsovertakelse	169
26.3	Frivillig plassering etter § 4-26 på grunn av alvorlige atferdsvansker	169
26.3.1	Krav til samtykke	169
26.3.2	Tilbakehold når samtykket trekkes tilbake	170
26.4	Midlertidig vedtak etter § 4-25 annet ledd annet punktum	170

26.5	Tvangsplassering ved fare for utnyttelse til menneskehandel.....	170
26.5.1	Midlertidig vedtak vedakutt fare for utnyttelse til menneskehandel.....	171
27.	Ettervern	171
27.1	Vilkår for og formål med ettervern	171
27.2	Informasjon til ungdommen om retten til ettervern	171
27.3	Ungdom som takker nei til ettervern.....	172
27.4	Den konkrete vurderingen av behovet for ettervern.....	172
27.5	Begrunnelsesplikt	172
27.6	Tiltaksplan.....	172
27.7	Hvilken kommune har ansvaret?.....	172
27.8	Aktuelle ettervernstiltak.....	172
27.9	Samarbeid med andre instanser	173
28.	Iverksettning av vedtak	173
28.1	Frist for iverksettelse av vedtak om omsorgsovertakelse.....	174
28.1.1	Fristforlengelse	174
28.1.2	Når er vedtaket iverksatt?.....	174
28.1.3	Utvidet frist i barnebortføringsaker.....	174
28.2	Iverksettelse av vedtak om atferdsplassering etter barnevernloven § 4-24 og plassering begrunnet i fare for menneskehandel etter barnevernloven § 4-29.....	175
28.3	Iverksettelse av vedtak om adopsjon etter barnevernloven § 4-20	175
28.4	Fristens utgangspunkt	175
28.5	Bruk av politibistand ved fullbyrdelse av vedtak.....	175
28.5.1	Vilkår for bruk av politibistand	175
28.5.2	Kompetanse til å beslutte politibistand	176
28.5.3	Gjennomføring av politibistand.....	176
28.5.4	Dokumentasjonskrav ved bruk av politibistand.....	176
28.5.5	Barnets rett til medvirkning	176
29.	Barnevernstjenestens ansvar for å sikre helsehjelp til barn i barnevernet.....	176
29.1	Pakkeforløp - kartlegging og utredning av psykisk helse og rus hos barn og unge.....	177
29.2	Samarbeid mellom barnevernstjenesten og psykisk helsetjenester.....	178
29.3	Helsekartlegging av barn i barnevernet	178
29.3.1	Formål med tverrfaglig helsekartlegging.....	179
Del 6	Samvær	179
30.	Samvær	179
30.1	Barn og foreldre har rett til samvær	179
30.2	Andre slektingers rett til samvær	180

30.3	Det skal legges til rette for samvær med søsken	180
30.4	Barnevernstjenesten kan legge til rette for mer samvær og samvær med andre	181
30.5	Samvær skal ikke utsette barnet for en urimelig belastning.....	181
30.6	Tilsyn under samvær	181
30.7	Samværene må tilrettelegges slik at de får god kvalitet.....	182
30.8	Samvær kan stanses hvis det er nødvendig for å beskytte barnet	182
30.9	Kontakt på telefon og digitale plattformer	183
30.10	Plan for gjennomføring av samvær og kontakt	183
30.11	Samværsordningen må evalueres og eventuelt justeres	183
30.12	Hvis det er behov for å redusere samværsomfanget.....	183
Del 7 Oppfølging av barn og foreldre.....		184
31. Oppfølging av hjelpetiltak		184
31.1	Løpende plikt til å følge med på foreldrene og barnets situasjon og utvikling.....	184
31.2	Krav om tiltaksplan når det er iverksatt hjelpetiltak	184
31.2.1	Regelmessig evaluering av tiltaksplanen.....	185
31.2.2	Medvirkning til tiltaksplanen.....	185
31.3	Bruk av tolk ved oppfølging av hjelpetiltak	185
31.4	Bruk av individuell plan når barnet mottar hjelpetiltak	185
31.5	Barnets rett til tillitsperson	185
31.6	Barnevernstjenestens beslutningskompetanse når et barn mottar hjelpetiltak	186
32. Oppfølging av akutttiltak - midlertidig omsorgsovertakelse		186
32.1	Løpende plikt til å følge med på barnets omsorgssituasjon og utvikling	186
32.2	Løpende plikt til å følge med på foreldrenes situasjon	187
32.2.1	Bruk av tolk ved oppfølging av akuttvedtak.....	187
32.2.2	Formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser	187
32.3	Barnevernstjenestens beslutningskompetanse	188
32.4	Mottak av barnetrygd.....	188
32.4.1	Omsorgsansvar og den daglige omsorg	188
32.4.2	Særlig om barnets økonomiske forhold	188
32.4.3	Særlig om avgjørelser knyttet til skolegang	189
32.4.4	Særlig om samtykke til helsehjelp på vegne av barnet	189
32.5	Barnets rett til tillitsperson	189
33. Oppfølging av omsorgsovertakelse		189
33.1	Oppfølging av barn etter omsorgsovertakelse.....	189
33.1.1	Løpende plikt til å følge med på barnets omsorgssituasjon og utvikling	190
33.1.2	Bruk av individuell plan ved omsorgsplasseringer	190

33.1.3	Barnets rett til medvirkning	190
33.1.4	Barnets rett til tillitsperson	190
33.2	Oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse	191
33.2.1	Løpende plikt til å følge med på foreldrenes situasjon	191
33.2.2	Tilby veiledning og oppfølging til foreldrene.....	191
33.2.3	Formidle kontakt med familievernet og øvrige hjelpeinstanser	192
33.2.4	Bruk av tolk ved oppfølging av omsorgsovertakelse.....	192
33.3	Omsorgsplan.....	192
33.3.1	Plan som skal foreligge ved omsorgsovertakelsen.....	192
33.3.2	Plan for barnets fremtidige omsorgssituasjon	193
33.3.3	Vurdering av videre tiltak i god tid før barnet blir myndig.....	193
33.4	Vurdere opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse	194
33.4.1	Plikt til jevnlig å vurdere tilbakeføring til hjemmet.....	194
33.4.2	Gjenforeningsmålsettingen	194
33.4.3	Bare fylkesnemnda kan oppheve vedtak om omsorgsovertakelse.....	194
33.4.4	Vurdere tilbakeføring opp mot barnets behov	194
33.4.5	<i>Barnevernstjenesten kan ikke avvise en begjæring om tilbakeføring</i>	195
33.4.5.1	<i>Begrensning i retten til å kreve opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse.....</i>	195
33.5	Barnevernets beslutningskompetanse ved omsorgsovertakelse.....	196
33.5.1	<i>Daglig omsorg</i>	196
33.5.2	Restforeldreansvar	196
33.5.3	Særlig om barnets økonomiske forhold	196
33.5.4	Særlig om avgjørelser knyttet til skolegang	197
33.5.5	Særlig om samtykke til helsehjelp på vegne av barnet	197
33.6	Mottak av barnetrygd.....	197
34.	Oppfølging av atferdstiltak.....	197
34.1	Løpende oppfølging av barnets omsorgssituasjon og utvikling	198
34.2	Tiltaksplan når barnet er atferdsplassert	198
34.2.1	Regelmessig evaluering av tiltaksplanen.....	199
34.2.2	Bistand fra Bufetat til utarbeidelse av tiltaksplanen.....	199
34.2.3	Medvirkning til tiltaksplanen.....	199
34.3	Behov for individuell plan når barnet er atferdsplassert	199
34.4	Særlig om oppfølging av barn som er i konflikt med loven.....	199
34.5	Oppfølging av foreldre som har barn på institusjon på grunn av alvorlig atferdsvansker..	200
34.5.1	Særlig om barnets økonomiske forhold ved atferdsplassering.....	200
34.5.2	Særlig om avgjørelser knyttet til skolegang	201

34.6	Mottak av barnetrygd.....	201
34.7	Barnets rett til tillitsperson	201
35.	Oppfølging etter tilbakeføring av omsorg	201
36.	Særlig om barnevernstjenestens oppfølgingsansvar for barn i institusjon	201
36.1	Planlegging og tydelige mål for institusjonsoppholdet til det enkelte barn	202
36.2	Barn som fyller 18 år i løpet av oppholdet på institusjon	202
36.3	Oppfølging av foreldre til barn som er plassert i institusjon.....	203
37.	Individuell plan	203
37.1	Vilkår for individuell plan.....	203
37.2	Plikt til å samarbeide	203
37.3	Medvirkning til individuell plan	203
37.4	Vilkår om samtykke til individuell plan.....	203
37.5	Formålet med individuell plan.....	204
37.6	Ansvar for å opprette individuelle plan.....	204
37.7	Individuell plan er ikke et enkeltvedtak	204
Del 8	Fosterhjem	205
38.	Fosterhjem	205
38.1	Valg og godkjenning av fosterhjem	205
38.1.1	Fosterhjem i barnets familie og nære nettverk.....	206
38.1.2	Fosterhjemsavtale	206
38.2	Barnets rettigheter under opphold i fosterhjem	206
38.3	Fosterforeldres rettigheter.....	206
38.3.1	Ansaret for og retten til å bestemme over fosterbarnet.....	207
38.3.2	Spørsmål fosterforeldre kan ta stilling til	207
38.3.3	Krav til fosterforeldre	207
38.4	Oppfølging av fosterforeldre	207
38.4.1	Samlet ansvar for å følge opp barnet og fosterhjemmet	207
38.4.2	Hva som omfattes av oppfølgingsbegrepet	208
38.4.3	Oppfølgingen skal være helhetlig og tilpasset den enkelte fosterfamilie.....	208
38.4.4	Krav til antall oppfølgingsbesøk	208
38.4.5	Bufetats ansvar for opplæring av fosterhjem	208
38.4.6	Bufetats ansvar for å følge opp spesialiserte fosterhjem	209
38.5	Tilsyn i fosterhjem	209
38.6	Beredskapshjem og spesialiserte fosterhjem.....	209
38.6.1	Beredskapshjem	209
38.6.2	Spesialiserte fosterhjem	209

38.7	Finansiering av fosterhjem	210
38.7.1	Ordinære fosterhjem.....	210
38.7.2	Spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem	210
Del 9 Behandling av saker i fylkesnemnd og domstol.....		210
39.	Barnevernstjenestens forberedelse av sak for fylkesnemnda	210
39.1	Hva er fylkesnemnda?	210
39.2	Ansvar for å fremme sak for fylkesnemnda	211
39.2.1	Barnevernstjenestens begjæring om tiltak	211
39.2.2	Barnevernstjenestens forberedelse av adopsjonssaker for fylkesnemnda	212
39.2.3	Prosessuelle spørsmål	212
39.2.4	Forenklet behandling.....	213
39.2.5	Utvidet nemnd.....	213
40.	Særlig om saksbehandlingen i fylkesnemnda	214
40.1	Hovedprinsipper for saksbehandlingen i fylkesnemnda	214
40.2	Oppnevning av advokat for privat part	214
40.3	Talsperson for barnet	214
40.4	Samtaleprosess.....	215
40.5	Rett til innsyn i opplysninger fremlagt for fylkesnemnda	216
40.6	Habilitet	216
40.7	Forhandlingsmøte	216
40.7.1	Forhandlingsmøte i klagesak	217
40.8	Endringssaker	217
40.9	Saksstyrende avgjørelser, avvisning og heving	218
40.10	Vedtak og begrunnelse.....	218
40.11	Godtgjøring til vitner, sakkyndige og tolk.....	218
41.	Rettslig overprøving av fylkesnemndas vedtak.....	218
41.1	Frist for å kreve rettslig overprøving	218
41.2	Partenes adgang til rettslig overprøving	219
41.2.1	Privat parts adgang til å reise søksmål	219
41.2.2	Barns adgang til å reise søksmål.....	219
41.2.3	Fosterforeldres adgang til å reise søksmål.....	219
41.3	Utsatt iverksettelse	220
41.4	Konsekvenser av at private part får medhold	220
41.5	Tingretten	220
41.5.1	Lukkede dører.....	221
41.6	Lagmannsretten	221

41.7	Høyesterett.....	221
41.8	Den europeiske menneskerettighetsdomstol.....	221
41.8.1	Barnevernstjenestens rolle når norske barnevernssaker behandles av EMD.....	222
42.	Fri rettshjelp og retten til bistand fra advokat.....	222
42.1	Bistand fra advokat eller annen fullmektig.....	222
42.2	Fri rettshjelp.....	222
42.2.1	Fritt rettsråd.....	223
42.2.2	Fri sakførsel.....	223
42.3	Særlig om forvaltningsloven § 36.....	223
Del 10	Samarbeid med andre instanser.....	224
43.	Samarbeids- og samordningsplikt.....	224
43.1	Barnevernstjenestens samarbeidsplikt.....	224
43.2	Kommunens samordningsplikt.....	225
43.3	Rett til individuell plan.....	225
44.	Særlig om samarbeid med helsetjenesten.....	226
45.	Særlig om samarbeid med barnehage og skole.....	226
46.	Særlig om samarbeid med justissektor.....	227
46.1	Samarbeid med politiet og politibistand.....	227
46.2	Samarbeid om oppfølging av barn under straffegjennomføring.....	227
47.	Særlig om samarbeid med NAV.....	227
48.	Særlig om samarbeid med familievernkontorene.....	228
Del 11	Saker der barn har tilknytning til andre land.....	228
49.	Barnevern over landegrensene.....	228
49.1	Adgangen til å gi opplysninger til andre lands myndigheter.....	228
49.2	Ulovlig barne bortføring.....	229
49.2.1	Barn som bortføres eller tilbakeholdes fra forelders omsorg i utlandet.....	229
49.2.2	Barn som bortføres fra barnevernstjenesten.....	229
49.2.3	Bistand fra Bufdir.....	229
49.3	Konsulær bistand i barnevernssaker.....	230
50.	Barn som er eller kan være utnyttet i menneskehandel.....	230
51.	Barn med uavklart oppholdsstatus.....	231
51.1	Bekymring for omsorgssituasjonen til et barn som har kommet til Norge sammen med foreldre eller andre med foreldreansvar.....	232
51.2	Bekymring for omsorgssituasjonen for enslige, mindreårige asylsøkere.....	232
51.2.1	Enslige, mindreårige asylsøkere under 15 år.....	232
51.2.2	Enslige, mindreårige asylsøkere over 15 år.....	233

51.2.3	Bekymringsmelding til barnevernstjenesten for barn som bor på mottak eller omsorgssenter	233
51.2.4	Enslig, mindreårig barn som ikke vil bo på omsorgssenter eller mottak	233
52.	Barn med avklart oppholdsstatus - kommunens ansvar ved bosetting av barn.....	234

Del 1. Rettslig rammer og sentrale hensyn

1. Menneskerettslig forpliktelser

1.1 FNs barnekonvensjon

Barnekonvensjonen er den sentrale konvensjonen til beskyttelse av barns rettigheter. Barnekonvensjonen er en helt sentral rettskilde for alle som jobber med barn, ettersom den tydeliggjør barnets stilling som eget rettssubjekt og barnets rettigheter.

Konvensjonen er gjort til norsk lov gjennom menneskerettsloven. Hvis det er motstrid mellom barnekonvensjonen og annen lovgivning, skal barnekonvensjonen gå foran, jf. menneskerettsloven § 3. Norge er forpliktet etter konvensjonen til å beskytte alle barn som oppholder seg i Norge. Beskyttelsen skal utøves på en ikke-diskriminerende måte.

Noen av de mest sentrale artiklene i barnekonvensjonen er artikkel 3 om barnets beste, artikkel 12 om barnets rett til å bli hørt, forbud mot diskriminering i artikkel 2 og retten til liv, overlevelser og utvikling i artikkel 6.

1.2 Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK)

[Den europeiske menneskerettskonvensjonen](#) (EMK) har som formål å beskytte menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. EMK er gjort til norsk lov gjennom menneskerettsloven. Ved motstrid mellom konvensjonen og annen norsk lov, har konvensjonen forrang, jf. menneskerettsloven § 3.

En av de sentrale bestemmelsene i konvensjonen i forbindelse med barnevernssaker er artikkel 8 om retten til familieliv. Praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) har betydning for norsk barnevernssakspraksis. Norge har blitt dømt for brudd på artikkel 8 i flere saker, og domstolen har blant annet rettet kritikk mot norsk praksis i forbindelse med samvær etter omsorgsovertakelser. Du kan lese mer om [samvær i kapittel 31](#), og om retten til [familieliv under punkt 2.4.6](#).

I barnevernssaker kan retten til familieliv etter EMK komme i konflikt med barnekonvensjonens prinsipp om barnet som selvstendig individ med egne rettigheter. Det må da gjøres en balansert avveining, hvor både hensynet til barnets beste og barnets og foreldrenes rett til familieliv må inngå. Du kan lese mer om dette i punkt [2.4.11 om hvilke konsekvenser EMDs avgjørelser](#) har for barnevernstjenestens saksbehandling.

1.3 Grunnloven

Barns rettigheter er vernet i Grunnloven § 104. Bestemmelsen slår fast at barn har krav på respekt for sitt menneskeverd og vern om sin personlige integritet. Grunnloven § 104 omtaler barns rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og myndighetenes plikt til å legge vekt på barnets mening i overenstemmelse med barnets alder og utvikling. Bestemmelsen slår også fast at hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn.

Norge har tilsluttet seg til flere konvensjoner som har direkte eller indirekte betydning på barnevernfeltet. I tillegg til BK og EMK har Norge også tilsluttet seg Haagkonvensjonen 1996.

2. Rettslige rammer og sentrale hensyn

2.1 Barnevernloven

[Barnevernloven](#) er, ved siden av forvaltningsloven, den sentrale loven for barnevernstjenestens saksbehandling. Loven har regler om barnevernstjenestens ansvar og organiseringen, og den inneholder en rekke saksbehandlingsregler. Barnevernloven stiller blant annet krav til saksbehandlingstid og kvaliteten på barnverntjenestens arbeid. Loven har også egne regler om gjennomføring av undersøkelser, særlige tiltak, taushetsplikt og barnevernstjenestens plikt og mulighet til å gi informasjon til meldere og andre offentlige etater. I det følgende omtales noen sentrale bestemmelser.

2.1.1 Barnevernlovens formål

Barnevernloven § 1-1 slår fast hva som er lovens formål. Dette er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Videre fremgår det at formålet med loven er å bidra til at barn møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse. Dette er viktige elementer i god omsorg, og bestemmelsen uttrykker en forventning om hvordan barnevernsarbeidere skal møte barn. Loven skal også bidra til at barn og unge får trygge og gode oppvekstvilkår.

Formålsbestemmelsen er viktig for barnevernstjenestens saksbehandling fordi den gir retning for barnevernstjenestens prioriteringer generelt og for tolkningen av de enkelte bestemmelser ([Ot.prop. nr. 44 \(1991-92\) s. 16](#)).

2.1.2 Barnevernlovens stedlige virkeområde

Barnevernlovens bestemmelser om tjenester og tiltak gjelder for barn som har vanlig bosted i Norge og oppholder seg her, jf. barnevernloven § 1-2. Det er barnets tilknytning til Norge som er avgjørende, ikke foreldrenes. Det er presisert i barnevernloven at den også gjelder for barn som oppholder seg i riket, og som er flyktninger eller er internasjonalt fordrevne, eller når barnets vanlige bosted ikke lar seg fastsette.

For barn som har vanlig bosted i Norge, men som oppholder seg i en annen stat, gjelder §§ 4-12 og 4-24. Dette får betydning i saker der begjæring om slike tiltak er sendt til fylkesnemnda, men hvor barnet og familien forlater Norge før fylkesnemnda har fattet vedtak i saken.

I de tilfellene der et barn har vanlig bosted i et annet land enn Norge, men oppholder seg i Norge, har norsk barnevernstjeneste myndighet til å fatte visse type tiltak etter barnevernloven kapittel fire. I praksis betyr dette at det kan fattes frivillige vedtak og midlertidige vedtak i akutsituasjoner når barn har behov for beskyttelse. For barn som oppholder seg i riket, men som har vanlig bosted i en annen stat, gjelder §§ 4-4, 4-6, 4-7, 4-9, 4-10, 4-11, 4-25, 4-6 og 4-29.

Barnevernloven gjelder også i utgangspunktet på Svalbard, med de særreglene som følger av Forskrift om barnevern på Svalbard.

2.1.3 Hvem barnevernloven gjelder for

Tiltak etter barnevernloven kan iverksettes for barn under 18 år. Det følger av barnevernloven § 1-3. Når barnet samtykker, kan tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak som er omhandlet av barnevernloven inntil barnet har fylt 25 år.

2.2 Forvaltningsloven

[Forvaltningsloven](#) har saksbehandlingsregler som gjelder for alle forvaltningsorganer, også for barnevernstjenesten. Loven stiller krav til barnevernstjenestens behandling av saker både i

utrednings-, vedtaks- og klagebehandlingsfasen. For eksempel stiller loven krav til habilitet, til barnevernstjenestens veiledning av barn og foreldre, forhåndsvarsel ved enkeltvedtak og partenes rett til innsyn i sakens dokumenter. En annen sentral bestemmelse er kravet til at en sak skal være så godt opplyst som mulig før det fattes vedtak.

Forvaltningslovens krav til saksbehandlingen er begrunnet i viktige hensyn som rettsikkerhet, tillit til forvaltningen og at en sak blir behandlet på en upartisk og rettferdig måte. Flere av bestemmelsene i forvaltningsloven er helt sentrale for barnevernstjenestens saksbehandling og er omtalt flere steder i rundskrivet. Hvem som er part i en sak, parters innsynsrett, inhabilitet, taushetsplikt og enkelte andre temaer knyttet til forvaltningsloven er omtalt i [del 2 om barnevernstjenestens saksbehandling](#).

2.3 Barneloven

[Barneloven](#) regulerer blant annet foreldrenes plikter ovenfor barn, barns rettigheter ovenfor foreldrene og foreldres rett til innsyn i opplysninger om barnet. Uenighet mellom foreldrene om fast bosted, foreldreansvar og samvær skal løses etter reglene i barneloven. Familievernet har et særlig ansvar i en slik situasjon. Barnevernstjenesten har ansvar for beskyttet tilsyn ved samvær jf. barneloven § 43a. Dette omtales særlig under [punkt 12.12.1](#).

Det kan oppstå situasjoner hvor en av foreldrene i en foreldretvist henvender seg til barnevernstjenesten for å be om hjelp. Barnevernstjenestens myndighet er begrenset i en slik situasjon, men barnevernstjenesten kan ikke la være å undersøke barnets omsorgssituasjon under henvisning til at samværskonflikter faller utenfor barnevernstjenestens myndighetsområde. Barnevernstjenestens ansvar for barn og unge omfatter også tilfeller der foreldrene ikke bor sammen og har en konflikt som går utover omsorgen for barnet. Barnevernstjenesten har imidlertid ikke myndighet til å flytte barnet mellom foreldrene, eller fastsette eller stoppe samværsordninger, selv om de mener dette ville være til barnets beste. Skjæringspunktet mellom barnevernloven og barneloven omtales nærmere i [Barne- og likestillingsdepartementets veileder](#) om forholdet mellom barnevernloven og barneloven.

2.4 Grunnleggende prinsipper og bestemmelser

Barnevernstjenesten i Norge har historisk sett hatt tre overordnede prinsipper som grunnlag for de vurderinger som skal gjøres og de beslutninger som skal fattes. Disse er omtalt som barnets beste, det biologiske prinsipp og prinsippet om mildeste effektive inngrep. I tillegg har barns rett til medvirkning og innflytelse blitt et stadig viktigere hensyn de senere årene. Det er av avgjørende betydning å høre barnets stemme, for å sikre gode vurderinger av hva som vil være til barnets beste.

De sentrale prinsippene er forankret i internasjonalekonvensjoner, Grunnloven, barnevernloven, barneloven, og grunnleggende samfunnsverdier og normer. Enkelte hensyn er i mange sammenhenger omtalt som prinsipper. Begrepet prinsipp har ingen klart definert rettslig betydning, men brukes om normer som det er enighet om over tid, på tvers av skiftende rettsordninger og samfunnsforhold. I tillegg til å gi overordnede føringer for barnevernstjenestens vurderinger og arbeid, skal prinsipper tillegges vekt ved tolkningen av regelverket. I juridisk teori synes det å være enighet om at prinsipper har en retningslinjekarakter. Noen viktige prinsipper har også blitt nedfelt i loven, som barnevernstjenestens plikt til å ivareta barns rett til medvirkning og innflytelse, og plikten til å vektlegge barnets beste i alle avgjørelser som berører barnet. Forholdet mellom prinsipper, lovpålagte plikter og prosessuelle garantier (garantier for å oppfylle rettsikkerhet) er omtalt av FNs barnekomité i [Generell kommentar nr. 14 \(2013\)](#).

I disse retningslinjene omtales de fleste av prinsippene som sentrale hensyn. Hensynene vil ha betydning for barnevernstjenestens saksbehandling.

2.4.1 Barnets beste

Hensynet til barnets beste er et av de grunnleggende prinsippene i norsk barnevernrett. FNs barnekomité har presisert at «barnets beste», eller «the best interest of the child», både er et overordnet prinsipp, en saksbehandlingsregel og en selvstendig rett for barnet. Barnevernstjenesten skal alltid vurdere om handlinger og avgjørelser vil være til barnets beste. Dette står blant annet i Grunnloven § 104, artikkel 3 i FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen) og i barnevernloven § 4-1.

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer (Barnekonvensjonen artikkel 3). Forskning og systematisert erfaringskunnskap er sentralt for barnevernstjenestens faglige vurderinger og den skjønnsmessige vurderingen av hva som er barnets beste.

Etter avgjørelser fra EMD og Høyesterett er det tydeliggjort at barnets beste er delt i to komponenter. Barnet har på den ene siden et selvstendig krav på vern om sin helse og utvikling, uavhengig av foreldrenes interesser og behov. Samtidig er det som utgangspunkt til det beste for barnet å høre til i sin biologiske familie og bevare familiebåndene. Begge aspekter er viktige, og det er ikke på generelt grunnlag mulig å si hvilket av dem som veier tyngst.

Barnets beste har «overordnet betydning», og vil etter forholdene kunne bety at foreldrenes rett til familieliv med barnet må vike. Det er viktig at tiltakene som vurderes og besluttes har grundige drøftelser av avveiningen av de til dels motstridende interessene som vil være til stede i nær sagt alle tilfeller hvor det er snakk om å gjøre bruk av særlige tiltak etter barnevernloven. Begrunnelsen for de valg som tas, må reflektere disse grundige avveiningene, og det må sørges for god dokumentasjon som underbygger de valgene som tas. Du kan lese mer om dette i [informasjonsskriv om behandlingen av barnevernssaker - nye avgjørelser fra Høyesterett](#)

FNs barnekomité har utgitt en generell kommentar om innholdet i prinsippet om barnets beste etter barnekonvensjonen artikkel 3.3 ([FNs barnekomités Generell kommentar nr. 14 \(2013\)](#)). Barnekomiteen viser til at for å finne frem til hvilken avgjørelse som er til barnets beste, må det foretas en konkret og helhetlig vurdering av alle relevante forhold i saken. Komiteen har listet opp flere momenter som kan inngå i en barnets beste-vurdering. Komiteen understreker at momentlisten ikke er uttømmende eller hierarkisk. Følgende momenter er trukket frem:

- barnets synspunkter
- barnets identitet
- barnets behov for å bevare familiemiljøet og opprettholde relasjoner
- barnets behov for omsorg, beskyttelse og trygghet
- om barnet er i en sårbar situasjon
- barns rett til helse og skolegang

Noen momenter kan stå mot hverandre i en konkret sak, for eksempel barns behov for beskyttelse mot vold som utøves av nære omsorgspersoner og barnets behov for å bevare familiemiljøet og relasjoner. Det må foretas en konkret helhetsvurdering av mulige positive og negative konsekvenser for barnet, for å finne frem til hva som er til det beste for barnet i den enkelte sak.

Du kan lese mer om forholdet mellom barnets beste i FNs barnekonvensjon og retten til både barnet og foreldrenes rett til familieliv etter EMK artikkel 8 i [punkt 2.4.6](#) og om konsekvenser for barnevernstjenestens saksbehandling på bakgrunn av EMD-avgjørelser i [punkt 2.4.10](#).

2.4.2 Barns rett til medvirkning

Barns rett til medvirkning er et sentralt hensyn i norsk barnevernsrett. Barns rett til å bli hørt i spørsmål som berører dem følger blant annet av Barnekonvensjonen artikkel 12 nr. 1 og Grunnloven § 104. Barnevernstjenestens plikt til å sørge for barns medvirkning kommer også frem av barnevernloven §§ 1-6 og 6-3, og er utdypet i [forskrift om medvirkning og tillitsperson](#). Barnevernloven § 7-9 og [forskrift om barnets talsperson](#) handler om barns rett til medvirkning i saker som behandles av fylkesnemnda.

Barnevernloven gir alle barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet. Dette er en selvstendig og ubetinget rett til medvirkning, men barnet har ikke en plikt til å medvirke.

Medvirkningen skal sikre at barnets perspektiv kommer frem og bidra til at avgjørelser som tas er til barnets beste. Dette betyr ikke at barnet får veto rett eller rett til å bestemme. Barnet skal lyttes til, og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med alder og modenhet.

Retten til medvirkning og innflytelse gjelder i hele beslutningsprosessen og for alle forhold som vedrører barnet, ikke bare når det tas rettslige eller administrative avgjørelser. Barnet vil for eksempel ha rett til å medvirke ved valg av fosterhjem eller institusjon, ved vurdering av samvær, utarbeidelse av tiltaksplaner og ved bruk av tvang på institusjon. Plikten omfatter alle instanser som har oppgaver etter barnevernloven.

Barnevernstjenesten skal sikre at barnets mulighet til å medvirke skjer i trygge rammer. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon ut fra alder og modenhet, og barnevernstjenesten skal tilrettelegge for at barnet kan få uttrykke seg fritt, enten verbalt eller ved ikke-verbal kommunikasjon. For eksempel kan barnet ha behov for tolk eller tilgang på fysiske hjelpemidler for å utøve sin rett ([Prop. 169 L \(2016-2017\) kapittel 17, merknad til § 1-6.](#))

Barnet har imidlertid ikke en plikt til å snakke med barnevernstjenesten. Slike samtaler kan bare gjennomføres hvis barnet selv ønsker det, jf. FNs barnekomité som understreker at barnet "fritt" skal kunne gi uttrykk for sine synspunkter. Det innebærer at det skal gjøres uten press, manipulering eller utilbørlig påvirkning, og at barnet selv kan velge om han/hun vil benytte seg av retten til å bli hørt.

Barnets rett til å medvirke innebærer at barnevernstjenesten ikke uten videre kan legge til grunn at barnet ikke ønsker å snakke med barnevernstjenesten, hvis dette er informasjon som kommer fra foreldrene. Barnevernstjenesten må i slike tilfeller be om å få kontakte barnet direkte for å spørre om barnet ønsker samtale. Barnets medvirkning skal bidra til at barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ivaretas.

Når det fattes vedtak, skal barnevernstjenesten dokumentere barnets medvirkning og hvordan barnets beste er vurdert, jf. barnevernloven § 6-3 a.

2.4.3 Minste inngreps prinsipp

Barnevernloven bygger på et utgangspunkt om at det ikke skal foretas større inngrep i familielivet enn det som er nødvendig. Barnevernstjenestens saksbehandling og tiltak må derfor stå i et rimelig forhold til de mål som kan oppnås. Dette prinsippet omtales derfor ofte som forholdsmessighetsprinsippet.

Det skal alltid vurderes om mindre inngripende tiltak vil være tilstrekkelig til å oppnå formålet med tiltaket. For eksempel skal barnevernstjenesten alltid vurdere om hjelpetiltak kan bidra til en forsvarlig omsorgssituasjon før det kan fattes vedtak om omsorgsovertakelse. En undersøkelse skal ikke være mer inngripende enn det innholdet i meldingen tilsier, jf. barnevernloven § 4-3 andre ledd. Samtidig skal tiltak og undersøkelser være effektive og ta hensyn til barnets totale omsorgssituasjon, slik at barnet får riktig hjelp til rett tid og en forsvarlig omsorg. Hensynet forhindrer ikke at barnevernstjenesten setter i verk inngripende tiltak når det anses som nødvendig.

2.4.4 Foreldrenes rett til medvirkning

Barnevernstjenesten har plikt til å samarbeide med barn og foreldre. Det kommer frem av barnevernloven § 1-7. Bestemmelsen slår fast at barnevernsmyndighetene skal utøve sin virksomhet med respekt for og så langt som mulig i samarbeid med barnet og barnets foreldre. Bestemmelsen gjelder på alle stadier av en barnevernssak og gjelder både kommunalt og statlig barnevern, og for private som utfører arbeid eller tjenester for det offentlige etter barnevernloven. Plikten er imidlertid ikke absolutt. Det vil ikke alltid være mulig å oppnå samarbeid. Barnevernet må likevel tilstrebe samarbeid i alle saker på en måte som er til barnets beste.

Foreldre skal behandles på en respektfull måte ved at de møtes med verdighet, og ved at barnevernet opptre hensynsfullt og profesjonelt. Foreldre må bli lyttet til og tatt på alvor. Barnevernet må ikke være enig, men skal anerkjenne og vise respekt for foreldrenes synspunkter og behov. Videre skal barnevernet ta hensyn til familiens språklige, religiøse og kulturelle bakgrunn, og benytte kvalifiserte tolker når det kan oppstå språkproblemer. God kommunikasjon er avgjørende for å skape tillit og for å kunne samarbeide om barneverntiltak.

2.4.5 Biologiske prinsipper

Barnets og foreldrenes rett til et familieliv følger av Grunnloven § 102 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) artikkel 8. Barnekonvensjonen artikkel 9 slår fast at et barn ikke skal skilles fra sine foreldre med mindre kompetente myndigheter har besluttet at det er nødvendig av hensyn til barnets beste. Barnevernloven omtaler ikke hensynet til å ivareta biologiske bånd direkte, men det er lovens klare utgangspunkt at det normalt vil være til barnets beste å vokse opp sammen med sine foreldre. Dette gjenspeiles flere steder i loven, som ved at

- barnevernet skal gi frivillig hjelp, og det skal mye til før det kan gripes inn med tvang
- vilkårene for en omsorgsovertakelse er strenge
- omsorgsovertakelser skal oppheves når forholdene ligger til rette for det
- barn og foreldre har rett til kontakt og samvær også etter en omsorgsovertakelse
- når barn må flytte fra hjemmet, skal det alltid vurderes om det er til barnets beste å flytte til noen i familie eller nære nettverk

2.4.6 Retten til familieliv

Barns rett til omsorg må ses i sammenheng med barn og foreldres rett til familieliv. Etter EMK artikkel 8 nr. 1 har enhver rett til respekt for privatliv og familieliv. Barnet har også en rett til familieliv etter barnekonvensjonen artikkel 16.

Retten til familieliv etter artikkel 8 i EMK er ikke absolutt. Barnevernstjenesten kan gjøre inngrep i familielivet dersom vilkårene i konvensjonens artikkel 8 nr. 2 er oppfylt. Inngrepet må være

- i samsvar med lov
- nødvendig i et demokratisk samfunn og
- være forankret i nærmere angitte hensyn.

Hensynet til barnets beste skal alltid inngå i forholdsmessighetsvurderingen. Å overta omsorgen for et barn mot foreldrenes vilje er et stort inngrep i familielivet, men kan være et nødvendig og forholdsmessig sett hen til barnets beste.

Barnets rett til vern mot ulovlige eller vilkårlige inngrep i sitt familieliv omfatter ikke utelukkende forholdet mellom barnet og dets biologiske foreldre. EMD har tolket EMK artikkel 8 slik at den også omfatter adoptivbarns forhold til adoptivforeldre, barns forhold til en «sosial» forelder og barnets forhold til andre slektninger enn foreldrene, som søsken, besteforeldre, tanter og onkler. Det avgjørende er hvor nær personlig tilknytning det er mellom barnet og den som hevder å ha rett til familieliv med barnet.

Det er det faktiske, og ikke det biologiske, familieforholdet som skal vektlegges i vurderingen, og det er den reelle tilknytningen mellom barnet og den «sosiale» forelderen som er avgjørende. «Sosial» forelder kan være både steforeldre og fosterforeldre.

EMDs praksis viser at EMK artikkel 8 må tolkes i takt med endringer i barnets familiestruktur. Flere av barnekonvensjonens artikler bør ses i lys av denne praksisen.

2.4.7 Hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn

Barnekonvensjonen og barnevernloven har flere bestemmelser som skal bidra til å ivareta barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn.

Et barn som tilhører en minoritet eller en urbefolkning skal ikke nektes retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk. Dette kommer frem av barnekonvensjonen artikkel 30. Bestemmelsen må ses i sammenheng med barnekonvensjonen artikkel 8 om respekt for barnets identitet, og er en rettighet for barnet.¹ Rettigheten må likevel harmonisere med de øvrige rettighetene barnet har etter konvensjonen, blant annet prinsippet om barnets beste i artikkel 3.

Etter barnekonvensjonen artikkel 20 nr. 3 skal det, når mulige løsninger overveies ved plassering av et barn utenfor hjemmet, tas hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Denne bestemmelsen kommer til anvendelse når barn plasseres utenfor hjemmet etter barnevernloven og gjelder alle barn, blant annet urfolk, nasjonale minoriteter og andre etniske minoriteter. Dette fremgår også av barnevernloven § 4-15. Det betyr at det må tas hensyn til barnets bakgrunn når det vurderes hvilket fosterhjem eller hvilken institusjon som er til barnets beste.

1. juli 2018 trådte flere lovendringer i kraft som vil kunne bidra til bedre ivaretagelse av barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn. ([Prop.169 L \(2016-2017\)](#)) Samvær og kontakt av en viss hyppighet med familie og nettverk er én måte å ivareta kontinuitet i barnets oppdragelse og ta hensyn til barnets religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Barnets familie inkluderer også barnets slekt. Storfamilie og utvidet slektskap er viktig for mange barn. Barnevernstjenesten må gjøre en konkret vurdering i den enkelt sak om hvem som regnes som barnets familie og nære nettverk.

Videre er det lovfestet i barnevernloven § 1-7 at barnevernet skal utøve sin virksomhet med respekt for og så langt som mulig i samarbeid med barnet og barnets foreldre. Dette innebærer blant annet at barnevernet skal ta hensyn til familiens språklige, religiøse og kulturelle bakgrunn, og benytte kvalifiserte tolker når det kan oppstå språkproblemer. God kommunikasjon er avgjørende for å skape tillit og for å kunne samarbeide om barnevernstiltak. Bestemmelsen gjelder for alle barnevernsmyndigheter og på alle stadier av en sak.

Hva som er barnets synspunkt, hvilken vekt barnets mening er tillagt og hvordan barnets beste er vurdert, skal komme frem av de vedtakene som fattes av fylkesnemnda og barnverntjenesten. Det kommer frem av barnevernloven §§ 6-3 a og 7-19. Det er presisert i forarbeidene at for barn som tilhører en etnisk minoritet bør det komme frem av vedtaket hvordan det tas hensyn til barnets språk og kultur. Det er gitt en særskilt omtale av samiske barn og presisert at dersom et samisk barn skal i fosterhjem, bør det fremgå hvordan barnet kan opprettholde samisk språk og kultur i fosterhjemmet.

2.4.8 Forsvarlighet

Tiltak og tjenester etter barnevernloven skal være forsvarlige, jf. barnevernloven § 1-4. Kravet til forsvarlighet er en rettslig standard som gjelder for hele barnevernets virksomhet, inkludert barnevernstjenestens saksbehandling. Kravet gjelder for kommunalt og statlig barnevern, og private som utfører tjenester og tiltak etter barnevernloven. Tiltak og tjenester må holde tilfredsstillende kvalitet, ytes i tide og i et tilstrekkelig omfang.

Kjernen i forsvarlighetskravet er vurderinger av hva som kan betegnes som god praksis. Hva som er god praksis, vil være forankret i anerkjent fagkunnskap og faglige anbefalinger. Innholdet vil kunne endre seg i takt med fagutviklingen og med endringer i verdioppfatninger i samfunnet. Departementet har laget kvalitetsmål som skal gi retning for å videreutvikle tjenester og tiltak i barnevernet. (De nasjonale kvalitetsmålene er presisert i [Prop.106 L \(2012-2013\) pkt. 6.3](#)). Kvalitetsmålene innebærer at barn og familier skal få hjelp som virker, at de møter trygge og sikre tjenester og at de blir involvert og har innflytelse. Videre skal barn og familier møte tjenester som er samordnet og preget av kontinuitet, og de skal oppleve at ressurser utnyttes godt og at barnevernet sørger for likeverdige tjenester. Disse kvalitetsmålene vil være relevante for vurderingene av hva som er forsvarlig.

Når grensen mot det uforsvarlige og ulovlige skal fastlegges, vil spørsmålet være hvor store avvik fra god praksis som kan aksepteres. Barnevernstjenestens virksomhet vil være lovlig når den ligger innenfor spennet mellom beste praksis og forsvarlighetskravets nedre grense. For å unngå at tiltak og tjenester får et uforsvarlig og ulovlig innhold, bør barnevernstjenesten innrette sin virksomhet mot det som kan betegnes som god praksis. Samspillet mellom anbefalinger av hva som er god praksis og kravet til forsvarlighet vil kunne bidra til en faglig utvikling. Barnevernloven § 1-4 innebærer at tilsynsmyndigheten kan konstatere avvik med hjemmel i forsvarlighetskravet, enten alene eller i kombinasjon med andre bestemmelser i barnevernloven.

2.4.9 Barnevernstjenestens utredningsplikt

Barnevernstjenesten har et selvstendig ansvar for at saken er så godt opplyst som mulig, og at de kjenner til de nødvendige faktiske forholdene i saken før vedtak treffes. Dette følger av forvaltningsloven § 17 første ledd.

Selv om § 17 bare gjelder direkte for enkeltvedtak, er bestemmelsen et uttrykk for et generelt prinsipp som gjelder alle barnevernstjenestens avgjørelser. Hvor store krav som skal stilles til å utrede saken, vil avhenge av forholdene i den enkelte sak. Sakens viktighet og konsekvensene av et uriktig vedtak må tas i betraktning. Det vil blant annet ha betydning hvor alvorlig forhold det er snakk om, kompleksiteten i problemene som avdekkes, og hvor store inngrep i privatlivet avgjørelsen vil kunne innebære. Grundigheten må avveies mot behovet for rask saksbehandling, og mot hensynet til at en undersøkelse ikke skal gjøres mer omfattende enn formålet tilsier (minste inngreps prinsipp). Les mer om [minste inngreps prinsipp i punkt 2.4.3](#).

Hva som skal utredes, vil være bestemt av det saken gjelder, og de relevante rettsreglene. Opplysninger som kan bekrefte eller avkrefte at saksforholdet omfattes av den aktuelle rettsregelen, samt hva som er relevante opplysninger for skjønnsutøvingen, vil være styrende for hva som må utredes.

Les mer om [utredning i undersøkelsesfasen i punkt 19.1.2.1](#).

2.4.9.1 Hva skal utredes?

Utredningsplikten omfatter først og fremst forhold som knytter seg til vilkårene for å treffe vedtaket. Det omfatter også de hensynene som barnevernstjenesten har plikt til å ta stilling til ved skjønnsutøvelsen. Se punkt 2.4 om hvilke grunnleggende prinsipper og hensyn barnevernstjenesten må ta med i sine vurderinger.

Når barnevernstjenesten utreder saken, må de opptre upartisk. Det vil si at utredningsplikten omfatter både forhold som taler for, og forhold som taler mot en bestemt løsning av saken.

2.4.9.2 Hvor grundig skal saken utredes?

Barnevernstjenesten plikter å undersøke og utrede saken i den utstrekning det er nødvendig i det enkelte tilfellet for å sikre en forsvarlig og riktig avgjørelse. Hvor omfattende undersøkelser som kreves etter § 17 første ledd avhenger også av sakens art. Fordi barnevernssaker ofte innebærer betydelige inngrep i de berørtes privatliv, stilles det strenge krav til klarlegging av de faktiske forholdene. Undersøkelsen må likevel ikke gjøres mer inngripende enn nødvendig.

Gjelder det særskilte beviskrav, det vil si krav til hvor sannsynlig eller sikkert noe må være, kan også det påvirke hvor omfattende og grundig saksutredningen må være. For eksempel kreves det særlig grundig utredning/beslutningsgrunnlag for at fylkesnemnda skal kunne vedta omsorgsovertakelse med hjemmel i barnevernloven § 4-12 bokstav d. I denne bestemmelsen er det et krav om at det er «overveiende sannsynlig» at barnets helse og utvikling kan bli skadd i fremtiden, dersom barnet får bli i hjemmet. Les mer om [omsorgsovertakelser i kapittel 22](#).

2.4.9.3 Hvilken plikt har barnevernstjenesten til å gjennomgå og kontrollere opplysninger fra parter og andre?

Når det gjelder kravet til grundighet i saksutredningen, er det et spørsmål om i hvilken grad barnevernstjenesten må kontrollere opplysninger som kommer fra parten eller andre.

Barnevernstjenesten må kontrollere opplysninger som blir lagt frem fra andre i den grad det er grunn til det. Plikten til å kontrollere opplysninger øker jo større behovet er for å sikre en riktig avgjørelse, som der vedtaket er særlig inngripende eller irreversibelt (adopsjonsvedtak). En slik kontroll av opplysninger ligger i begrepet utredning.

Hvor troverdig kilden er vil ha betydning for hvor grundig kontrollen må være. Hvis informasjonen kan gi et skjevt eller usant bilde av virkeligheten, kan det ha betydning.

2.4.10 Kontradiksjon og plikten til å legge frem opplysninger

Kontradiksjon er en sentral rettssikkerhetsgaranti som innebærer at partene har rett til å uttale seg og si sin mening i saken, og til å gjøre seg kjent med det forvaltningsorganet har anført før en beslutning tas. Den saken retter seg mot har ofte de beste forutsetninger for å opplyse saken. Hensynet til å få saken best mulig opplyst tilsier derfor at partene får anledning til å påpeke eventuelle feil eller uoverensstemmelser i faktagrunnlaget. Retten til kontradiksjon henger sammen med partenes rett til å uttale seg i egen sak. Uttaleretten og retten til kontradiksjon vil øke tilliten til barnevernstjenestens beslutninger eller uttalelser.

En forutsetning for kontradiksjon er at den det gjelder får varsel om og innsyn i sakens dokumenter.

Hovedhensynene bak retten til å bli hørt og de kontradiksjonsmulighetene denne retten gir, er langt på vei ivare tatt gjennom forvaltningsloven regler, særlig bestemmelsene om forhåndsvarsling (forvaltningsloven § 16) og informasjonsplikt og uttalerett (forvaltningsloven § 17 annet og tredje ledd). Les mer om dette i [kapittel 4](#).

2.4.10.1 Informasjonsplikt om opplysninger om parten selv

Parten har etter [forvaltningsloven §§ 18 til 19](#) rett til å gjøre seg kjent med alle opplysningene i saken. Når barnevernstjenesten under saksforberedelsen mottar opplysninger om sakens parter, skal barnevernstjenesten legge opplysningene frem for parten slik at han eller hun kan uttale seg om innholdet. Barnevernstjenesten skal legge frem slike opplysninger for parten selv om parten ikke ber om dette. Det betyr ikke nødvendigvis at alle opplysninger som kommer inn i saken løpende må legges frem for partene. Dette kan også gjøres i møter, hvor parten får mulighet til å kommentere aktuelle, nye opplysninger. Dette gjelder likevel ikke i alle tilfeller.

Unntak fra informasjonsplikten gjelder blant annet i følgende typetilfeller

- opplysninger bekreftes av fremstilling parten selv har gitt eller kontrollert i annen anledning
- rask avgjørelse er nødvendig av hensyn til andre parter eller offentlige interesser
- opplysningene ikke har avgjørende betydning for utfallet av vedtaket
- eller underretning av andre grunner er unødvendig eller uhensiktsmessig ut fra hensynet til parten selv. Dette kan for eksempel være dersom avgjørelsen er i samsvar med partens ønsker.

Parten har størst behov for å få fremlagt opplysninger om seg selv. Før en sak blir avgjort, kan parten ha behov for å kommentere og eventuelt klargjøre opplysninger som barnevernstjenesten har innhentet. Dette er kjernen i informasjonsplikten og er viktig for at parten skal kunne korrigere eventuelle feil, for eksempel i et møtereferat. Når det gjelder opplysninger om forhold som parten selv er nærmest til å kjenne, bidrar informasjonsplikten til å sikre at de aktuelle opplysningene er oppdaterte, korrekte og relevante for saken.

2.4.10.2 Informasjonsplikt om andre opplysninger enn om parten

Også andre opplysninger som barnevernstjenesten mottar, som ikke gjelder parten, bør parten gjøres kjent med. Dette er særlig andre opplysninger av vesentlig betydning som barnevernstjenesten forutsetter at parten har grunnlag og interesse for å uttale seg om, og som parten etter forvaltningsloven §§ 18 og 19 har rett til å gjøre seg kjent med. Det følger av forvaltningsloven § 17 tredje ledd. Ved avveiningen skal det legges vekt på om det er viktig med en rask avgjørelse og om hensynet til parten er tilstrekkelig ivare tatt på annen måte, for eksempel ved at vedkommende er gjort kjent med retten etter forvaltningsloven § 18 til å se sakens dokumenter. I enkelte tilfeller vil barnevernstjenesten ha plikt til å legge frem for parten opplysninger som går inn under «bør»-regelen. Utredningsplikten kan etter omstendighetene trekke i den retning.

2.4.10.3 Informasjonsplikt når barn er part i saken

Hvis barnet er part i saken, skal opplysninger som nevnt i forvaltningsloven § 17 annet og tredje ledd også legges frem for barnet. Dette følger direkte av bestemmelsens fjerde ledd. Dette gjelder med mindre barnet har oppgitt at det ikke er nødvendig.

Barnevernstjenesten skal sørge for at barn som har partsrettigheter får muligheten til å uttrykke sitt syn på linje med andre parter. Barn som ikke har partsrettigheter, skal også få gi uttrykk for sin mening. Les mer om [barnets rett til medvirkning i punkt 2.4.2](#).

Det er ikke regulert uttrykkelig hvordan eller når opplysninger skal legges frem for partene. Dette må barnevernstjenesten selv ta stilling til. Det er viktig at det ikke skjer så sent at partens tilbakemelding ikke kan påvirke avgjørelsen. For å sikre fremdrift i saksbehandlingen kan det virke naturlig å legge frem opplysningene for parten ganske snart etter at de er mottatt

2.4.11 Konsekvenser for barnevernstjenestens saksbehandling på bakgrunn av EMD-avgjørelser

Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har i flere dommer fastsatt at norske myndigheter har brutt artikkel 8 i menneskerettskonvensjonen (EMK) om retten til familieliv. På bakgrunn av fellelsene i EMD har Høyesterett tatt flere barnevernssaker til behandling. Tre sentrale dommer ble avsagt av Høyesterett i storkammer 27. mars 2020 ([HR-2020-661-S](#), [HR-2020-662-S](#), [HR-2020-663-S](#)). I dommene gjør Høyesterett, og særlig i HR-2020-661-S, omfattende rede for krav som følger av EMK artikkel 8, barnevernloven og norske prosessregler. Dette gir viktige retningslinjer for hvordan retten til familielivet, slik EMD og Høyesterett forstår denne menneskerettigheten, skal og bør komme til uttrykk i virksomheten til barnevernsmyndighetene. Det gjelder særlige tiltak i barnevernloven kapittel 4.

I praksis er det snakk om krav som settes til saksbehandlingen. Noen av prinsippene retter seg spesielt mot fylkesnemndene og domstolene når de vurderer tiltak, men de fleste har direkte betydning også for saksbehandlingen hos barnevernstjenesten. Høyesterett mener selv at det er snakk om en justering av praksis, altså er det behov for å endre saksbehandlingen i barnevernssaker. Føringerne fra Høyesterett er rettslig bindende og skal følges opp i barnevernstjenestens virksomhet.

Vurdering av barnets beste sett opp mot foreldrenes interesser

I avgjørelsene vurderer Høyesterett blant annet om avgjørelsene fra EMD har betydning for hvilken vekt som skal legges på hensynet til barnets beste. Høyesterett viser til at EMD anerkjenner at det er bred enighet, også i folkeretten, om at barnets beste er av overordnet betydning («of paramount importance») i alle avgjørelser som gjelder barn ([HR-2020-661-S](#)). Samtidig er hensynet til familiens enhet og familiegjenforening i tilfelle av adskillelse en del av retten til familieliv. Både hensynet til barnets beste og til gjenforening av familien skal inngå i den balanserte avveiningen som skal foretas etter EMK artikkel 8 nr. 2.

Praksis fra EMD gir ikke grunnlag for å hevde at hensynet til barnets beste har blitt svekket. De gir imidlertid anvisning om at barnets beste ikke kan vurderes uavhengig av foreldrenes interesser. Selv om barnets beste skal være et overordnet hensyn, må også foreldrenes interesse i å opprettholde familielivet tas med i vurderingen av om tiltak skal iverksettes, og hvilke tiltak. Det må for det første vurderes hva som er barnets beste i det konkrete tilfellet man står overfor. Deretter må det vurderes hvilken vekt dette skal ha, sett opp mot foreldrenes interesse. Høyesterett understreker at hensynet til barnets beste er av overordnet betydning i barnevernssaker. Som utgangspunkt må det legges til grunn at det er best for barnet å bo hos sine foreldre (det biologiske prinsipp). Dette gjelder imidlertid ikke alltid. Der barnets og foreldrenes interesser er i konflikt, må myndighetene foreta en avveining mellom de kryssende interesser. I denne balanseringen skal det legges særlig vekt på hensynet til barnets beste.

Høyesterett kom til at det ikke foreligger noen motstrid mellom praksis fra EMD og de generelle materielle og prosessuelle prinsipper som skal følges ved adopsjon, omsorgsovertakelse og samvær etter barnevernloven kapittel 4. Dermed var det ikke grunnlag for å sette til side reglene i barnevernloven eller å tolke dem innskrenkende.

Skjerpende krav til utredning, begrunnelse og dokumentasjon

Høyesterett har understreket i flere avgjørelser betydningen av at forutsetningen om hensyn til familieband, både for foreldre og barnet, er godt synlig i begrunnelsen fra barnevernet, fylkesnemndene og domstolene. (HR 2020-662-S og HR 2020-661-S) Det må komme tydelig frem at hensynene er vurdert, og hvilken vekt de er tillagt ved avveiningen mot barnets selvstendige krav på vern om sin helse og utvikling. Saksbehandlingen må vise at det er foretatt en reell avveining av kryssende hensyn. Dette stiller skjerpede krav til utredning, begrunnelse og dokumentasjon.

Gjenforeningsmålsetting

De norske lovbestemmelsene må praktiseres innenfor de rammer som følger av EMDs praksis. Høyesterett fremhevet at den overordnede målsettingen ved omsorgsovertakelse, både etter norsk rett og EMK, er å oppnå gjenforening av barn og foreldre. Staten har en plikt til aktivt å arbeide for at relasjonen mellom barn og foreldre opprettholdes, og at de kan gjenforenes.

Gjenforeningsmålsettingen kan likevel oppgis hvis

- de biologiske foreldrene er særlig uegnet,
- foreldrene kan heller ikke kreve iverksatt tiltak som kan skade barnets helse og utvikling.
- hvis det har gått betydelig tid siden omsorgsovertakelsen, slik at barnets behov for stabilitet veier tyngre enn hensynet til gjenforening.

2.5 Andre relevante lover for barnevernstjenestens saksbehandling

De viktigste krav til barnevernstjenestens saksbehandling finnes i barnevernloven og i forvaltningsloven. Forvaltningslovens generelle saksbehandlingsregler gjelder for barnevernstjenestens saksbehandling, jf. barnevernloven § 6-1 første ledd. I tillegg inneholder barnevernloven særregler om saksbehandlingen som delvis avviker fra forvaltningslovens regler både for barnevernstjenesten og for fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.

2.5.1 Adopsjonsloven

[Adopsjonsloven](#) regulerer vilkårene som må være oppfylt før fylkesnemnda kan fatte vedtak om adopsjon etter barnevernloven § 4-20 andre og femte ledd. Loven slår blant annet fast at barn som har fylt 12 år selv må samtykke til å bli adoptert, jf. § 9 andre ledd. Loven slår også fast at fosterforeldre som er samboere, gift eller separert, må adoptere sammen, jf. § 6. Adopsjonsloven regulerer videre rettsvirkningene av en adopsjon, og den adopterte og deres etterkommere sin rett til opplysninger om identiteten til biologiske foreldre.

2.5.2 Offentlighetsloven

Offentlighetsloven regulerer allmennhetens rett til innsyn i saksbehandlingen i offentlig forvaltning. Journalister eller andre interesserte kan be om innsyn i alle saksdokumenter etter offentlighetsloven. Retten til innsyn gjelder i utgangspunktet også overfor barnevernstjenesten, og er begrunnet i hensynet til en åpen og gjennomsiktig saksbehandling. I barnevernssaker vil imidlertid opplysninger om foreldre og barn være underlagt taushetsplikt. Også opplysninger om en persons tilknytning til barnevernet er taushetsbelagt, og barnevernet kan derfor verken bekrefte eller avkrefte forespørsler om en person har tilknytning til en barnevernssak.

Offentlighetsloven kan gi rett til innsyn i taushetsbelagte opplysninger hvis alle som har krav på taushet samtykker til det, jf. offentlighetsloven § 13. Når opplysningene gjelder et barn, kreves som hovedregel samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret. Når barnet har fylt 15 år og har selvstendige partsrettigheter etter barnevernloven § 6-3, kreves det i tillegg eget samtykke fra barnet. Det er likevel en viktig begrensning i foreldrenes adgang til å frigi taushetsbelagte opplysninger i barnevernloven § 6-7 femte ledd. Dersom et barns interesser tilsier det,

kan Statsforvalteren eller departementet bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt, selv om foreldrene har samtykket i at de gjøres kjent.

Hvis barnevernstjenesten mener at barnets interesser tilsier at det ikke skal gis innsyn i opplysninger som foreldrene har samtykket til at kan utleveres, [har Statsforvalteren adgang til å fatte vedtak om at det ikke skal gis innsyn.](#)

Se [ellers punkt 16.1.4.7 om foreldres begrensning](#) i innsyn når barnet motsetter seg at de skal få innsyn.

Bufdir har også utarbeidet en [veileder for mediekontakt](#) som kan gi gode råd om hvordan forholde seg til innsynskrav.

2.5.3 Tvisteloven

Tvisteloven regulerer domstolenes behandling av barnevernssaker. Kapittel 36 har særregler for behandling av tvangsvedtak i helse- og sosialsektoren. Det følger av barnevernloven § 7-17 at tvisteloven gjelder for fylkesnemndas saksbehandling så langt den passer.

2.5.4 Kommuneloven

Kommuneloven handler om kommunal organisering, saksbehandling, økonomisk forvaltning og planlegging i kommunene.

Kommuneloven har også regler om interkommunalt samarbeid. Du kan lese mer om dette i [punkt 12.4.](#)

2.5.5 Rettshjelploven

Fylkesnemnda skal sørge for at det blir oppnevnt advokat for de private parter når barnevernstjenesten fremmer en begjæring om tiltak for nemnda. Det kommer frem av barnevernloven § 7-8. De private partene har rett til fri rettshjelp uten behovsprøving, jf. rettshjelpsloven § 17. Det betyr at foreldrene får dekket utgifter til advokat av det offentlige i forbindelse med fylkesnemndsbehandling av begjæringen, uavhengig av inntekt. Også advokatens forberedende arbeid i forbindelse med saken dekkes. Forberedelse til sak for fylkesnemnda anses som å ha startet [når den som er part i saken er blitt orientert om at barnevernstjenesten har bestemt seg for å fremme sak for fylkesnemnda.](#)

Foreldrene får også dekket utgifter til advokat hvis saken trekkes av barnevernstjenesten før den tas til behandling, jf. rettshjelpsloven § 11 første ledd punkt 2 b. De vil også få dekket advokatutgifter hvis barnevernstjenesten har fattet midlertidige vedtak etter §§ 4-6 annet og tredje ledd, 4-9 første og annet ledd og 4-25 annet ledd, men vedtaket bortfaller fordi det ikke begjæres nye tiltak for fylkesnemnda innen seks uker, jf. rettshjelpsloven § 11 første ledd punkt 2 a.

Foreldrene har også rett til å la seg bistå av advokat i andre barnevernssaker enn de som behandles av fylkesnemnda, jf. forvaltningsloven § 12. Som hovedregel må foreldrene i slike tilfeller dekke utgiftene selv. Se mer om fri rettshjelp i kapittel 49.

2.5.6 Personopplysningsloven/personvernforordningen (GDPR)

Personvern handler om retten til å få ha sitt privatliv i fred, som er et grunnleggende prinsipp i en rettsstat. Idealet er at den enkelte skal ha råderett over sine egne personopplysninger.

[Personopplysningsloven](#) (Lov om behandling av personopplysninger av 15. juni 2018 nr. 38) består av nasjonale regler og EUs personvernforordning (GDPR- General Data Protection Regulation).

Forordningen ble tatt inn i personopplysningsloven i 2018, og er et sett regler som gjelder for alle EU/EØS-land. Personopplysningsloven og personvernforordningen inneholder en rekke bestemmelser som blant annet stiller krav til behandling av og oppbevaring av personopplysninger.

Ny personopplysningslov trådte i kraft 20. juli 2018. Samtidig ble EUs personvernforordning (GDPR) gjort til norsk rett, jf. personopplysningsloven § 1. Forordningen oppstiller et omfattende generelt personopplysningsregelverk om blant annet grunnleggende prinsipper for behandling av personopplysninger og om vilkårene for å behandle personopplysninger, rettigheter for enkeltpersoner og plikter for behandlingsansvarlige og databehandlere.

Loven og forordningen supplerer bestemmelsene om innsyn i opplysninger med hjemmel i forvaltningsloven og offentlighetsloven, og gir bestemmelser om hvordan man skal rette eller slette/sperre uriktige eller ufullstendige personopplysninger.

Loven og forordningen inneholder også bestemmelser som presiserer adgangen til å gjennomføre enkelte behandlinger av personopplysninger. Bestemmelsene gjelder særlig adgangen til å behandle særlige kategorier av personopplysninger for forskning, arkivformål eller statistiske formål. Videre er det gitt en bestemmelse som fastsetter den norske aldersgrensen for barns samtykke til behandling av personopplysninger ved bruk av informasjonssamfunnstjenester, og en bestemmelse som tillater behandling av fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler på nærmere fastsatte vilkår.

2.5.7 Arkivloven

Kravene til arkivering av saksdokumenter følger av [arkivlova](#) og dens forskrifter. Formålet med arkivlova er blant annet å sikre dokumenter som inneholder rettslige eller viktig forvaltningsmessig informasjon, slik at disse kan bli tatt vare på og gjort tilgjengelige for ettertiden. Loven gjelder for barnevernstjenesten.

Barnevernstjenestens dokumenter skal lagres og oppbevares i henhold til arkivloven og forskrift til denne. Barnevernstjenesten skal ha et eget arkiv atskilt fra arkivene til andre kommunale tjenester. Alle relevante opplysninger i en barnevernssak bør av hensyn til barnet bevares for fremtiden.

Arkivloven § 6 pålegger barnevernet «å ha arkiv». Arkivlova § 2 bokstav b definerer arkiv som «dokument» som blir til som et ledd i organets virksomhet. Av denne definisjonen følger det at terskelen for arkivplikt er lav; det kreves ikke at saken er avsluttet eller at den er dokumentert i et saksarkivsystem.

Barnevernstjenesten skal ha et eget arkiv atskilt fra arkivene til andre kommunale tjenester.

Se mer om [barnevernets arkivplikt i punkt 5.2.](#)

Del 2 Generelle saksbehandlingsregler

3. Beslutningsprosessen

Barnevernet tar en rekke beslutninger (vedtak og andre avgjørelser) som griper inn i privatlivet til barn og familier. Beslutningene kan ha store konsekvenser for dem som blir berørt.

Beslutningenes inngripende karakter gjør at det er svært viktig at hele rekken av handlinger som fører frem til en beslutning (beslutningsprosessen) er korrekt. Barnevernstjenestens saksbehandling må med andre ord følge forvaltningslovens regelverk, forvaltningsrettslige grunnprinsipper og ellers være forsvarlig, jf. barnevernloven § 1-4.

Riktige avgjørelser forutsetter at barnevernstjenesten har skaffet seg et tilstrekkelig og oppdatert beslutningsgrunnlag. Et tilstrekkelig og oppdatert beslutningsgrunnlag forutsetter at saken blir tilstrekkelig utredet. Les mer om [utredningsplikten i punkt 2.4.9.](#)

3.1 Beslutningsgrunnlaget

Til beslutningsgrunnlaget hører sakens faktum, det rettslige grunnlaget, analyser og vurderinger.

Hvis beslutningsgrunnlaget ikke er riktig eller tilstrekkelig, er det risiko for at tjenesten treffer uriktige avgjørelser og avgjørelser som ikke er til barnets beste. Jo mer inngripende tiltak det er snakk om, dess større krav stilles det til beslutningsgrunnlaget. Beslutningsgrunnlaget må foreligge før barnevernstjenesten treffer avgjørelse i saken.

3.1.1 Sakens faktum

Barnevernstjenesten må klargjøre faktum i saken, det vil si klargjøre de faktiske forholdene som kan ha betydning for avgjørelsen og hvilke faktiske opplysninger det tas utgangspunkt i.

Beslutningsgrunnlaget må bygge på de faktiske forholdene i saken. Hvis opplysninger står i motstrid til hverandre, må tjenesten ut fra sakens opplysninger ta en beslutning om hva som er det mest sannsynlige faktiske grunnlaget. Tjenesten må i den sammenheng redegjøre for hvorfor noe er viktig eller mindre viktig for barnevernstjenestens vurderinger.

3.1.2 Det rettslige grunnlaget

Barnevernstjenesten må være tydelig på hva som er det rettslige grunnlaget for sine beslutninger, og det må klargjøres hvilke vilkår som må være oppfylt for at rettsregelen kommer til anvendelse.

Sakens faktum er grunnlaget for å kunne ta stilling til om lovens vilkår er oppfylt.

3.1.3 Analyser og vurderinger

Barnevernstjenesten må vise hvilke analyser og vurderinger de har foretatt. Analyser og barnevernfaglige vurderinger vil stå sentralt i vurderingen av om skjønnsmessige vilkår er oppfylt eller ikke.

3.1.3.1 Analyse

Det er viktig at barnevernstjenesten analyserer faktaopplysningene de mottar.

En analyse er en prosess der barnevernstjenesten setter sammen den informasjonen de har om barnet og barnets situasjon med relevant barnevernsfaglig kunnskap. Analysen skal ta utgangspunkt i funnene fra barnevernstjenestens utredning og de problemstillingene eller hypotesene som formuleres underveis.

Barnevernstjenesten må gjennomgå funnene fra utredningen, og betydningen av funnene må vurderes og analyseres. Både risiko- og beskyttende faktorer bør komme frem, og hvilken virkning og risiko dette har for barnet og familien. Ulike innfallsvinkler og perspektiver må drøftes, og funnene veies opp mot hverandre.

Analysen skal gi svar på utredningens problemstillinger og hypoteser, som for eksempel å beskrive et barns behov og hvordan familien kan støttes slik at de får bedre forutsetninger til å ivareta barnets behov. Gjennom analysen er det også sentralt at barnevernstjenesten klarer å identifisere mulige årsaker og forklaringer til problemene. Ved å lansere flere tolkninger av informasjonen vil barnevernstjenesten få et bredere grunnlag for å vurdere hva som er til barnets beste.

3.1.3.2 Barnevernsfaglige vurderinger

Analysen skal munne ut i en balansert vurdering som både viser hva som taler for og mot en konklusjon. Den barnevernsfaglige vurderingen handler om å veie for og imot de mulige tolkninger som kom fram i analysen. Det dreier seg om å drøfte om barnet har behov for tiltak fra barnevernet.

Barnevernstjenesten må dokumentere/synliggjøre de barnevernsfaglige avveiningene og hvilke bestemmelser i barnevernloven som beslutningene bygger på.

Tiltak som besluttes etter barnevernloven kapittel 4 må være basert på en grundig vurdering av hva som er det beste for barnet. Det må komme tydelig frem at relevante hensyn er vurdert, og hvilken vekt de er tillagt ved avveiningen. (Les i [kapittel 2](#) om sentrale hensyn.) Saksbehandlingen må vise at det er foretatt en «reell avveining» av kryssende hensyn. Alle tungtveiende momenter må være trukket frem og begrunnet. Motstridende argumenter må være veid mot hverandre på en balansert måte.

Argumentene og momentene må være vurdert i forhold til det konkrete barnet. Det er ikke tilstrekkelig med generelle betraktninger som overordnet kan være eksempler på skadelige forhold i barns oppvekst eller forhold som generelt er elementer som gir gode omsorgsbetingelser for barn.

I den grad avgjørelser bygger på sakkyndiguttalelser, bør det komme frem på hvilken måte barnevernstjenesten har forstått og vektlagt disse.

3.2 Beslutningen (vedtak og andre avgjørelser)

Basert på beslutningsgrunnlaget må barnevernstjenesten konkludere og fatte beslutninger. Forvaltningslovens kapittel 5 stiller krav til beslutningenes form og innhold, blant annet om skriftlighet. [Les mer om dette i kapittel 4.](#)

3.3 Dokumentasjonskrav

Barnevernstjenesten har en plikt til fortløpende å dokumentere/skrive ned faktiske opplysninger den blir kjent med (via egne undersøkelser eller mottar fra andre) og som kan ha betydning for avgjørelsen. Barnevernstjenesten skal videre dokumentere det rettslige grunnlaget som beslutningene bygger på, de sentrale barnevernsfaglige vurderinger og avveiningene som ligger til grunn for valg som gjøres. Les mer om [dokumentasjonsplikt i kapittel 5.](#)

4. Barnevernstjenestens vedtak

Barnevernstjenesten kan fatte vedtak om tiltak av svært inngripende karakter. For å ivareta foreldre og barns rettssikkerhet er det derfor spesielt viktig at barnevernstjenesten følger barnevernlovens og forvaltningslovens krav til saksbehandling og utforming av vedtaket.

4.1 Enkeltvedtak

Et enkeltvedtak er en avgjørelse som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer, jf. forvaltningsloven § 2 b. Alle avgjørelser som gjelder ytelser og tjenester etter barnevernloven skal regnes som enkeltvedtak, jf. barnevernloven § 6-1 annet ledd. Forvaltningsloven kapittel 5 gir regler om vedtakets form og innhold, bl.a. regler om skriftlighet (§ 23), begrunnelse (§§ 24 og 25) og underretning om vedtaket (§ 27).

4.1.1 Hvilke av barnevernstjenestens avgjørelser er enkeltvedtak?

De fleste avgjørelser i barnevernstjenesten er enkeltvedtak, og blir som regel bare kalt for vedtak. Det gjelder blant annet

- henleggelse av undersøkelse, jf. 4-3 sjette ledd
- avgjørelse om å iverksette hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4
- avslutning av hjelpetiltak, jf. barnevernloven §§ 4-4
- frivillig plassering av barn i atferdsinstitusjon, jf. § 4-26
- avslutning av opphold på atferdsinstitusjon, jf. § 4-24

- hjelpetiltak om ettervern, jf. § 1-3 annet ledd, jf. § 4-4.
- flytting av barn som er under omsorg av barnevernstjenesten, jf. barnevernloven § 4-17.
- midlertidige vedtak i akuttsituasjoner (barnevernloven §§ 4-6 annet ledd, 4-9, 4-25, 4-29).
- en avgjørelse om avvisning av en sak, jf. forvaltningsloven § 2 tredje ledd. Det er for eksempel avvisning av en forespørsel om å bli ansett som part i en sak, eller avvisning av en klagesak.

Les mer om [akuttvedtak i kapittel 21](#).

4.1.2 Avgjørelser som ikke er enkeltvedtak

En beslutning om å henlegge en melding eller en beslutning om å iverksette undersøkelser etter barnevernloven § 4-3 er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Det samme gjelder når det som ledd i saksbehandlingen fattes såkalt prosessedende avgjørelser. Disse er heller ikke enkeltvedtak. Dette er for eksempel tiltak som iverksettes som ledd i undersøkelsen, for eksempel avgjørelse om

- å innhente informasjon
- hvorvidt det skal oppnevnes sakkyndige og hvilken sakkyndig
- en person er å anse som part
- en part skal gis dokumentinnsyn
- beslutning om bruk av politibistand for å få gjennomført en undersøkelse eller et vedtak etter barnevernloven § 6-8. Les mer om dette i tolkningsuttalelsen [her](#).

4.1.3 Enkeltvedtak som treffes av fylkesnemnda i førsteinstans

Alle andre vedtak om tvang enn akuttvedtak, fattes av fylkesnemnda. Det gjelder blant annet vedtak om

- medisinsk undersøkelse og behandling, jf. barnevernloven 4-10
- behandling av barn som har særlige behandlings- og opplæringsbehov, jf. 4-11
- omsorgsovertakelse, jf. barnevernloven § 4-12,
- atferdsplassering av barn, jf. barnevernloven § 4-24
- samvær, jf. barnevernloven § 4-19 andre ledd
- forbud mot flytting av barn, jf. barnevernloven § 4-8 første ledd
- fratakelse av foreldreansvar og adopsjon, jf. barnevernloven § 4-20.

4.2 Saksbehandlingskrav ved enkeltvedtak

Forvaltningslovens kapittel 4 stiller krav til saksforberedelsen ved enkeltvedtak, blant annet stilles det krav til forhåndsvarsel og plikt til å utrede saken, jf. forvaltningsloven §§ 16 og 17. Les mer om barnevernstjenestens saksforberedelse og om krav til [forhåndsvarsel i punkt 4.2.1](#) og [utredningsplikten i kapittel 2.4.9](#).

Forvaltningslovens kapittel 5 stiller krav til selve vedtaket, slik som regler om skriftlighet, begrunnelse og underretning. Kapitlet gjelder bare avgjørelser som er enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 3 første ledd. Reglene må imidlertid også følges ved de fleste andre beslutninger som barnevernstjenesten tar ut fra alminnelige forvaltningsrettslige krav til forsvarlig saksbehandling. Dette betyr at barnevernstjenesten ofte vil ha en plikt til å gi parten en viss begrunnelse også for avgjørelser som ikke er å anse som enkeltvedtak, særlig hvis de etter sitt innhold og betydning for parten ligger nær opp til enkeltvedtak.

4.2.1 Forhåndsvarsel

En part som ikke allerede ved en søknad eller på annen måte har fått uttalt seg i saken, skal varsles og få anledning til å uttale seg innen en fastsatt frist før vedtak treffes, jf. forvaltningsloven § 16 første ledd. Hensynet med forhåndsvarsel er at parten skal få kjennskap til saken og skal ha mulighet til å uttale seg slik at parten kan ivareta sine interesser i saken.

Forhåndsvarslet skal beskrive hva saken gjelder, og ellers inneholde det som er nødvendig for at parten på forsvarlig måte skal kunne ivareta sine interesser.

I barnevernssaker er forhåndsvarsel ofte ikke nødvendig, fordi parten skal ha fått uttalt seg i saken i forbindelse med undersøkelsen eller parten har samtykket før det ble fattet hjelpetiltak.

Hvis det er nødvendig å gi forhåndsvarsel, må forhåndsvarselet gis i god nok tid før vedtaket fattes. Det må gis i så god tid at parten får tid til å tenke seg om og eventuelt rådføre seg.

Hvis et barn har fylt 15 år eller på annen måte er part i saken, jf. barnevernloven § 6-3 andre ledd, skal også barnet varsles og få anledning til å uttale seg. I barnevernssaker er foreldrene parter, selv om også barnet har selvstendige partsrettigheter. Les mer om partsbegrepet og barnets [partsrettigheter i kapittel 6.3](#).

Det finnes enkelte unntak fra plikten til å gi forhåndsvarsel, jf. forvaltningsloven § 16 tredje ledd. Forhåndsvarsel kan blant annet unnlates når

- varsling ikke er praktisk mulig. Dette vil kunne være tilfellet i akuttsituasjoner når vedtak må fattes umiddelbart.
- forhåndsvarsel vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres. Dette vil kunne være tilfelle hvis det er fare for at barnet vil bli holdt skjult eller kidnappet for å hindre iverksettelsen av et vedtak.
- parten ikke har kjent adresse, og barnevernstjenesten etter en avveining mener at ettersporing vil kreve mer tid og arbeid enn rimelig sett i forhold til partens interesser.
- parten på annen måte har fått kunnskap om at vedtak skal treffes og har hatt rimelig tid og anledning til å uttale seg. Det kan for eksempel være aktuelt i forbindelse med sak i fylkesnemnda, hvor parten på forhånd er varslet om at saken er sendt til fylkesnemnda.
- varsel vurderes av andre grunner som åpenbart unødvendig. Det kan være aktuelt når det fattes et vedtak som er i samsvar med partens ønsker.

4.2.1.1 Skriftlig forhåndsvarsel

Hovedregelen er at barnevernstjenesten skal gi forhåndsvarsel skriftlig. Når det vil være særlig byrdefullt eller når saken haster, kan varslet gis muntlig. For eksempel kan det være aktuelt når det er nødvendig å fatte midlertidig vedtak i akuttsituasjoner.

Les mer om [akuttvedtak i kapittel 21](#).

4.2.2 Vedtakets utforming

Enkeltvedtak skal være skriftlig jf. forvaltningsloven § 23. Hvis et vedtak må fattes umiddelbart, kan det unntaksvis være muntlig. Det kan for eksempel være nødvendig for barnevernstjenesten i en akutt situasjon hvor det ikke er tid til å utforme et skriftlig vedtak. Kravene til begrunnelse i forvaltningsloven §§ 24 og 25 gjelder også i en slik situasjon, og må formidles muntlig til partene. Barnevernstjenesten skal umiddelbart etter at barnet er ivaretatt utforme et skriftlig vedtak.

Skriftlighetskravet er begrunnet med at vedtakets innhold skal bli så klart og entydig som mulig. En muntlig uttalelse kan lettere misforstås.

Hvis barnet er part, skal barnevernstjenesten ved utformingen av vedtaket ta hensyn til barnets alder og mulighet til å forstå vedtaket.

4.3 Krav til vedtakets innhold

4.3.1 Vedtakets konklusjon

Vedtaket må inneholde en klar og tydelig konklusjon. Konklusjonen bør være så konkret som mulig, for eksempel hvor mange timer med støttekontakt/avlastning som fattes. Hvis det fattes vedtak om råd og veiledning bør det for eksempel også fremgå av vedtaket hvordan veiledningen skal innrettes.

Bakgrunnen for dette er at parten trenger å vite hva den skal samtykke til, eventuelt klage på.

4.3.2 Begrunnelse

Alle enkeltvedtak skal begrunnes, jf. forvaltningsloven § 24 første ledd. Bakgrunnen for dette er blant annet at parten skal kunne forstå hvorfor et vedtak får det utfallet det gjør. En begrunnelse innebærer at parten får en redegjørelse for hva vedtaket bygger på av faktiske og rettslige forutsetninger, og en forklaring som setter parten i stand til å forstå hvorfor barnevernstjenesten har kommet til det aktuelle utfallet. Begrunnelsen kan føre til større grundighet og nøyaktighet i saksbehandlingen, forståelse fra partens side for at avgjørelsen er riktig og bedre forutsetninger for parten til å vurdere klage.

Et annet hovedhensyn er at det skal være mulig å kontrollere og etterprøve vedtaket.

Forvaltningsloven § 25 første ledd gir nærmere regler om hva begrunnelsen skal inneholde. Barnevernstjenesten skal formulere seg slik at partene forstår hvilke vurderinger og hensyn som ligger til grunn for vedtaket. Forvaltningsloven § 25 gir minimumskravene som gjelder i alle slags saker. I det ligger at barnevernstjenesten ikke bare vil stå fritt til å gi mer utførlige begrunnelser enn det har plikt til, men at det også kan følge av sakens art og viktighet at vedtaket må begrunnes mer utførlig og nøyaktig enn direkte gitt i § 25. Barnevernstjenestens vedtak vil ofte falle inn i denne kategorien.

Begrunnelsen må utformes samtidig med at vedtaket treffes.

Kravene til begrunnelse gjelder også når barnevernstjenesten endrer sitt vedtak etter klage, jf. forvaltningslovens § 33.

4.3.2.1 Rettslig grunnlag

Begrunnelsen skal vise til de rettsregler vedtaket bygger på, jf. forvaltningsloven § 25 første ledd. Innholdet i reglene skal gjengis i den grad det er nødvendig for at parten skal forstå vedtaket. Barnevernstjenesten kan ikke la være å gjengi regelhenvisninger med den begrunnelse at det antas at partene er kjent med reglene gjennom egen advokat.

4.3.2.2 Faktiske forhold

Begrunnelse skal vise til de faktiske forholdene vedtaket bygger på, jf. forvaltningsloven § 25 andre ledd. Begrunnelsen må fremheve de avgjørende og kritisk viktige opplysningene for vedtakets utfall. Vedtaket må skille beskrivelser av faktum - hva som har skjedd, observasjoner og faktiske opplysninger, fra vurderinger av hvilken betydning dette har.

Det må komme tydelig frem av vedtaket at lovens vilkår er beskrevet og vurdert opp mot de konkrete forholdene i saken, og at vilkårene er vurdert oppfylt/ikke oppfylt. Med det menes for eksempel at vilkåret om «særlig behov» for hjelpetiltak må vurderes og tolkes, slik at det går frem av vedtaket at familien har et behov som er større enn for familier i alminnelighet.

4.3.2.3 Avgjørende hensyn

De hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøvelse av barnevernstjenestens skjønn, bør nevnes, jf. forvaltningsloven § 25 tredje ledd. Basert på forarbeidene til forvaltningsloven legges det til grunn at barnevernstjenesten i stor grad plikter å begrunne en slik skjønnsmessig myndighetsutøvelse. Det vil derfor være nødvendig med en nærmere redegjørelse for hvilke faglige vurderinger og avveininger av motstridene hensyn som vedtaket i særlig grad bygger på, og at de viktigste momenter som har vært avgjørende i skjønnsutøvelsen nevnes. Dette kan også utledes av forsvarlighetskravet, jf. barnevernloven § 1-4.

4.3.2.4 Skjerpet krav til begrunnelse ved inngripende vedtak

Forvaltningsrettslige prinsipper gjør at kravene til begrunnelse i et vedtak, skjerpes jo mer inngripende vedtaket er. ([Prop. 169 L \(2016-20179 punkt 10.4.4\)](#)) Jo mer inngripende tiltak det er snakk om, desto større krav stilles det til en grundig begrunnelse.

Vedtak om tvang, for eksempel ved omsorgsovertakelser, fattes av fylkesnemnda.

Barnevernstjenesten må likevel forberede saken og sikre at den er forsvarlig utredet og at beslutningsprosessen har vært god. I ansvaret for å forberede saken for nemnda og i kravet til forsvarlig utredning ligger at barnevernstjenesten i sitt saksfremlegg må vise til sine barnevernfaglige vurderinger og begrunnelser. Kravet til skjerpet begrunnelse vil derfor primært få betydning for barnevernstjenesten i forbindelse med når barnevernstjenesten utarbeider sin begjæring til fylkesnemnda. Det må komme frem av saksfremlegget om mindre inngripende tiltak er blitt vurdert, og hvorfor de ikke ble ansett som tilstrekkelige. Det er for eksempel nødvendig å beskrive hvorfor det ikke er nok med hjelpetiltak i stedet for vedtak om omsorgsovertakelse.

Skjerpet krav til begrunnelse vil også ha betydning når barnevernstjenesten fatter akuttvedtak. En del hjelpetiltak er også inngripende for familiene de retter seg mot, da de i større eller mindre grad kan oppleves som «frivillig tvang», og det derfor kan stilles spørsmål ved hvor reelt samtykket i realiteten er. Det er også i disse vedtakene nødvendig at det er et skjerpet krav til begrunnelsen.

4.3.2.5 Særlig om barnets sårbarhet

Hvis barnet er særlig sårbart, og det er avgjørende i vurderingen av vedtakets konklusjon, bør barnevernstjenesten så langt det er mulig gi en konkret begrunnelse av barnets sårbarhet. Barnevernstjenesten bør vise til de faktiske forhold som gjør barnet særlig sårbart, årsaken til sårbarheten, hva den består i, om den kan avhjelpes med hjelpetiltak, og hvilken betydning sårbarheten har for barnets omsorgssituasjon. Det bør også forklares hva den konkrete sårbarheten betyr for de kravene som stilles til den som skal ha omsorgen for barnet. Bakgrunnen er at det kan være vanskelig for utenforstående å ta stilling til om et tiltak har vært nødvendig når det forklares, uten nærmere utdyping. Det kan derfor være grunn for å skrive på en forståelig måte hvorfor det er nødvendig å treffe et vedtak. Det er ikke tilstrekkelig å begrunne tiltaket for eksempel i «barnets sårbarhet».

4.3.2.6 Særlig om mangler ved foreldrenes omsorgsevne

Hvis det er mangler ved foreldrenes omsorgsevne som er begrunnelse for barnevernstiltaket, bør det beskrives hva den manglende omsorgsevnen består i. Det er ikke tilstrekkelig å bare vise til at foreldrene «mangler omsorgskompetanse» eller lignende, uten nærmere forklaring.

4.3.2.7 Barnets mening må komme frem av vedtaket

Barn som er i stand til å danne seg egne meninger, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet, jf. barnevernloven § 1-6. Barnets mening vil være en viktig del av beslutningsgrunnlaget. For

et barn kan det være vanskelig å forstå og akseptere hvorfor avgjørelser blir tatt, når barnets synspunkter ikke er synliggjort som en del av vurderingen.

Hva som er barnets synspunkt, og hvilken vekt barnets mening er tillagt skal komme frem av vedtaket fra barnevernstjenesten, jf. barnevernloven § 6-3 a. Hvis vedtaket avviker fra hva som har vært barnets syn i saken, skal dette begrunnes. Et slikt dokumentasjonskrav skal sikre at barnevernstjenesten aktivt må sørge for at barnets synspunkter blir innhentet i saken. ([Prop. 169 L \(2016-2017\) punkt 10.4.4.](#)) Bestemmelsen må ses i sammenheng med barnets rett til medvirkning i barnevernloven § 1-6. Les mer om barnets rett til medvirkning i kapittel 2.4.2.

4.3.2.8 *Vurdering av barnets beste må komme frem av vedtaket*

Alle tiltak som besluttes etter barnevernloven kapittel 4 skal bygge på hensynet til hva som er det beste for barnet. Hensynet til barnets beste er avgjørende i barnevernssaker. Det skal komme frem av vedtaket hvordan barnets beste er vurdert. Det følger av barnevernloven § 6-3 a andre punktum.

4.3.3 Andre opplysninger vedtaket må inneholde

Vedtaket skal også opplyse om

- muligheten til å klage
- klagefrist
- klageinstans
- om fremgangsmåten ved klage
- retten etter forvaltningsloven § 18 til å se sakens dokumenter. Det følger av forvaltningsloven § 27 tredje ledd.

Når forholdene gir grunn til det, skal vedtaket også opplyse om

- adgangen til å søke fritt rettsråd
- forvaltningsorganenes veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11
- adgangen til å få tilkjent sakskostnader etter forvaltningsloven § 36

Les mer om adgangen til å søke fritt rettsråd og adgang til å få tilkjent [saksomkostninger i kapittel 42](#), og [barnevernstjenestens veiledningsplikt i kapittel 9](#).

4.4 Melding om barnevernstjenestens vedtak

Barnevernstjenesten skal gi skriftlig melding om vedtak til sakens parter, jf. forvaltningsloven § 27. Hvis en part er representert ved fullmektig, skal melding om vedtak vanligvis sendes fullmektigen, jf. forvaltningsloven § 12 tredje ledd. Hvis det er hensiktsmessig, kan parten også få melding direkte fra barnevernstjenesten. Kopi av meldingen bør i så fall sendes til fullmektigen. Parten kan selv kreve å bli informert ved siden av eller i stedet for fullmektigen.

Et barn over 15 år som er part i saken skal også informeres om vedtaket, i tillegg til at barnevernstjenesten må informere foreldrene, eventuelt verge eller andre med foreldreansvar. Det følger av forvaltningsloven § 27 første ledd annet punktum. Les mer om [barn som er part i saken i kapittel 6.3](#).

Barnevernstjenesten har også en plikt til å gi barn som ikke er part i saken tilbakemelding om utfall av et vedtak. Dette følger av barnevernstjenestens plikt til å gi informasjon i forbindelse med barnets rett til medvirkning, jf. barnevernloven § 1-6.

Barnevernstjenestens taushetsplikt er i utgangspunktet til hinder for at melding om vedtaket gis til andre enn sakens parter. Det gjelder for eksempel en samværsforelder som ikke er part i saken. Men barnevernstjenesten bør som regel informere samværsforelder om vedtaket.

Barnevernloven åpner også for å gi denne type informasjon til offentlige organer når vilkårene i barnevernloven §§ 6-7 tredje ledd og 6-7a åpner for det. Les mer om barnevernstjenestens taushetsplikt og adgang til å dele informasjon med andre i [kapittel 14](#) og [15](#), og om barnevernstjenestens plikt til å gi [tilbakemelding til melder i kapittel 19.14](#).

4.5 Klage og omgjøring av barnevernstjenestens vedtak

4.5.1 Klageadgang eller annen rettslig klageinteresse

Et enkeltvedtak kan klages på av den som er part eller annen med rettslig klageinteresse, til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet barnevernstjenesten, jf. forvaltningslovens § 28. Hvem som er part, følger av forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e. Dette kan du lese mer om i [kapittel 6](#).

Klagen skal rettes til det organet som har fattet vedtaket, altså barnevernstjenesten, jf. forvaltningsloven § 32. Dette for at barnevernstjenesten selv skal ta stilling til om klagen gir grunnlag for å omgjøre vedtaket. Les mer om dette i punkt 4.5.6. Unntaket er barnevernstjenestens midlertidige vedtak om tvang i akutsituasjoner, hvor klagen etter barnevernloven § 7-23 skal fremmes direkte til fylkesnemnda. Les mer om det i [kapittel 21.5.3](#) -21.5.5. Andre enn parten kan også klage på et vedtak hvis vedkommende har «rettslig klageinteresse», jf. forvaltningsloven § 28. Ved rettslig klageinteresse stilles det normalt krav om konkret, praktisk og aktuell interesse i en rettslig avklaring på vedtaket. Om noen har rettslig klageinteresse må avgjøres konkret i den aktuelle saken. Det kreves ikke like sterk tilknytning til saken for å oppnå klagerett som det kreves for å oppnå partsrettigheter, jf. forvaltningsloven § 28.

I en barnevernssak vil sjelden andre enn sakens parter ha rettslig klageinteresse.

I særlige tilfeller kan det tenkes at fosterforeldre kan ha klagerett uten at de er å anse som parter i saken. Dette vil kunne være vedtak som berører fosterforeldrene i stor grad. Det kan for eksempel være tilfelle ved vedtak om flytting fra fosterhjemmet etter barnevernloven § 17. [Prop. 133 L \(2020-2021\) punkt 15.1.2](#).

Samværsforeldre uten partsstatus har normalt ikke rettslig klageinteresse når det gjelder hjelpetiltak hos bostedsforelder. Se også [tolkningsuttalelse fra Bufdir](#).

4.5.2 Klagefrist

Fristen for å klage er tre uker regnet fra det tidspunkt underretning om vedtaket kom frem til parten, jf. forvaltningsloven § 29 første ledd.

Selv om klagefristen er oversittet, kan likevel klagen i visse tilfeller tas under behandling, jf. forvaltningsloven § 31. Klagen kan for det første tas under behandling hvis parten eller hans/hennes fullmektig ikke har skyld i fristoversittelsen. Et eksempel på dette er at parten eller hans/hennes fullmektig har vært syk eller har vært bortreist. Klagen kan også tas under behandling hvis det av særlige grunner er rimelig at klagen blir prøvd. I barnevernssaker vil slike særlige grunner ofte foreligge, da vedtaket gjerne gjelder spørsmål som har stor betydning for barnet og familien. I vurderingen av om klagen skal tas opp til behandling eller ikke, skal det legges vekt på om endring av vedtaket kan medføre skade eller ulempe for andre.

Klagen kan ikke tas til behandling som klagesak hvis det er gått mer enn ett år siden vedtaket ble truffet. Det følger av forvaltningsloven § 31 siste ledd.

Et vedtak kan av og til omgjøres uten at det er klaget på vedtaket. Les mer om vilkår og frister for dette i kapittel 4.5.7.

4.5.3 Krav til klagen

En klage skal normalt være skriftlig og undertegnet av klageren eller hans fullmektig, jf. forvaltningsloven § 32. Klagen skal nevne det vedtak det klages over, og den endring som klageren ønsker. Klagen bør i tillegg opplyse om hvilke endringer som ønskes i vedtaket og nevne de grunner klagen støtter seg til.

4.5.4 Veiledning til å klage på enkeltvedtak

Barnevernstjenesten har en alminnelig veiledningsplikt, jf. forvaltningsloven § 11. Les om dette i kapittel 9. Det gjelder også når parten har behov for veiledning i forbindelse med en klage på barnevernstjenestens vedtak. Barnevernstjenesten skal om nødvendig hjelpe den som ønsker å klage med å sette opp klagen skriftlig. Klager har krav klagens adressat og om hvilke krav som stilles til klagens form og innhold, jf. forvaltningsloven § 32, og klager må eventuelt få hjelp til å rette opp feil og mangler når det er nødvendig. Videre skal barnevernstjenesten informere partene om retten til advokat og muligheten for at en advokat bistår med å fremme klagen. Dette innebærer imidlertid ikke at parten har krav på at barnevernstjenesten dekker utgiftene.

4.5.5 Klageinstans på barnevernstjenestens vedtak

Statsforvalteren er klageinstans for enkeltvedtak truffet av barnevernstjenesten. Det følger av barnevernloven § 6-5 første ledd. Klageadgangen gjelder ikke saker som hører under fylkesnemndas myndighetsområde, det følger av § 6-5 andre ledd.

Fylkesnemnda er klageinstans for akuttvedtak som fattes av barnevernstjenesten. (Barnevernloven §§ 4-6 annet ledd, 4-25, 4-29, 4-9 jf. 4-8). I tillegg er fylkesnemnda klageinstans på flyttevedtak etter barnevernloven § 4-17.

4.5.6 Barnevernstjenesten behandling av klage over enkeltvedtak

Ved barnevernstjenestens behandling av en klagesak gjelder forvaltningsloven kapittel 4 og 5 hvis ikke annet følger av forvaltningsloven § 33. Barnevernstjenesten skal gjøre de undersøkelser som klagen gir grunn til, og kan oppheve eller endre sitt vedtak hvis de finner klagen begrunnet, jf. forvaltningsloven § 33 annet ledd. Barnevernstjenesten skal avvise klagen når vilkårene for å behandle den ikke foreligger, for eksempel fordi vedkommende ikke har klagerett. Hvis vedkommende ikke har partsrettigheter, vil han/hun også normalt mangle klagerett. Avvisning av en klage er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 28 tredje ledd og kan påklages.

Hvis barnevernstjenesten opprettholder vedtaket, skal klagen oversendes til Statsforvalteren, jf. barnevernloven § 6-5. Se [tolkningsuttalelse fra 18. januar 2017](#) fra Bufdir.

Hvis barnevernstjenesten ikke finner grunnlag for å endre eller oppheve sitt vedtak, skal de lage en redegjørelse av saken faktisk, klagens anførsler og begrunnelse for opprettholdelse av vedtaket. Redegjørelsen sendes med kopi av sakens dokumenter og klagen til Statsforvalteren for videre klagebehandling snarest mulig. Det bør sendes et foreløpig svar hvis det tar uforholdsmessig lang tid å behandle klagen, jf. forvaltningsloven § 11 a. Kopi av redegjørelsen bør sendes til den som har påklaget vedtaket, med mindre det kommer frem opplysninger som vedkommende ikke har rett til å se.

Klage over flyttevedtak etter barnevernloven § 4-17 skal behandles av fylkesnemnda. Klagesakene skal forberedes av barnevernstjenesten etter bestemmelsene i forvaltningsloven § 33 første til fjerde ledd. Det følger av barnevernloven § 7-10.

Barnevernstjenesten skal ved en klage varsle andre parter om at det er inngitt klage over vedtaket. Dette kan for eksempel være foreldre når fosterforeldrene påklager barnevernstjenestens vedtak om flytting av barn etter § 4-17. Disse skal motta kopi av klagen og gis en frist til å uttale seg, jf. forvaltningsloven § 33 tredje ledd.

4.5.7 Omgjøring av vedtak uten klage

Et vedtak vil i en del tilfeller kunne omgjøres uten at det er påklaget. Det fremgår av forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav a)-c). Selv om vedtaket ikke er påklaget, kan barnevernstjenesten omgjøre eget vedtak hvis

- a) endringen ikke er til skade for noen som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser, eller
- b) underretningen om vedtaket ikke er kommet frem til vedkommende og vedtaket heller ikke er offentlig kunngjort, eller
- c) vedtaket må anses ugyldig.

Etter det første alternativet er det fri adgang til å omgjøre til gunst for partene i saken. Det er tilstrekkelig at omgjøring vil virke nøytralt overfor parten. Slik bestemmelsen er formulert, kan omgjøring skje selv om det er til skade for en part hvis dette er en part som vedtaket ikke retter seg mot eller direkte tilgodeser.

Etter det andre alternativet kan barnevernstjenesten omgjøre sitt vedtak både der underretning ennå ikke er sendt til parten, og der underretningen ennå ikke er kommet frem. Det er ikke adgang til å omgjøre vedtaket bare fordi parten ennå ikke har gjort seg kjent med det.

Etter det tredje alternativet kan omgjøring skje hvis vedtaket anses «ugyldig». Rekkevidden av dette alternativet beror på reglene om når et vedtak er ugyldig, jf. forvaltningsloven § 41 og ulovfestede ugyldighetsregler.

Er noen av vilkårene som nevnt over oppfylt, kan også klageinstansen, Statsforvalteren, omgjøre vedtaket, jf. forvaltningsloven § 35 andre ledd.

Statsforvalteren kan i noen tilfeller omgjøre barnevernstjenestens vedtak til skade for en part selv om vedtaket ikke er påklaget. En slik omgjøring kan skje selv om vilkårene i forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav b og c ikke er til stede hvis hensynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser tilsier dette. Det følger av § 35 tredje ledd. Denne omgjøringsadgangen er imidlertid tidsbegrenset. Melding om at vedtaket vil bli overprøvd, må sendes parten innen tre uker etter at melding om barnevernstjenestens vedtak ble sendt parten. Innen tre måneder etter samme tidspunkt må melding om at vedtaket er omgjort være sendt parten.

4.5.8 Statsforvalterens behandling av klage

4.5.8.1 Statsforvalterens behandling av klage på enkeltvedtak

Statsforvalteren skal avvise saken hvis vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, jf. forvaltningsloven § 34 første ledd. Statsforvalteren er ikke bundet av at barnevernstjenesten har funnet at vilkårene for å behandle klagen foreligger. Forvaltningsloven § 31 har imidlertid regler for oppreisning for oversittelse av klagefristen.

Statsforvalteren har ansvaret for at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes, jf. forvaltningsloven § 33 femte ledd. Statsforvalteren kan dermed pålegge barnevernstjenesten å undersøke saken nærmere. I en slik situasjon bør partene motta en orientering om dette fra Statsforvalteren.

Statsforvalteren kan prøve alle sider av vedtaket, så vel de rettslige som de skjønsmessige. Videre kan nye omstendigheter vurderes. Det følger av forvaltningsloven § 34 andre ledd og barnevernloven § 6-6 første ledd. Statsforvalteren kan stadfeste vedtaket, oppheve det eller henvise saken til helt eller delvis ny behandling hos barnevernstjenesten.

Statsforvalteren kan ikke endre vedtaket til skade for den som har klaget, med mindre klagerens interesser må vike for hensynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser, jf. forvaltningsloven § 34 tredje ledd. Hensynet til barnet vil kunne være en slik interesse. Melding om en slik endring må være sendt klageren innen tre måneder etter at barnevernstjenesten mottok klagen.

Hvis Statsforvalteren i forbindelse med klagebehandlingen finner at det bør settes i verk tiltak som hører under fylkesnemndas myndighetsområde, kan de fremsette slikt forslag overfor fylkesnemnda, jf. barnevernloven § 7-10 fjerde ledd. I så fall gjelder saksbehandlingsreglene i barnevernloven kapittel 7. Statsforvalterens adgang til å fremme sak er forutsatt benyttet kun i unntakstilfeller hvis det foreligger kvalifisert faglig uenighet.

Hvis Statsforvalteren gir klager medhold, og vedtaket ikke kan settes i verk straks, kan de bestemme at det straks skal settes i verk midlertidige tiltak som kan dekke det øyeblikkelige behovet, jf. barnevernloven § 6-6 andre ledd. Det kan for eksempel tenkes at Statsforvalteren gir klageren medhold i at det er behov for en plassering av barnet utenfor hjemmet etter barnevernloven § 4-4 sjette ledd. Statsforvalteren kan da bestemme at det skal iverksettes midlertidig tiltak i hjemmet, for eksempel ulike avlastningstiltak, inntil egnet fosterhjem eller institusjonsplass kan fremskaffes.

Statsforvalterens vedtak skal begrunnes i samsvar med kravene i forvaltningsloven § 24 første ledd og forvaltningslovens § 25. Statsforvalteren må i begrunnelsen oppgi hvilke lovbestemmelser vedtaket bygger på. Begrunnelsen kan bare unnlates i den utstrekning dette følger av forvaltningsloven § 24 tredje ledd.

Partene skal underrettes om Statsforvalterens vedtak i samsvar med forvaltningsloven § 27. Underretningen bør alltid gis skriftlig. Hvis underretningen unntaksvis blir gitt muntlig, skal den bekreftes skriftlig.

Statsforvalterens avgjørelse i klagesak etter barnevernloven kan ikke påklages videre til departementet. Der Statsforvalteren omgjør et vedtak uten klage jf. forvaltningsloven § 35, vil imidlertid vedtaket kunne påklages til departementet.

4.5.8.2 Statsforvalterens behandling av klage på barnevernstjenestens saksbehandling

Statsforvalteren skal føre tilsyn med barnevernvirksomheten i kommunene, og med lovligheten av barnevernstjenestens oppfyllelse av plikter etter barnevernloven. Det følger av etter barnevernloven § 2-3 fjerde ledd, jf. § 2-3 b.

Hvis Statsforvalteren mottar informasjon som kan tilsi at tjenester eller tiltak ytes i strid med barnevernloven eller forvaltningsloven med tilhørende forskrifter, skal de vurdere om det er grunnlag for videre undersøkelse, og eventuelt på hvilken måte en slik undersøkelse skal gjennomføres. Avgjørende faktorer i denne vurderingen vil kunne være sakens alvorlighetsgrad, sannsynligheten for at det er begått eller begås lovbrudd og hvorvidt forholdene fortsatt er aktuelle.

Både partene i en barnevernssak og hvem som helst andre som er bekymret for et barn eller er misfornøyd med barnevernstjenestens saksbehandling, kan kontakte Statsforvalteren og be dem vurdere om barnevernstjenestens saksbehandling er lovlig og forsvarlig. Hvis barnevernstjenesten mottar en slik klage, plikter de å oversende brevet til Statsforvalteren. Barnevernstjenesten plikter å opplyse partene om Statsforvalterens tilsynsrolle, jf. forvaltningsloven § 11.

5. Barnevernstjenestens dokumentasjonsplikt og arkivering

Barnevernstjenestens saksbehandling må bygge på skriftlighet og nødvendig dokumentasjon. Dokumentasjon er et viktig arbeidsverktøy for de ansatte i barnevernstjenesten. Det er nødvendig for å sikre kontinuitet, etterprøvnbarhet av grunnlag for beslutninger, barns mulighet til senere å få avklart viktige sider ved sin egen historie, og ikke minst for å sikre at kommunens barnevernledelse kan kontrollere og avdekke svikt. Barnevernstjenesten må derfor ha rutiner for hvordan dokumentasjonen journalføres, saksbehandles og arkiveres/bevares.

Kravet til skriftlighet og nødvendig dokumentasjon betyr at det i hver enkelt barnevernssak skal opprettes en «barnevernsmappe» hvor sakens dokumenter og opplysninger fortløpende legges inn, inkludert faktiske opplysninger og faglige vurderinger som er relevante for saken.

Også arkivloven, personopplysningsloven, forvaltningsloven og offentlighetsloven har betydning for barnevernstjenestens behandling og dokumentasjon av saks- og personopplysninger, herunder oppbevaring, lagring, retting, sletting og innsyn i opplysninger. Les mer [om innsyn i kapittel 16](#).

5.1 Dokumentasjonsplikt

Dokumentasjonsplikt betyr at barnevernstjenesten må synliggjøre sitt arbeid i saken, altså at de må synliggjøre hva tjenesten har gjort og hvorfor de har gjort det. Å synliggjøre betyr i praksis å skrive ned de opplysninger man mottar og vurderinger som blir gjort, og at disse nedtegnelsene sammen med dokumenter som henholdsvis sendes ut og kommer inn blir lagt inn i barnevernsmappen. Dette må skje på alle stadier i en barnevernssak; i melde- og undersøkelsesfasen, når kommunen enten henlegger saken uten å iverksette tiltak eller selv fatter vedtak om tiltak eller fremmer en sak for nemnda, samt ved valg av plasseringssted, herunder Bufetats valg av institusjonsplass. Dokumentasjon av opplysninger og faglige vurderinger er også sentralt ved oppfølging og evaluering av igangsatte tiltak og når saken avsluttes.

Skriftlighet er nødvendig for å sikre at opplysninger som er nødvendige og relevante for en forsvarlig saksbehandling kan finnes igjen.

5.1.1 God og forsvarlig dokumentasjon er en viktig rettssikkerhetsgaranti.

Rettssikkerheten for foreldre og barn blir svekket når saksmappen ikke inneholder en skriftlig dokumentasjon av hva som er gjort, hvilken informasjon som henholdsvis er innhentet og sendt ut og hvilke vurderinger som er gjort.

Nedtegning av barnevernets handlinger, skjønnsmessige vurderinger og faglige analyser underveis i saken er avgjørende for de muligheter barn og foreldre har til å ivareta sine interesser og synspunkter. Informasjonen er også viktig for at barnet i ettertid skal kunne forstå sin egen historie, og hvordan og hvorfor barnevernet handlet som de gjorde.

For barnevernstjenesten har dokumentasjonen avgjørende betydning for dens egen saksbehandling, for eksempel som grunnlag når det skal foretas vurderinger av hvilke tiltak som er riktige å sette inn i en familie.

En god dokumentasjonspraksis er også viktig for det tilfellet at saksbehandlere i barnevernstjenesten byttes ut, og for de tilfellene hvor barnet flytter mellom kommuner. Dokumentasjon er med andre ord viktig for å sikre kontinuitet i en barnevernssak. Ved mangelfull dokumentasjon kan ny saksbehandler, eller ny barnevernstjeneste hvis barnet flytter til ny kommune, gå glipp av viktig informasjon som de ellers ville kunne bygge videre på som grunnlag for å gi treffsikker hjelp.

Videre er dokumentasjonen som ligger i barnets saksmappe helt avgjørende for at andre myndigheter og organer skal kunne etterprøve, føre kontroll og tilsyn med barnevernstjenestens vurderinger og beslutninger.

Dokumentasjon er også et helt nødvendig premiss for god internkontroll. Les om [internkontroll i kapittel 12.8](#).

5.1.2 Rettslig grunnlag for dokumentasjonsplikt

Selv om dagens barnevernlov ikke inneholder en uttrykkelig bestemmelse om dokumentasjonsplikt eller plikt til å «føre journal», er det lagt til grunn at det følger av forsvarlighetskravet i barnevernloven § 1-4 og god forvaltningsskikk, at både statlig og kommunalt barnevern må dokumentere faktiske opplysninger de blir kjent med via egne undersøkelser eller mottar fra andre. De må også dokumentere sentrale barnevernsfaglige vurderinger og valg som gjøres. (En journalføringsplikt innføres imidlertid med ny barnevernslov § 12-4 som trer i kraft 1. januar 2023).

Det følger videre eksplisitt av forvaltningsloven § 11 d at muntlige opplysninger som har betydning for saken skal skrives ned hvis det er mulig, og forvaltningsloven §§ 17 og 18 forutsetter også skriftlighet for at henholdsvis utredningsplikten og partenes innsynsrett skal kunne anses oppfylt.

I tillegg er det i barnevernloven lovfestet at barnevernstjenesten har en plikt til å dokumentere på enkelte konkrete områder. Det gjelder ved

- henleggelse av melding. En henleggelse av en melding skal begrunnes, jf. barnevernloven §§ 4-2 annet ledd
- henleggelse av undersøkelsessak. Henleggelse av en undersøkelse er et enkeltvedtak som skal begrunnes og kan påklages, jf. Barnevernloven § 4-3 sjette ledd
- det skal fremgå av barnevernstjenestens og fylkesnemndas vedtak hva som er barnets synspunkt, hvilken vekt barnets mening er tillagt og hvordan barnets beste er vurdert, jf. barnevernloven §§ 6-3 a og 7-19 tredje ledd.
- barnevernet har også en plikt til å dokumentere barnets medvirkning i saksbehandlingen, herunder hvorvidt barnet har fått anledning til å medvirke, hva barnet er blitt hørt om og hva som var barnets syn, jf. medvirkningsforskriften § 7

Barnevernloven har også en rekke bestemmelser som pålegger barnevernstjenesten ansvar og oppgaver som i praksis forutsetter at barnevernstjenesten dokumenterer faktiske opplysninger og faglige vurderinger, herunder lovens bestemmelser om tiltaksplan § 4-5 og omsorgsplan § 4-15 tredje ledd.

5.1.3 Hvilke opplysninger skal nedtegnes?

Utgangspunktet er at alle sentrale opplysninger og vurderinger i en barnevernssak fortløpende skal nedtegnes og legges inn i barnets saksmappe. Dette omfatter; alle faktiske opplysninger som er avgjørende for saken, hva som er analysert, hva som er vurdert og hva som er besluttet.

Mappen skal inneholde nødvendig informasjon om barnet og barnets omsorgssituasjon og beskrivelser av de barnevernsfaglige vurderinger som er gjort. Dette omfatter opplysninger om hvordan barnevernstjenesten har handlet i saken og begrunnelsen for dette, evaluering av tiltak,

saksrelevante drøftinger og møterefater. Alle vesentlige opplysninger som danner grunnlag for barnevernsfaglige vurderinger og beslutninger, skal føres i journalen.

Det må dokumenteres hvordan [barnet har fått medvirke](#) og hvilken vekt barnets mening er tillagt i vurderingene. Det er også av betydning å dokumentere vurderinger som gjøres selv om det ikke blir gjort endringer for barnet eller familien. Ved for eksempel vurderinger av samværet for et barn under omsorg, er det av stor betydning at det dokumenteres at vurderingen er gjort selv om det ikke medfører endring. Barnevernstjenesten må da skrive ned sine barnevernsfaglige vurderinger av hvorfor samværet ikke utvides eller innskrenkes, og hvilke avveininger som ble gjort. Hvis det mangler slik dokumentasjon, kan det fremstå som at barnevernstjenesten ikke har fulgt opp barnet og familien, selv om det faktisk er gjort. Dokumentasjon av denne type vurderinger kan ha stor betydning for etterfølgende behandling av saken i nemnd og domstol, samt i ettertid dersom barnet og familien ønsker å gjennomgå saken.

Hvilke dokumenter og opplysninger barnevernsmappen skal inneholde må avgjøres etter en konkret vurdering av det enkelte dokument. Hvorvidt noe er et dokument som skal dokumenteres i barnevernsmappen, må vurderes ut fra innholdet i dokumentet. Det er ikke teknologien eller formatet som avgjør om noe er et dokument. Det kan for eksempel være en e-post, en video, en SMS, et tradisjonelt brev på papir, eller en PDF-fil. Et dokument har verdi som dokumentasjon når det kan brukes som bekreftelse eller bevis i etterkant, for eksempel i en eventuell fylkesnemnd eller ved behandling av en klage. Hvis et dokument kan være med på å avgjøre utfallet av saksbehandlingen eller som tilleggsinformasjon i saken på et senere tidspunkt, har det verdi som dokumentasjon. I tillegg er det de dokumenter som har blitt sendt, mottatt eller lagt frem av barnevernstjenesten som skal journalføres.

5.2 Arkivplikt

Barnevernstjenestens dokumenter skal lagres og oppbevares i henhold til arkivloven og forskrift til denne. Formålet med arkivloven er blant annet å sikre dokumenter som inneholder rettslige eller viktige forvaltningsmessig informasjon, slik at disse kan bli tatt vare på og gjort tilgjengelig for ettertiden. Arkivloven pålegger alle offentlige virksomheter å ha arkiv. Arkivering handler om lagring av dokumenter for ettertiden. Offentlige organer har plikt til å arkivere alle dokumenter som blir til som ledd i organets virksomhet, enten det er et dokument som kommer inn til organet, eller et dokument som organet selv produserer. Det er en generell plikt for forvaltningen til å oppbevare dokumenter og annet materiale som inneholder taushetsbelagte opplysninger på en forsvarlig måte. Det følger av forvaltningsloven § 13 c. Færrest mulig ansatte i det organ som behandler saken, og ingen uvedkommende, skal gis adgang til opplysningene. Hvis bestemmelsen ikke overholdes, kan dette være et brudd på taushetsplikten, jf. forvaltningsloven §§ 13-13 e og barnevernloven § 6-7.

Det er ut fra hensynet til taushetsplikten en forutsetning at barnevernstjenesten har et eget arkiv (for de enkelte barnevernssakene) atskilt fra arkivene til andre kommunale tjenester.

I vurderingen av hva som skal arkiveres, så skal alt som har verdi som dokumentasjon arkiveres, og det som har blitt saksbehandlet.

Barnevernet har en omfattende bevaringsplikt, det vil si at i utgangspunktet skal alt arkiveres. Les mer om dette i [riksarkivarens forskrift](#) § 7-28 (9), tiltak og oppfølging av tiltak.

Les mer om arkiveringsplikten i veileder for [arkivering og journalføring i departementene og statlige virksomheter](#).

Arkivloven har i utgangspunktet et evighetsperspektiv. Dette innebærer at arkivloven som utgangspunktet ikke legger opp til sletting (kassasjon) med mindre særlige slettebestemmelser stadfester at dokumentene skal slettes.

6. Partsstatus og partsrettigheter

6.1 Hvem er part i en barnevernssak?

Det har stor betydning for barnevernstjenestens saksforberedelse å få avklart hvem som er parter i en barnevernssak. Når man er part i saken får man partsstatus, som utløser viktige rettigheter (partsrettigheter).

Hvem som er part i en barnevernssak er ikke direkte regulert i barnevernloven, men må vurderes etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e. Bestemmelsen fastslår at *den som avgjørelsen retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder er å anse som part i saken*. Om en person har partsstatus eller ikke må avgjøres etter en konkret vurdering, hvor det sentrale er om vedkommende har tilstrekkelig grad av tilknytning til barnet. I en barnevernssak er det først og fremst barnets foreldre og eventuelt barnet selv som er part og har partsrettigheter.

Barnevernstjenesten skal allerede ved oppstart av en undersøkelse vurdere hvem som er parter i saken. Partsstatus kan imidlertid endre seg ut fra om saken befinner seg på undersøkelsesstadiet eller i tiltaksfase, og ut fra hvilket tiltak som iverksettes. Barnevernstjenesten må derfor løpende ta stilling til hvem som er parter i saken.

I saker hvor fylkesnemnda kan fatte vedtak om tvang, for eksempel et vedtak om omsorgsovertakelse, må barnevernstjenesten ta stilling til hvem som har partsrettigheter. Disse vurderingene har stor betydning for dem det gjelder, og det er viktig for alle involverte å avklare hvem som har partsrettigheter så tidlig som mulig i saksforberedelsen.

Fylkesnemnda har samtidig et overordnet ansvar for å vurdere hvem som har partsrettigheter i saker den har ansvar for, og skal foreta en selvstendig vurdering av spørsmålet.

6.2 Partsstatus utløser rettigheter etter forvaltningsloven

Når man er part i barnevernssaken, får man partsstatus. Partsstatus utløser rettigheter etter forvaltningsloven, som

- rett til dokumentinnsyn (§ 18)
- rett til å redegjøre for sitt syn på saken (§ 17)
- krav på begrunnelse for et vedtak (§ 24)
- rett til å klage på et vedtak (§ 28)

Disse bestemmelsene er aktuelle både i en undersøkelsesfase og når barnevernstjenesten fatter vedtak om frivillige hjelpetiltak. Bestemmelsene gjelder i utgangspunktet også for barnevernstjenestens akuttvedtak, men det er særregler ved godkjenning av akuttvedtak, klage til fylkesnemnda og rettslig overprøving av akuttvedtak, jf. barnevernloven §§ 7-22 til 7-24.

6.3 Barns partsstatus

I barnevernloven er det gitt egne regler om når et barn kan opptre som part i en barnevernssak. Et barn kan opptre som part i saken og gjøre partsrettigheter gjeldene når barnet har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder. Dette følger av barnevernloven § 6-3 annet ledd.

Fylkesnemnda kan innvilge et barn under 15 år partsrettigheter i «særskilte tilfeller», jf. § 6-3 annet ledd annet punktum. Bestemmelsen gjelder også ved rettslig overprøving av fylkesnemndas vedtak i domstolen, jf. tvisteloven § 36-3 annet ledd. Vilkåret om særskilte tilfeller kom inn under Stortingets behandling av loven. Forarbeidene til loven inneholder derfor ingen anvisning på hvilke momenter som bør tillegges vekt. Om innvilgelse av partsrettigheter har vært nødvendig for at barnets mening ville komme «klart til uttrykk» er et moment Høyesterett har vektlagt i sin vurdering av om barnet skal innvilges partsrettigheter, jf. Rt. [1998 s. 1592](#). Det er ikke holdepunkter i loven for å legge avgjørende vekt på barnets ønske og det behov barnet selv mener å ha for partsrettigheter. Se også [Rt. 1999 s. 490](#).

Hvis barnevernstjenesten mener at barnet bør opptre som part, skal dette komme frem av begjæringen til fylkesnemnda. Hvis barnet ønsker å være part, men barnevernstjenesten mener at partsrettigheter ikke bør innvilges, bør det sies noe om begrunnelsen for dette.

Barnet skal alltid regnes som part, uansett alder, i en sak som gjelder alvorlige atferdsvansker eller menneskehandel, jf. § 6-3 annet ledd tredje punktum. I forarbeidene er det vist til at det å gi barn partsrettigheter i disse sakene er begrunnet i at vedtaket retter seg direkte mot barnet, og at bestemmelsen er tenkt benyttet for større barn.

Når barnet kan opptre som part, har barnevernstjenesten et ansvar for å informere barnet og skape en forståelse for hva det innebærer å ha partsrettigheter.

Barn som ikke har partsstatus, har likevel en rett til å bli hørt. Retten til å bli hørt følger av Grunnloven § 104 første ledd og også av Barnekonvensjonen artikkel 12. [Les om barns medvirkning i kapittel 2.4.2.](#)

Barnets selvstendige partsrettigheter påvirker ikke foreldrenes rettigheter.

6.3.1 Konsekvenser av at barn har partsstatus

6.3.1.1 Frivillig tiltak som retter seg mot barnet

Når barnet har partsstatus kreves det samtykke fra barnet for å iverksette frivillige hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4, forutsatt at tiltaket retter seg mot barnet. Eksempler på dette er vedtak om støttekontakt, besøkshjem, plassering i fosterhjem eller institusjon.

Hvis et barn er uten omsorg fordi foreldrene er syke eller barnet er uten omsorg av andre grunner, skal barnevernstjenesten sette i verk de hjelpetiltak som umiddelbart er nødvendige, for eksempel ved å plassere barnet utenfor hjemmet, jf. § 4-6 første ledd. Hvis barnet er part i saken kan ikke vedtaket iverksettes hvis barnet motsetter seg tiltaket.

Fordi barnet alltid kan opptre som part i en sak som gjelder atferdsvansker, må barnet alltid samtykke til en frivillig plassering. Dette følger av barnevernloven § 4-26. Er barnet over 15 år er det tilstrekkelig med samtykke fra barnet for at barnevernstjenesten kan fatte et slikt vedtak, jf. barnevernloven § 4-26 første ledd. Barn vil også alltid være part og kunne utøve partsrettigheter når det iverksettes frivillige atferdstiltak som for eksempel MST- tiltak (behandlingstilbudet Multisystemisk terapi). MST-behandling kan derfor bare gjennomføres hvis barnet samtykker til tiltaket, med mindre fylkesnemnda fatter vedtak om å pålegge MST som et foreldrestøttene tiltak.

6.3.1.2 Saker som behandles av fylkesnemnda

Hvis barnet er part i en sak som skal behandles av fylkesnemnda, for eksempel en omsorgsovertakelse, vil dette gi barnet rettigheter på lik linje med andre parter, herunder rett til innsyn i sakens dokumenter, rett til å delta i forhandlingsmøte, rett til å avgi forklaring og til å føre vitner, jf. §§ 7-4, 7-7 og 7-11 fjerde ledd. Barnet som er part i saken skal få oppnevnt advokat, jf. § 7-

8, og har krav på fri sakførsel i sak for fylkesnemnda og ved overprøving av fylkesnemndas vedtak, jf. rettshjelpsloven §§ 16 første ledd nr. 2 og 17 tredje ledd nr. 2. Det er barnets eget ønske, og ikke foreldrenes preferanse, som skal være bestemmende for hvilken advokat som skal bistå barnet. Det er slått fast i rettspraksis, se kjennelse fra [Høyesterett inntatt i Rt. 2014 side 530](#). Barnet vil også ha adgang til å klage over barnevernstjenestens akuttvedtak etter § 7-23 og kreve rettslig overprøving av fylkesnemndas vedtak etter § 7-24.

6.4 Foreldres partsstatus

I barnevernssaker inntreffer partsstatus fra det tidspunktet barnevernstjenesten har åpnet undersøkelsessak. Foreldrenes partsstatus i barnevernssaker er ikke direkte regulert i barnevernloven, men må vurderes etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e, jf. barnevernloven § 6-1. Hvem av foreldrene som er part i saken må vurderes konkret i den enkelte sak, og vil kunne endres avhengig av hvordan saken utvikler seg. Den konkrete vurderingen av partsspørsmålet tas med utgangspunkt i hvilken tilknytning foreldrene har til barnet og i hvilken grad vedkommende berøres av en undersøkelse eller et tiltak. Partsstatus skal derfor avgjøres etter en konkret vurdering av forelderens tilknytning til barnet, hvilken fase saken er i og hva saken gjelder.

Et vedtak fra barnevernstjenesten vil ofte «rette seg mot» eller «direkte gjelde» en forelder med foreldreansvar. Barnevernet må alltid forholde seg til hva som er bestemt med hjemmel i barneloven når det gjelder foreldreansvar, fast bosted og samvær.

Det er tre forhold som har betydning når det skal avgjøres om foreldre er part i en sak etter barnevernloven:

- Om forelderens har del i foreldreansvaret
- Om forelderens er bostedsforelder eller samværsforelder
- Hvilken sakstype det gjelder/stadiet i barnevernssaken

6.4.1 Foreldreansvar

Foreldreansvar er den rett og plikt foreldre har til å bestemme for barnet i personlige forhold. Foreldrene skal utøve foreldreansvaret ut fra barnets behov og interesser. Når barnet blir eldre, skal foreldrene legge økende vekt på barnets mening i takt med barnets alder og modenhet. Dette følger av reglene i barneloven §§ 30, 31 og 33.

Både mor og far har som hovedregel foreldreansvar for felles barn. Dette gjelder uavhengig av om foreldrene er gift, er samboere eller ikke bor sammen. Reglene om foreldreansvar følger av barneloven §§ 34 og 35.

Foreldre som har foreldreansvar og som barnet bor fast hos, alltid skal regnes som part i saken. Foreldreansvar alene er ikke uten videre tilstrekkelig for å få partsstatus i alle typer saker. Det «overordnede» ansvaret som ligger i å ha foreldreansvar for et barn tilsier at foreldre med foreldreansvar vil ha partsrettigheter i de mest inngripende sakene, selv hvor kontakten med barnet er begrenset. Det finnes imidlertid saker hvor det vil være unaturlig å inkludere en forelder med forelderansvar. Dette kan eksempelvis være i saker hvor en forelder er utilgjengelig eller hvor det er ingen kontakt mellom forelder og barn.

Det kan ikke uten videre legges til grunn at en påstand om å ha del i foreldreansvaret er riktig. Hvem som har foreldreansvar for et barn, fremgår av folkeregisteret. Det er kun den som er registrert med foreldreansvar som har den juridiske posisjonen dette innebærer, og barnevernstjenesten må alltid ta utgangspunkt i folkeregisterets opplysninger om dette. Foreldre som ikke har del i

foreldreansvaret vil likevel kunne ha en viktig rolle i barnets liv, og det må alltid gjøres en konkret vurdering av om vedkommende skal ha status som part i saken.

6.4.2 Bostedforelder

Foreldre kan avtale at barnet skal ha fast bosted hos en av dem eller hos begge (delt fast bosted), jf. barneloven § 36. Den forelder barnet har fast bosted hos kan ta større avgjørelser i dagliglivet til barnet, jf. barneloven § 37. Ved delt fast bosted har foreldrene lik avgjørelsesmyndighet og må samarbeide om de daglige spørsmål som berører barnet.

Foreldre som barnet bor fast sammen med skal alltid regnes som part i saken. Dette gjelder også i tilfeller der vedtaket og tiltaket ikke retter seg mot denne forelderens.

6.4.3 Samværsforelder

Foreldre som ikke har foreldreansvar vil som utgangspunkt ikke være part i barnevernssaker, men det kan ikke utelukkes hvis de likevel har kontakt og samvær. Her vil den faktiske tilknytningen mellom barnet og foreldrene være avgjørende.

En samværsforelder kan ha en omfattende samværsordning med barnet og ha en tilknytning til barnet som innebærer at vedkommende må anses som part. For eksempel kan barnet bo like mye hos samværsforelderens som det bor hos bostedsforelderens. Dersom barnevernstjenesten ønsker å sette inn hjelpetiltak hos bostedsforelderens, vil samværsforelderens være part dersom tiltaket berører ham eller henne direkte. Et eksempel på dette vil være at tiltaket påvirker forelderens samværsrett med barnet. Selv om en samværsforelder ikke anses som part, kan barnevernstjenesten etter en konkret vurdering informere samværsforelderens om hvilke tiltak som iverksettes.

6.4.4 Partsstatus på ulike stadier i en barnevernssak

I punktene under omtales hvem som har partsstatus på forskjellige stadier av en barnevernssak, og i forskjellige sakstyper.

6.4.4.1 Partsstatus i en undersøkelsessak

Dagens familiemønstre innebærer at mange barn har tilhørighet i to hjem. Hvis foreldrene bor hver for seg, må barnevernstjenesten normalt ta kontakt med begge foreldre i en undersøkelse. Barnets totale omsorgssituasjon må vurderes. Hvis begge foreldre er en del av barnets omsorgssituasjon, vil normalt begge ha partsrettigheter i undersøkelsessaken. Dette gjelder uavhengig av hva som er avtalt eller fastsatt av samvær og hvor barnet har fast bosted. Dette utgangspunktet gjelder også uavhengig av om en forelder har del i foreldreansvaret eller ikke. I en undersøkelsessak må barnevernstjenesten gjøre en konkret vurdering av om undersøkelsen eller resultatet av denne vil kunne påvirke begge foreldre på en slik måte at de skal gis partsrettigheter.

I enkelte tilfeller er det et vesentlig poeng at opplysninger blir holdt tilbake fra foreldrene i en begrenset periode. For eksempel vil det ved mistanke om vold eller overgrep ofte være av vesentlig betydning at barnevernstjenesten ikke gir informasjon før barnet eller andre ofre er gitt tilstrekkelig beskyttelse, eventuelt til nødvendig dokumentasjon er blitt sikret.

6.4.4.1.1 Informasjon til en forelder som ikke har partsstatus i undersøkelsesfasen

Uavhengig av om foreldrene er part i saken eller ikke, må barnevernstjenesten informere begge foreldrene om at det er opprettet en undersøkelsessak. Barnevernstjenestens taushetsplikt er ikke til hinder for at begge foreldrene informeres om at det er opprettet en undersøkelsessak.

Barnevernstjenestens plikt til å informere og involvere en forelder uten partsstatus om at det er åpnet en undersøkelse er imidlertid ikke ubetinget. Hvis barnet for eksempel bor på sperret adresse, kan dette tilsi at den andre forelderens ikke bør informeres. Som nevnt i siste avsnitt under punkt

6.4.3.1 vil det også i enkelte tilfeller være et vesentlig poeng at opplysninger blir holdt tilbake fra foreldrene i en begrenset periode.

Det er også en snever adgang til å ikke informere en forelder uten foreldreansvar om at det er opprettet en undersøkelse, dersom vedkommende verken bor sammen med barnet eller har samvær. Hensynet til barnets beste må være et grunnleggende i denne vurderingen, og barnevernstjenesten må gjøre en grundig vurdering av eventuelle negative konsekvenser manglende informasjon og involvering vil kunne få på kort og lang sikt. Les mer om dette i [tolkingsuttalelsen Informasjon til foreldre om opprettelse av undersøkelse](#).

6.4.4.2 Partsstatus når det fattes vedtak om hjelpetiltak

Frivillige hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 kan iverksettes overfor den forelder som barnet bor fast hos og hos en samværsforelder. Om en forelder skal regnes som part i en sak om hjelpetiltak vil avhenge av hva slags type tiltak som iverksettes og hvilken tilknytning forelderens har til barnet.

Normalt vil bare den av foreldrene et vedtak retter seg mot ha partsrettigheter. En forelder med foreldreansvar og fast bosted vil alltid bli berørt av et vedtak knyttet til hjelpetiltak for barnet, selv om dette primært er rettet mot samværsforelderens. Bostedsforelderens vil derfor alltid være part i saken.

Hvis hjelpetiltaket retter seg mot bostedsforelderens, må det gjøres en konkret vurdering av om samværsforelderens likevel blir berørt i en slik grad at vedtaket også retter seg mot samværsforelder.

Hvis hjelpetiltaket berører begge foreldre direkte, vil begge være parter i saken.

6.4.4.3 Partsstatus ved akuttvedtak

Barnevernstjenestens leder og påtalemyndigheten kan fatte et akuttvedtak dersom det er «fare for at et barn kan bli vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet», jf. barnevernloven § 4-6 annet ledd. Barnevernstjenestens leder og påtalemyndigheten kan også fatte akuttvedtak dersom barnet på grunn av alvorlige atferdsvansker står i fare for å bli vesentlig skadelidende, jf. barnevernloven § 4-25. Les mer om dette i [kapittelet 21 om akuttvedtak](#).

Foreldre som barnet har fast bosted hos vil alltid ha partsstatus. Foreldre som har del i forelderansvaret, vil også alltid ha partsstatus uavhengig av hvem barnet har fast bosted hos. En forelder som har en fast samværsordning med barnet vil normalt berøres direkte av et akuttvedtak, og har partsrettigheter uavhengig av om vedkommende har del i forelderansvaret.

Barnevernstjenesten må straks vedtaket fattes vurdere hvem som har partsstatus, og sørge for at partene får ivaretatt sine rettigheter. Hvis det er mulig, bør det stå skrevet i akuttvedtaket hvem barnevernstjenesten har gitt partsstatus, slik at dette er tydeliggjort for fylkesnemnda før en eventuell klagebehandling.

Generelt om partsstatus i tvangssaker for fylkesnemnda

Barnevernstjenesten må i sin saksforberedelse ta stilling til hvem som har partsstatus i en tvangssak som skal fremmes for fylkesnemnda. De må beskrive forelderens formelle posisjon og faktiske tilknytning til barnet.

Fylkesnemnda skal likevel gjøre en selvstendig vurdering, og er ansvarlig for vurderingen av hvem som har partsstatus i den enkelte sak.

6.4.4.3.1 Partsstatus i sak om omsorgsovertakelse

Foreldre som har del i foreldreansvaret, vil alltid være part i en sak om omsorgsovertakelse. Dette gjelder uavhengig av hvem av foreldrene barnet bor sammen med, og uavhengig av foreldrenes samvær og kontakt med barnet.

For foreldre uten del i foreldreansvaret må det gjøres en konkret og skjønnsmessig vurdering av om et vedtak om omsorgsovertakelse vil påvirke vedkommende på en måte som tilsier at det bør gis partsrettigheter. Hvis en forelder uten del i forelderansvaret over tid har tatt del i omsorgen eller hatt regelmessig samvær med barnet skal denne forelderens alltid gis partsrettigheter.

Barnevernstjenesten må gjøre en konkret vurdering av om en forelder som har hatt en mer begrenset kontakt med barnet, og som ikke har del i forelderansvaret, skal gis partsrettigheter. Et vedtak om omsorgsovertakelse vil endre rammene og muligheten for kontakt mellom barnet og begge foreldrene i fremtiden. Det bør derfor vises varsomhet med å nekte foreldre som har hatt kontakt med barnet partsrettigheter i en sak om omsorgsovertakelse. Dette gjelder selv om den aktuelle forelder ikke har del i forelderansvaret.

6.4.4.3.2 Partsstatus i samværsaker

Hvis det er nødvendig med en omsorgsovertakelse, skal fylkesnemnda alltid ta stilling til omfanget av samvær mellom barn og foreldre jf. barnevernloven § 4-19. En forelder som har hatt hyppig samvær med barnet vil normalt få redusert sin mulighet til kontakt med barnet.

Foreldre vil alltid være part i sak om fastsettelse av eget samvær med barnet etter barnevernloven § 4-19. Dette gjelder selv om vedkommende forelder verken har foreldreansvar, har tatt del i omsorgen for barnet eller har hatt en fast samværsordning. Det er en meget høy terskel for å nekte foreldre partsstatus ved fastsettelse av samvær. Kun dersom tilknytningen til barnet er så fjern at det åpenbart ikke er rettslig adgang til å gi en rett til samvær, kan partsrettigheter nektes. (Norsk Retstidende 2001:835)

6.4.4.3.3 Partsstatus ved sak om tilbakeføring

Et vedtak om omsorgsovertakelse rettes først og fremst mot foreldre som barnet bor fast hos etter barneloven. Disse foreldrene er dermed i rettslig posisjon til å kreve tilbakeføring og vil kunne reise sak for fylkesnemnda om opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-21. En forelder med foreldreansvar vil også normalt ha partsstatus under behandlingen av saken, selv om barnet ikke bodde fast hos vedkommende før omsorgsovertakelsen.

Foreldre uten foreldreansvar har normalt ikke partsstatus i sak om tilbakeføring, men det må, som i saker om omsorgsovertakelse, gjøres en konkret og skjønnsmessig vurdering av om vedkommende forelder har en så sterk faktisk tilknytning til barnet at fylkesnemndas vedtak kan sies å «rette seg mot» eller «direkte gjelde» vedkommende.

6.4.4.3.4 Partsstatus ved plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke

Når barn på grunn av alvorlig atferdsvansker, plasseres på institusjon uten eget samtykke, jf. barnevernloven § 4-24, vil foreldre som barnet har fast bosted hos alltid være part.

Tilsvarende gjelder normalt for foreldre som har del i forelderansvaret, selv om barnet ikke har fast bosted hos vedkommende. En forelder som har en samværsordning med barnet, vil normalt berøres direkte av et slikt vedtak. Vedkommende vil derfor ha partsrettigheter uavhengig av forelderansvar.

Partsstatus i saker om fratakelse av foreldreansvar og vedtak om adopsjon

Foreldre som har foreldreansvar for barnet er part i en sak om fratakelse av foreldreansvar, også selv om de ikke bor fast sammen med barnet.

Adopsjon av barn berører barnets rettsforhold til begge foreldre. Barnets foreldre regnes derfor alltid som parter i sak om adopsjon i fylkesnemnda etter barnevernloven § 4-20 andre og femte ledd, uavhengig av om de har foreldreansvar for barnet eller ikke. Les mer om [adopsjon i kapittel 25](#).

6.5 Fosterforeldres rettigheter

Fosterforeldre er i utgangspunktet ikke part i barnevernssaker. Dersom fosterforeldrene blir ansett som parter i en sak etter barnevernloven, innebærer dette at fosterforeldrene kan utøve partsrettigheter på lik linje med andre parter i den saken som er til behandling. Fosterforeldrene vil ha rett til dokumentinnsyn, rett til å påklage vedtak og rett til å la seg bistå av advokat i den aktuelle saken som skal avgjøres.

Det må skilles mellom å ha partsstatus som sådan på alle stadier av en sak, og det å ha partsstatus i enkeltspørsmål som skal behandles.

Fosterforeldre vil ikke ha partsrettigheter ved behandlingen av spørsmålet om samvær mellom barnet og foreldre. Bare helt unntaksvis kan det forekomme at fosterforeldrene bør ses på som parter etter en konkret vurdering. Dette kan for eksempel være tilfelle der det tas sikte på en samværsordning som er svært omfattende, og som i stor grad berører fosterfamiliens praktiske gjennomføring av dagliglivet.

Selv om fosterforeldre i utgangspunktet ikke regnes som part i barnevernssaken, er de likevel gitt noen særskilte prosessuelle rettigheter. Før et vedtak om omsorgsovertakelse oppheves, skal fosterforeldre gis rett til å uttale seg, jf. barnevernloven § 4-21. Fosterforeldrenes uttalelse bør innhentes som ledd i saksforberedelsen for fylkesnemnda.

Fosterforeldre har i utgangspunktet heller ikke ved flytting av et fosterbarn rett til å klage på vedtaket. De kan likevel få klagerett hvis de har rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Om fosterforeldrene skal ha klagerett, må vurderes konkret i det enkelte tilfelle. Det er fylkesnemnda som vurderer om fosterforeldrene skal kunne klage på vedtaket. Tilknytningen mellom barnet og fosterforeldrene og varigheten av fosterhjems plasseringen vil være sentrale momenter i denne vurderingen. Bakgrunnen for flyttevedtaket vil også være av betydning for fosterforeldrenes eventuelle klagerett. Hvis vedtaket er begrunnet i forhold i fosterhjemmet, kan dette tale for at fosterforeldrene bør gis klagerett.

Når det gjelder samvær med barnet etter at barnet har flyttet fra fosterhjemmet, kan fosterforeldre etter en konkret vurdering ha rett til å fremme krav om samværsrett for fylkesnemnda. Dette er fastsatt i en høyesterettsdom fra 2011. ([Rt. 2011 s. 1601](#)) Her kom Høyesterett til at fostermoren etter barnevernloven § 4-19, hadde krav på at fylkesnemnda tok stilling til om hun skulle ha rett til samvær med barna. Bestemmelsen gir på visse vilkår «barnets slektninger eller andre som barnet har nær tilknytning til», rett til å kreve at fylkesnemnda tar stilling til om de skal ha rett til samvær med barnet.

6.6 Partsstatus for andre personer

Som en hovedregel har ikke steforeldre, samboere, ny ektefelle, søsken og andre familiemedlemmer partsstatus. Barnevernstjenesten må likevel gjøre en konkret vurdering av om avgjørelsen retter seg mot eller om saken ellers direkte berører vedkommende jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e. Det sentrale spørsmålet er om vedkommende har tilstrekkelig grad av tilknytning til barnet.

7. Inhabilitet

7.1 Generelt om begrepet habilitet

Barnevernstjenestens avgjørelser skal baseres på om vilkårene i barnevernloven er oppfylt, og ikke avhenge av sympatier, antipatier eller andre lignede forhold hos den som fatter avgjørelsen. De som har kontakt med barnevernstjenesten, skal kunne stole på at det ikke tas utenforliggende hensyn.

Inhabilitet innebærer at det foreligger omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til en persons upartiskhet. Sagt med andre ord at en person står for nær en sak eller sakens parter til å kunne behandle og/eller avgjøre saken. Forvaltningsloven bruker ordet ugildhet.

Dersom en saksbehandler er inhabil, anses vedkommende som uskikket til å behandle saken. Omvendt betyr habilitet at en person ikke er i en slik situasjon.

Å være habil eller inhabil har ikke noe med ferdighet, dyktighet eller redelighet å gjøre.

7.2 Hensynene bak reglene

Formålet med inhabilitetsregler er først og fremst å hindre at forvaltningens avgjørelser blir uriktige fordi saksbehandlere tar usaklige hensyn ved forberedelsen eller avgjørelsen av saken.

Det er svært viktig at partene selv og utenforstående har tillit barnevernstjenestens avgjørelser. Habilitetsreglene kan også beskytte tjenestemenn ved at de har rett og plikt til å trekke seg fra behandlingen av en sak der for eksempel egeninteresser er involvert.

7.3 Hvilke habilitetsregler gjelder?

Forvaltningslovens habilitetsregler, som vi finner i lovens §§ 6-10, regulerer når en offentlig tjenestemann ikke kan være med i behandlingen eller avgjørelsen av en sak. Reglene om habilitet gjelder for alle ansatte i barnevernstjenesten, og også for andre som handler på vegne av barnevernstjenesten. Eksempler på dette kan være innleide konsulenter eller sakkyndige som er engasjert av barnevernstjenesten. [Sakkyndige som engasjeres av barnevernstjenesten skal levere en skriftlig egenerklæring for å sikre uavhengighet og åpenhet rundt habilitetsvurderingene.](#)

7.4 For hvilke saker gjelder reglene?

Habilitetsreglene gjelder for alle vedtak og beslutninger etter barnevernloven, jf. forvaltningsloven § 3 første ledd.

7.5 Når er man inhabil?

Det er reglene i forvaltningslovens kap. 2 som trekker opp grensene for når man er inhabil. Her beskrives også nærmere hvordan en sak skal behandles dersom det oppstår inhabilitet.

En tjenestemann er inhabil i følgende situasjoner, jf. forvaltningsloven § 6 første ledd:

- når han er part i saken
- når han er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søsken
- når vedkommende er eller har vært gift med eller forlovet med, eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til en part
- dersom han er eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken begynte.

En tjenestemann vil også være inhabil dersom det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til at vedkommende er upartisk, jf. forvaltningsloven § 6 annet ledd. Det er ikke uvanlig at en kontaktperson i barnevernstjenesten kan bli møtt med en slik påstand, og det må gjøres

en konkret og skjønnsmessig vurdering i hver enkelt sak. Særegne forhold kan være nært vennskap eller fiendskap mellom tjenestemannen og parten. Uoverensstemmelser mellom en part og en kontaktperson fører ikke i seg selv til inhabilitet, men det skal i vurderingen legges vekt på om det er parten som har reist habilitetsinnsigelsen. Er det tvil om en kontaktperson er inhabil, anbefales det at vedkommende ikke har noen rolle i behandlingen av saken dersom dette er mulig. Det er viktig for barnevernstjenestens mulighet til å få til et konstruktivt samarbeid at familiens tillit til barnevernstjenesten opprettholdes.

Dersom en leder i barnevernstjenesten er inhabil, vil avgjørelse i saken heller ikke kunne fattes av lederens direkte underordnede, jf. forvaltningsloven § 6 tredje ledd. Dette blir gjerne omtalt som avledet inhabilitet. Den underordnede inhabilitet gjelder imidlertid bare adgangen til å avgjøre saken. Som utgangspunkt kan derfor en underordnet forberede en sak der en direkte overordnet i samme forvaltningsorgan er inhabil. En underordnet tjenstemanns inhabilitet fører ikke til at hans overordnede blir inhabile. Men dersom det foreligger et særlig nært forhold mellom sjefen og hans underordnede, kan han bli inhabil etter § 6 andre ledd.

7.6 Unntak for hastesaker

Etter forvaltningsloven § 7 kan den inhabile selv både fatte foreløpig avgjørelse i saken og forberede slik avgjørelse dersom en utsettelse vil føre til vesentlig ulempe eller skadevirkning. Bestemmelsen vil kunne komme til anvendelse i akutsituasjoner hvor det er nødvendig å fatte vedtak umiddelbart. (Barnevernloven §§ 4-6 annet ledd, 4-25, 4-29, 4-9, jf. 4-8). Adgangen bør benyttes med forsiktighet for ikke å svekke tillitten til barnevernstjenesten.

7.7 Tjenstemannens plikt til selv å vurdere sin habilitet

Før barnevernstjenestens ansatte fatter beslutninger og vedtak i enkeltsaker etter barnevernloven må de alltid ta stilling til om de er habile til å behandle eller avgjøre saken.

Etter forvaltningsloven § 8 første ledd avgjør tjenestemannen selv om han eller hun er inhabil. Tjenestemannen skal gjøre denne vurderingen av eget tiltak. Det er likevel ingen formelle hindringer for at vedkommende kan forelegge spørsmålet for sine overordnede, noe som ofte vil være en hensiktsmessig og riktig fremgangsmåte, jf. første ledd andre punktum i § 8. Hvis en part har reist spørsmål om habilitet, bør dette tas opp med nærmeste leder. Dette skal gjøres dersom en part krever det og det kan gjøres uten at det oppstår vesentlig forsinkelser.

7.8 Konsekvenser av inhabilitet

7.8.1 Oppnevning av stedfortreder

Når en tjenestemann er inhabil, skal det om nødvendig oppnevnes stedfortreder for vedkommende, jf. forvaltningsloven § 9 første ledd. Slik oppnevning er ikke nødvendig dersom saken ordinært kan behandles av andre; av en annen saksbehandler eller av en overordnet. Hvis vedtaksmyndigheten er lagt til en tjenestemann personlig, vil det i utgangspunktet være nødvendig å oppnevne en stedfortreder. I barnevernloven er myndigheten til å fatte midlertidige vedtak (akuttvedtak) lagt til barnevernleder. Hvis barnevernstjenesten har utpekt en stedfortreder for barnevernleder, kan vedkommende fatte vedtak når barnevernleder er inhabil. Også barnevernleder kan som nevnt overfatte vedtak i slike situasjoner, fordi forvaltningsloven § 7 åpner for at en som er inhabil kan fatte foreløpig avgjørelse i en sak dersom en utsettelse ikke kan skje uten vesentlig ulempe eller skadevirkning.

Utenfor disse akutte tilfellene, vil det være nødvendig å utpeke en stedfortreder dersom barnevernleder, som den øverste leder i organet, er inhabil. I en slik situasjon vil alle direkte

underordnede også være inhabile til å fatte avgjørelse i saken, jf. forvaltningsloven § 6 tredje ledd. Men en slik avledet inhabilitet omfatter som nevnt ikke det å tilrettelegge grunnlaget for avgjørelsen.

7.8.2 Overføring av saken til sideordnet eller overordnet organ

Forvaltningsloven § 9 andre ledd åpner for muligheten til å overføre en sak til et sideordnet eller overordnet organ dersom det er forbundet med særlig ulempe å få oppnevnt stedfortreder. Statsforvalteren kan i slike tilfeller, etter kommunens anmodning, og for det enkelte tilfelle, beslutte at en sak skal overføres til en annen kommune. I barnevernssaker kan dette være aktuelt dersom barnevernleder er inhabil. Det kan også være aktuelt dersom en ansatt i en tjeneste med få ansatte er inhabil. En overføring forutsetter imidlertid at kommunen har kommet til at det ikke er mulig å oppnevne en stedfortreder i saken.

Fullmakten til å overføre en sak fra en kommune til en annen er delegert fra departementet til Statsforvalteren. Det er forutsatt at muligheten til å overføre en sak etter § 9 annet ledd skal brukes

med «stor forsiktighet», og vedtak om å overføre saken kan bare fattes i unntakstilfeller. Begrunnelsen er at man ved bruk av bestemmelsen risikerer å legge avgjørelsesmyndigheten til et organ som ikke har den samme kompetanse til å fatte vedtak som det organ som den inhabile er tilknyttet. I barnevernsaker gjør likevel ikke dette hensynet seg gjeldende, fordi man må kunne forutsette at barnevernstjenesten i nabokommuner har samme/tilstrekkelig kompetanse.

Se avgjørelse fra [Sivilombudet fra 2019](#).

7.8.3 Statsforvalterens fullmakt og behandling av anmodning om å overføre sak fra en kommune til en annen

Overføring av ansvar fra en kommune til en annen på grunn av inhabilitet skal ikke skje uten at statsforvalteren har besluttet dette, og det er en forutsetning at overføring av saker fra en kommune til en annen bare skal skje i særlige tilfeller.

Statsforvalteren skal i sin behandling av saken foreta en selvstendig vurdering av habilitetsspørsmålet.

Statsforvalterens vurdering av habilitetsspørsmålet er imidlertid ikke bindende for kommunens tjenestemenn, som selv tar stilling til habiliteten etter § 8. Statsforvalterens vurdering av kommunens habilitet er utelukkende for å avgjøre om vilkårene for overføring etter forvaltningsloven § 9 andre ledd, jf. første ledd.

Kommunen kan derfor fortsatt mene at det foreligger inhabilitet. Det vil være opp til kommunen å vurdere hvordan inhabiliteten skal håndteres, herunder om avgjørelsen i saken skal løftes til rådmannen eller om det skal oppnevnes en stedfortreder i samsvar med forvaltningsloven § 9 første ledd.

Privatpersoner kan ikke henvende seg til statsforvalteren og be om en overføring av saken til en annen kommune på grunn av inhabilitet. Ved mistanke om inhabilitet må dette tas opp med barnevernstjenesten, som må vurdere innsigelsen. Det kan deretter eventuelt rettes en klage til statsforvalteren på barnevernstjenestens saksbehandling, herunder spørsmålet om inhabilitet, jf. barnevernloven 2-3 tredje ledd.

7.9 Ugyldig avgjørelse

Viser det seg at det har foreligget inhabilitet, kan avgjørelsen bli ugyldig, jf. forvaltningsloven § 41.

8. Saksbehandlingstid

Etter forvaltningsloven § 11 a skal en sak forberedes og avgjøres uten ugrunnet opphold. Dersom det vil ta uforholdsmessig lang tid før en henvendelse til barnevernstjenesten kan besvares, skal avsender snarest mulig underrettes om dette i et foreløpig svar. Hva som kan regnes som "uforholdsmessig lang" behandlingstid, må vurderes i lys av sakens kompleksitet og de alminnelige forventninger barn og foreldre har til barnevernstjenestens saksbehandlingstid.

I saker som gjelder enkeltvedtak, som for eksempel søknader om hjelpetiltak, skal det gis foreløpig svar dersom søknaden ikke kan behandles i løpet av en måned etter at den er mottatt. Foreløpig svar kan gis skriftlig eller muntlig. Det er ikke et absolutt krav om å angi når svar kan ventes ved utsendelse av foreløpig svar. Lovens ordlyd og god forvaltningsskikk tilsier imidlertid at forvaltningen i den enkelte sak tar stilling til om det er mulig å angi forventet saksbehandlingstid. Dersom det senere viser seg at saksbehandlingstiden blir lengre, for eksempel fordi man må foreta uforutsette undersøkelser, må det orienteres om dette ved en forsinkelsesmelding. ([Sivilombudsmannen 2012: 2632](#))

9. Veiledningsplikt

Barnevernstjenesten har en alminnelig veiledningsplikt innenfor sitt område, jf. forvaltningsloven § 11. Veiledningsplikten gjelder overfor private parter i saker som er under behandling, og ellers overfor andre personer som spør om sine rettigheter og plikter i et konkret forhold. Under behandlingen av en sak skal barnevernstjenesten av eget tiltak vurdere partens behov for veiledning. Veiledningen skal omfatte gjeldende lover, forskrifter og barnevernstjenestens praksis.

I barnevernssaker er det viktig å sikre at partene forstår barnevernstjenestens rolle og saksgangen, samt å gi veiledning om adgangen til å møte med advokat og adgangen til fri rettshjelp, jf. forvaltningsloven § 12. Barnevernstjenesten skal sørge for at både foreldre og barn forstår hva som blir formidlet til dem. Om nødvendig skal det benyttes tolk. Les mer om bruk av tolk i kapittel 10.

Det er også viktig at barnevernstjenesten er oppmerksom på partens rett til dokumentinnsyn etter forvaltningsloven § 18.

Saksbehandler skal snakke med og sikre at barnet forstår hva som skjer, og sørge for at barnets rettigheter blir ivaretatt.

10. Bruk av tolk og plikt til å oversette dokumenter

Bruk av tolk vil i enkelte tilfeller være en forutsetning for en forsvarlig saksbehandling. Hvis tolk ikke benyttes i saker hvor det er behov for det, eller dokumenter av vesentlig betydning ikke oversettes, kan dette påvirke barnevernstjenestens muligheter for samarbeid, og foreldre og barns rettsikkerhet vil bli svekket.

10.1 Plikt til å bruke tolk

Barnevernstjenesten skal bruke tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste, jf. tolkeloven § 6. I vurderingen av om bruk av tolk er nødvendig, skal det blant annet legges vekt på om samtalepartene kan kommunisere forsvarlig uten tolk og på sakens alvorlighet og karakter. Det vil som regel ikke være plikt om å bruke tolk hvis partene kan kommunisere forsvarlig på norsk eller et annet språk, for eksempel engelsk. Vurderingen må foretas i samråd med den eller de som barnevernstjenesten skal samtale med.

Selv om det ikke foreligger en plikt til å bruke tolk av hensyn til rettsikkerhet og plikten til å yte forsvarlig hjelp og tjeneste, bør barnevernstjenesten vurdere behovet for tolk når de er i kontakt med personer som ikke kan kommunisere godt på norsk eller engelsk.

10.2 Krav om kvalifisert tolk

Hvis det foreligger en plikt til å bruke tolk, skal det brukes kvalifisert tolk, jf. tolkeloven § 7. Med kvalifisert tolk menes en tolk som oppfyller kravene til å bli oppført i Nasjonalt tolkeregister. Bruk av kvalifisert tolk vil bidra til likeverdige tjenester til barn, unge og familier, uavhengig av etnisk eller språklig bakgrunn.

Kravet om å bruke kvalifisert tolk kan fravikes når det ikke er forsvarlig å vente til en slik tolk er tilgjengelig, når det er nødvendig i nødssituasjoner eller når andre sterke grunner tilsier det. Dette kan være aktuelt ved akutt plasseringer.

10.3 Forbud mot bruk av barn som tolk

Det er forbudt å bruke barn som tolk, jf. forvaltningsloven § 11 e. Forbudet gjelder både ved tolking til og fra minoritetsspråk og ved tolking for døvde, hørselshemmede og døvblinde.

Det er imidlertid adgang til å benytte barn som tolk når dette er nødvendig for å unngå tap av liv eller alvorlig helseskade. Det er også gitt adgang til å bruke barn som tolk i tilfeller der det ut fra hensynet til barnet og omstendighetene for øvrig må anses som forsvarlig. Det er her tenkt på at barn skal kunne videreformidle beskjeder til sine foreldre i sektorer der dette er vanlig, for eksempel i skolen. Dersom informasjonen er kompleks og setter krav til evnen til videreformidling, eller situasjonen kan bli belastende for barnet, skal barn ikke brukes som tolk. Dette vil ofte være tilfelle i situasjoner der barnevernstjenesten har behov for tolk.

Venner, ektefeller, slektninger, naboer eller kollegaer bør heller ikke brukes som tolk.

10.4 Plikt til å oversette dokumenter

Utgangspunktet i norsk forvaltningsrett er at forvaltningsspråket i Norge er norsk, og at kommunikasjon med norsk forvaltning skal foregå på norsk.

Barnevernstjenesten plikter å påse at saken er så godt opplyst som mulig før det fattes vedtak, jf. forvaltningsloven § 17. Bestemmelsen kan likevel ikke anses for på generelt grunnlag å oppstille noen plikt for barnevernstjenesten til å oversette dokumenter.

I visse saker vil forvaltningsloven § 17, i tillegg til det ulovfestede kravet til forsvarlig saksbehandling, kunne medføre at det foreligger en plikt for forvaltningen til å sørge for oversettelse. Dette kan være tilfeller hvis ikke barnevernstjenesten på annen måte kan kommunisere forsvarlig med parten, for eksempel saker der barnevernstjenesten selv igangsetter en prosess som leder fram til et vedtak av inngripende karakter. Det må vurderes konkret i det enkelte tilfellet om et dokument skal oversettes. Det må være en lav terskel for å få dokumenter oversatt dersom parten ønsker det.

Les mer om dette i [Justis- og beredskapsdepartementet \(JD\) sin tolkningsuttalelse om veilednings- og informasjonsplikt i kommunikasjon med personer som ikke har tilstrekkelige norskkunnskaper fra 2021.](#)

11. Melding til folkeregisteret om adresseendring på barn

Når barn under barnevernets omsorg flytter, skal barnevernstjenesten gi melding om dette til folkeregisteret. Skjemaet RF1460 "Melding om flytting for barn underlagt barnevernets omsorg" skal benyttes. Dette skjemaet er også tilgjengelig i barnevernstjenestens saksbehandlingssystem eller i

systemleverandørens kundeportal. Ferdig utfylte skjemaer skal sendes til Skatteetaten slik det er beskrevet i selve skjemaet.

11.1 Skjult adresse etter barnevernloven og adressesperre i folkeregisteret

11.1.1 Skjult adresse etter barnevernloven

Fylkesnemnda når det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse bestemte at foreldrene ikke skal ha rett til å vite hvor barnet er, såkalt skjult adresse, jf. barnevernloven § 4-19 I akuttsaker kan barnevernleder treffe midlertidig vedtak om skjult adresse, jf. barnevernloven § 4-6 tredje ledd og barnevernloven § 4-9 annet ledd. Også etter barnevernloven § 4-29 om midlertidig plassering i institusjon ved fare for utnyttelse til menneskehandel, kan det treffes beskyttelsestiltak som fastsetter begrensninger i hvem som kan få vite hvor barnet er.

Barnevernloven § 4-19 blir først og fremst benyttet ved sikkerhetsrisiko for barnet, for eksempel ved fare for kidnapping eller ved trakassering av fosterforeldre eller institusjonspersonale. Det har også blitt benyttet ved plasseringer med tanke på anonym adopsjon.

11.1.2 Adressesperre i folkeregisteret/gradering av adresseopplysninger

Hvis det fattes et vedtak om skjult adresse etter reglene i barnevernloven, bør barnevernstjenesten gjøre en konkret vurdering av om det også er behov for å fatte en beslutning om gradering av opplysninger (adressesperre) etter folkeregisterloven § 10-4, jf. beskyttelsesinstruksen. Informasjon om adresser i utgangspunktet ikke er underlagt taushetsplikt, jf. folkeregisterloven § 9-1. Selv om det er fattet vedtak om skjult adresse etter barnevernloven, kan med andre ord barnets adresse utleveres fra folkeregisteret.

Det er barnevernstjenesten som må fatte beslutning om sperring i folkeregisteret/gradering av adresseopplysningene, uavhengig av om det er nemnda eller barneverntjenesten som har fattet vedtaket etter barnevernloven § 4-19. Når barnevernstjenesten har besluttet å gradere opplysninger (sperrert adresse) etter folkeregisterloven § 10-4, jf. beskyttelsesinstruksen, og det er gitt melding om dette til folkeregisteret, vil adressen bli sperret i folkeregisteret.

Adressesperre er et tiltak som kan iverksettes for å beskytte trusselutsatte personer. At et barn er trussel utsatt vil si at barnet står i fare for å bli utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet. Barnevernstjenesten har ansvar for de konkrete vurderingene av trusler mot barn under barnevernstjenestens omsorg.

Det finnes to beskyttelsesgrader for adresser i folkeregisteret, jf. beskyttelsesinstruksen § 2. Adressen kan graderes til "strengt fortrolig" (tidligere kode 6) eller «fortrolig» (tidligere kode 7).

Vilkåret for adressesperre «strengt fortrolig», er at det vil kunne forårsake betydelig skade for barnet at adressen blir kjent for uvedkommende, jf. beskyttelsesinstruksen § 4 annet ledd. For barn som er utsatt for trusler som medfører alvorlig fare for liv og helse, eller fare for bortføring, vil det i praksis være behov for å iverksette de mest omfattende sikkerhetstiltakene, og gradere adressesperren som strengt fortrolig. Å sperre adressen i folkeregisteret er kun en teknisk sperre som forhindrer folkeregisteret å formidle blant annet adresseopplysninger videre til de som abonnerer på denne tjenesten. Når barnevernstjenesten arbeider med adressesperre som beskyttelsestiltak er det imidlertid viktig å vurdere hvilke andre tiltak som bør iverksettes for å forhindre at barnet kan lokaliseres. Det er like viktig, gjennom rådgivning og andre rutiner, forhindre at oppholdssted som barnehage, skole, lege, tannlege mm blir kjent for trusselutøver. Beskyttelsesverdig informasjon vil, i tillegg til barnets bostedsadresse, være all informasjon om hvor en person befinner seg og hva vedkommende gjør, samt informasjon som er lagt igjen ved bruk av smarttelefoner og annet utstyr som er koblet opp mot internett.

Vilkåret for adressesperre «fortrolig adresse», er at det vil kunne skade barnet at adressen blir kjent for uvedkommende, jf. beskyttelsesinstruksen § 4 tredje ledd.

Både ved gradering "fortrolig" og "strengt fortrolig" vil barnets bostedsadresse sperres i folkeregisteret for private personer og private virksomhet. Ved "strengt fortrolig" vil adressen også sperres for offentlige myndigheter.

Vurderingen av adressesperre må barnevernstjenesten dokumentere i et notat i barnets mappe.

I de aller fleste tilfeller vil være nødvendig for barnevernstjenesten å gi opplysninger til lokalt politiet i saker der det er aktuelt å flytte et barn i barnevernet til sperret adresse, jf. barnevernloven § 6-7 tredje ledd. Politiet kan anmodes om bistand til utarbeidelse av trusselvurdering, og eventuelt iverksette ytterligere beskyttelses- eller sikkerhetstiltak. Det er politiet som har spesialkompetanse på trusselvurderinger. De overprøver ikke barnevernstjenestens vurderinger om sikkerhetstiltak/adressesperre, men kan samarbeide og gi råd. Et samarbeid i slike saker vil være avgjørende for kvaliteten på beskyttelsen barnet får. En reell beskyttelse ved adressesperre i folkeregisteret, innebærer en ekstraordinær belastning for barnet, og de som ivaretar omsorgen for barnet. Det vil også være et alvorlig inngrep overfor barnets foreldre. Sperret adresse bør derfor brukes med varsomhet. Hvis risikoen for den trusselutsatte kan avhjelpest ved mindre inngripende tiltak, skal disse tas i bruk.

Når barnevernstjenesten iverksetter sperret adresse bør lokalt politi varsles. Barn som lever på sperret adresse er vurdert å stå i fare for å bli utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet. Det er viktig at politiet er informert om beslutningen for å kunne bistå dersom det skulle oppstå situasjoner som truer barnets sikkerhet. Hvis barnet flytter, er det derfor også viktig at barnevernstjenesten varsler nytt lokalt politidistrikt.

11.1.3 Melding om flytting til folkeregisteret ved sperret adresse og gradering

Når barnevernstjenesten har fattet en beslutning om sperret adresse etter folkeregisterloven § 10-4, jf. beskyttelsesinstruksen, skal barnevernstjenestens leder sende melding til Skattedirektoratet. For å sikre at den sperrede adressen ikke eksponeres for uvedkommende er det svært viktig at meldingen sendes til Skattedirektoratet på den måten som er beskrevet her:

- Barnevernstjenestens leder fyller ut skjema RF1404 versjon 2019 (se skjema høyre hjørne nederst for versjonsnummer) "Melding om fortrolig/strengt fortrolig adresse". Skjemaet er tilgjengelig i barnevernstjenestens saksbehandlingssystem eller i systemleverandørens kundeportal.
- Skjemaet sendes i dobbel konvolutt. Den innerste konvolutten skal være merket strengt fortrolig der det er besluttet kode 6. Der det er besluttet kode 7 skal den innerste konvolutten merkes "fortrolig". Den innerste konvolutten skal forsegles.

På grunn av personvern hensyn skal ikke barnevernstjenesten sende med vedtak eller andre vedlegg til Skattedirektoratet. Skjemaet skal sendes rekommandert til adressen som står på skjemaet.

Det er ikke krav om fornyelse hos Skattedirektoratet. Det følger av beskyttelsesinstruksen § 5 nr. 3 at når et dokument påføres gradering, skal det samtidig vurderes om graderingen kan bortfalle fra et bestemt tidspunkt eller ved inntreden av en bestemt begivenhet. Graderingen vil vare inntil barnevernstjenesten ber om opphevelse. Det er viktig at barnevernstjenesten opphever adressesperren når det ikke lenger er behov for den. Adressesperre er et svært belastende beskyttelsestiltak å leve med for den trusselutsatte. Det er ment å være et midlertidig tiltak. Direktoratet anbefaler at det gjøres en fornyet vurdering hvert år.

Skjema RF 1404 versjon 2019, skal også benyttes dersom barn som bor på sperret adresse etter folkeregisterloven § 10-4 skal flytte, og adressesperreren skal videreføres.

Opplysninger som er gradert strengt fortrolig kan bare utleveres etter søknad som avgjøres av barnevernstjenesten, jf. folkeregisterloven § 10-4 tredje ledd.

Del 3 Organisering av barnevernet

12. Kommunen og barnevernstjenestens ansvar og oppgaver

Den kommunale barnevernstjenesten er ansvarlig for å utføre de oppgaver etter barnevernloven som ikke er lagt til et statlig organ. Dette følger av barnevernloven § 2-1 første ledd. Bestemmelsen innebærer at oppgavene som ikke er uttrykkelig lagt til et statlig organ er kommunens ansvar.

Dette gjelder imidlertid ikke for Oslo kommune. Oslo kommune har ansvaret for en rekke oppgaver som i landet for øvrig er tillagt statlige myndigheter. Dette følger av barnevernloven § 2-3 a, som gir særskilte bestemmelser for Oslo kommune.

Den kommunale barnevernstjenesten har blant annet ansvar for;

- gjennomgang av bekymringsmeldinger
- gjennomføring av undersøkelser
- iverksettelse av hjelpetiltak
- iverksettelse av akuttiltak
- begjæring av omsorgsovertakelse og atferdsplasseringer utenfor hjemmet
- oppfølging av barn som bor utenfor hjemmet

12.1 Kommunens ansvar og oppgaver

12.1.1 Kommuneledelsens styring og ledelse av barnevernstjenesten

At det er «kommunen» som er ansvarlig for å utføre oppgavene som etter loven ikke er lagt til et statlig organ betyr at det er kommunens politiske og administrative ledelse som har det overordnede ansvaret for at kommunen oppfyller sine lovpålagte oppgaver etter barnevernloven.

Barnevernloven stiller imidlertid krav om at det i hver kommune skal være en barneverntjeneste som utfører oppgaver etter barnevernloven, og om at barneverntjenesten skal ha en leder, jf. barnevernloven § 2-1 fjerde ledd.

Barnevernloven er ikke til hinder for at kommunen deles inn i distrikter (geografiske enheter) med en leder for hvert distrikt. For eksempel er barnevernstjenesten i landets største byer delt inn på bydelsnivå.

Når det er kommuneledelsen som har ansvar for den overordnede styringen av barnevernstjenesten, innebærer det at kommunens politiske og administrative ledelse, innenfor visse rammer, har anledning til å instruere og overprøve barnevernstjenestens leder og fastsette retningslinjer som begrenser barnevernslederens faglige ansvar og kompetanse.

Kommuneledelsens handlingsrom er imidlertid begrenset av kravene som følger av barnevernloven med forskrifter, herunder kravet om forsvarlige tjenester og hensynet til barnets beste ved valg av tiltak. Tiltak som iverksettes til det enkelte barnet må alltid være egnet til å ivareta det enkelte barnets individuelle behov på en forsvarlig måte. Kommuneledelsen kan ikke overprøve barnevernstjenesten eller gi føringer for barnevernstjenestens behandling av enkeltsaker i strid med det generelle forsvarlighetskravet, hensynet til barnets beste eller øvrige lovmessige rammer.

Kommuneledelsens adgang til å instruere og overprøve barnevernstjenesten må benyttes med stor grad av varsomhet. Vurderingen av hva som er til barnets beste i den enkelte saken forutsetter utøvelse av et konkret barnevernsfaglig skjønn som forutsetter kompetanse og faglighet som den overordnede kommuneledelsen normalt ikke selv besitter.

Kommuneledelsen kan heller ikke instruere eller overprøve barnevernstjenestens leder i tilfeller der loven har lagt beslutningsmyndighet direkte til barnevernstjenestens leder. Dette omfatter blant annet myndigheten til å fatte akuttvedtak. Les mer om [akuttvedtak i kapittel 21](#).

Kommunen har plikt til å ha en internkontroll for å sikre at kommunen utfører oppgavene sine i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov, jf. § 2-1 annet ledd som henviser til bestemmelsen om internkontroll i kommuneloven § 25-1. Les mer om [internkontroll i punkt 12.8](#).

12.1.1.1 Tilstandsrapportering

For at kommuneledelsen skal kunne ivareta sitt overordnede ansvar etter barnevernloven på en god måte, er den avhengig av kunnskap om og innsikt i hvordan barnevernstjenesten følger opp ansvaret på kommunens vegne, og hvilke utfordringer som finnes. Av denne grunn er barnevernstjenesten pålagt å gi kommunestyret en redegjørelse om tilstanden i barnevernstjenesten minst en gang i året, jf. § 2-1 niende ledd.

Formålet med tilstandsrapporten er å gi kommunestyret innsikt i barnevernstjenestens arbeid, slik at kommunens øverste ledelse har best mulige forutsetninger for å kunne utøve sitt overordnede ansvar på en god og forsvarlig måte.

Rapporten bør blant annet omfatte forhold som kapasitet og kompetanse i barnevernstjenesten, ressursbruk og samarbeid med andre velferdstjenester, samt informasjon om hvordan barnevernstjenesten arbeider for å ivareta barn og familiers medvirkning og familienes erfaringer i møte med barnevernstjenesten.

Rapporten skal utarbeides med utgangspunkt i informasjonen som er tilgjengelig gjennom eksisterende digitale løsninger og statistikk på kommune- og tjenestenivå. Rapporten skal behandles av kommunestyret selv.

En omtale av hva som bør omtales i en slik tilstandsrapport og mal for rapporten er tilgjengelig på [Bufdirs nettsider](#).

12.1.2 Kommunens og barnevernstjenestens forebyggende virksomhet

12.1.2.1 Kommunens ansvar for å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker

Kommunen skal fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsvansker. Kommunen skal også sørge for å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier, jf. barnevernloven § 3-1.

Det er kommunen *som sådan* som har ansvaret for det forebyggende arbeidet. Det betyr at kommunen selv må bestemme hvilket ansvar de ulike tjenestene i kommunen skal ha. Kommunen må for eksempel selv vurdere om og hvordan barnevernstjenesten skal benyttes i det forebyggende arbeidet, og om og hvordan andre velferdstjenester i kommunen skal benyttes. Kommunen kan for eksempel beslutte at barnevernstjenesten sammen med andre tjenester skal gi veiledning for å støtte opp under skoler og barnehagers arbeid med å utvikle et godt oppvekst- og læringsmiljø for alle barn.

Kommunene har et bredt spekter av virkemidler i det forebyggende arbeidet gjennom sine tiltak og tjenester. Det kommunale ansvaret for forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker omfatter generelle forebyggende tiltak, tiltak rettet mot alle barn (universell forebygging) og tiltak som er rettet mot bestemte grupper med forhøyet risiko (selektiv forebygging). Et godt forebyggende arbeid

handler om å identifisere behov i befolkningen, sørge for at det finnes relevante tilbud fra ulike instanser og legge til rette for at de ulike tjenestene i kommunen samarbeider. Tilbudene skal forebygge problemutvikling som senere kan føre til behov for omfattende og inngripende tiltak fra det offentlige, for eksempel tiltak fra barnevernet.

Der det er etablert interkommunale samarbeid på barnevernområdet, vil ansvaret for det forebyggende arbeidet fremdeles ligge i den enkelte kommune.

Ikke alle typer forebygging som kommunen har ansvar for, er regulert av barnevernloven. Blant annet stiller folkehelseloven krav til det forebyggende arbeidet i kommunen. Forebyggende tiltak kan imidlertid dekke flere formål samtidig, for eksempel kan et tiltak for å fremme psykisk helse både forebygge omsorgssvikt og ivareta folkehelsen. Et slikt tiltak vil bidra til å oppfylle kommunens plikt både etter barnevernloven og etter folkehelseloven.

12.1.2.1.1 Plan for det forebyggende arbeidet

Kommunestyret skal vedta en plan for det forebyggende arbeidet i kommunen, jf. barnevernloven § 3-1 andre ledd. Målet med planen er å bidra til overordnet forankring av det forebyggende tilbudet og av fordelingen av kommunens ressurser til dette arbeidet.

At kommunestyret selv skal vedta planen innebærer at ansvaret ikke kan delegeres.

Planen for det forebyggende arbeidet skal inneholde en beskrivelse av overordnede mål og strategier for det helhetlige tjenestetilbudet, hvordan ansvaret skal fordeles mellom etatene, hvordan oppgaveløsingen skal organiseres og hvordan ulike etater skal samarbeide.

Planen for kommunens arbeid rettet mot barn og unges oppvekstvilkår, skal kunne inngå i de ordinære planprosessene etter plan- og bygningsloven.

Oppfølging i form av tiltak til en bestemt familie med et identifisert behov etter barnevernloven, er ikke omfattet av planen kommunestyret skal vedta for forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker.

12.1.2.2 Barnevernstjenestens ansvar for forebygging

Barnevernstjenesten har ansvar for å gi hjelp, omsorg og beskyttelse når det er nødvendig på grunn av barnets omsorgssituasjon eller atferd. Ansvaret omfatter tiltak rettet mot barnets omsorgssituasjon eller atferd, jf. barnevernloven § 3-1 tredje ledd.

Barnevernstjenesten skal sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker, jf. barnevernloven § 3-1 fjerde ledd. Barnevernstjenestens ansvar innebærer å iverksette tiltak som er rettet mot barnets omsorgssituasjon eller barnets atferd, og som dermed har som formål å avhjelpe nettopp disse behovene.

I noen tilfeller vil det være andre tjenester som har kompetanse og riktige tiltak for barnet, og som dermed også har ansvaret for å iverksette tiltak. Eksempelvis kan spiseforstyrrelser i noen tilfeller være et symptom på omsorgssvikt, der barnevernstjenesten vil ha nødvendig og riktig kompetanse til å gi hjelp knyttet til omsorgssituasjonen, og helsetjenesten vil ha nødvendig og riktig kompetanse til å gi hjelp for helseutfordringene.

12.2 Barnevernstjenestens ansvar

Barnevernstjenesten har ansvar for å gi hjelp, omsorg og beskyttelse når det er nødvendig på grunn av barnets omsorgssituasjon eller atferd. Barn med hjelpebehov som har andre årsaker enn barnets omsorgssituasjon eller atferdsproblemer, faller utenfor barnevernstjenestens ansvarsområde, jf.

barnevernloven § 3-1 tredje ledd. Bestemmelsen beskriver rammen for barnevernstjenestens ansvarsområde opp mot andre tjenester.

For eksempel gir ikke nedsatt funksjonsevne hos et barn i seg selv grunnlag for å iverksette hjelpetiltak. Tiltak og tjenester for å avhjelpe særlige funksjonsnedsettelse skal først og fremst ivaretas av andre tjenester enn barnevernstjenesten. Se [retningslinjer for hjelpetiltak der dette er omtalt](#). Et annet eksempel er økonomisk hjelp. Barnevernstjenesten har ikke noen plikt til å iverksette hjelpetiltak som er ment å bøte på levekårsutfordringer.

Det kan imidlertid være vanskelig å vurdere hva som er årsaken til hjelpebehovet, og i praksis vil årsaken ofte være sammensatt. I noen tilfeller vil det være andre tjenester som har kompetanse og riktig tiltak for barnet, og dermed også ansvaret for å iverksette tiltak. For eksempel kan spiseforstyrrelser i enkelte tilfeller være et symptom på omsorgssvikt. Selv om barnevernstjenesten har ansvar for å gi hjelp som er nødvendig på grunn av omsorgssituasjonen, er det andre tjenester som må sørge for behandling av vansker som selvskading og spiseforstyrrelser. Denne typen atferd er det helsetjenesten som har nødvendig og riktig kompetanse til å håndtere.

Et tverrfaglig tilbud vil i mange tilfeller være en forutsetning for at barnet skal få riktig og god hjelp. Når barnevernstjenesten er i kontakt med familier som har behov for bistand fra andre tjenester, har barnevernstjenesten et ansvar for å bistå familien med å ta kontakt med andre instanser. Barnevernstjenesten har en veiledningsplikt, jf. forvaltningsloven § 11. Barnevernstjenesten skal medvirke til at barns interesser ivaretas av andre offentlige organer og de har en samarbeidsplikt når dette kan bidra til å løse oppgaver som barnevernstjenesten er pålagt etter denne loven, jf. barnevernloven § 3-2. Les mer om [veiledningsplikten i kapittel 9](#) og [samarbeidsplikten i kapittel 43](#).

Barnevernstjenesten skal videre utarbeide en [individuell plan](#) for barn med behov for langvarige og koordinerte tiltak eller tjenester dersom det anses nødvendig for å skape et helhetlig tilbud for barnet. Det kommer frem av barnevernloven § 3-2a. Les om individuell plan i kapittel 37.

Barnevernstjenesten har [plikt til å følge opp ethvert tiltak](#) som iverksettes overfor barnet og foreldrene, og skal løpende vurdere om barnet og foreldrene får den hjelpen de trenger, jf. barnevernloven § 4-5 og 4-16. Som en del av oppfølgingen skal barnevernstjenesten formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser dersom foreldrene ønsker det, jf. barnevernloven § 4-16 første ledd siste setning.

12.2.1 Tidlig innsats

Barnevernstjenesten skal sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker, jf. barnevernloven § 3-1 fjerde ledd. Prinsippet om tidlig innsats må ses i sammenheng med lovens formålsbestemmelse og følger også av forsvarlighetskravet og hensynet til barnets beste

Plikten til tidlig innsats gir uttrykk for at det er avgjørende for barnet at tiltak er tilpasset det enkelte barns behov, og iverksettes så tidlig som mulig når omsorgssvikt og atferdsproblemer oppstår. Barnevernstjenestens plikt til tidlig innsats understreker også betydningen av å iverksette undersøkelser som er tilstrekkelige til å avdekke omsorgssvikt på et tidlig stadium av saken. Dette gjelder ikke minst for de yngste barna. Videre understreker prinsippet viktigheten av at tiltak som iverksettes skal være egnet til å ivareta barnets behov. Dette kan i noen tilfeller innebære at det er nødvendig å iverksette inngripende tiltak på et tidlig tidspunkt.

Tidlig innsats innebærer også å legge til rette for et godt samarbeid med både andre instanser, barnet og foreldrene så tidlig som mulig i saken.

12.3 Organisering av akuttberedskap

Barnevernstjenesten skal sikre at «barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid», jf. barnevernloven § 1-1.

Barnevernstjenesten har dette ansvaret på dagtid, kveldstid, i helger og i perioder med ferieavvikling.

En av barnevernstjenestens mest grunnleggende oppgaver, er å ivareta barn som er i en alvorlig krise på grunn av forhold ved barnets omsorgssituasjon eller egen atferd. Alle barn, uavhengig av hvor de bor eller oppholder seg, har krav på bistand i akutte krisesituasjoner.

Barnevernloven inneholder en rekke bestemmelser om midlertidige vedtak i [akuttsituasjoner](#), jf. §§ 4-6, 4-8 jf. 4-9, 4-25 annet ledd og 4-29. Med unntak av akuttvedtak etter § 4-8 jf. 4-9, er kompetansen til å fatte akuttvedtak lagt både til barnevernleder og til påtalemyndigheten.

Barnevernloven stiller ingen konkrete krav til organiseringen av barnevernstjenestens akuttberedskap. Barnevernloven § 1-4 stiller imidlertid krav om at tjenestene etter barnevernloven skal være forsvarlige. Forsvarlighetskravet gjelder også for barnevernstjenestens organisering av akuttberedskap utenfor ordinær kontortid. Kommunene har organisasjonsfrihet ved organisering av egen akuttberedskap, så lenge de løsninger som blir valgt oppfyller kravet til forsvarlighet og øvrige krav i lov og regelverk.

Kravet til forsvarlige tjenester i barnevernloven tilsier at alle kommuner må ha tilstrekkelig og riktig kompetanse tilgjengelig utenfor vanlig kontortid. Kompetansen kan være tilgjengelig i kraft av en bakvaksordning pr. telefon. Selv om håndtering av mange akuttsituasjoner forutsetter et tett samarbeid med politiet og andre hjelpeinstanser, kan barnevernstjenesten ikke overlate ansvaret for disse situasjonene til andre alene. En bakvaksordning må være formalisert slik at noen faktisk har ansvar for å bidra med barnevernstjenestens kompetanse, og samarbeide med andre hjelpeinstanser dersom det oppstår en alvorlig situasjon utenfor kontortid. En ordning som baserer seg på at barnevernledere eller ansatte i varierende grad kan kontaktes på private telefonnummer i krisesituasjoner er ikke en forsvarlig organisering barnevernstjenestens akuttberedskap. Les mer om dette i tolkningsuttalelsen av 11.06 2016

Akuttberedskapen vil ikke være forsvarlig organisert hvis henvendelser utenfor kontortid må gjøres via politiet. Les mer om dette i [tolkningsuttalelsen](#).

12.4 Interkommunalt samarbeid

12.4.1 Hjemmel for samarbeid mellom kommuner på barnevernfeltet

Kommuner kan utføre felles oppgaver gjennom et interkommunalt samarbeid, jf. kommuneloven § 17-1.

Det er vertskommunesamarbeid, som er det aktuelle rettslige grunnlaget for samarbeid mellom kommuner på barnevernsfeltet, jf. kommuneloven § 20-1. Vertskommunesamarbeid er et avtalebasert samarbeid hvor de overordnede rammene vedtas av kommunestyret.

Vertskommunemodellen er utformet med tanke på samarbeid mellom to eller flere kommuner om løsning av oppgaver som er lovpålagte, eksempelvis innen barnevern. Vertskommunesamarbeid innebærer at det overlates beslutningsmyndighet til en annen kommune (vertskommunen).

Det er administrativt vertskommunesamarbeid etter kommuneloven § 20-2 som er aktuelt for samarbeid om oppgaver etter barnevernloven.

Kommuneloven opererer med tre begreper; vertskommune, samarbeidskommune og deltakerkommune. Vertskommunen er den kommunen som har fått delegert myndighet fra

samarbeidskommunen(e) til å utføre oppgaver eller fatte avgjørelser på denne/disses vegne. Deltakerkommunene er alle de kommunene som utgjør vertskommunesamarbeidet.

Det må foreligge en skriftlig samarbeidsavtale for vertskommunesamarbeidet, jf. kommuneloven § 20-4. Samarbeidsavtalen må blant annet inneholde hvilke oppgaver og hvilken avgjørelsesmyndighet som legges til vertskommunen. Det er ikke angitt nærmere hvordan dette skal gjøres. Men avtalen bør være så presis at det klart går frem hvilke oppgaver og hvilken myndighet som er lagt til vertskommunen.

Tjenesten eller oppgaven det blir samarbeidet om, legges til administrasjonen i en annen kommune (vertskommunen). Samarbeidet bygger på den skriftlige avtalen og har ingen interkommunal organisatorisk overbygning. Det vil si at det her ikke er snakk om en selvstendig organisatorisk enhet, men om et forvaltnings- og tjenesteapparat som ligger inn under styringsstrukturen i vertskommunen, men som i siste instans er underlagt politisk styring fra samarbeidskommunen.

Ansvar for oppgaven og myndighetsutøvelsen ligger fortsatt hos kommunen som har delegert myndigheten, selv om myndighet og utførelse av lovpålagte oppgaver gjennomføres av vertskommunen. Hvilke oppgaver dette er, avhenger av samarbeidsavtalen som inngås.

12.4.2 Ansettelsesforhold ved vertskommunesamarbeid

I et vertskommunesamarbeid vil en eller flere kommuner, samarbeidskommunen(e), gi en annen kommune, vertskommunen, i oppgave å utføre oppgaver og fatte avgjørelser på det feltet samarbeidsavtalen gjelder. Samarbeidskommunen(e) delegerer til vertskommunens administrasjon å utføre de oppgaver og fatte avgjørelse i de typer saker som inngår i samarbeidsavtalen.

Det er ikke noe i veien for at det opprettes flere avdelinger innenfor et vertskommunesamarbeid. Begrepet vertskommune har ikke nødvendigvis sammenheng med hvor virksomheten eller institusjonen fysisk er plassert. Vertskommune etter kommuneloven kapittel 20 innebærer at beslutningsmyndigheten og gjennomføringen av oppgaver er lagt til en annen kommune, men virksomheten kan være lokalisert i en annen kommune enn vertskommunen, eller ha avdelingskontorer i ulike kommuner. Se [Introduksjonshefte – formelt interkommunalt samarbeid \(KS\) punkt 3.](#)

Reglene om vertskommunesamarbeid sier ikke noe om hvordan tjenesten skal bemannes eller organiseres. Dette vil være opp til vertskommunen, innenfor de rammene som er oppstilt i samarbeidsavtalen og barnevernlovens krav til forsvarlige tjenester. Det er i kommuneloven ikke noe krav at alle som utfører tjenester for vertskommunen er ansatt i denne kommunen. En samarbeidsavtale kan gå ut på at samarbeidskommunen skal avgi ressurser i form av arbeidskraft til vertskommunen, for eksempel i form av en stillingsbrøk. Det følger imidlertid av barnevernloven at det er forutsetning at barnevernleder både formelt og reelt har styringsrett over de ansatte i tjenesten. Det må derfor sikres at den som er leder i et vertskommunesamarbeid har slik styringsrett over alle ansatte.

12.4.3 Vertskommunesamarbeid og leder for barnevernstjenesten

I et vertskommunesamarbeid kan det utpekes en barnevernleder som kan utøve myndighet på vegne av flere kommuner. Kommunestyret i samarbeidskommunene må da instruere egen administrasjonssjef til å delegere sin kompetanse til å utpeke barnevernleder til administrasjonssjefen i vertskommunen. Felles barnevernleder for alle deltakerkommunene utpekes av administrasjonssjefen i vertskommunen. Se [Vertskommunemodellen i kommuneloven § 28 a flg punkt 4.3.](#)

12.5 Ansvarsfordeling mellom oppholdskommune og bostedskommune

12.5.1 Oppholdskommunens ansvar

Barnevernstjenesten skal yte tjenester og tiltak etter barnevernloven til alle som oppholder seg i kommunen, jf. barnevernloven § 8-1. Bestemmelsen slår fast prinsippet om at det er den kommunen der barnet til enhver tid oppholder seg, som i utgangspunktet har ansvaret for å yte tjenester og tiltak som omfattes av loven. Dette gjelder selv om barnet oppholder seg i kommunen rent midlertidig, for eksempel i forbindelse med ferieopphold. Det gjelder også uavhengig av om barnet og/eller foreldrene har bosted i en annen kommune. En oppholdskommune har ikke adgang til å vise et hjelpetrengende barn til bostedskommunen

Formålet med ansvarsregelen er å hindre at barn som har behov for hjelp, blir kasteball mellom kommuner. Bestemmelsen er derfor ment å sikre at barnet får hjelp der han eller hun oppholder seg til enhver tid.

Hvis barnet oppholder seg midlertidig i en kommune, og ikke har noen tilknytning til denne kommunen, vil det i mange tilfeller være til barnets beste at det er bostedskommunen som er ansvarlig for den videre oppfølgingen av saken. I slike tilfeller kan og bør det inngås avtale om at barnevernstjenesten i bostedskommunen følger opp saken videre. Les mer i [tolkningsuttalelse om oppholdskommunens ansvar](#).

Barnevernloven § 8-1 må ses opp mot § 8-4 annet ledd, som gir kommuner adgang til å avtale en annen ansvarsfordeling enn det som følger av § 8-1. Etter ordlyden regulerer § 8-4 bare de tilfellene hvor det er aktuelt å reise sak for fylkesnemnda. I slike tilfeller kan ansvaret for å reise sak ved avtale mellom barnevernstjenesten i de berørte kommuner overføres til en annen kommune som barnet har tilknytning til. Det er en viss adgang til å inngå andre avtaler om ansvarsfordeling enn det å reise sak for fylkesnemnda, jf. [Rt. 1999 s 593](#). Vilkåret om at barnet har tilknytning til kommunen må imidlertid uansett være oppfylt.

Når barnevernstjenesten mottar bekymringsfulle opplysninger om et barn må den alltid vurdere hvor alvorlige opplysningene er og om det er behov for hastetiltak, uavhengig av barnets tilknytning til kommunen.

12.5.1.1 Barnet har fast bosted i to forskjellige kommuner

Har barnet fast bosted hos foreldre som bor i to forskjellige kommuner, plikter kommunene raskt å avklare ansvaret for oppfølgingen av barnet. Kommunene har adgang til å inngå avtaler om gjennomføringen av undersøkelse, mer tilfeldig bistand og andre typer tjenester. ([Norsk Retstidende 1999:593](#)).

12.5.1.2 Statsforvalter kan avgjøre tvist om oppholdskommune

Hvis det oppstår uenighet mellom kommunene om hvem som har ansvar for å yte tjenester eller tiltak etter barnevernloven § 8-1, kan kommunene kreve at statsforvalteren avgjør spørsmålet om hvilken kommune som må bære ansvaret for saken, jf. barnevernloven § 8-3. Dersom det oppstår en slik situasjon, vil det være viktig for barnet med en hurtig avklaring.

12.5.2 Oppholdskommunen har ansvar for å reise sak for fylkesnemnda

Oppholdskommunens ansvar etter § 8-4 første ledd første punktum omfatter også ansvaret for å reise sak for fylkesnemnda i de tilfeller fylkesnemnda har vedtaksmyndigheten for det aktuelle tiltaket.

12.5.2.1 *Avtale om overføring av ansvar for å reise sak*

I enkelte tilfeller vil det være lite praktisk å følge prinsippet om oppholdskommunens ansvar fullt ut. Når barnets tilknytning til oppholdskommunen er liten, vil det ofte være hensiktsmessig at barnets bostedskommune overtar ansvaret for å reise sak for fylkesnemnda. Ved avtale mellom barnevernstjenestene i de berørte kommunene kan ansvaret overføres til en annen kommune som barnet har tilknytning til, hvis det vurderes som hensiktsmessig, jf. barnevernloven § 8-4-første ledd annet punktum. En slik avtale vil være naturlig i de tilfeller hvor familien har flyttet og ny oppholdskommune har lite kjennskap til barnet og barnets situasjon, mens barnevernstjenesten i fraflyttingskommunen har fulgt opp familien over tid.

Det vil være en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle hva en slik tilknytning kan bestå i. Frem til en slik avtale er inngått er det den kommune der barnet oppholder seg som har ansvaret for at nødvendige tiltak settes i verk. Hvis kommunene ikke blir enig om en avtale, vil oppholdskommunen ha ansvaret. Statsforvalteren har ikke myndighet til å avgjøre en slik tvist. Statsforvalteren skal kun avgjøre tvister mellom kommuner om hvem som har ansvar for å yte tjenester eller tiltak etter barnevernloven § 8-1.

Dersom en kommune har reist sak for fylkesnemnda, men ikke får medhold, er det barnets oppholdskommune som har ansvaret for å gi nødvendig hjelp.

12.5.3 *Oppfølgingsansvar etter fylkesnemndsvedtak*

Den kommunen som har reist sak for fylkesnemnda har ansvaret for gjennomføring av vedtaket og for den videre oppfølging og kontroll så lenge vedtaket opprettholdes, jf. barnevernloven § 8-4 tredje ledd. Kommunen beholder oppfølgingsansvaret selv om barnets tilknytning til kommunen endrer seg etter at vedtaket er fattet, som når barnet blir fosterhjems- eller institusjonsplassert i en annen kommune, eller ved at barnet rømmer til en annen kommune. Denne regelen er et unntak fra lovens hovedregel om at det er oppholdskommunen som har ansvaret.

Den kommunen som reiste saken beholder ansvaret for barnet, og skal fatte vedtak eller foreslå nye tiltak for fylkesnemnda dersom det blir nødvendig. Den kommune som reiste saken har også ansvaret for å fremme eventuelt forslag for fylkesnemnda om ny regulering av samvær eller opphevelse av vedtaket som var grunnlaget for plasseringen.

12.5.3.1 *Avtale om overføring av oppfølgingsansvar*

Etter at fylkesnemnda har fattet vedtak kan to kommuner avtale at ansvaret for den videre oppfølging av barnet og foreldrene skal overføres til en kommune som barnet har tilknytning til. Dette kan være aktuelt i de tilfelle kommunene ikke har benyttet sin adgang til å overføre ansvaret for å reise sak etter barnevernloven § 8-4 første ledd annet punktum, eller der barnets tilknytning til kommunen har endret seg etter at vedtaket ble fattet.

12.5.4 *Oppfølgingsansvar etter vedtak om frivillig plassering*

Den kommune som har fattet vedtaket om plassering etter § 4-4 og § 4-26, har også ansvaret for gjennomføring oppfølging og kontroll, selv om barnets tilknytning til kommunen endrer seg etter at vedtaket er fattet. Dette følger av § 8-4 tredje ledd. Ansvaret vedvarer bare så lenge tiltaket opprettholdes. Avsluttes tiltaket vil det være barnets nye oppholdskommune som eventuelt har ansvaret for ytterligere tiltak. [Rt. 2011 s. 1373](#)

12.5.4.1 *Avtale om overføring av oppfølgingsansvar*

Også ved plasseringer etter §§ 4-4 og 4-26 kan ansvaret overføres til en annen kommune, eksempelvis tilflyttingskommunen, ved avtale mellom de berørte kommuner.

12.6 Kommunens økonomiske ansvar

Den kommune som er ansvarlig for å yte tjenester og tiltak etter barnevernloven har også det økonomiske ansvaret, jf. barnevernloven § 9-1.

Det økonomiske ansvaret for en sak følger det faktiske ansvaret for saken. Den kommune som fatter vedtak om tiltak eller fremmer forslag om tiltak for fylkesnemnda, har det økonomiske ansvaret for tiltaket. Hvis ansvaret for saken ved avtale overføres til en annen kommune, innebærer dette at også det økonomiske ansvaret overføres. Det er likevel ingenting i veien for at to kommuner inngår avtale om en annen ansvarsfordeling enn den som følger av § 9-1 annet ledd. For eksempel kan en kommune påta seg det faktiske ansvaret for en sak mens en annen påtar seg det økonomiske. [Norsk Retstidende 1999:593](#) I slike tilfeller er det viktig at avtalen er klar og tydelig med hensyn til ansvarsfordeling, slik at det ikke oppstår uenighet om avtalens rekkevidde på et senere tidspunkt.

Hvis en kommunes ansvar for en sak overføres til en annen kommune (settekommune) på grunn av inhabilitet med hjemmel i forvaltningsloven § 9 annet ledd, vil den opprinnelige ansvarlige kommunen ha det økonomiske ansvaret for saken. Det kan inngås avtale om at settekommunen skal overta dette ansvaret. (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Brev av 06.04.2013). Se mer om inhabilitet i kapittel 7.

[Den økonomiske ansvarsfordelingen mellom kommune og Bufetat reguleres av betalingsrundskrivet.](#)

12.7 Underholdsbidrag til/fra foreldrene

12.7.1 Kommunens mulighet til å kreve oppfostringsbidrag fra foreldrene

Kommunen kan kreve at det fastsettes oppfostringsbidrag fra foreldrene når et barn er plassert utenfor hjemmet etter et vedtak etter barnevernloven, jf. barnevernloven § 9-2. Oppfostringsbidrag vil si at foreldrene må betale for forsørgelse av barnet selv om barnet ikke bor hjemme. Oppfostringsbidrag kan fastsettes fra måneden etter plasseringen ble iverksatt. Les mer om oppfostringsbidrag på [NAV sine sider](#).

12.7.2 Bortfall av barnebidrag

Når barnevernet har overtatt omsorgen for et barn, og barnet er plassert utenfor hjemmet, skal foreldrene normalt ikke betale barnebidrag til hverandre. Barnebidrag fastsatt etter barneloven faller bort fra det tidspunkt oppfostringsbidrag kan fastsettes etter barnevernloven § 9-2. Dette følger av barneloven § 69.

Det er ikke et vilkår for opphør av barnebidrag at kommunen faktisk setter frem krav om oppfostringsbidrag, eller at et slikt krav blir innvilget. Det avgjørende er at barnevernet har plassert barnet utenfor hjemmet. Dette gjelder både ved tvungne og frivillige plasseringer, og uavhengig av om plasseringen er midlertidig eller varig.

Når det er fattet vedtak om plassering av barnet utenfor hjemmet, må kommunen snarest sende melding til NAV, slik at NAV kan opphøre løpende barnebidrag til foreldrene etter barneloven. Meldingen må inneholde følgende opplysninger:

- barnets navn og fødselsnummer
- bekreftelse på at barnet er plassert utenfor hjemmet etter vedtak med hjemmel i barnevernloven og at kommunen kan kreve fastsettelse av oppfostringsbidrag
- dato plasseringen fant sted

12.7.3 Bortfall av bidragsforskudd

Bidragsforskudd er en ytelse fra NAV som kan utbetales på visse vilkår når barnebidraget ikke betales i tide eller når bidraget er lavere enn det bidragsmottaker vil ha rett på i bidragsforskudd. Bidragsforskudd skal sikre at barn får et beløp hver måned.

Hvis barnet er plassert utenfor hjemmet etter vedtak med hjemmel i barnevernloven, vil barnet ha rett til fullt underhold fra det offentlige. Retten til bidragsforskudd faller da bort. Dette følger av forskotteringsloven § 4 første ledd bokstav c). Bestemmelsen gjelder ikke for underhold etter sosialtjenesteloven. Også i saker der barnet bor hjemme, men barnevernstjenesten likevel dekker utgiftene til forsørgelse av barnet, vil dette kunne ha betydning for retten til bidragsforskudd. Det avgjørende er i hvor stor utstrekning utgiftene til underhold av barnet dekkes. Hvis barnet i det vesentlige får dekket alle utgifter, ansees barnet som fullt underholdt av det offentlige.

Er det fattet vedtak om plassering av barnet utenfor hjemmet, eller barnevernet dekker utgifter til forsørgelse av barnet slik at barnet er å anse som fullt underholdt av det offentlige, må barnevernstjenesten snarest sende melding til NAV. Meldingen må inneholde følgende opplysninger:

- barnets navn og fødselsnummer
- bekreftelse på at barnet er plassert utenfor hjemmet etter vedtak med hjemmel i barnevernlov og dato plasseringen fant sted, eller
- bekreftelse på at barnevernet i det vesentlige dekker alle utgifter til barnets underhold. Hvis deler av utgiftsdekningen gis etter sosialtjenesteloven, må det presiseres hvor stor andel av den samlede utgiftsdekningen dette gjelder.

12.7.4 Bortfall av barnetrygd

Et inngangsvilkår for at en forelder kan motta barnetrygd er at barnet bor fast hos den som skal motta ytelsen etter barnetrygdloven § 2. Barnetrygd utbetales normalt til forelder. Hvis barnet bor sammen med annen omsorgsperson, eller på barnevernsinstitusjon, kan disse få utbetalt barnetrygden. Dette er hjemlet i barnetrygdloven § 2 andre ledd. Det er ikke avgjørende om barnet er plassert utenfor hjemmet som et frivillig hjelpetiltak eller etter et tvangsvedtak fra fylkesnemnda.

NAV har behov for informasjon om at barnet har flyttet så raskt som mulig.

Når det sendes informasjon til NAV angående barn som plasseres utenfor hjemmet/annen flytting innenfor barnevernets omsorg, er det behov for informasjon om varigheten for plasseringen.

12.8 Internkontroll

Kommunen plikter å ha internkontroll på barnevernsområdet etter reglene i kommuneloven § 25-1. Dette følger av barnevernloven § 2-1 andre ledd. Formålet med internkontroll er å sikre at lovens krav overholdes. Se Bufdirs [veileder om internkontroll for kommunenes barnevernstjeneste](#) og Kommunal- og moderniseringsdepartementets [veileder om internkontroll i kommunesektoren](#).

Internkontroll er et sentralt virkemiddel for kommunens styring av barnevernområdet. Internkontroll skal forebygge svikt og uheldige hendelser og bidra til at kommunen lærer av de feil som skjer slik at de ikke gjentas. God internkontroll kjennetegnes av systematiske tiltak som skal sikre at barnevernstjenestens aktiviteter planlegges, organiseres, utføres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av lov. En god internkontroll er av stor betydning for kvaliteten på tjenestetilbudet.

Etter kommuneloven § 25-1 andre ledd skal internkontrollen være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Dette innebærer at både innholdet i og omfanget av internkontrollen må tilpasses risikoen på barnevernområdet.

Kommuneledelsen må gjøre konkrete vurderinger for internkontrollen. Rapporten om tilstanden i barnevernstjenesten som kommunestyret skal motta minst én gang i året, jf. barnevernloven § 2-1 åttende ledd, er et viktig grunnlag når kommuneledelsen skal vurdere hvordan internkontrollen skal innrettes.

Barnevernloven inneholder regler som både dreier seg om innhold i tjenesten og krav til styring og ledelse. Dette må sees i sammenheng med kravene til internkontroll. Blant annet skal det være kjent hvordan ansvar, oppgaver og myndighet er fordelt, herunder hvem som er barnevernstjenestens leder og dennes stedfortreder.

Kommunen er ansvarlig for private aktører som benyttes for å utføre oppgaver på barnevernområdet. Private aktører omfattes ikke av internkontrollplikten i henhold til barnevernloven § 2-1, men kommunen må sikre at de gjennom avtaler og på annen måte har nødvendig kontroll med at virksomheten drives i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov. Rutiner for systematisk oppfølging av private aktører må derfor inngå som en del av kommunens internkontroll.

Internkontrollsystemet skal dokumenteres i den form og det omfang som er nødvendig.

12.9 Kommunens adgang til å benytte private tjenesteytere

Ved utøvelse av offentlig myndighet kan private tjenesteytere benyttes [gjennom bistand eller lovhemlet delegering](#). Offentlig myndighetsutøvelse kan omfatte både avgjørelser og handlinger.

12.9.1 Delegasjonsforbud

Delegering innebærer at oppgaven overlates eller legges til den private tjenesteyteren.

Det er lovfestet at barnevernstjenesten kan engasjere sakkyndige, jf. barnevernloven § 4-3 fjerde og femte ledd. Utover dette inneholder barnevernloven ingen hjemmel som gir kommunen adgang til å delegere eller legge utøvelse av offentlig myndighet til private tjenesteytere. Dette betyr at både barnevernleder og saksbehandlere i barnevernstjenesten, som har ansvar for offentlig myndighetsutøvelse, skal være ansatt i kommunen. Det må foreligge et reelt ansettelsesforhold.

12.9.2 Kan la seg bistå av private aktører

Kommunene kan som et utgangspunkt la seg bistå av private tjenesteytere til utførelse av oppgaver og tjenester etter barnevernloven. Bistand kjennetegnes av å være hjelp og støtte til oppgaver barnevernstjenesten har ansvaret for.

Å "la seg bistå" innebærer noe annet enn å delegere myndighet, overlate eller legge ansvaret for en oppgave til en privat aktør. Kommunene har anledning til å benytte private til å bistå kommunen i utførelse av visse oppgaver både av faglig og administrativ karakter. Dette gjelder også i tilfeller der oppgavene innebærer offentlig myndighetsutøvelse.

12.9.2.1 Forutsetninger for at bistanden skal være lovlig

Bistand fra private tjenesteytere kan ikke innebære at den private tildeles myndighet eller gis et selvstendig ansvar for en oppgave som innebærer offentlig myndighetsutøvelse.

Det er en klar forutsetning for å kunne la seg bistå av private tjenesteytere, at kommunen har nødvendig kontroll med at oppdraget utføres i samsvar med lov- og forskrift. Dette innebærer blant

annet at barnevernstjenestens leder må utøve aktiv styring og ledelse, slik at kommunen ivaretar sitt ansvar etter barnevernsloven fullt ut, og at rettsikkerheten til barn og familier blir ivaretatt. Hvordan styringen utøves i praksis må vurderes konkret blant annet med utgangspunkt i hvilken oppgave det dreier seg om og hvilken rolle den private aktøren er tiltenkt. Det er også en grunnleggende forutsetning at all bistand fra private skjer innenfor faglig forsvarlige rammer, jf. barnevernloven § 1-7. Dette innebærer blant annet at private tjenesteytere som bistår kommunen må ha den faglige kompetansen og de faglige kvalifikasjonene som er nødvendig for at kommunen kan ivareta sine lovpålagte oppgaver på en forsvarlig måte. Når barnevernstjenesten utfører oppgaver etter barnevernloven § 2-1 a første ledd (kjerneoppgaver) kan den bare la seg bistå av private som oppfyller kompetansekravene som oppstilles i samme bestemmelse. Dette følger av bestemmelsens tredje ledd.

Kommunen må sørge for at avtalen de inngår med den private tjenesteyteren er utformet slik at den ivaretar kommunens behov for styring og kontroll med bistanden fra den private.

Kommunen plikter å ha internkontroll for å sikre at barnevernstjenestens oppgaver utføres i samsvar med de krav som følger av regelverket, jf. barnevernloven § 2-1, jf. kommuneloven § 25-1. Private tjenesteytere er ikke direkte omfattet av bestemmelsen, men kommunen er likevel forpliktet til å sikre at den har nødvendig og tilstrekkelig kontroll med at oppgaver private utfører for barnevernstjenesten er i samsvar med lov og forskrift. Rutiner for systematisk oppfølging av private aktører må derfor inngå som en del av kommunens internkontroll. Les mer om internkontroll i punkt [12.8](#).

12.9.2.2 Forbud mot bistand fra private tjenesteytere til visse oppgaver

Barnevernstjenesten kan ikke la seg [bistå av private til utførelsen av følgende oppgaver](#):

- til å selv ta avgjørelser og fatte vedtak
- til å la seg bistå av private tjenesteytere til funksjonen som leder og stedfortredende leder av barnevernstjenesten
- å møte som kommunens partsrepresentant i fylkesnemnda
- til valg og godkjenning av fosterhjem til det enkelte barn
- til utarbeidelse og evaluering av planer for gjennomføring av samvær og kontakt

Barnevernstjenesten kan la seg bistå av private tjenesteytere i utøvelsen av de øvrige lovpålagte oppgavene som innebærer utøvelse av offentlig myndighet.

12.9.2.3 Muligheten til midlertidig ansettelse

Et forbud mot bistand til utførelsen av visse oppgaver er ikke til hinder for at kommunen midlertidig ansetter private tjenesteytere, gjennom engasjement eller vikariat, til utførelsen av disse oppgavene. Forbudet omfatter heller ikke kommunens adgang til å innhente bistand fra andre offentlige tjenesteytere, som for eksempel helsetjenesten, familievernkantorene eller statlig andrelinje i barnevernet (Bufetat). Forbudet innebærer at kommunen ikke kan inngå oppdragsavtaler med private tjenesteytere til utførelsen av utvalgte oppgaver.

12.10 Tilsyn

Statsforvalterens plikt til å føre tilsyn og adgang til å gi pålegg omfatter private som utfører tjenester og tiltak etter barnevernloven, jf. barnevernloven § 2-3b femte ledd.

12.10.1 Private aktørers rettsgrunnlag for å behandle sensitive personopplysninger

Personopplysningsloven inneholder ikke selvstendig rettsgrunnlag som gir private tjenesteytere adgang til å behandle sensitive personopplysninger i forbindelse med barnevernssaker. All behandling av opplysninger skjer på kommunens vegne, og kommunen er ansvarlig for at all behandling av personopplysninger skjer i samsvar med personopplysningsloven. Dette innebærer blant annet at det er kommunens ansvar å påse at personopplysningslovens bestemmelser om behandling av personopplysninger, informasjonssikkerhet, internkontroll, retting og sletting, og lagring av opplysninger blir ivaretatt. Videre må kommunen som behandlingsansvarlig inngå en skriftlig avtale med den private aktøren som databehandler, jf. personopplysningsloven § 15. For øvrig er det også kommunen som har ansvaret for at dokumenter og annet materiale som inneholder opplysninger undergitt taushetsplikt oppbevares på betryggende måte, jf. forvaltningsloven § 13 c annet ledd.

12.11 Barnevernstjenestens ansvar når barn har behov for tjenester fra flere instanser og annet lovverk

Flere departementer har i fellesskap gitt et rundskriv som tydeliggjør de aktuelle [tjenestenes ansvar, og som skal øke forståelsen for at samarbeid lønner seg både for den enkelte og samfunnet.](#)

12.11.1 Barn som har behov for hjelp fra både barnevernstjenesten og helsetjenesten
Kommunens ansvar for helse- og omsorgstjenester fremgår av lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. av 24. juni 2011 nr. 30 (helse- og omsorgstjenesteloven) kapittel 3. Helse- og omsorgstjenesten i kommunen har ansvar for å yte de helse- og omsorgstjenester som er nødvendig. Helse- og omsorgstjenesten skal ha en spesiell oppmerksomhet overfor sårbare grupper som har økt risiko for å utvikle psykiske vansker og lidelser, som barn med tiltak fra barnevernstjenesten. Samarbeid mellom barnevernstjenesten og helse- og omsorgstjenesten er viktig for at disse barna skal få et helhetlig tjenestetilbud. For å ivareta barn og unge som har behov for barnevernstiltak i tillegg til kommunale helse- og omsorgstjenester og/eller spesialisthelsetjenester er det avgjørende at tjenestene samarbeider. Bufdir og Helsedirektoratet har utarbeidet et [rundskriv som skal bidra til et godt samarbeid mellom barnevernstjenester og psykiske helsetjenester](#), slik at barn, unge og deres familier får de tjenestene de har behov for.

12.11.1.1 Særlig om barn med nedsatt funksjonsevne

For barn med funksjonsnedsettelse gjelder vilkårene for å iverksette tiltak etter barnevernloven på samme måte som overfor funksjonsfriske barn. Funksjonsnedsettelsen i seg selv gir ikke grunnlag for å iverksette tiltak. At barnet på grunn av funksjonsnedsettelsen har større omsorgsbehov enn foreldre med alminnelig god omsorgsevne er i stand til å ivareta, er ikke tilstrekkelig til plassering utenfor hjemmet etter barnevernlovens regler. Barnevernlovens atferdsbestemmelser er heller ikke ment å omfatte problemer som skyldes psykose, autisme eller andre psykiske lidelser og funksjonsnedsettelser. [Tiltak og tjenester for å avhjelpe særlige funksjonsnedsettelser skal først og fremst ivaretas av andre tjenester enn barnevernstjenesten.](#) ,

Hvis foreldrene ikke sørger for at et barn med funksjonsnedsettelse eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sine særlige behov for behandling og opplæring, har barnevernstjenesten et ansvar for å ta dette opp med foreldrene og for å ta kontakt med andre deler av hjelpeapparatet. Hvis foreldrene ikke er i stand til å se barnets behov eller ikke ønsker å samarbeide med hjelpeapparatet slik at barnet kan få den nødvendige hjelp, kan fylkesnemnda vedta at barnet skal behandles eller få opplæring med bistand fra barnevernstjenesten, jf. barnevernloven § 4-11. Slikt vedtak kan treffes uten at foreldrene samtykker og uten at hjelpetiltak er prøvd først.

Hva som er henholdsvis kommunens og statens ansvar for barn med funksjonsnedsettelse og tiltak etter barnevernloven, er nærmere beskrevet i punkt 2.5 i [rundskriv om oppgave- og ansvarsfordeling mellom kommuner og statlige barnevernmyndigheter](#).

12.11.2 Barnevernstjenestens ansvar for barn under kriminalomsorgen

12.11.2.1 *Fengslingsmøter*

Barnevernstjenesten har et særlig ansvar overfor barn som fengsles og gjennomfører straff. Det følger av barnevernloven § 3-5. Barnevernstjenesten kan også ha et ansvar for å samarbeide med kriminalomsorgen når barnets foreldre fengsles eller gjennomfører straff. Les mer om samarbeid med justissektoren i kapittel 52.

Bufdir og Kriminalomsorgsdirektoratet har gitt et [rundskriv om informasjonsutveksling og samarbeid mellom barnevernstjenesten og kriminalomsorgen](#).

Barnevernstjenesten skal delta i møter om fengsling av barn, uttale seg og informere om ungdommens behov for tiltak, med mindre retten finner det åpenbart unødvendig, jf. barnevernloven § 3-5 første ledd. Videre skal barnevernstjenesten gi informasjon om arbeid som pågår med å iverksette tiltak. Barnevernstjenesten skal bistå dommeren med faglige vurderinger og råd, og møteplikten skal sikre at barnevernstjenestens ansvar etter barnevernloven utøves selv om barnet er i politiets eller kriminalomsorgens varetekt. ([Prop. 135 L \(2010-2011\) side 178](#)).

Påtalemyndigheten er forpliktet til å varsle barnevernstjenesten om fengslingen, jf. lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25 (Straffeprosessloven) § 183 tredje ledd. Bestemmelsen skal bidra til å styrke forberedelsen til løslatelse av barn, samt legge til rette for at det lokale hjelpeapparatet kommer raskt i gang med etableringen av nødvendige tiltak. Kriminalomsorgen skal utarbeide en koordinert løslatelsesplan for ungdommen som forplikter de ulike aktører til oppfølgings- og tilbakeføringsarbeidet.

12.11.2.2 *Barn som sitter i varetekt eller gjennomfører fengselsstraff*

Når barn under 18 år sitter i varetekt eller gjennomfører fengselsstraff, skal barnevernstjenesten holde jevnlig kontakt med barnet og med kriminalomsorgen. Barnevernstjenesten skal delta i planleggingen, vurderingen og tilretteleggelsen av tiltak etter endt opphold. Slik oppfølging under varetekt og straffegjennomføring skal regnes som et tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, jf. barnevernloven § 1-3 andre ledd.

Barn under 18 år som sitter i varetekt eller som gjennomfører fengselsstraff skal derfor kunne motta tiltak etter barnevernloven ved løslatelse. Dette gjelder uavhengig av om ungdommen har mottatt tiltak fra barnevernstjenesten før påbegynt soning, eller om ungdommen fyller 18 år før løslatelsen. Ungdom som fyller 18 år før løslatelsen skal tilbys etterverntiltak, uavhengig av om de har hatt tiltak fra barnevernet tidligere.

Bufdir har utarbeidet en retningslinje for barnevernstjenestens ansvar for barn som begår lovbrudd. Les mer om dette ansvaret der [Retningslinje for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd](#).

12.12 Barn som har behov for beskyttet tilsyn etter barneloven

Ved foreldertvister kan retten pålegge tilsyn ved samvær etter barneloven § 43a. Det er to former for tilsyn, og hovedformålet er henholdsvis støtte eller beskyttelse av barnet. Forskrift om samvær med tilsyn etter barnelova gir nærmere regler for både støttet og beskyttet tilsyn. Barne- og likestillingsdepartementet har gitt en veileder for samvær med tilsyn etter barneloven § 43 a. Veileder for samvær med tilsyn etter barneloven § 43 a (Q-1220 B).

12.12.1 Beskyttet tilsyn

Beskyttet tilsyn kan fastsettes særlige tilfeller og der hensynet til barnet sine behov talar for det. Det kan dreie seg om saker der det har vært problematikk knyttet til vold, rus og psykiske lidelser som kan påvirke omsorgsevnen, men der det likevel vil være til barnets beste med et begrenset samvær.

Det er barnevernstjenesten som har ansvaret for gjennomføring av beskyttet tilsyn ved å føre tilsyn under samvær av forelder og barn..

Gjennomføringen av tilsynet er ikke hjemlet i barnevernloven, men direkte i barneloven § 43a.

12.12.1.1 Barnevernstjenestens ansvar ved beskyttet tilsyn

Barnevernstjenesten i den kommunen der barnet bor fast, har ansvaret for å oppnevne tilsynsperson til beskyttet tilsyn, jf. forskriften § 5. Hvis barnet ikke bor fast i Norge, men skal ha samvær her, er det kommunen hvor samværsforelder er bosatt som har ansvar for tilsynet.

Bostedskommunen vil også ha det økonomiske ansvaret for tilsynet. Barnevernstjenesten i den kommunen barnet bor fast kan inngå avtale med en annen kommune barnet har tilknytning til om at ansvaret for tilsynet overføres til denne kommunen. Les mer om oppholdskommunen ansvar i kapittel 12.5.

Tilsynspersonen kan være en ansatt i barnevernstjenesten eller en som barnevernstjenesten inngår avtale med.

12.12.1.2 Omfang og varighet av tilsynssamværet

Omfanget og varigheten av tilsynssamværet blir fastsatt av retten ut ifra barnets behov og begrunnelsen for tilsynet. Tilsynet kan ikke overstige 16 timer per år i en sak og tilsynsåret beregnes fra dato for første gjennomførte tilsynssamvær og ett år frem i tid, og følger altså ikke kalenderåret. Det følger av forskrift om samvær med tilsyn etter barnelova § 4 andre ledd.

Gjennom ansvaret for tilsynet vil barnevernstjenesten i kommunen der barnet bor få kunnskap om barnets situasjon. Når domstolene pålegger barnevernstjenesten å føre tilsyn etter barneloven § 43a, skal pålegget registreres som en melding, jf. barnevernloven § 4-2. Barnevernstjenesten må i en slik situasjon vurdere om det er grunnlag for å åpne en undersøkelse, jf. barnevernloven § 4-3. Saker om samvær med tilsyn etter barneloven § 43 a skal registreres som separate saker, og arkiveres i barnevernstjenestens ordinære arkiv. Les mer om meldinger til barnevernstjenesten i [kapittel 18](#), og om barnevernstjenestens undersøkelser i [kapittel 19](#).

12.12.2 Støttet tilsyn

Støttet tilsyn kan fastsettes av retten der det er forsvarlig med mer fleksible støttende løsninger. Støttet tilsyn benyttes i tilfeller det er til barnets beste å ha samvær, men barnet trenger støtte ved samvær eller samværsforelder har behov for støtte og veiledning ved samvær.

12.12.2.1 Bufetat sitt ansvar ved støttet tilsyn

Det er Bufetat som har ansvaret for å oppnevne tilsynsperson ved støttet tilsyn, jf. forskriften § 7. Tilsynspersonen kan være en ansatt fagperson ved familievernkontoret eller en som Bufetat inngår avtale med.

12.12.2.2 Omfang og tilsynssamværet ved støttet tilsyn

Retten kan gi pålegg om støttet tilsyn med inntil 32 timer per år. Det følger av forskriften § 6 andre ledd. Retten skal ta hensyn til barnet sine behov når antall timer og vilkårene for samværet blir fastsatt.

13. Statlig barnevern

13.1 Statlige barnevernsmyndigheters organisatoriske inndeling

De statlige barnevernsmyndighetene er departementet, Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) og statsforvalterne. De statlige barnevernsmyndighetene ledes av departementet, men flere av departementets oppgaver ivaretas av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Statlige barnevernsmyndighets oppgaver og ansvar er regulert i barnevernloven [§ 2-3](#), men fremgår også av andre bestemmelser i loven.

13.1.1 Departementets oppgaver

Departementets oppgaver kommer frem av barnevernloven [§ 2-3](#) første ledd. Departementet skal blant annet

- føre tilsyn med at loven og forskriftene og andre bestemmelser som gjelder for tjenester og tiltak etter loven blir anvendt riktig og på en måte som fremmer lovens formål (bokstav a),
- sørge for at erfaringene med loven blir vurdert, og at det blir gjennomført nødvendige endringer i regelverket (bokstav b),
- gi retningslinjer og instruksjoner som er nødvendige for å nå mål som er nevnt i bokstav a (bokstav c),
- arbeide for at det blir satt i gang forskning som kan få betydning for løsningen av oppgaver etter loven (bokstav d).

13.1.2 Bufetats organisering og oppgaver

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) består av fem regionale barnevernsmyndigheter og en sentral barnevernsmyndighet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir).

På barnevernsfeltet har Bufetat ansvar for:

- Etablering og drift av institusjoner
- Godkjenning av private og kommunale institusjoner som benyttes etter barnevernloven
- Bistå barnevernstjenesten i kommunene med plassering av barn utenfor hjemmet og bistå kommunene med rekruttering og formidling av fosterhjem (bistandsplikten, se punkt 2).
- Ansvar for at fosterhjemmene får opplæring.
- Bufetat kan etter nærmere vilkår tilby barnevernstjenesten utredning av omsorgssituasjonen til barn i alderen 0–6 år, jf. barnevernloven [§ 2-3](#) tredje ledd. Bufetat kan også tilby hjelpetiltak i etterkant av slik utredning når dette er nødvendig for at barnet skal få forsvarlig hjelp, jf. annet punktum. Oppgaven omfattes ikke av bistandsplikten.
- Bufetat kan tilby barnevernstjenesten spesialiserte hjelpetiltak der dette kan forhindre plassering utenfor hjemmet. Bufetat har ikke plikt til å tilby tiltak etter tredje ledd. Oppgavene omfattes ikke av bistandsplikten.

Bufdir er sentralt nivå i Bufetat og leder etatens virksomhet.

Bufdir er i tillegg fagdirektorat for kommunalt og statlig barnevern. Direktoratets oppgaver som fagdirektoratet fremgår ikke av loven, men er delegert fra departementet.

I rollen som fagdirektorat har Bufdir ansvar for:

- Lovtolkninger
- Bestilling og formidling av forskning og kunnskapsoppsummeringer
- Utarbeidelse av faglige veiledere og retningslinjer

- Klageinstans i saker om godkjenning av private og kommunale institusjoner.

13.1.3 Statsforvalterens oppgaver

Statsforvalteren er statlig barnevernsmyndighet på fylkesnivå, jf. barnevernloven [§ 2-3](#) femte ledd. Statsforvalteren fører tilsyn med barnevernsvirksomheten i kommunen. Dette innebærer blant annet at Statsforvalteren behandler klager på barnevernstjenestens saksbehandling og tar stilling til om barnevernstjenesten har utført sitt arbeid etter barnevernloven og forvaltningsloven.

Statsforvalteren er klageinstans for enkeltvedtak som barnevernstjenesten fatter etter barnevernloven. Dette vil i de fleste tilfeller være saker der barn eller foreldre klager over at de ikke får det hjelpetiltaket de ønsker.

Statsforvalteren fører også tilsyn med at barn på barnevernsinstitusjoner får forsvarlig omsorg og god behandling. Videre skal tilsynet se til at barna blir behandlet hensynsfullt og med respekt for den enkeltes integritet. Dette innebærer blant annet at barn som blir utsatt for tvang på en barnevernsinstitusjon kan klage til Statsforvalteren.

13.2 Bufetats bistandsplikt

13.2.1 Generelt om bistandsplikten

Bufetats bistandsplikt er regulert i barnevernloven [§ 2-3](#) annet ledd bokstav a-c. Bestemmelsen gir Bufetat plikt til å bistå barnevernstjenesten med plassering av barn utenfor hjemmet når det fattes akuttvedtak, med plassering i fosterhjem og med plassering i institusjon. Hovedbegrunnelsen for at Bufetat har bistandsplikt er at det kreves nasjonal planlegging og tilrettelegging for å sikre at det er nok tilgjengelige barnevernstiltak. For at barnevernet skal kunne gi alle barn som trenger det forsvarlig hjelp, må det til enhver tid finnes et tilgjengelig og tilstrekkelig differensiert tiltaksapparat i hele landet. Bistandsplikten har sammenheng med Bufetats ansvar for institusjonstilbudet etter barnevernloven [§ 5-1](#), jf. barnevernloven [§ 5-8](#), samt for å rekruttere fosterhjem, jf. barnevernloven [§ 2-3](#) annet ledd bokstav d. Innholdet i bistandsplikten må også ses i sammenheng med kravene til forsvarlighet i barnevernloven [§ 1-4](#).

Formålet med bistandsplikten er å sørge for at barn som har behov for tiltak utenfor hjemmet får et egnet plasseringssted. Sammen med finansieringsansvaret, ansvaret for institusjonstilbudet og for rekruttering av fosterhjem, utgjør bistandsplikten en viktig støttefunksjon for kommunen. Bufetats ansvar skal samlet sett legges til rette for at alle kommuner skal kunne fatte avgjørelser om tiltak som ivaretar hensynet til barnets beste.

Bufetat har en ubetinget plikt til å finne en egnet institusjonsplass eller fosterhjem når kommunen ber om dette. Bufetat kan ikke avslå kommunens forespørsel, verken av økonomiske eller faglige grunner. Avgjørende for valg av tiltak til det enkelte barnet skal være hensynet til barnets beste, jf. barnevernloven [§ 4-1](#). Som ledd i bistandsplikten skal Bufetat gi kommunen råd og veiledning om muligheter og alternativer. Det skal alltid ligge en individuell vurdering til grunn for valget av tiltak til det enkelte barnet. Barnets rett til medvirkning etter barnevernloven [§ 1-6](#) skal ivaretas. Å finne frem til et tiltak som kan ivareta det enkelte barnets behov krever god samhandling mellom Bufetat og kommunen.

Samhandlingen mellom Bufetat og kommunen er nærmere beskrevet i [Betalingsrundskrivet](#) og i [Prop. 106 L \(2012–2013\)](#). Her fremgår det at det er kommunen som avgjør om det er et behov for å plassere et barn utenfor hjemmet. Det er også kommunen som har det avgjørende ordet med hensyn til hvilken type tiltak barnet har behov for (institusjon eller fosterhjem). Når kommunen ber Bufetat om bistand med plasseringer av barn i institusjon, er det Bufetat som etter dialog med og på

bakgrunn av utredninger fra kommunen, avgjør hvilken institusjonsplass Bufetat skal tilby i den enkelte sak. Dette har sammenheng med at det er Bufetat som gjennom sin kjennskap til institusjonstilbudet, vil ha best oversikt over hvilke institusjoner som vil være i stand til å ivareta barnets behov. Ved plassering i fosterhjem er det kommunen som, gjennom godkjenningen, avgjør om et fosterhjem er egnet for et bestemt barn.

Det er kommunen som har ansvaret for å utrede barnets behov. Bufetat skal derfor i utgangspunktet bygge på kommunens opplysninger ved utøvelsen av bistandsplikten. I enkelte tilfeller er det imidlertid behov for særskilte vurderinger. Bufetat kan ikke på egenhånd innhente opplysninger om barnet. Bufetat må analysere de opplysningene og det materialet kommunen har gitt om barnet. I den grad det er nødvendig for å få et forsvarlig faglig grunnlag for valget av institusjonsplass, kan Bufetat i særlige tilfeller kan be kommunen om ytterligere opplysninger. At Bufetat skal kunne analysere materialet fra kommunen og be kommunen om ytterligere opplysninger, vil være nødvendig for at Bufetat skal kunne finne frem til et egnet tiltak for barnet. Se [Prop. 133 L. punkt 22.1.6.5.](#)

Innholdet i bistandsplikten er videre presisert i to tolkningsuttalelser fra Bufdir fra [2018](#) og [2019](#).

13.2.2 Bistandsplikten på fosterhjemsområdet

Bufetat har ansvar for at det til enhver tid finnes et tilstrekkelig antall fosterhjem som kan ivareta barn med ulike behov. Bufetat har også ansvaret for opplæring av fosterhjemmene, og formidling av fosterhjem etter søknad fra kommunen.

Bistandsplikten forutsetter at Bufetat på kommunens anmodning tilbyr et forsvarlig fosterhjem for det aktuelle barnet. Det er den kommunale barnevernstjenesten som avgjør om fosterhjemmet er det rette for det aktuelle barnet. Kommunen kan akseptere eller avvise fosterhjemmet som tilbys fra Bufetat. [Det er ingen fast grense for antall fosterhjem Bufetat plikter å tilby kommunen.](#)

Kommunen har ansvaret for følge opp barn i fosterhjem. jf. Barnevernloven [§ 4-22](#)-fjerde ledd, bokstav d. Den kommunen som fosterhjemmet ligger i har ansvaret for tilsyn av hjemmet.

Bufetat har ansvaret for å følge opp beredskapshjem og spesialiserte fosterhjem, jf. barnevernloven [§ 4-22](#) fjerde ledd.

13.2.3 Bistandsplikten ved akutt plasseringer

Bistandsplikten gjelder også i [akuttsituasjoner](#). Dette innebærer en umiddelbar plikt for Bufetat til å skaffe fosterhjem eller plass på institusjon når barnevernstjenesten anmoder om dette.

13.2.4 Bistandsplikten ved frivillig plassering

Bufetat har bistandsplikt når kommunene ber om tiltak ved frivillige plasseringer med hjemmel i barnevernloven § 4-4 sjette ledd. Vedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-4 sjette ledd gir ikke automatisk en plikt for Bufetat til umiddelbart å skaffe fosterhjem eller plass i institusjon. Normalt vil slike vedtak være planlagte plasseringer som ikke gjør det nødvendig med umiddelbar flytting av barnet. Hvor raskt Bufetat plikter å tilby barnevernstjenesten et forsvarlig plasseringssted er ikke knyttet til barnevernstjenestens bruk av plasseringshjemmel. En forsvarlig utøvelse av bistandsplikten ved plasseringer etter barnevernloven § 4-4 sjette ledd må vurderes konkret opp mot barnets situasjon.

13.3 Spesialisert tilbud fra staten uten bistandsplikt

13.3.1 Spesialiserte fosterhjem

Bufetat kan tilby spesialiserte fosterhjem i særlige tilfeller, jf. barnevernloven § 2-3 annet ledd bokstav c. Disse hjemmene har i hovedsak oppdrag på fulltid med godtgjørelse som gjenspeiler dette. Begrunnelsen er at dette er hjem for barn og unge med behov for støtte og oppfølging utover tilbudet i ordinære fosterhjem. Spesialiserte fosterhjem bare skal tilbys barn og unge med et omfattende og langvarig hjelpebehov som krever omfattende bistand fra flere hjelpeinstanser ([Prop. 73 L \(2016-2017\)](#) Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)). Spesialiserte fosterhjem vil vanligvis være aktuelt som alternativ til institusjon. Det er Bufetat som avgjør om kommunen skal tilbys et spesialisert fosterhjem, basert på en skjønnsmessig vurdering. Om tilbud kan gis, vil også avhenge av tilgjengelighet. Bufetat kan tilby et tilgjengelig spesialisert hjem selv om kommunen ikke har bedt om dette. Det avgjørende er at barnet på faglig grunnlag vurderes å være i målgruppen for spesialiserte fosterhjem. Det vil være barnevernstjenesten som avgjør om de ønsker å ta imot et tilbud om et spesialisert fosterhjem eller ikke, og kommunen må godkjenne fosterhjemmet for det aktuelle barnet. Det følger av bistandsplikten at hvis Bufetat ikke tilbyr et spesialisert fosterhjem, har Bufetat plikt til å finne et annet plasseringsstiltak for barnet. Bufetat kan ikke tilby et spesialisert fosterhjem for barn som faller utenfor målgruppen for å oppfylle sin bistandsplikt.

13.3.2 Utredning og hjelpetiltak for barn 0-6 år

13.3.2.1 *Utredning i regi av senter for foreldre og barn*

Bufetat kan gi bistand til barnevernstjenestene i forbindelse med utredning av omsorgssituasjonen for barn mellom 0-6 år, jf. barnevernloven [§ 2-3](#) tredje ledd bokstav a). Disse utredningene blir utført i regi av senter for foreldre og barn. Vilåret for at Bufetat kan gi bistand til slike utredninger er at det er stor usikkerhet ved om det er alvorlig mangler ved omsorgssituasjonen.

Det er i de alvorligste tilfellene Bufetat kan tilby hjelp til utredning, og der det er spørsmål om vilkårene for omsorgsovertakelse er oppfylt. Hvis det er uklart om det er behov for hjelpetiltak, eller hvilket tiltak det eventuelt er behov for, kan ikke Bufetat tilby slike utredninger.

Bufetat har ikke bistandsplikt til slike utredninger. Det medfører at Bufetat ikke har plikt til å tilby utredning og derfor heller ikke til å utvide tilbudet. Det er Bufetat som avgjør om tilbud om utredning skal gis etter en skjønnsmessig vurdering.

Utredningen kan foregå som døgnutredning på senter for foreldre og barn, hjemmebasert eller som poliklinisk utredning i regi av senteret.

Bestemmelsen åpner for at Bufetat får en rolle inn i barnevernstjenestens undersøkelser. Når Bufetat bistår barnevernstjenesten med utredning, er de bundet av reglene i barnevernloven § 4-3. Det medfører blant annet at Bufetat er bundet av minste inngreps prinsipp og at utredningen derfor ikke skal gjøres mer omfattende enn formålet tilsier. Se mer om minste inngreps prinsipp i [kapittel 2.4.3](#). Det medfører også at foreldrene eller den barnet bor hos ikke kan motsette seg at undersøkelse gjennomføres ved hjemmebesøk, eller at de som utreder kan snakke med barnet alene.

Regelen i barnevernloven [§ 4-3](#) om at sakkyndig rapport skal være vurdert av Barnesakkyndig kommisjon, gjelder ikke for den rapporten Bufetat utarbeider i denne forbindelse. Dette følger av forarbeidene til bestemmelsen.

13.3.2.2 *Hjelpetiltak i regi av senter for foreldre og barn*

Bufetat kan også tilby hjelpetiltak på senter for foreldre og barn når dette er nødvendig for at barnet skal få forsvarlig hjelp, jf. barnevernloven [§ 2-3](#) tredje ledd bokstav a andre punktum.

Det er et krav om at slikt hjelpetiltak skal være nødvendig og Bufetat må derfor foreta en vurdering av om det er nødvendig med denne type hjelpetiltak. Hvis barnet kan få hjelp annet sted, for eksempel at barnevernstjenesten kan tilby hjelpetiltak, er det ikke nødvendig at Bufetat tilbyr hjelpetiltak. Hjelpetiltak kan være aktuelt der det kreves kompetanse og tiltak som ikke kan forventes av kommunene har, og der statlig bistand eller tilbud vurderes som en forutsetning for at barnet skal få forsvarlig hjelp. I vurderingen av om det er nødvendig skal det legges vekt på om utredningen har avdekket mangler i barnets omsorgssituasjon som tilsier at barnet og familien, i en periode etter utredningen, vil trenge omfattende støtte og mer spesialiserte hjelpetiltak enn kommunen vanligvis kan tilby. ([Prop. 73 L \(2016-2017\) s. 133-134](#))

I bestemmelsen står det at hjelpetiltaket kan tilbys i «etterkant av slik utredning». Det er altså et vilkår for å kunne tilby tiltaket at Bufetat i forkant har utredet omsorgssituasjonen. Det fremgår imidlertid av forarbeidene at Bufetat også kan tilby hjelpetiltak på sentrene selv om Bufetat ikke har bistått i utredningen. I slike tilfeller må imidlertid kommunen selv må fullfinansiere hjelpetiltaket.

13.3.3 Spesialiserte hjelpetiltak

Bufetat kan tilby barnevernstjenesten spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet der dette kan forhindre plassering utenfor hjemmet, jf. barnevernloven [§ 2-3](#) tredje ledd bokstav b).

Spesialiserte hjelpetiltak kan tilbys når barnet eller ungdommen har en problembelastning som kan gi grunnlag for plassering i fosterhjem eller institusjon. Bufetats tilbud skal gjelde tiltak som kommunene i liten grad vil kunne tilby for denne målgruppen fordi tiltakene krever store opptaksområder til at det kan etableres fagmiljøer med nødvendig kompetanse. Tiltak kan tilbys i forbindelse med at kommunen ber om bistand til plassering utenfor hjemmet for eksempel som alternativ til plassering i institusjon etter barnevernloven [§ 4-24](#).

Bufetat har ikke plikt til å tilby denne type tiltak, og det er derfor Bufetat som avgjør om tilbud skal gis.

13.3.4 Tilbud om tverrfaglig helsekartlegging

Hvis barnevernstjenesten har besluttet å fremme sak for fylkesnemnda eller nemnda har truffet vedtak om plassering utenfor hjemmet etter §§ 4-12, 4-24 eller 4-26, eller ved vedtak om frivillig plassering etter § 4-4 sjette ledd, kan Bufetat tilby barnevernstjenesten tverrfaglig helsekartlegging. Dette følger av barnevernloven § 2-3 tredje ledd bokstav c.

Se mer om tverrfaglig helsekartlegging på [Bufdir.no](#).

13.4 Omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere

Ansvar for tilbudet til enslige mindreårige asylsøkere under 15 år reguleres særskilt i barnevernloven [kapittel 5A](#). Barnevernloven § 5A-1 første ledd gir Bufetat ansvar for å tilby opphold i et omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere.

Omsorgssentertilbudet til enslige mindreårige asylsøkere følger de samme krav til kvalitet i tilbudet som ordinære barnevernsinstitusjoner, jf. barnevernloven § 5A-7.

Så lenge barnet har opphold i et omsorgssenter, har Bufetat omsorgsansvaret for barnet, jf. barnevernloven § 5A-2. Dette innebærer at Bufetat er ansvarlig for at barnet får forsvarlig omsorg på omsorgssentret.

Kapittel 5A ble tatt inn i barnevernloven ved endringslov av 30. mai 2008 nr. 36. En nærmere gjennomgang av de enkelte lovbestemmelsene følger av lovens forarbeider, se [Ot.prp. nr. 28 \(2007–](#)

[2008](#)). Se også Bufdirs [veileder](#) om statlig barnevernsmyndighets omsorgstilbud til enslige mindreårige asylsøkere under 15 år.

Del 4 Taushetsplikt og meldeplikt

14. Taushetsplikt

Taushetsplikt innebærer en plikt til å hindre at uvedkommende får tilgang til opplysninger som er taushetsbelagte, både ved å unnlate å videreformidle opplysninger og ved aktivt å forhindre tilgang til opplysninger. Som uvedkommende regnes i utgangspunktet alle andre enn den opplysningene gjelder.

Barnevernets taushetsplikt reguleres i utgangspunktet av forvaltningslovens regler om taushetsplikt i §§ 13 til 13 e og 13 g. At disse bestemmelsene gjelder på barnevernsområdet, følger eksplisitt av barnevernloven § 6-7 første ledd. I tillegg inneholder [§ 6-7 annet](#), [tredje](#) og [fjerde ledd](#) egne regler om barnevernstjenestens taushetsplikt. Disse reglene er noe strengere enn reglene i forvaltningsloven.

Barnevernets primære oppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. For å kunne utføre denne oppgaven på en best mulig måte er barnevernet på den ene siden avhengig av å kunne innhente, motta og videreformidle opplysninger. På den andre siden er opplysninger i barnevernssaker ofte av personlig og sensitiv karakter. Det er derfor viktig å sikre at slike opplysninger ikke videreformidles i større grad enn nødvendig, og at de håndteres på en slik måte at hensynet til personlig integritet, personvern og tillit til barnevernet ivaretas. Bestemmelsene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt som gjelder for barnevernet bidrar til å sikre at disse til dels motstridende hensynene blir avveid og ivaretatt.

Barnevernets arbeid må skje innenfor rammene av regelverket. Det er derfor viktig at den enkelte barnevernsarbeider har tilstrekkelig kunnskap om muligheter og begrensninger med hensyn til adgangen til å motta, innhente, og videreformidle opplysninger. Det er også viktig med slik kunnskap for å etablere samarbeid mellom barnevernet og andre i konkrete saker.

14.1 Hensyn bak taushetspliktsreglene

Taushetsplikten er i hovedsak begrunnet i hensynet til personlig integritet og personvern og hensynet til tillitsforholdet mellom den enkelte og det offentlige.

Hensynet til personlig integritet og personvern tilsier at den enkelte bør være beskyttet mot unødig spredning av personlige opplysninger. For at ulike hjelpetjenester, slik som barnevernstjenesten, skal kunne utføre sine oppgaver overfor den enkelte, er det dessuten viktig at det eksisterer et tillitsforhold mellom den enkelte og tjenesten. Et slikt tillitsforhold er en forutsetning for åpenhet, dialog og samarbeid.

Tillitsforholdet avhenger blant annet av at den enkelte kan stole på at det barnevernstjenesten sitter med av personlige opplysninger, ikke blir videreformidlet til andre. Hvis dette tillitsforholdet blir skadet, kan det føre til at den enkelte holder tilbake viktige opplysninger for hjelpetjenesten, eller i verste fall unnlater å ta nødvendig kontakt av frykt for at opplysninger vil kunne bli videreformidlet til andre.

På den andre siden kan en viss videreformidling av personopplysninger være nødvendig for at ulike hjelpetjenester skal få tilgang til opplysninger som er nødvendige for å utføre sine oppgaver, og for å

kunne samarbeide for å sikre effektive tjenester og et mest mulig helhetlig tilbud. Dette gjelder ikke minst for barnevernet. De hensyn som tilsier en streng taushetsplikt og de hensyn som taler for at opplysninger bør kunne videreformidles er avveid mot hverandre i bestemmelsene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt som gjelder for barnevernet. Bestemmelsene skal hindre unødvendig spredning av personlige opplysninger i barnevernssaker, samtidig som de skal ivareta barnevernets behov for å motta og videreformidle opplysninger for å sikre det enkelte barn en best mulig oppfølging.

Åpenhet og innsyn i barnevernets virksomhet er dessuten et mål i seg selv, idet det bidrar til økt forståelse for det arbeidet barnevernet utfører på vegne av samfunnet. For å kunne utføre sine oppgaver på en best mulig måte er barnevernet avhengig av legitimitet og tillit i befolkningen. Åpenhet og innsyn i barnevernets arbeid kan bidra til å styrke legitimiteten og tilliten. Taushetsplikten skal beskytte den enkelte mot unødig spredning av personopplysninger. Den skal imidlertid ikke misbrukes til å beskytte barnevernet selv på bekostning av åpenhet og innsyn.

14.2 Begrepene forvaltningsmessig og profesjonsbestemt taushetsplikt

Den forvaltningsmessige taushetsplikten er en generell taushetsplikt som i prinsippet gjelder for alle som utfører tjeneste eller arbeid for offentlige forvaltningsorganer, inkludert for barnevernstjenesten. jf. forvaltningsloven. § 13. At taushetsplikten etter forvaltningsloven gjelder for de som utfører tjenester eller arbeid innenfor barnevernet, er også eksplisitt hjemlet i barnevernloven § 6-7 første ledd.

Det er mange begrensninger i den forvaltningsmessige taushetsplikten som åpner for kommunikasjon og samarbeid, jf. forvaltningsloven §§ 13 a, 13 b og 13 d. Barnevernets taushetsplikt er imidlertid strengere ved at enkelte begrensninger i den forvaltningsmessige taushetsplikten ikke gjelder fullt ut for barnevernet. For barnevernet gjelder i stedet egne snevrere begrensninger i barnevernloven § 6-7 tredje ledd.

Den profesjonsbestemte taushetsplikten, også kalt den yrkesmessige taushetsplikten, er en spesiell taushetsplikt for enkelte type yrker (profesjoner). Denne taushetsplikten, som følger av bestemmelser i ulike profesjonslover, åpner i mindre grad for kommunikasjon og samarbeid enn den forvaltningsmessige taushetsplikten. Flere grupper yrkesutøvere som ofte kommer i kontakt med barn og familier er bundet av profesjonsbestemt taushetsplikt. Dette gjelder blant annet helsepersonell (leger, tannleger, psykologer og sykepleiere), advokater og prester.

Yrkesutøvere som har profesjonsbestemt taushetsplikt kan også ha forvaltningsmessig taushetsplikt dersom de utøver sitt yrke innenfor det offentlige. De vil da ha profesjonsbestemt taushetsplikt når de utøver profesjonsoppgaver, mens de vil ha forvaltningsmessig taushetsplikt når de utøver andre forvaltningsoppgaver. For eksempel vil en lege ha profesjonsbestemt taushetsplikt når hun behandler pasienter, men forvaltningsmessig taushetsplikt når hun utøver administrative forvaltningsoppgaver.

14.3 Hvem omfattes av taushetsplikten

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan eller en institusjon etter barnevernloven har taushetsplikt, jf. barnevernloven § 6-7 første ledd. Taushetsplikten omfatter både offentlige og private barnevernsinstitusjoner.

Taushetsplikten omfatter alle som gjennom tjeneste eller arbeid etter barnevernloven får kjennskap til opplysninger som er taushetsbelagte. Taushetsplikten omfatter blant annet:

- Alle som arbeider med saker etter barnevernloven og som er ansatt i kommunene, i det statlige barnevernet (lokalt, regionalt og sentralt), hos statsforvalter, i departementet og i Helsetilsynet
- Alle som arbeider med saker etter barnevernloven i Fylkesnemnda for sosiale saker, herunder; ledere, sekretariat, medlemmer i de alminnelige og sakkyndige utvalg samt barnets talsperson
- Alle som utfører tjeneste eller arbeid for statlige eller private institusjoner i samsvar med barnevernloven
- Advokater, sakkyndige og andre private personer om tar oppdrag for barnevernet, herunder blant annet fosterforeldre, tilsynsførere og støttekontakter

14.4 Hva innebærer det å ha taushetsplikt?

Taushetsplikt innebærer en plikt til å hindre at uvedkommende får tilgang til opplysninger som er taushetsbelagte ved å unnlate å videreformidle opplysninger og ved aktivt å forhindre tilgang til opplysninger.

Det er i denne sammenhengen uvesentlig om tilgangen skjer ved muntlig videreføring, ved fremvisning av dokumenter, ved at dokumenter ligger fremme, eller på andre måter.

Taushetsplikten innebærer også at personer som kommer i kontakt med barnevernstjenesten skal kunne gi barnevernstjenesten personlige opplysninger uten at uvedkommende er til stede og kan overhøre eller på annen måte få tilgang til de opplysningene som blir gitt. Familier som er i kontakt med barnevernstjenesten skal derfor ikke behøve å gi ut personlige opplysninger på et venteværelse eller på et annet sted hvor det er uvedkommende til stede. Klienter kan heller ikke pålegges å delta i gruppesamtaler eller liknende hvor de forventes å gi personlige opplysninger eller drøfte personlige problemer med uvedkommende.

Taushetsplikten gjelder både i arbeidstiden og i fritiden. Taushetsplikten gjelder også etter at en person har avsluttet tjenesten eller arbeidet. De taushetsbelagte opplysningene kan heller ikke brukes i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre, jf. forvaltningsloven § 13 tredje ledd.

Brudd på taushetsplikten er straffbart, jf. barnevernloven § 6-7 første ledd som viser til straffeloven (strl.) § 121. Det kan idømmes straff i form av bøter eller fengsel inntil 6 måneder. Hvis overtredelsen har skjedd i vinnings hensikt, kan det idømmes fengsel inntil 3 år.

Taushetsplikten etter barnevernloven omfatter alle personopplysninger, også opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Dette følger av barnevernloven § 6-7 annet ledd. Opplysninger om at barnevernstjenesten har vært i kontakt med en familie vil dermed være undergitt taushetsplikt overfor privatpersoner. Taushetsplikten er imidlertid ikke til hinder for at barnevernstjenesten gir andre forvaltningsorganer opplysninger om en persons forbindelse med barnevernstjenesten, jf. forvaltningsloven § 13b nr. 5.

Taushetsplikten gjelder generelt, og ikke bare under saksforberedelsen. Den gjelder etter at vedtak er fattet, og etter at en sak er avsluttet fra barnevernstjenesten. En ansatt har taushetsplikt om forhold vedkommende har blitt kjent med i arbeidet også etter arbeidsforholdets slutt.

15. Barnevernstjenestens plikt og adgang til å formidle opplysninger

Barnevernstjenesten har på visse vilkår adgang til å videreformidle taushetsbelagte opplysninger til andre. Det kan i noen tilfeller dreie seg om en plikt til å dele slike opplysninger, og andre tilfeller en rett til å dele slike opplysninger.

Hvis barnevernstjenesten har opplysningsrett, innebærer det at den som er kjent med opplysninger som i utgangspunktet er omfattet av taushetsplikt, likevel har adgang til å gi opplysningene videre. Den som er kjent med opplysningene kan velge mellom å gi opplysningene videre eller la være.

Hvis barnevernstjenesten har opplysningsplikt, innebærer det at de har en plikt til å gi opplysninger som i utgangspunktet er taushetsbelagte.

Det er viktig å være klar over at taushetspliktregelverket ikke skal være til hinder for et godt samarbeid mellom barnevernstjenesten og andre offentlige tjenester slik som helsepersonell. Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse. Barnevernets ansvar innebærer at barnevernet i mange tilfeller må bidra til at det enkelte barn i barnevernet får den oppfølgingen det trenger også fra andre tjenester. Barnevernet er derfor i en rekke sammenhenger avhengig av å motta og formidle opplysninger og å samarbeide med andre velferdstjenester for å sikre barnet og familien effektive tjenester og et mest mulig helhetlig tilbud. Barnehagen og skolen er eksempler på tjenester det ofte er spesielt viktig å samarbeide med. Dette fordi barna tilbringer store deler av dagen sin på disse arenaene, og fordi barn i barnevernet ofte vil ha særlige behov for tilrettelegging og støtte. Regelverket gir derfor barnevernstjenesten og andre barnevernsmyndigheter adgang til å samarbeide med og formidle opplysninger til andre offentlige tjenester som skole, barnehage, helsetjenestene og politiet.

15.1 Rettslig grunnlag for å gi taushetsbelagte opplysninger til andre

15.1.1 Samtykke

Taushetsbelagte opplysninger kan gjøres kjent for andre hvis de som har krav på taushet samtykker (forvaltningsloven § 13 a nr. 1). I alle situasjoner hvor det er behov for å videreformidle taushetsbelagte opplysninger, bør barnevernstjenesten som den klare hovedregel forsøke å få samtykke til dette fra den opplysningen gjelder. Dette vil være nødvendig dersom det ikke foreligger annen lovhjemmel som gir adgang til å dele opplysningene.

Når samtykke skal innhentes, må dette gjøres på en måte som sikrer at det skjer frivillig og slik at personen har oversikt over konsekvensene av at samtykke gis. Barnevernstjenesten må opplyse om hva samtykket innebærer, herunder hvilke opplysninger det gjelder, hvem som skal få opplysningene og hva opplysningene skal brukes til. Et samtykke kan trekkes tilbake når som helst og uten nærmere begrunnelse. Barnevernstjenesten må også opplyse om adgangen til å trekke tilbake samtykket.

Et viktig poeng i barnevernssaker, hvor det som regel vil være sensitiv informasjon om flere personer, er at det bare kan gis samtykke til videreformidling av egne personopplysninger. Hvis opplysningene for eksempel gjelder begge foreldrene, må begge samtykke. Motsatt vil et samtykke fra den ene av foreldrene ikke gi adgang til å dele opplysninger om den andre.

15.1.1.1 Samtykke fra barn

I barnevernssaker vil det foreligge taushetsbelagte opplysninger om barn. Hovedregelen er at det er barnets verge som kan samtykke til at slike opplysninger blir delt. I de aller fleste tilfeller vil det være

foreldrene som har vergeansvaret for sine barn. Siden barn over 15 år har partsrettigheter i barnevernssaker, vil det også være nødvendig med samtykke fra barn over denne alderen. Hvis opplysningene bare gjelder barnet, vil det i utgangspunktet være tilstrekkelig med barnets samtykke.

Foreldre kan samtykke på vegne av sine barn. Det er likevel en begrensning i denne samtykkekompetansen. Hvis barnets interesser tilsier det, kan statsforvalteren eller departementet bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt selv om foreldrene har samtykket i at de gjøres kjent, jf. barnevernloven § 6-7 siste ledd. Dette innebærer at statsforvalteren eller departementet kan bestemme at taushetsplikten skal gjelde fullt ut selv om foreldrene samtykker til at barnevernstjenesten frigir opplysningene. Bestemmelsen kan imidlertid ikke forhindre foreldrene i å videreformidle opplysninger om barnet som de selv innehar.

15.1.2 Anonymiserte opplysninger

Hvis ellers taushetsbelagte opplysninger kan anonymiseres slik at det ikke er mulig å finne ut hvem de gjelder, kan opplysningene videreformidles (forvaltningsloven § 13 a nr. 2). Statistiske opplysninger er et eksempel på dette, som hvor mange bekymringsmeldinger barnevernstjenesten mottar eller hvor mange familier som får hjelpetiltak. Men også opplysninger i konkrete saker kan videreformidles, forutsatt at det ikke gis ut noe som kan føre til at det er mulig å identifisere hvem saken gjelder. En sak kan anonymiseres ved at navn, adresse og andre individualiserende kjennetegn tas bort og eventuelt erstattes med bokstaver eller lignende. Det kan også gis et sammendrag av saken. På den måten kan saken drøftes med andre fagpersoner eller i tverrfaglige team.

I noen tilfeller, for eksempel i små kommuner, vil opplysninger likevel lett kunne føres tilbake til en bestemt person selv om individualiserende kjennetegn er utelatt. Da kan anonymisering ikke benyttes som grunnlag for å videreformidle opplysninger. Det må utvises varsomhet for å sikre at saken er anonymisert på en slik måte at opplysningene ikke kan tilbakeføres til den personen som har krav på taushet.

Anonymisering som rettslig grunnlag for formidling av opplysninger forutsetter at den eller de opplysningene gjelder er sikret verne mot identifikasjon. Det skal ikke være noen reell mulighet for å knytte opplysningene til bestemte personer, verken direkte eller indirekte gjennom krysskoping av opplysninger.

15.1.3 Ingen berettiget interesse tilsier at opplysningene hemmeligholdes

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger videreformidles når ingen berettiget interesse tilsier at de skal hemmeligholdes, jf. forvaltningsloven § 13 a nr. 3.

Denne bestemmelsen vil kunne komme til anvendelse i tilfeller hvor opplysningene er allment kjent eller tilgjengelig andre steder. Opplysninger vil kunne vurderes som allment kjent eller tilgjengelig andre steder når de er offentliggjort i aviser eller andre medier, eller når de finnes i offentlig tilgjengelige dommer.

En situasjon som er blitt mer aktuell de siste årene er at en sak omtales i media etter foreldrenes initiativ. Spørsmålet blir da om dette medfører at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger videreformidles, samt i hvilken grad videreformidling da skal skje. [Se punkt 15.2.9.](#)

15.1.4 Opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, jf. forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2. Opplysningene kan blant annet brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelser, oppfølging og kontroll. Det åpnes her for en adgang til å formidle opplysninger, både til andre forvaltningsorganer og private

for å utrede og klarlegge en konkret sak, eller for å løse de oppgaver forvaltningsorganet har i forbindelse med behandlingen av en sak.

Bestemmelsen innebærer blant annet at barnevernet uten hinder av taushetsplikt kan formidle opplysninger til private, for eksempel hvis det er nødvendig i forbindelse med innhenting av opplysninger i forbindelse med gjennomføringen av en undersøkelse. Les om [innhenting av opplysninger i kapittel 19.8.5](#).

Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at barnevernstjenesten formidler opplysninger til fosterforeldrene, slik at de kan ivareta og følge opp fosterbarnet på en god måte, på vegne av barnevernstjenesten eller foreldrene.

Barnevernstjenesten må i hvert enkelt tilfelle foreta en konkret vurdering av om formidling av opplysningene er nødvendig for å oppnå formålet opplysningene er gitt eller innhentet for. I barnevernssaker vil opplysninger være gitt eller innhentet med ett av følgende formål:

- for å få utredet en undersøkelse tilstrekkelig
- for å avgjøre om barnet har behov for barnevernstiltak og eventuelt hvilket tiltak det er behov for
- sikre barn med barnevernstiltak målrettet og forsvarlig oppfølging

Opplysninger kan formidles på alle trinn i behandlingen av saken, men bare ved behandlingen av den aktuelle saken. Dette innebærer at opplysninger fra en barnevernssak ikke kan videreformidles for bruk i en annen barnevernssak på dette grunnlaget.

Den konkrete vurderingen av når barnevernet kan ha behov for å formidle opplysninger avhenger blant annet av hva saken gjelder, hvilke fase saken er i, og hvilke tiltak som er iverksatt med hjemmel i barnevernsloven. Se [Prop. 133 L \(2020-2021\) punkt 19.1.4.3](#).

15.1.4.1 Meldefasen

I meldingsfasen vil barnevernstjenesten ofte ha behov for å kontakte den som har sendt bekymringsmeldingen for å avklare det nærmere innholdet i meldingen. Dette gjelder både offentlige meldere med opplysningsplikt til barnevernet og privatpersoner som har meldt bekymring fordi de er bekymret for barnets omsorgssituasjon. I den forbindelse kan barnevernstjenesten uten hinder av taushetsplikt gi de opplysninger som er nødvendige for å avklare innholdet i meldingen.

15.1.4.2 Undersøkelsesfasen

I undersøkelsesfasen vil det ofte være behov for å gi opplysninger for å avklare barnets omsorgs- og livssituasjon, og for å koordinere barnevernstjenestens og andre myndigheters oppgaver og ansvar. Barnevernstjenesten har rett og plikt til å åpne en undersøkelsessak dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernsloven. Gjennom sin kontakt og kjennskap til barnet og foreldrene vil andre tjenester ofte sitte med kunnskap og opplysninger som barnevernstjenesten har behov for i undersøkelsen. Dette gjelder uavhengig av om meldingen har kommet fra den aktuelle tjenesten eller fra andre.

Barnevernstjenesten kan etter nærmere bestemte vilkår innhente opplysninger ved pålegg, jf. barnevernloven § 6-4 andre ledd. I den forbindelse vil barnevernstjenesten ofte måtte formidle enkelte opplysninger slik at den aktuelle tjenesten skal kunne vite hvilke opplysninger barnevernstjenesten har behov for i undersøkelsen. Videre vil det i mange tilfeller være relevant å vurdere barnets behov for hjelp og støtte fra andre tjenester som en del av undersøkelsen. Taushetsplikten er ikke til hinder for at barnevernstjenesten gir andre tjenester de opplysninger som er nødvendig for at undersøkelsen kan gjennomføres på en god måte.

15.1.4.3 Tiltaks- og oppfølgingsfasen

I tiltaks- og oppfølgingsfasen vil behovet for å formidle opplysninger til andre offentlige tjenester i stor grad avhenge av forholdene i den enkelte saken og av hvilke tiltak som er iverksatt.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at barnevernstjenesten formidler opplysninger til fosterforeldrene, institusjonen, tilsynsføreren eller støttekontakten, slik at de kan ivareta og følge opp barnet på en god måte, på vegne av barnevernstjenesten eller foreldrene.

Det kan også være behov for å dele opplysninger med andre offentlig tjenester og instanser. Hvis barnet for eksempel er plassert utenfor hjemmet i et fosterhjem eller i en institusjon, må barnevernstjenesten, fosterforeldrene og institusjonen barnet bor i ofte samarbeide tett med andre offentlige tjenester og instanser for å ivareta barnet på best mulig måte. Dette gjelder uavhengig av om barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for barnet eller om barnet er plassert etter samtykke fra foreldrene. Taushetsplikten er i slike tilfeller ikke til hinder for at barnevernstjenesten og andre barnevernsmyndigheter formidler opplysninger til andre tjenester og instanser som skole, barnehage, familievern og helsetjenestene for at barnet skal få et best mulig og helhetlig tjenestetilbud.

Ett grunnleggende utgangspunkt er at barn i barnevernet skal gis et like godt velferdstilbud fra andre offentlige tjenester som alle andre barn. Særlig når det gjelder barn under offentlig omsorg, forutsetter dette at barnevernstjenesten i utstrakt grad samarbeider med de andre velferdstjenestene. En forutsetning for dette er at barneverntjenestens formidler opplysninger til de andre tjenestene.

Barnevernstjenesten må vurdere om nødvendighetskravet er oppfylt både med hensyn til hvem det er aktuelt å formidle opplysninger til, og hvilke opplysninger det er aktuelt å formidle. Det er ikke adgang til å formidle ellers taushetsbelagte opplysninger ut over det som er nødvendig og forsvarlig for arbeidet med den aktuelle saken.

Bestemmelsen åpner for at ellers taushetsbelagte opplysninger i en barnevernssak kan formidles mellom personer innenfor barnevernmyndighetene som i kraft av sin stilling behandler saken. Bestemmelsen åpner også for at opplysninger i en barnevernssak kan formidles til personer i andre forvaltningsorganer som ikke er en del av barnevernmyndighetene og andre personer som trekkes inn i behandlingen av en barnevernssak.

Bestemmelsen innebærer også at ansatte i barnevernstjenesten, ansatte ved barneverninstitusjoner, fosterforeldre, sakkyndige og andre i barnevernet alltid, uten hinder av taushetsplikten, kan forklare seg til fylkesnemnd eller domstoler ved behandlingen av en barnevernssak.

15.1.5 Arbeidsmessige forhold innenfor samme etat/organ

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene er tilgjengelig for andre tjenestemenn innen organet eller etaten, jf. forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 3. Forutsetningen er at spredningen av opplysninger ikke går lengre enn det som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning.

Sentralt blir hva som regnes som ett «organ» eller en «etat». Begrepene «organ» og «etat» har ikke noe entydig innhold, og ofte kan det være tvil om hva som er ett organ og hva som er en etat, og hvor organ- og etatsgrensene går.

Alle administrative nivå innenfor barnevernmyndighetene tilhører imidlertid samme etat. Dette medfører at både den kommunale barnevernstjenesten, statsforvalteren, Barne-, ungdoms- og familieetaten, Barne- og familiedepartementet og Fylkesnemnda for sosiale saker tilhører samme etat. (Ifølge Lovavdelingen i Justisdepartementets uttalelse i brev av 22. januar 2004. Lovavdelingen

konkluderer med at statsforvalteren og fylkesnemnda i barnevernssaker er å anse som å høre til samme «etat» i forhold til forvaltningsloven § 13 b første ledd.)

Det samme gjør barnevernstjenestene i forskjellige distrikt eller kommuner. Taushetsplikten er derfor ikke til hinder for at en barnevernstjeneste mottar aktuelle opplysninger om barn og foreldre fra barnevernstjenesten i en annen kommune hvor barnet og/eller foreldrene tidligere har oppholdt seg. Se mer om dette under [punkt 15.2.6](#).

Barnevernstjenesten kan være organisert sammen med andre kommunale tjenester, for eksempel sosialtjenesten, eller inngå som en del av en felles oppvekstetat. Barnevernstjenesten må, uavhengig av administrasjonsordning, være klart definert og ha sitt eget arkiv. Barnevernstjenesten må dessuten alltid sikre at dens opplysninger bare er tilgjengelig for tjenestemenn innen organet eller etaten så langt det er nødvendig for en hensiktsmessig arbeids- eller arkivordning. En hensiktsmessig arbeids- eller arkivordning omfatter arbeid knyttet til journalføring, registrering, arkivering, saksbehandling, skriving, veiledning og intern opplæring. Barnevernstjenestens opplysninger skal derfor bare være tilgjengelig for tjenestemenn innen samme organ eller etat når det har sammenheng med vedkommendes arbeidsoppgaver. Barnevernstjenesten må sørge for at det eksisterer et slikt system at taushetsbelagte opplysninger ikke gis større spredning enn det som er nødvendig.

15.1.6 Kontroll og revisjon

Taushetsplikt er ikke til hinder for at barnevernstjenesten deler opplysninger i forbindelse med revisjon eller annen kontroll med forvaltningen, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 4. Dette betyr at revisjonsorganer som Riksrevisjonen og kommunerevisjonen kan kreve fremlagt enhver opplysning, redegjørelse eller ethvert dokument og foreta de undersøkelser som er nødvendige for å gjennomføre sine oppgaver, jf. riksrevisjonsloven § 12 og kommuneloven § 24-2. Også tilsynsmyndigheten og kommuneledelsen vil kunne kreve fremlagt dokumenter etter denne bestemmelsen. De som utfører revisjonen eller kontrollen, har taushetsplikt om det de får kjennskap til gjennom sitt oppdrag.

I den grad det er mulig, bør revisjonen gjennomføres uten at det utleveres taushetsbelagte opplysninger. Hvis dette ikke er mulig, bør opplysningene begrenses til det som er strengt nødvendig. Der det er mulig å gi ut opplysninger i anonymisert form, bør dette gjøres.

Hvis det er gitt innsyn i taushetsbelagte opplysninger i forbindelse med en granskning, og slike opplysninger er gjengitt i granskningsrapporten, må det utvises stor forsiktighet hvis rapporten skal offentliggjøres. Du kan lese mer om [dette i denne tolkningsuttalelsen](#).

15.1.7 Statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver

Taushetsbelagte opplysninger kan brukes til statistisk bearbeiding, i utredning og andre planleggingsoppgaver (forvaltningsloven § 13 b nr. 4). Bestemmelsen retter seg mot bruken av opplysningene, og hvem som skal benytte opplysningene er ikke avgjørende.

Bestemmelsen gir adgang til å overlate ellers taushetsbelagte opplysninger til andre enten disse er ansatt i barnevernet eller ikke, for at de skal bearbeide statistikk eller foreta utrednings- og planleggingsoppgaver for barnevernet. Bestemmelsen gir også adgang til å la private konsulenter og andre utenforstående utføre arbeidet, så lenge det utføres til bruk for barnevernet.

I mange tilfeller vil det være tilstrekkelig å gi ut opplysninger i anonymisert form. Hvis det er nødvendig å utlevere taushetsbelagte opplysninger, bør dette begrenses til det som er strengt nødvendig.

De som utfører arbeidet vil ha taushetsplikt om de opplysningene de får kjennskap til, jf. barnevernloven § 6-7 første ledd. Barnevernet bør gjøre de som skal utføre arbeidet uttrykkelig oppmerksom på dette og som en hovedregel innhente taushetserklæring fra dem.

15.1.8 Adgangen til å gi taushetsbelagte opplysninger til andre forvaltningsorganer
Taushetsplikt er ikke en begrensning for at barnevernet kan dele opplysninger med andre forvaltningsorganer om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som de har truffet og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme barnevernets eller mottakerorganets oppgaver. Dette følger av forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5, som fra 1. juni 2022 gjelder for barnevernstjenesten uten de begrensninger som tidligere kom frem av barnevernloven § 6-7 tredje ledd.

Endringene medfører at barnevernet har adgang til å gi opplysninger om

- en persons forbindelse til barnevernet (klientforholdet)
- de vedtakene barnevernet har truffet i saken (konklusjonen)
- og andre opplysninger hvis det er nødvendig for å ivareta barnevernets egne oppgaver etter barnevernloven.

Bestemmelsen medfører ikke at det er en generell adgang til å dele taushetsbelagte opplysninger med andre forvaltningsorgan. Den gir kun adgang til å dele opplysninger som omfattes av de ovennevnte punktene. Bestemmelsen gir for eksempel ikke adgang til å dele vedtakets begrunnelse, eller nærmere opplysninger om klientforholdet, barnet eller familien, med mindre det er for å fremme barnevernstjenestens egne oppgaver etter barnevernloven.

Barnevernstjenesten har en viss adgang til å formidle opplysninger som også er nødvendige for at andre organer skal kunne utføre sine oppgaver. ([Prop. 133 L \(2020-2021\) punkt 19.1.4.3](#)) Adgangen til å formidle andre opplysninger enn personens forbindelse til barnevernet og vedtak truffet i saken, er imidlertid avhengig av at formidlingen er nødvendig for å fremme barnevernstjenestens oppgaver. Det er den enkelte barnevernstjeneste eller institusjon som selv må vurdere og avgjøre om formidling av opplysninger er nødvendig. Det er ikke opp til mottakerorganet å vurdere dette.

Adgangen til å formidle opplysninger til andre velferdstjenester er relativt vid og må ses i lys av barnevernets oppgaver og ansvar. Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse.

Barnevernet har ingen plikt til å gi opplysninger til andre myndigheter. [Hensynet til barnets beste](#) er et grunnleggende hensyn ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn. I vurderingen av om opplysninger skal gis, og i hvilket omfang, må det derfor gjøres en vurdering av hensynet til barnets beste. Departementet legger i [Prop. 222 L \(2020-2021\)](#) til grunn at det å gi opplysninger om barnevernets vedtak og om en families tilknytning til barnevernet til andre velferdstjenester, i de fleste tilfeller vil ivareta hensynet til barnets beste. I tillegg følger det av det generelle forsvarlighetskravet i § 1-7 i forslaget til ny barnevernslov at opplysninger bare kan gis dersom dette er forsvarlig.

15.1.9 Anmeldelse eller gi opplysninger om lovbrudd til påtalemyndighet eller vedkommende kontrollmyndighet

Som utgangspunkt er taushetsplikt ikke et hinder for at et forvaltningsorgan kan dele opplysninger ved å anmelde eller gi opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller andre kontrollorgan, når allmenne hensyn tilsier det eller forfølgelse av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver. Det følger av forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6. Imidlertid er

denne adgangen begrenset for barnevernet. Å dele taushetsbelagte opplysninger til andre forvaltningsorganer slik som beskrevet i forvaltningsloven § 13 b nr. 6, kan bare gis når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens, institusjonens, senteret for foreldre og barns eller omsorgssenteret for mindreåriges oppgaver. Det følger av barnevernloven § 6-7 tredje ledd.

Du kan lese mer om varsling (anmeldelse) til politiet i [samhandlingsrutinene mellom politi og barnevern](#).

15.1.10 Når det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse

Barnevernstjenesten kan dele taushetsbelagte opplysninger med andre hvis det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse, jf. forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 7. Bestemmelsen lovfester en adgang til å dele taushetsbelagte opplysninger som også følger av nødretten. Etter bestemmelsen skal opplysningene kunne deles med «andre». Delingsadgangen er dermed ikke knyttet til bestemte mottakere. Det vil kunne være aktuelt å dele de taushetsbelagte opplysningene med enhver, også privatpersoner, som kan gripe inn eller medvirke på en måte som gjør at faren for liv eller helse unngås. Det er et vilkår om at delingen er «nødvendig». Det medfører at opplysningene ikke kan deles i større utstrekning enn det som er nødvendig for at faren for liv eller helse kan unngås. Dette gjelder både for hvilke og hvor mange opplysninger som deles, og for hvem de deles med. Dette alternativet kommer til anvendelse uavhengig av hvem det er som er utsatt for fare eller skade. En fare for liv eller helse i kan oppstå i en rekke ulike situasjoner og skyldes mange ulike forhold, som for eksempel straffbare handlinger, naturkatastrofer og andre ulykker. Bestemmelsen er ment som en nokså snever unntaksregel, som bare skal åpne for deling i nødrettslignende tilfeller, jf. [Prop. 166 L \(2020-2021\) punkt 5](#).

Bestemmelsen pålegger ingen opplysningsplikt. Det kan derimot følge en opplysnings- eller handleplikt på andre grunnlag, for eksempel avvergingsplikten i straffeloven § 196.

15.2 Nærmere om barnevernstjenestens plikt og adgang til å formidle opplysninger til enkelte særlige instanser og samarbeidspartnere

Barnevernstjenesten har i noen tilfeller en lovpålagt plikt til å gi opplysninger til andre forvaltningsorganer, uten hinder av taushetsplikt. I andre tilfeller har de en adgang (ikke plikt) til å dele opplysninger.

15.2.1 Helse- og omsorgstjenesten når en gravid misbruker rusmidler

Barnevernstjenesten har en plikt til å gi opplysninger til helse- og omsorgstjenesten i kommunen når det er grunn til å tro at en gravid misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade, jf. barnevernloven § 6-7 tredje ledd tredje punktum. Barnevernstjenesten plikter å gi slike opplysninger både av eget tiltak og etter pålegg fra de organer i kommunen som er ansvarlig for å undersøke denne type saker.

15.2.2 Påtalemyndigheten

Selv om en antatt gjerningsperson er under den straffbare lavalder, har politiet en plikt til å etterforske saken. Hvis noen som er mellom 12 og 15 år har begått en ellers straffbar handling, kan påtalemyndigheten beslutte at saken skal overføres til barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten skal da underrette påtalemyndigheten om hvorvidt den treffer vedtak i saken eller ikke ([straffeprosessloven](#) § 71 b).

15.2.2.1 *Avvergingsplikt*

De straffbare handlingene som er omfattet av avvergingsplikten, er blant annet voldtekt, seksuelt misbruk av barn eller grov menneskehandel. For barnevernstjenesten er nok likevel bestemmelsen som omhandler mishandling i nære relasjoner (strl. § 282) den mest aktuelle.

Barnevernstjenestens avvergingsplikt utløses når tjenesten får kunnskap om at en konkret straffbar handling vil skje, eller anser det som sannsynlig at handlingen vil skje. Barnevernstjenestens plikt til å varsle politiet inntre dersom de ikke selv kan avverge handlingen med egne virkemidler.

Er den straffbare handlingen allerede gjennomført, har man plikt til å anmelde forholdet til politiet hvis anmeldelsen er nødvendig for å forebygge nye alvorlige forbrytelser.

I en avvergesituasjon er barnevernstjenesten fritatt fra taushetsplikten de har etter barnevernloven (straffeloven § 196 annet punkt). Når barnevernstjenesten varsler på bakgrunn av avvergingsplikten, må de likevel gjøre en konkret vurdering av hvilke opplysninger i barnevernssaken som skal deles med politiet. Opplysninger fra saken som ikke har relevans for avvergingssituasjonen vil fremdeles være omfattet av barnevernstjenestens lovpålagte taushetsplikt.

Vurderingen av om politiet skal varsles skal være helhetlig, og ha fokus på ivaretagelse og oppfølging av det konkrete barnet. Hvorvidt andre barn kan bli utsatt for liknede handlinger bør også vektlegges. I de fleste tilfeller hvor avvergingsplikten er vurdert bør politiet varsles.

Når barnevernstjenesten har avverget en alvorlig handling, må de likevel vurdere om politiet skal varsles for å forebygge fremtidige handlinger. Dette gjelder også dersom barnevernstjenesten får informasjon om at en alvorlig handling allerede er gjennomført. En varsling til politiet vil i disse tilfellene måtte hjemles i barnevernloven § 6-7 tredje ledd.

Unnlatelse av å oppfylle avvergingsplikten kan straffes med bøter eller inntil ett års fengsel.

15.2.2.2 *Ved anmeldelse av beboere på barnevernsinstitusjon for straffbare forhold*

Hovedregelen er at barnevernstjenesten kan gi informasjon til andre forvaltningsorgan, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 5. Se [punkt 15.1.8](#). Barnevernet kan imidlertid bare gi anmelde eller opplysninger til politiet eller andre kontrollorgan om lovbrudd når det er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver, jf. barnevernloven § 6-7 tredje ledd jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 6.

Begrensningene i adgangen til å anmelde eller gi opplysninger om lovbrudd til politiet, medfører at hovedregelen er at institusjonene ikke har adgang til å anmelde beboerne til politiet. Institusjonene har derfor ikke anledning til å etablere generelle rutiner, praksis, ordensregler, eller lignende som innebærer at mistanke om straffbare forhold hos beboerne, for eksempel oppbevaring/omsetting av rusmidler eller vold/trusler om vold, blir anmeldt til politiet.

Institusjonen (eller omsorgssenteret) har imidlertid adgang til å gi opplysninger eller anmelde et lovbrudd til politiet hvis det er nødvendig for å fremme institusjonens eller omsorgssenterets oppgaver. Hvis lovbruddet retter seg mot institusjonen/omsorgssenteret eller de ansatte, må det anses å ha en naturlig sammenheng med institusjonen/omsorgssenterets oppgaver å anmelde lovbruddet. Se [rutine for anmeldelse av beboere i barnevernsinstitusjon eller omsorgssenter](#), og [retningslinjer for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd punkt 5](#).

Den ansatte må også kunne anmelde lovbrudd mot seg selv, for eksempel om man er blitt utsatt for vold i tjenesten. Dette er omtalt i Justis- og beredskapsdepartementets veileder om taushetsplikt,

opplysningsrett og opplysningsplikt, punkt 6.7.2, som ble sendt på høring 2021. Justis- og beredskapsdepartementet jobber fortiden med å ferdigstille veilederen.

Barnevernets taushetsplikt er dermed ikke til hinder for at barnevernansatte anmelder volds- eller seksuallovbrudd de har blitt utsatt for i tjenesten, se også [Prop. 222 L. \(2020 - 2021\)](#) side 56. En anmeldelse eller deling av opplysninger til politiet kan også gjøres hvis det er vesentlig fare for liv eller alvorlig skade på noens helse, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 7. Les mer om det i [punkt 15.1.10.](#)

Om det foreligger en situasjon hvor en anmeldelse er nødvendig for å fremme institusjonens oppgaver, eller en anmeldelse kan forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade på noens helse, vil bero på en konkret og individuell vurdering. Institusjonen vil uansett ikke kunne formidle mer informasjon enn det som er nødvendig for å gi politiet og påtalemyndigheten grunnlag for å behandle saken.

15.2.2.3 Fengslingsmøter av barn under 18 år

Når et barn under 18 år fengsles, skal påtalemyndigheten varsle barnevernstjenesten.

Barnevernstjenesten har i utgangspunktet plikt til å møte i fengslingsmøtene. I fengslingsmøtene skal barnevernstjenesten blant annet

- uttale seg om behovet for tiltak etter barnevernloven kapittel 4
- gi informasjon om det pågående arbeidet med å iverksette tiltak

I tillegg kan barnevernstjenesten gi retten en vurdering av om tiltak i barnevernet er aktuelt som alternativ til varetektsfengsling (varetektssurrogat).

Taushetsplikten er ikke til hinder for at barnevernstjenesten uttaler seg i fengslingsmøtene. Les mer om dette i [punkt 12.11.2.1.](#)

Les mer om barnevernstjenestens ansvar og rolle i forbindelse med fengslingsmøter i [retningslinjer for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd kapittel 6.3.](#)

15.2.2.4 Plikt til å gi informasjon til politiet om vedtak om skjult adresse

Hvis det er fattet et vedtak om skjult adresse i samsvar med barnevernloven, har barnevernstjenesten en plikt til å gi informasjon om dette til politiet så snart som mulig.

Barnevernstjenestens taushetsplikt er ikke til hinder for at de kan dele denne informasjonen med politiet. Dette følger av barnevernloven § 6-7 b.

15.2.3 Kriminalomsorgen

Kriminalomsorgen kan kreve å få nærmere bestemte opplysninger fra barnevernstjenesten om innsatte som soner straff eller sitter i varetekt, eller er underlagt andre strafferettslige reaksjoner som samfunnsstraff og forvaring. Det kan kreves opplysninger om innsattes barne- og familieforhold som er nødvendige for å ivareta hensynet til barnet og den øvrige familien under straffgjennomføring, ved permisjon, ved løslatelse og ved overføring til andre gjennomføringsformer enn fengsel med høyt sikkerhetsnivå ([straffgjennomføringsloven](#) § 7a).

Barnevernstjenesten har også en viss adgang til å gi opplysninger til kriminalomsorgen på eget initiativ. Dette kan være aktuelt når barnevernstjenesten skal iverksette eller har iverksatt tiltak som det er nødvendig at kriminalomsorgen får kjennskap til. Dette kan for eksempel dreie seg om begrensninger i retten til samvær og kontakt for en innsatt, eller spesielle hensyn som må ivaretas under gjennomføringen av samvær. Slike hensyn og begrensninger i forbindelse med samvær og kontakt vil kunne være avgjørende for beslutninger som tas av kriminalomsorgen.

Det er gitt et [rundskriv om rutiner og regler for informasjonsutveksling mellom kriminalomsorgen og barnevernstjenesten](#) (KDI 10/25).

For informasjon om øvrig samarbeid med kriminalomsorgen og plikten til å delta i fengslingsmøter vises det til [kapittel 46](#).

15.2.4 Folkeregisteret

Når barn er under barnevernets omsorg, skal barnevernstjenesten gi melding om dette til folkeregisteret. Les [mer om dette i kapittel 11](#).

15.2.5 Utlendingsmyndighetene

Et organ som behandler en sak etter utlendingsloven, kan kreve opplysninger fra barnevernstjenesten om utlendinger, eller andre utlendingsloven gjelder for, dersom det anses nødvendig. Det følger av utlendingsloven § 84. Det er det organet som behandler den aktuelle saken som skal vurdere om opplysningene er nødvendige. Barnevernstjenesten skal med andre ord ikke foreta en selvstendig vurdering for å avgjøre konkret hvilke opplysninger som skal utleveres i den enkelte saken.

Politiet kan kreve opplysninger fra barnevernstjenesten om utlendingers navn og adresse i forbindelse med iverksetting av vedtak om bortvisning eller utvisning fra riket. Videre kan politiet, Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda kreve å få utlevert «nødvendige opplysninger» i forbindelse med behandlingen av en rekke nærmere angitte saker. Det kan kreves opplysninger om hjelpetiltak, akuttiltak, omsorgsovertakelse, fratakelse av foreldreansvar, adopsjon og samvær som berører søkeren, søkerens familiemedlemmer eller andre personer i søkerens husstand i sak om blant annet visum, oppholdstillatelse på grunn sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket, familieinnvandring og utvisning, jf. utlendingsforskriften § 17-7d.

15.2.6 Andre barnevernstjenester

Hvis en familie flytter, kan barnevernstjenesten ha plikt til å gi opplysninger til kommunen familien flytter til. Dette vil være tilfelle dersom ett eller flere av vilkårene for meldeplikt i barnevernloven § 6-4 er oppfylt. Les mer om [meldeplikten i kapittel 17](#).

Det er imidlertid ikke bare i disse mer alvorlige tilfellene barnevernstjenesten skal gi opplysninger til en annen kommune. Barnevernstjenestens hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. For å ivareta sine oppgaver etter loven på en forsvarlig måte, må barnevernstjenesten derfor varsle familiens nye oppholdskommune dersom de mener at et barn har et klart behov for videre oppfølging fra barnevernet. Taushetsplikten etter barnevernloven [§ 6-7](#) er ikke til hinder for at barnevernstjenesten i én kommune gir opplysninger til barnevernstjenesten i en annen kommune. Se punkt 15.1.5. Det skal også gis opplysninger til tilflyttingskommunen hvis familien flytter mens det pågår en undersøkelse. Du kan lese mer om dette i [denne tolkningsuttalelsen](#) og i [punkt 19.10](#).

Familiens nye oppholdskommune må behandle opplysningene fra den opprinnelige barnevernstjenesten som en innkommet melding, jf. barnevernloven § 4-2. Dette innebærer blant annet at barnevernstjenesten i den nye oppholdskommunen skal gi den opprinnelige oppholdskommunen tilbakemelding om hvordan de følger opp meldingen, jf. barnevernloven [§ 6-7 a](#).

15.2.7 Tilbakemelding til melder

Barnevernstjenestens plikt til å gi tilbakemelding til den som har sendt melding til barnevernstjenesten er regulert i barnevernloven § 6-7a. Les mer om dette i [punkt 18.16](#).

15.2.8 Andre lands myndigheter

Hvilke regler som gjelder for om barnevernstjenesten formidle opplysninger til andre lands myndigheter avhenger av hvorvidt det andre landet er tilsluttet Haagkonvensjonen av 1996 eller ikke. Dette er omtalt i [punkt 49.1](#).

15.2.9 Media

På samme måte som andre offentlige og private instanser, kan barnevernstjenesten ha behov for å imøtegå uberettiget kritikk og feilaktig omtale av sitt arbeid i mediene. Barnevernstjenesten er også avhengig av legitimitet og tillit fra familier som har behov for bistand fra barnevernstjenesten og befolkningen ellers. Fordi barnevernssaker ikke bare omhandler følsomme personopplysninger om foreldrene, men også om en tredjepart, nemlig barnet, må barnevernstjenesten utvise stor grad av tilbakeholdenhet når det gjelder utlevering av slike opplysninger til media. At opplysningene kommer ut vil ikke bare kunne skade barnet på kort sikt, men også på lengre sikt. Les [tolkningsuttalelse om innsyn i barnevernsdokumenter etter offentlighetsloven](#).

15.2.9.1 *Samtykke fra sakens parter til frigivelse av opplysninger*

Foreldrene, og eventuelt barn hvis de er part, kan samtykke til frigivelse av barnevernstjenestens opplysninger til media. En viktig begrensning i foreldrenes adgang til å samtykke følger imidlertid av barnevernloven § 6-7 siste ledd. Les mer om begrensninger for foreldrenes adgang til å samtykke på vegne av barnet i punkt 15.1.1.2.

15.2.9.2 *Taushetsplikten gjelder selv om saken allerede er omtalt*

Selv om en sak er omtalt i media, har barnevernstjenesten taushetsplikt. Taushetsplikten er likevel ikke til hinder for at opplysningene brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, for eksempel når de er allment kjent eller allment tilgjengelig andre steder, jf. forvaltningsloven § 13 a nr. 3, se [punkt 15.1.3](#). Denne bestemmelsen åpner for at barnevernstjenesten i visse tilfeller kan ha adgang til å kommentere enkeltsaker som er omtalt i media.

Hvilke opplysninger barnevernstjenesten i så fall kan gå ut med, må vurderes i det enkelte tilfellet. Barnets situasjon og hvilke opplysninger som allerede er offentlig kjent må inngå i denne vurderingen. Barnevernstjenesten vil vanligvis kunne korrigere rene feil ved faktiske opplysninger som er offentliggjort. Det understrekes imidlertid at det må utvises forsiktighet med å gå ut i media med nye konkrete opplysninger. Dette bør bare gjøres i de tilfellene der det er helt klart at ingen berettiget interesse tilsier at opplysningene hemmeligholdes.

15.2.9.3 *Generelle kommentarer i konkret sak*

Hvis barnevernstjenesten kommer til at en sak ikke skal kommenteres i media, kan det likevel gis uttrykk for at det er sider ved saken som ikke er kommet frem. Det er i slike tilfeller også viktig at barnevernstjenesten gir generelle opplysninger om regelverket og barnevernstjenestens saksbehandling, om vilkårene for det aktuelle tiltaket og om de skjønnsmessige vurderingene loven forutsetter. Ved å møte konkrete forespørsler om en sak med generell informasjon, kan barnevernstjenesten få ut viktig informasjon om barnevernstjenestens arbeid for i å ivareta barns beste, både i den konkrete saken og mer generelt.

Vi viser ellers til veilederen [Gode råd om mediekontakt](#).

15.2.10 Fosterforeldre, institusjoner, tilsynspersoner, støttekontakter og lignende

Fosterforeldre eller institusjonen skal utøve omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten. Dette innebærer at det er en nokså vid adgang til å formidle opplysninger til fosterforeldre, slik at den daglige omsorgen for barnet kan ivaretas på en god måte. Hjemmelen for dette er

forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2, som sier at opplysningene kan brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for. Dette åpner for at barnevernstjenesten kan gi de opplysninger som er nødvendige til fosterforeldrene eller institusjonen for at de skal kunne ivareta omsorg for barnet på en god måte.

Hva slags informasjon fosterforeldrene bør få er omtalt i [fosterhjemsavtalen](#) punkt 4.1.1, og omfatter alle opplysninger som er nødvendig for at fosterforeldrene skal kunne ivareta omsorgen for fosterbarnet, som for eksempel

- opplysninger om barnets forhistorie,
- helseopplysninger
- tidligere hjelpetiltak
- tilhørighet
- spesielle problemer, ressurser og interesser.

Hvilke opplysninger tilsynspersoner bør få er omtalt i veilederen [Tilsyn med barn i fosterhjem](#). Barnevernstjenesten i fosterhjemskommunen har ansvar for at tilsynspersoner har tilstrekkelig med informasjon om barnet for å kunne utføre sitt oppdrag. De skal jevnlig gi tilsynspersonen informasjon om barnet under hele oppdraget og om endringer som har innvirkning på barnets situasjon på kort eller lang sikt. Det kan for eksempel være endring av samværsavtalen, endring av tiltaks- eller omsorgsplan, eller endring i vedtak fra fylkesnemnd eller domstol.

Barnevernstjenesten skal også gi de opplysninger som er nødvendige til støttekontakter for at de skal kunne utføre sitt oppdrag på best mulig måte og kunne ivareta barnets interesser.

Det er ikke adgang til å formidle opplysninger ut over det som er nødvendig og forsvarlig for arbeidet med den aktuelle saken. De som får kjennskap til opplysningene, må gjøres oppmerksom på taushetsplikten. Både ansatte i institusjoner, fosterforeldre, tilsynspersoner og støttekontakter er selv pålagt barnevernets strenge taushetsplikt, jf. barnevernloven § 6-7 første ledd.

15.2.11 Ansvarsgruppemøter og lignende fora

Ansvarsgruppemøte eller tverrfaglige koordineringsmøter er en samarbeidsform hvor aktuelle aktører møtes for å samordne tjenester og tiltak for personer med sammensatte behov. I dette punktet omtales samarbeidsformer som opprettes i konkrete saker, hvor det ikke er mulig å dele anonymiserte opplysninger.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at det etableres slike grupper, men som hovedregel bør utveksling av taushetsbelagt informasjon i møtene bygge på samtykke fra den eller de som opplysningene gjelder. Dette bidrar til et mest mulig åpent og tillitsfullt samarbeid med barnet og foreldrene, og til en hensiktsmessig utveksling av informasjon og samarbeid innad i gruppen. Et samtykke må omfatte alle opplysninger det kan være aktuelt å diskutere i teamet, for alle de tilstedeværende.

Hvis det ikke foreligger samtykke fra dem opplysningene gjelder, må barnevernstjenesten i hver enkelt sak vurdere hvilke opplysninger som kan formidles til hvem og på grunnlag av hvilken hjemmel. Det kan innebære at det ikke er adgang til å diskutere hele saken med alle medlemmene av gruppen, men at enkelte deler av saken bare kan diskuteres med enkelte medlemmer.

15.2.12 Konsultasjonsteam og lignende fora

I enkelte kommuner er det etablert konsultasjonsteam som drøfter saker hvor det er bekymring for om barn og unge kan være, eller står i fare for å bli utsatt for vold, seksuelle overgrep og alvorlig omsorgssvikt. Slike team finnes også tilknyttet Statens Barnehus.

Teamene tar imot henvendelser fra alle som i sin yrkesutøvelse kommer i kontakt med barn og unge. Dette omfatter ansatte i offentlige tjenester som politi, barnevern, barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker, institusjoner, skolehelsetjeneste, skoler og barnehager med mer.

Alle saker som tas opp til drøftelse behandles anonymt, og det oppstår ingen utfordringer med hensyn til taushetsplikt. Ansatte i barnevernstjenesten kan dermed både delta som en

15.3 Ved mistanke om mishandling eller andre alvorlige overgrep mot barn

Barneverntjenesten har adgang til å anmelde eller gi opplysninger til politiet når det er nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver, jf. barnevernloven § 6-7 tredje ledd. Å anmelde eller gi opplysninger til politiet i en sak der det er mistanke om at et barn er utsatt for mishandling eller andre alvorlige overgrep i hjemmet, vil i slike alvorlige saker i de fleste tilfeller være nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver. Dersom barneverntjenesten etter en konkret vurdering finner at anmeldelse er nødvendig for å hjelpe barnet, skal barneverntjenesten derfor anmelde forholdet.

Hvis barnevernstjenesten er bekymret for at et barn blir utsatt for vold eller seksuelle overgrep, enten fordi de har mottatt en melding eller selv får en mistanke om dette, skal barnevernstjenesten alltid gjøre en vurdering av om de skal varsle politiet. Hvis barnevernstjenesten mistenker at barnet er utsatt for vold eller overgrep av foreldrene, vil opplysninger til politiet kunne bidra til å få klarhet i hva barnet faktisk har opplevd og dermed fremme barnevernstjenestens arbeid.

Barnevernstjenesten skal alltid vurdere hva som vil være til barnets beste når de vurderer om de skal dele opplysningene.

Det kan også være aktuelt å varsle politiet dersom det er vesentlig fare for liv eller alvorlig skade på noens helse. I slike situasjoner vil det kunne inntre en avvergingsplikt, som etter straffeloven § 196 gjelder enhver. Et varsel til politiet vil oppfylle avvergingsplikten. Les mer om [avvergingsplikten i kapittel 15.2.2.1](#).

Hvis barnevernstjenesten har varslet politiet, vil informasjon som er egnet til å belyse spørsmålet om straffeskyld ikke være underlagt taushetsplikt ([Norsk Retstidende 2013: 323](#)).

Vi viser for øvrig til [nasjonale retningslinjer for samhandling mellom politi og barnevern](#).

15.3.1 Mistanke om at en barnevernansatt kan ha begått overgrep mot barn

Ved mistanke om at en ansatt eller oppdragstaker i barnevernet kan ha begått overgrep mot barn, er det viktig å være klar over at taushetsplikten ikke er til hinder for adgangen til å formidle opplysninger mellom ulike barnevernsmyndigheter på kommunalt og statlig nivå. Alle administrative nivå innenfor barnevernmyndighetene tilhører samme etat. Les mer om dette i [punkt 15.1.5](#).

Formidling av opplysninger til andre barnevernsmyndigheter vil kunne være nødvendig for å forhindre at den mistenkte begår flere overgrep mot det aktuelle barnet eller andre barn.

16. Innsynsrett

16.1 Partsinnsyn

I barnevernstjenestens saksbehandling gjelder forvaltningslovens alminnelige regler om partsinnsyn, jf. barnevernloven § 6-1.

I saker der det treffes avgjørelser som enkeltvedtak har sakens parter i utgangspunktet rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Dette følger av forvaltningsloven § 18 første ledd.

En parts rett til innsyn innebærer at parten har krav på å gjøre seg kjent med dokumentene i saken, og at barnevernstjenesten har en tilsvarende plikt til å utlevere dem. Hensynet bak reglene om partsinnsyn er partenes behov for å kunne ivareta sine interesser i saken. Les mer om kontradiksjon i kapittel 2.

Partsinnsyn gjelder både under forberedelsen av en sak og etter at det er truffet vedtak i saken.

Det kan gjøres unntak fra innsynsretten. Slikt unntak kan gjøres på alle stadier av barnevernssaken, både før og etter saken behandles av fylkesnemnda. Dette følger av forvaltningsloven §§ 18 a, 18 b, 18 c, 18 d og § 19. Sakens dokumenter kan også unntas innsyn så lenge undersøkelser pågår hvis det kan motvirke muligheten for å få saken avklart, jf. forvaltningsloven § 20 første ledd. Se mer om dette nedenfor i [punkt 16.1.4.4.](#)

16.1.1 Hva er et dokument?

En forutsetning for partsinnsyn er at det foreligger et dokument i lovens forstand. Forvaltningslovens definisjon av «dokument» er vid, jf. § 2 første ledd bokstav f. Både lyd- og videoopptak, e-poster, tekstmeldinger og datafiler er dokumenter. Et utkast som verken er arkivert eller videreformidlet til andre, vil neppe kunne anses som et «dokument» etter loven. En grunnleggende forutsetning bak reglene om partsinnsyn er at alle relevante opplysninger skal finnes i sakens dokumenter. Les mer om dokumentasjon i kapittel 5.

16.1.2 Når foreligger det en «sak»?

Før partene kan kreve innsyn i dokumenter og opplysninger, må det være en viss mulighet for at det vil bli fattet vedtak i saken, det vil si en viss mulighet for at det foreligger en sak som barnevernstjenesten eller fylkesnemnda skal avgjøre. Når barnevernstjenesten har satt i gang en undersøkelse vil undersøkelsen resultere i et vedtak. Partene har derfor alltid rett til innsyn fra tidspunktet barnevernstjenesten har igangsatt en undersøkelse.

16.1.3 Hvem kan be om partsinnsyn?

Det er parten selv eller partens fullmektig som må be om innsyn. Hvem som er part i en barnevernssak, kan du lese mer om i [kapittel 6.1.](#)

Det er ikke nødvendig å begrunne hvorfor han eller hun vil ha innsyn.

Hvis barnet er part, gjelder reglene om partsinnsyn også for den mindreårige. Les om når et barn er part i punkt 6.3.

Etter at barnet har fylt 18 år, faller foreldreansvaret bort. Etablerte partsrettigheter og rett til partsinnsyn i opplysninger som barnevernstjenesten har innhentet før barnet har fylt 18 år, vil i det vesentlige bestå, slik at foreldrene også etter at barnet er blitt myndig kan be om partsinnsyn. Det finnes imidlertid unntaksregler og de kan vurderes forskjellig på ulike tidspunkt. Les mer om dette i [tolkingsuttalelsen om foreldres rett til innsyn etter at barnet har fylt 18 år.](#)

Den som ikke er part, kan ikke be om partsinnsyn etter forvaltningsloven. Det kan være aktuelt med innsyn etter annet lovverk, les mer om innsyn etter offentlighetsloven, personopplysningsloven og barneloven i punkt 13.2, 13.3 og 13.4.

16.1.4 Dokumenter og opplysninger som kan unntas partsinnsyn

Det er noen begrensninger i partens rett til innsyn i alle sakens dokumenter.

Begrensningene i partsinnsynsretten gir barnevernstjenestene en adgang til å unnlate å gi parten dokumenter og opplysninger. Barnevernstjenesten kan likevel velge å la parten gjøre seg kjent med

dem og bør alltid vurdere om parten skal gis adgang til også å gjøre seg kjent med dokumenter og opplysninger som omfattes av begrensningene. Av hensyn til parten vil det i de fleste tilfeller være riktig å praktisere størst mulig åpenhet. Innsyn i dokumenter og opplysninger setter parten i stand til å kunne ivareta sine interesser i saken. Hvis en part får kjennskap til at det foreligger dokumenter og opplysninger som han ikke får anledning til å se, kan usikkerhet med hensyn til hva slags opplysninger det gjelder gjøre større skade enn om parten ble gjort kjent med opplysningene. I de fleste tilfeller vil åpenhet danne grunnlag for trygghet og tillit til barnevernstjenesten, og gi mulighet for et gjensidig samarbeid mellom barnevernstjenesten og parten.

Barnets beste skal alltid være et grunnleggende hensyn i vurderingen av om det skal gis innsyn i opplysninger som kan unntas.

Bestemmelsene om begrensninger i retten til partsinnsyn kan deles inn i to kategorier. Det kan for det første gjøres unntak for interne dokumenter, og for det andre kan det gjøres unntak for opplysninger med et særskilt innhold.

16.1.4.1 Interne dokumenter

Dokumenter som er utarbeidet for den interne saksforberedelsen kan unntas fra partsinnsyn, jf. forvaltningsloven § 18 a. Dette kan for eksempel være et foreløpig notat, et forslag, en betenkning eller et utkast.

Dokumenter som er sendt ut fra barnevernstjenesten er ikke interne. Det er imidlertid ikke noe vilkår at dokumentet i sin form eller sitt innhold fremtrer som et foreløpig notat, utkast eller lignende. Notater som er skrevet ned etter opplysninger gitt muntlig av den private part vil heller ikke kunne betraktes som interne dokumenter. Opplysninger og anførsler mottatt utenfra i form av brev eller i annen skriftlig form, vil heller ikke kunne unntas som interne.

16.1.4.2 Dokumenter innhentet utenfra for den interne saksforberedelse

Hvis det er nødvendig å innhente uttalelser fra et underordnet organ for å sikre forsvarlige avgjørelsesprosesser, kan forvaltningsorganet unnta dokumentet fra innsyn, jf. forvaltningsloven § 18 b første ledd. For barnevernstjenesten vil dette unntaket være lite aktuelt, siden de som regel ikke har underordnede organer. Unntaket kan imidlertid være aktuelt for dokumenter som statsforvalteren innhenter fra barnevernstjenesten i forbindelse med en klage på barnevernstjenestens saksbehandling.

Dokumenter som inneholder råd og vurderinger om hvordan barnevernstjenesten bør opptre i en sak, og som barnevernstjenesten har innhentet utenfra til bruk for sin interne saksforberedelse, kan unntas fra innsyn etter forvaltningsloven § 18 b annet ledd. Det kan for eksempel være aktuelt hvis det innhentes vurderinger fra barnevernstjenestens advokat i forbindelse med en fylkesnemnds- eller rettssak.

16.1.4.3 Dokumenter som sendes fylkesnemnda eller domstolen

Sakens parter har rett på innsyn i begjæring om tiltak med vedlagte dokumenter fra begjæringen er mottatt i fylkesnemnda, jf. barnevernloven § 7-4. Før begjæringen er mottatt er dokumentet et internt dokument som parten i utgangspunktet ikke kan kreve innsyn i. Selv om den private part ikke har krav på innsyn i interne dokumenter, bør det gis innsyn så tidlig som mulig slik at parten kan ivareta sine rettigheter.

Hvis det er fremmet krav om at barn skal bo på skjult adresse, har ikke parten rett til innsyn i opplysninger om identitet til anonyme vitner eller andre opplysninger som kan bidra til å avsløre barnets adresse, jf. barnevernloven § 7-4 tredje ledd.

16.1.4.4 *Adgangen til å unnta opplysninger i undersøkelsesfasen*

Sakens dokumenter kan unntas innsyn så lenge undersøkelser pågår hvis det kan motvirke muligheten for å få saken avklart, jf. forvaltningsloven § 20 første ledd. Barnevernstjenesten kan etter denne bestemmelsen unnta opplysninger fra sakens parter i forbindelse med en undersøkelse hvis det er fare for at innsyn vil kunne vanskeliggjøre eller umuliggjøre videre undersøkelse av saken.

Et eksempel på når denne bestemmelsen brukes, er hvis det er grunn til å tro at et barn ikke vil være åpen i samtaler med barnevernstjenesten hvis foreldrene etterpå får innsyn i hva barnet har sagt. Bestemmelsen kan også brukes hvis det er fare for at partens forklaring kan endres hvis vedkommende får innsyn i visse opplysninger, eller at innsyn kan medføre at parten vil forsøke å unndra seg et barnevernsvedtak ved å flytte.

For å kunne gi best mulig hjelp og bistand til barn og familier, må barnevernstjenesten forsøke å oppnå en samarbeidsrelasjon med foreldrene. Tillit er viktig i den sammenheng, og hovedregelen er derfor at foreldrene skal få innsyn i de opplysningene barnevernstjenesten har. Samtidig vil det i mange saker være av avgjørende betydning at barnet snakker åpent og fritt med barnevernstjenesten. Disse hensynene må veies opp mot hverandre, og det må gjøres en konkret vurdering i den enkelte sak av om det bør gis utsatt innsyn i undersøkelsesfasen.

Begrensningene i innsyn gjelder bare så lenge undersøkelsen pågår, og parten har som hovedregel rett til innsyn når undersøkelsen er avsluttet. I undersøkelsesfasen må barnet få god informasjon om hvordan barnevernstjenesten vil behandle opplysningene fra barnet, herunder at foreldrene vil kunne få tilgang til opplysningene på senere stadier av saken. Hvis informasjon er blitt holdt tilbake fra foreldrene, er det viktig at barnet blir orientert om når foreldrene vil få tilgang til opplysningene. Ved behov må barnevernstjenesten følge opp barnet før og etter at foreldrene får tilgang på informasjonen.

16.1.4.5 *Opplysninger med et særskilt innhold*

16.1.4.5.1 *Opplysninger som kan skade parten selv eller forholdet til nærstående personer*

En part har ikke krav på å gjøre seg kjent med de opplysninger i et dokument som det av hensyn til partens egen helse eller forhold til personer som står vedkommende nær, må anses utilrådelig at parten får kjennskap til. Det følger av forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d. Her er det særlig tenkt på opplysninger om alvorlige sykdommer, for eksempel psykiske lidelser, som kan gi vedkommende alvorlige reaksjoner eller som kan ødelegge mulighetene for behandling. I barnevernssaker kan det tenkes at for eksempel sakkyndige uttalelser inneholder opplysninger som en part bør skånes for.

Bestemmelsen kan også gi adgang til å unnta opplysninger hvis det vurderes at innsyn medfører en reell fare for at en part vil skade barnet saken gjelder, eller opptre på en måte som utsetter barnet for en skadelig belastning. Det samme gjelder hvis det er en fare for at parten vil kunne skade andre personer. Innsyn kan også unntas hvis det er fare for at parten vil kunne skade den som har gitt opplysninger til barnevernstjenesten i form av en bekymringsmelding. Ordlyden i bestemmelsen innebærer imidlertid at den bare er anvendelig når det er snakk om personer som står parten nær. I andre tilfeller må opplysningene unntas etter § 19 annet ledd bokstav b, som omtales i punkt 16.1.4.5.3.

På anmodning skal slike opplysninger likevel gjøres kjent for en representant for parten når ikke særlige grunner taler mot det. Slike særlige grunner vil kunne foreligge hvis parten har valgt en upålitelig representant som det er grunn til å frykte vil bringe opplysningene videre til parten.

Normalt skal partens advokat få de nødvendige opplysningene. På denne måten sikres at partens interesser kan ivaretas, selv om det ikke gis adgang til opplysningene. Det kan stilles som vilkår for innsyn at partens representant ikke skal bringe opplysningene videre til parten.

16.1.4.5.2 Opplysninger om en annens helseforhold

Med mindre det er av vesentlig betydning, har parten heller ikke krav på å gjøre seg kjent med opplysninger i et dokument som gjelder en annen persons helseforhold, jf. forvaltningsloven § 19 annet ledd bokstav a. Det må etter bestemmelsen foretas en konkret interesseavveining av partens behov for innsyn, vurdert opp mot de grunner som taler mot å ikke gi opplysningene.

Dette er en bestemmelse som kan komme til anvendelse hvis den ene av foreldrene motsetter seg at helseopplysninger skal bli tilgjengelig for den andre forelder. Det er likevel ikke nok i seg selv at den ene av foreldrene ikke ønsker at det gis innsyn. Hvis helseopplysningene sier noe om forelderens omsorgsevner, kan dette tilsi at det er av vesentlig betydning å få innsyn. Dette kan for eksempel være opplysninger om rusmisbruk og psykiske problemer. Bestemmelsen kan også være aktuell når et barn ber om innsyn i egen sak etter fylte 15 år eller som voksen. I slike tilfeller må det legges til grunn at barnets behov for å få innsyn vil veie forholdsvis tungt.

16.1.4.5.3 Andre forhold som det av særlige grunner ikke bør gis innsyn i

En part kan heller ikke kreve å få innsyn i opplysninger om andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre, jf. forvaltningsloven § 19 annet ledd bokstav b.

Denne bestemmelsen kan i unntakstilfeller for eksempel gi adgang til å tilbakeholde opplysning om hvem som er kilden til en opplysning, for eksempel en bekymringsmelding. Det må imidlertid foreligge konkrete grunner til å ikke gi denne informasjonen. Det er ikke nok at den som har gitt opplysningene ikke ønsker at dette skal komme frem. Men hvis det er holdepunkter for at innsyn kan utsette den som har gitt opplysningene for fare, kan det være aktuelt å unnta opplysninger for innsyn etter denne bestemmelsen. I enkelte tilfeller kan det være grunn til å imøtekomme et ønske fra en kilde/melder om anonymitet. Les mer om mulighetene for dette i [punkt 18.15](#).

Forvaltningsloven § 19 annet ledd kan også gi unntak fra innsynsretten i tilfeller der barnet selv ikke ønsker at foreldrene skal få innsyn, og for å begrense foreldrenes innsynsrett i enkelte opplysninger i særlige tilfeller. Les mer om dette i henholdsvis punkt 16.1.4.7 og 16.1.4.6.

16.1.4.6 Begrensninger i foreldres innsynsrett i særlige situasjoner

16.1.4.6.1 Ved mistanke om overgrep

Hvis det er slik at en forelder kan ha begått overgrep mot barnet, vil det ikke være i barnets interesse at denne forelder skal ha et ubetinget krav på innsyn i opplysninger om forholdet. Derfor vil innsynsrett basert på foreldreansvaret ikke alltid gjelde når mistanken om overgrep retter seg mot forelder. Skal innsynsrett avskjæres på dette grunnlaget, kreves det imidlertid at mistanken mot forelder er av en viss styrke. Hjemmelen for å unnta opplysninger fra partsinnsyn i slike tilfeller er forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d.

16.1.4.6.2 Ved politietterforskning

Hvis det er reell fare for at innsyn kan gjøre det vanskelig å forfølge et mulig straffbart forhold og iverksette tiltak for å ivareta barnets interesser, kan det være adgang til unntak etter forvaltningsloven § 19 annet ledd bokstav b. I den bestemmelsen står det at en part ikke har krav på å få gjøre seg kjent med de opplysninger i et dokument som gjelder andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre, med mindre det er av vesentlig betydning for parten. Spørsmålet om unntak eller innsyn vil imidlertid måtte avgjøres etter en konkret avveining. Den mistenkte forelder kan ha sterke berettigede interesser i innsyn.

Hvis politiet har iverksatt en etterforskning, kan påtalemyndigheten pålegge barnevernstjenesten taushetsplikt om opplysninger som det ut fra hensynet til etterforskningen er nødvendig å holde hemmelig. Politiets pålegg om taushetsplikt skal meddeles skriftlig. Politiet skal alltid vurdere om informasjon som gis til barnevernstjenesten er av en slik karakter at den ikke må gis videre til foreldrene.

Er det gjennomført tilrettelagt avhør, kan avhørsleder pålegge barnevernstjenesten taushetsplikt om opplysninger som kommer frem under det tilrettelagte avhøret. Politiet vil også vurdere om informasjonen de gir til barnevernstjenesten må holdes tilbake fra foreldrene.

Hvis det finnes opplysninger som politiet må holde tilbake, skal politiet varsle barnevernstjenesten om at opplysningene er underlagt med taushetsplikt.

Les mer om dette i nasjonale retningslinjer for samhandling mellom politi og barnevern.

16.1.4.7 Når barnet ikke vil at foreldrene skal få innsyn

Selv om foreldre med partsstatus i utgangspunktet har rett til innsyn, kan denne innsynsretten i noen tilfeller begrenses hvis barnet motsetter seg at foreldrene skal få innsyn. Det er flere forhold som kan ha betydning for hvilken vekt som kan legges på barnets mening, og disse vil bli omtalt i det følgende.

16.1.4.7.1 Lovhjemmelen for å unnta opplysninger når barnet ønsker det

Hvis barnevernstjenesten mener at hensynet til barnet gjør at foreldrenes innsynsrett bør begrenses, må barnevernstjenesten fatte et vedtak om det. Vedtaket må være hjemlet i forvaltningsloven § 19, og både første ledd bokstav d og de to alternativene i annet kan være aktuelle. Du kan lese mer om dette i punkt 16.1.4.5.1 og 16.1.4.5.3.

Foreldrene kan klage over vedtaket etter de alminnelige klagerreglene i forvaltningsloven kapittel VI. Se mer om dette i punkt 16.1.8.

16.1.4.7.2 Hensyn til foreldreansvaret og barnets alder

Et sentralt spørsmål er om de opplysningene det er snakk om berører foreldreansvaret, slik dette er omtalt i barneloven § 30. Foreldreansvaret innebærer blant annet at foreldrene kan ta beslutninger på vegne av barnet i personlige forhold. Dette gjelder uavkortet i saker hvor det er iverksatt hjelpetiltak, mens bestemmelsesretten er begrenset hvis barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for barnet.

Hvis et barn på eget initiativ oppsøker barnevernstjenesten for råd og veiledning, og barnevernstjenesten ikke åpner undersøkelse eller iverksetter tiltak, kan barnevernstjenesten, hvis barnet ønsker det, la være å informere foreldrene. Dette gjelder likevel ikke hvis det er grunn til å tro at barnet er deprimert eller har andre alvorlige helseproblemer. Dette er forhold som foreldrene må få vite om for å kunne ivareta foreldreansvaret. Har barnet rømt fra hjemmet, kan barnevernstjenesten heller ikke tilbakeholde opplysninger om hvor det befinner seg.

Etter hvert som barnet blir eldre svekkes foreldreansvaret, og barnet får gradvis større bestemmelsesrett. Dette følger av barneloven § 33. Dette har betydning i vurderingen av om foreldre har krav på å få innsyn i opplysninger som barnet ikke ønsker at de skal bli kjent med. Bestemmelsen i barnevernloven om at barn får selvstendig partsstatus fra fylte 15 år, er også et moment i denne vurderingen.

16.1.4.7.3 Hvis foreldrene har mistet omsorgen

Hvis barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for barnet, vil dette kunne ha betydning for spørsmålet om foreldres rett til innsyn i opplysninger som barnet ikke ønsker at de skal få innsyn i.

Foreldrene vil i de fleste tilfeller fortsatt ha foreldreansvaret og ha rett til innsyn i barnevernstjenestens saksdokumenter. Terskelen for å begrense innsynsretten av hensyn til barnet vil likevel kunne ligge noe lavere når foreldrene har mistet omsorgen. Dette gjelder særlig opplysninger som først og fremst gjelder barnet, som referater fra samtaler med saksbehandler og tilsynspersoner, og som barnet ikke ønsker at foreldrene skal bli kjent med. Også i slike tilfeller vil barnets alder ha stor betydning for vurderingen. Det vil også kunne legges vekt på om foreldrene tidligere har brukt slike opplysninger på en måte som skaper problemer for barnet.

16.1.5 Faktiske opplysninger kan ikke unntas

Selv om hele eller deler av et dokument kan unntas innsyn etter forvaltningsloven § 18 a og § 18 b, har partene likevel rett til å gjøre seg kjent med de deler av dokumentet som inneholder faktiske opplysninger, sammendrag eller annen bearbeidelse av faktum, jf. forvaltningsloven § 18 c. Det må derfor skilles mellom de delene av dokumentet som omhandler fakta, og de som gir uttrykk for vurderinger. Dette kan være opplysninger om arbeids- og inntektsforhold og faktiske forhold i hjemmet, helseopplysninger, rusmiddelbruk m.m. Bestemmelsen skal sikre at avgjørelsen ikke treffes på et faktisk grunnlag parten ikke har fått mulighet til å kunne korrigere.

Retten til innsyn gjelder opplysninger om faktiske forhold om familien og barnet. Innsynsretten gjelder også vurderinger av de faktiske forhold som er foretatt av barnevernstjenesten. Mer skjønsmessige vurderinger eller avveininger mellom forskjellige momenter omfattes ikke. Retten til innsyn gjelder med mindre disse opplysningene er uten betydning for avgjørelsen eller opplysningene finnes i et annet dokument som parten har adgang til.

Dersom faktiske opplysninger unntas innsyn etter § 19, kan ikke parten gjøre krav på å få innsyn i opplysningene etter med forvaltningsloven § 18 c.

Vurderinger av rettslige spørsmål faller utenfor innsynsretten. (Norsk Retstidende 1977:1333).

Opplysninger om selve saksbehandlingen og prosessen vil som utgangspunkt også falle utenfor innsynsretten etter forvaltningsloven § 18 c. Opplysninger om selve saksbehandlingen omfattes av barnevernstjenestens veiledningsplikt, jf. forvaltningsloven § 11.

16.1.6 Praktisk gjennomføring av innsynsretten

Det er barnevernstjenesten som bestemmer hvordan dokumentene skal gjøres tilgjengelige for partene ut fra hensynet til en forsvarlig saksbehandling, jf. forvaltningsloven § 20. Hvis parten ønsker det, skal det gis papirkopi eller elektronisk kopi av dokumentene. Advokater som opptrer som fullmektig har rett til å få låne dokumentene når ikke særlige grunner taler mot det. I praksis løses dette normalt ved at partens advokat mottar kopier av sakens dokumenter. Hvis parten bytter advokat etter at barnevernstjenesten har oversendt dokumentene, bør ny advokat henvende seg til tidligere advokat for å få dem oversendt.

Sivilombudet har uttalt at innsyn etter forvaltningsloven i utgangspunktet bør avgjøres samme dag, og i alle fall innen en til tre dager, med mindre det gjør seg gjeldende særlige forhold som tilsier at et noe lengre tidsforløp kan aksepteres. (Sivilombudsmannen 2010: 1911).

Barnevernstjenesten må ved en begjæring om innsyn gis en mulighet til å gå gjennom saken og vurdere hvilke dokumenter som er partsoffentlige, og om enkelte opplysninger bør unntas fra innsyn. I saker hvor barnevernstjenesten fatter inngripende vedtak, for eksempel akuttvedtak, tilsier en forsvarlig saksbehandling at barnevernstjenesten umiddelbart går gjennom og stiller sakens dokumenter til disposisjon for partene. Tar det uforholdsmessig lang tid før en begjæring om innsyn kan besvares, skal barnevernstjenesten snarest mulig gi et foreløpig svar, jf. forvaltningsloven § 11 a.

16.1.7 Vedtak ved avslag på innsyn

Begrensninger i retten til partsinnsyn skal alltid gjøres i form av et vedtak. Det skal vises til hvilken hjemmel i forvaltningsloven som gir adgang til å innskrenke innsynsretten, og det skal gis en begrunnelse hvor det kommer frem hvorfor dette anses nødvendig. Det skal opplyses om at vedtaket kan påklages til statsforvalteren, men at klagen skal rettes til barnevernstjenesten.

16.1.8 Klage på avslag om innsyn

Avslag på krav om dokumentinnsyn skal være skriftlig, jf. forvaltningsloven § 21.

Det er kun den som har bedt om innsyn som kan påklage avgjørelsen.

16.1.9 Partens taushetsplikt i forhold til taushetsbelagte opplysninger om andre

Når en part eller dens representant får taushetsbelagte opplysninger om andre personer, kan opplysningene bare brukes i den utstrekning det er nødvendig for å ivareta partens interesser i saken, jf. forvaltningsloven § 13 b annet ledd. I disse tilfellene er parten og dens representant pålagt en taushetsplikt som gjelder for all videreformidling av opplysningene utover det som er nødvendig for å ivareta partens interesser i saken. Barnevernstjenesten må gjøre vedkommende oppmerksom på dette.

Barnevernssaker kan inneholde svært personsensitive opplysninger. Barnevernstjenesten bør derfor ha klare rutiner som sikrer at den som får utlevert taushetsbelagte opplysninger om andre personer får en skriftlig orientering om at taushetsbelagte opplysninger om andre personer bare kan benyttes i saken, og at brudd på dette kan medføre straffeansvar etter straffeloven § 121. Straffeansvaret kan imidlertid bare gjøres gjeldende hvis barnevernet har gjort den som mottar opplysningene uttrykkelig oppmerksom på det.

16.2 Innsyn etter offentlighetsloven

16.2.1 Hovedregler om innsyn etter offentlighetsloven

Utgangspunktet er at forvaltningens saksdokumenter og journaler er offentlige så langt ikke noe annet er bestemt i lov eller forskrift. Dette følger av offentlighetsloven § 3. Retten til innsyn gjelder i alle barnevernstjenestens dokumenter, slik som i barnevernssaker, men også i barnevernstjenesten andre saker som for eksempel ansettelse, prosedyrer, rutiner og retningslinjer osv.

Alle kan kreve innsyn hos det organet som har dokumentene eller journalene, og kravet kan skje både muntlig og skriftlig, jf. offentlighetsloven § 28 første ledd.

Det er ikke nødvendig å identifisere seg for å be om innsyn, men man må identifisere den enkelte sak for å kreve innsyn. Dette gjelder ikke når det blir krevd innsyn i journaler, jf. offentlighetsloven § 28 annet ledd. Journaler og registre vil allmennheten som alminnelig regel kunne kreve innsyn i sin helhet.

Innsynskrav kan rettes til alle organ som har dokumentene eller journalene som det kreves innsyn i, og ikke bare hos det organet som er avsender eller mottaker av originalen.

Offentlighetslovens forarbeider ([Ot.prp. nr. 102 \(2004–2005\)](#)) og Justis- og beredskapsdepartementets [Rettleiar til offentleglova](#), gir god veiledning til tolkning av loven. Denne veilederen tar sikte på å være et supplement til, og ikke en gjentakelse av, det som følger av disse dokumentene.

Sivilombudets innsynsguide kan også være nyttig å bruke.

<https://www.sivilombudet.no/innsynsguiden/>

Bufdir har også utarbeidet en [veileder for mediekontakt som kan gi gode råd om hvordan forholde seg til innsynskrav.](#)

16.2.2 Unntak fra innsyn

Unntak fra innsynsretten krever hjemmel i lov eller forskrift gitt med hjemmel i lov. Om det foreligger hjemmel for å gjøre unntak fra innsynsretten må vurderes konkret for hvert enkelt dokument, jf. offentlighetsloven § 29.

16.2.2.1 *Opplysninger som er undergitt taushetsplikt*

Det skal gjøres unntak fra innsyn for opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, offentlighetsloven § 13 første ledd. Det innebærer at opplysninger som er taushetsbelagte etter barnevernloven eller andre lover er unntatt fra offentlighet. Taushetspliktbestemmelsene går foran bestemmelsene om offentlighet i offentlighetsloven. Unntaket fra offentligheten gjelder imidlertid bare for de opplysninger i dokumenter som er undergitt taushetsplikt. Øvrige deler av dokumentene er som en hovedregel offentlige. Hele dokumentet er unntatt offentlighet dersom de resterende opplysningene enten gir et åpenbart misvisende bilde av innholdet, eller de unntatte opplysningene utgjør den vesentlige del av dokumentets innhold, jf. offentlighetsloven § 12.

Også opplysninger om en persons tilknytning til barnevernet er taushetsbelagt. Barnevernstjenesten kan derfor verken bekrefte eller avkrefte forespørsler om en person har tilknytning til en barnevernssak.

16.2.2.1.1 Rett til innsyn ved samtykke

Offentlighetsloven kan gi rett til innsyn i taushetsbelagte opplysninger hvis alle som har krav på taushet samtykker til det, jf. offentlighetsloven § 13. Når opplysningene gjelder et barn, kreves som hovedregel samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret. Når barnet har fylt 15 år og har selvstendige partsrettigheter etter barnevernloven § 6-3, kreves det i tillegg eget samtykke fra barnet. Det er likevel en viktig begrensning i foreldrenes adgang til å frigi taushetsbelagte opplysninger i barnevernloven § 6-7 femte ledd. Hvis et barns interesser tilsier det, kan Statsforvalteren eller departementet bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt, selv om foreldrene har samtykket i at de gjøres kjent.

16.2.3 Plikten til å vurdere merinnsyn

Når det foreligger et dokument som det etter lovens unntaksregler er adgang til helt eller delvis å nekte innsyn i, skal organet likevel vurdere å gi helt eller delvis innsyn. Organet bør gi innsyn dersom hensynet til offentlig innsyn veier tyngre enn behovet for unntak.

Det kan ikke gis merinnsyn for opplysninger som er underlagt taushetsplikt etter offentlighetsloven § 13. Se [punkt 16.2.2.1](#).

16.2.4 Frist for behandling av innsynskrav

Offentlighetsloven oppstiller ingen absolutt frist for når et innsynskrav skal behandles. Det følger likevel av offentlighetsloven § 29 første ledd at et innsynskrav skal behandles «utan ugrunna opphald». Dette har vært forstått som 1-3 arbeidsdager ([Ot.prp. nr. 102 \(2004-2005\)](#) s 151). Fristen regnes fra den dag kravet kom inn til forvaltningsorganet, selv om dette er etter arbeidstid. Se uttalelse fra Justis- og beredskapsdepartementet, og nærmere omtale i Brandt m.fl., Offentleglova lovkommentar, s. 428.

Det regnes som et avslag hvis den som har krevd innsyn, ikke har fått svar innen fem dager, og vedkommende kan da bringe saken inn for klageinstansen ved klage på vanlig måte, jf. offentlighetsloven § 32 annet ledd.

16.2.5 Utforming av innsynsavslag og klageadgang

Hvis forvaltningen kommer til at det foreligger hjemmel for å gjøre unntak fra innsynsretten, skal det utformes et innsynsavslag. Reglene om avslag og begrunnelse er gitt i offentlighetsloven § 31. Avslaget skal inneholde henvisning til den konkrete bestemmelsen (inkludert ledd, punktum, bokstav eller nummer) som gir hjemmel for unntak, jf. offentlighetsloven § 31 første ledd.

Det må i tillegg opplyses om at avslaget kan påklages, og at klagefristen er tre uker etter mottak av avslaget, jf. offentlighetsloven § 32 første ledd siste punktum. Helt eller delvis avslag etter offentlighetsloven skal påklages til det forvaltningsorganet som er nærmest overordnet det forvaltningsorganet som har gjort vedtaket. Hvis barnevernstjenesten fatter vedtaket, er det Statsforvalteren som er klageinstans.

Avgjørelse om å gi innsyn kan ikke påklages, jf. offentlighetsloven § 32. Det at en ikke kan klage på at barnevernstjenesten gir innsyn, innebærer blant annet at tredjeparter som blir berørt av at noen andre får innsyn, ikke har klagerett. Slike tredjeparter kan likevel klage til Sivilombudet dersom de mener det er begått urett ved at det er gitt innsyn, for eksempel fordi de mener at innsynet innebærer brudd på taushetsplikten.

16.3 Innsyn etter personopplysningsloven og personvernforordningen (GDPR)

I dette kapittelet omtales retten til innsyn i personopplysninger etter personopplysningsloven og personvernforordningen (GDPR). Dette regelsettet stiller krav til hvordan barnevernstjenesten kan og skal behandle opplysninger om enkeltpersoner. Det gir også enkeltpersoner rettigheter direkte overfor barnevernstjenesten, når det gjelder opplysninger som er samlet inn om dem.

Personopplysninger er alle opplysninger og vurderinger som kan knyttes til noen som enkeltperson. Typiske personopplysninger er navn, adresse, telefonnummer, e-post og fødselsnummer. Et bilde regnes som en *personopplysning* dersom personer kan gjenkjennes, og lydopptak kan være personopplysninger selv om ingen navn blir nevnt i innspillingen. Biometri, slik som for eksempel fingeravtrykk, er også personopplysninger.

Videre er en IP-adresse i gitte tilfeller også definert som personopplysning.

16.3.1 Den registrertes rett til innsyn

Retten til innsyn etter personopplysningsloven og personvernforordningen gjelder i tillegg til innsyn etter forvaltningsloven og offentlighetsloven.

Innsynsretten innebærer at en registrert kan spørre barnevernstjenesten om hvordan opplysningene om seg behandles og at han eller hun kan be om å få vite hvilke opplysninger virksomheten har lagret om seg. Dette følger av artikkel 15 i personvernforordningen.

Det er flere unntak fra denne innsynsretten Det fremgår av personopplysningsloven § 16. Det er blant annet når det gjelder opplysninger som

- det er påkrevd å hemmeligholde av hensyn til forebygging, etterforskning, avsløring og rettslig forfølgning av straffbare handlinger
- det må anses utilrådelig at den registrerte får kjennskap til av hensyn til vedkommendes helse eller forholdet til personer som står vedkommende nær
- i lov eller med hjemmel i lov er underlagt taushetsplikt
- utelukkende finnes i tekst som er utarbeidet for intern saksforberedelse, og som heller ikke er utlevert til andre, så langt det er nødvendig å nekte innsyn for å sikre forsvarlige interne avgjørelsesprosesser

- det vil være i strid med åpenbare og grunnleggende private eller offentlige interesser å informere om.

Retten til innsyn gjelder uavhengig av om personen er part i en sak etter barnevernloven eller ikke. Det er likevel slik at taushetspliktbestemmelser i særlovgivningen går foran retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15, hvis det er motstrid mellom dem. Det er derfor viktig å huske på at opplysninger om en persons tilknytning til en barnevernssak er taushetsbelagt, og barnevernet kan derfor verken bekrefte eller avkrefte forespørsler om en person har tilknytning til en barnevernssak. Hvis innsyn vil røpe at det er en barnevernssak, kan det ikke gis innsyn. Det kan være andre enn partene som er kjent med at det er en barnevernssak, for eksempel slektninger og nettverk som har vært med i et familieråd, fosterforeldre, støttekontakter, besøkshjem osv. I slike tilfeller skal innsynskravet behandles.

16.3.1.1 *Rett til innsyn i opplysninger, ikke innsyn i dokumenter*

Personopplysningsloven og personvernforordningen gir ikke hjemmel for å kreve innsyn i saksdokumenter. Det er forvaltningsloven og offentlighetsloven som gir rett til dokumentinnsyn. Etter personopplysningsloven kan man bare få informasjon om hvilke opplysninger som er registrert om en selv, og det er ikke det samme som at man får innsyn i selve dokumentet.

16.3.2 Behandling av innsynskrav

Hvis barnevernstjenesten nekter å gi innsyn, skal vedkommende ha en skriftlig begrunnelse uten ugrunnet opphold og normalt senest innen en måned. Barnevernstjenesten må også gi en presis henvisning til hvilken unntakshjemmel som er begrunnelsen, altså hvorfor vedkommende ikke får innsyn.

Barnevernstjenestens avgjørelse om å ikke gi innsyn er ikke et enkeltvedtak som kan påklages til statsforvalteren. Hvis en privatperson har opplevd noe en mener er et brudd på personvernreglene, kan vedkommende klage ved å sende en skriftlig henvendelse til Datatilsynet. Les mer om henvendelse til Datatilsynet på [Datatilsynets sider](#).

Personopplysningsloven og personvernforordningen inneholder også en rekke andre rettigheter for enkeltpersoner, som rett til informasjon, retting, sletting, begrensning av behandling og retten til å protestere m.m.

16.4 Rett til opplysninger om barnet etter barneloven § 47

16.4.1 Hvem har rett på opplysninger om barnet?

Foreldre har rett på opplysninger om barnet sitt. Dette gjelder uavhengig om forelderen har foreldreansvar eller ikke. Hvilke opplysninger forelderen har rett på avhenger av om forelderen har foreldreansvar eller ikke.

Retten til opplysninger er ikke betinget av at forelderen har rett til samvær med barnet. Det er tilstrekkelig at han eller hun er far eller mor til barnet. Retten til opplysninger om barnet gjelder ikke i tilfeller hvor foreldreansvaret er fratatt foreldrene etter barnevernloven § 4-20.

Retten til opplysninger inntreffer først på anmodning. Den innebærer ingen rett til å bli holdt løpende orientert om barnets forhold.

Forelderens rett til opplysninger opphører når barnet fyller 18 år.

16.4.2 Hvilke opplysninger har forelderen rett på?

En forelder med foreldreansvar har rett til opplysninger om barnet både fra den andre forelderen og fra myndigheter og private som har med barnet å gjøre, inkludert fra barnevernstjenesten. Dette følger av barneloven § 47 første ledd første punkt og av foreldreansvaret.

En forelder uten foreldreansvar har ikke en slik generell rett til opplysninger, men har rett til opplysninger om barnet fra barnehage, skole, helse- og sosialvesen (eks barnevernstjenesten) og politi, med unntak av der det er taushetsplikt overfor foreldrene, jf. barneloven § 47 tredje punkt.

Opplysningsretten er begrenset til opplysninger om barnet, enten retten følger av foreldreansvaret eller av § 47. Det kan ikke kreves opplysninger som primært gjelder den andre forelderen, med mindre disse har direkte relevans for barnets situasjon. Slike opplysninger kan imidlertid fortelle mye om barnets levekår. Nøyaktig hvor grensen går for hvilke opplysninger § 47 gir rett til å få, vil derfor bero på skjøn.

Bestemmelsen gir ikke rett til dokumentinnsyn eller krav på å få utlevert dokumenter.

16.4.3 Innsyn kan nektes dersom det kan være til skade for barnet.

Barnevernstjenesten kan nekte å gi ut opplysninger til en forelder uten foreldreansvar dersom det vurderes å kunne være til skade for barnet. Når barnevernstjenesten mottar krav om opplysninger, må de på selvstendig grunnlag vurdere om det er behov for å holde tilbake opplysninger av hensyn til barnet.

Et avslag på anmodning om opplysninger fra barnevernstjenesten er et enkeltvedtak som kan påklages til statsforvalteren etter § 47 annet ledd.

For klagebehandlingen gjelder bestemmelsene om klage i forvaltningsloven, selv om nektelsen er gjort av private.

16.4.4 Tap av rett til opplysninger i særlige tilfeller

I særlige tilfeller kan statsforvalteren avgjøre at en forelder uten del i foreldreansvaret skal tape retten til opplysninger etter § 47 på permanent basis. Vilkåret er at det er et særlig tilfelle, og med dette siktes til at retten blir misbrukt. Ekstreme konflikter i familien kan også etter en konkret vurdering oppfylle vilkåret om særlig tilfelle. Tapet av retten kan begrenses til bestemte typer opplysninger, kilder eller institusjoner, eller gjelde generelt.

Avgjørelse om tap av retten treffes av statsforvalteren og kan påklages til departementet.

17. Meldeplikt til barnevernstjenesten

For at barnevernstjenesten skal kunne sikre barn riktig hjelp til rett tid, er den avhengig av informasjon fra andre. Meldeplikten skal bidra til at barnevernstjenesten får opplysninger om barn som er i en vanskelig livssituasjon, slik at den kan vurdere om det er behov for tiltak i familien.

Offentlige myndigheter, en rekke yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt, samt organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune, har plikt til å melde fra til barnevernstjenesten når vilkårene for dette er oppfylt. Dette kapitlet handler om hvem som har meldeplikt og når plikten inntreffer.

Selv om vilkårene for meldeplikt ikke er oppfylt, kan offentlige myndigheter og yrkesutøvere alltid kontakte barnevernstjenesten når de er bekymret for et barns omsorg eller atferd, når foreldrene samtykker.

Som privatperson har man ikke meldeplikt, men man kan alltid ta kontakt med barnevernstjenesten hvis man er bekymret for et barns omsorg eller atferd. Når barnevernstjenesten mottar en bekymringsmelding, skal de gi tilbakemelding til melder om at de har mottatt meldingen innen tre uker etter at meldingen er mottatt, jf. barnevernloven § 6-7 a annet ledd. Hvilken informasjon barnevernstjenesten kan dele med melder, avhenger av om det er en privat eller offentlig melder. Les mer om dette i kapittel 18 om mottak av meldinger.

Privatpersoner kan melde anonymt. Se [kapittel 18.15 om beskyttelse av kilder](#).

Barnevernstjenesten har plikt til å vurdere alle opplysninger den mottar, uavhengig av om de omtales som en bekymringsmelding eller ikke. Det har heller ingen betydning hvordan barnevernstjenesten blir kjent med opplysningene, eller om de er skriftlige eller muntlige.

Her er lenke til nasjonal portal for bekymringsmeldinger: <https://bekymringsmelding.fiks.ks.no/>

17.1 Hvem gjelder meldeplikten for?

Meldeplikten gjelder for alle offentlige instanser og tjenester, i tillegg til organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, kommune eller fylkeskommune. Dessuten har en rekke yrkesgrupper med profesjonsbestemt taushetsplikt opplysningsplikt til barnevernstjenesten. Det gjelder blant annet leger, psykologer og helsesykepleiere, som har opplysningsplikten etter helsepersonelloven § 33. Advokater, domstolene og prester er ikke omfattet av opplysningsplikten i barnevernloven § 6-4. (Kjennelse av 23. juni 2009 fra Høyesteretts kjæremålsutvalg og [Prop. 169 L \(2016-2017\) punkt 14.2.3](#))

Også ansatte og andre som utfører oppgaver etter barnevernloven er omfattet av meldeplikten. Dette gjelder blant annet ansatte hos statsforvalteren, i Bufetat og i departementet.

Barnevernstjenesten har også meldeplikt for et barn som er bosatt i en annen kommune.

[Taushetsplikten gjelder imidlertid ikke mellom de ulike tjenestene, det vil si mellom ulike barnevernstjenester og mellom de ulike nivåene i barnevernet](#). Dette innebærer at vilkårene for meldeplikt ikke trenger å være oppfylt for at for eksempel barnevernstjenesten i én kommune melder fra om bekymring for et barn til barnevernstjenesten i en annen kommune.

Barnevernmyndighetene har dermed mulighet til å utveksle informasjon ved lavere grad av bekymring enn det vilkårene i barnevernloven [§ 6-4 første ledd](#) viser til. For eksempel bør barnevernstjenesten i fraflyttingskommunen melde fra til tilflyttingskommunen hvis de vurderer at barnet fortsatt har et klart behov for oppfølging. Se tolkningsuttalelse fra Bufdir om [oppholdskommunens ansvar i barnevernssaker](#).

Meldeplikten følger av barnevernloven § 6-4, og det er også egne bestemmelser om meldeplikt i de særlovene som gjelder for de ulike offentlige tjenestene og yrkesutøverne. Opplysningsplikten følger av barnehageloven § 46, opplæringsloven § 15-3, friskoleloven § 7-4, sosialtjenesteloven § 45, folketrygdloven § 25-11, integreringsloven § 49, helsepersonelloven § 33, familievernkontorloven § 10, ekteskapsloven § 26 a og av krisesenterloven § 6.

Særlovene inneholder i tillegg en lovfestet plikt til å være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenestens side. Oppmerksomhetsplikten gir i seg selv verken rett eller plikt til å formidle opplysninger til barnevernstjenesten. Men ved å være oppmerksom, kan tjenestene oppdage forhold som utløser meldeplikten.

17.2 Meldeplikten er en selvstendig plikt

Meldeplikten er en personlig og selvstendig plikt som er pålagt den enkelte som utfører arbeid eller tjeneste for det offentlige. Vurderingen av om melding skal sendes til barnevernstjenesten, kan

verken overlates til andre tjenester eller til andre ansatte i den enkelte tjenesten. At plikten påligger den enkelte, er likevel ikke til hinder for at det kan etableres rutiner som sier at det er nærmeste leder eller andre som skal ta bekymringen videre til barnevernstjenesten. Slike rutiner må ikke føre til forsinkelser og kan ikke gi adgang til å overprøve om vilkårene for meldeplikt foreligger. Den enkelte fritas likevel ikke for ansvar ved å melde fra om sin bekymring til ledelsen internt. Dette innebærer at den enkelte uavhengig av slike praktiske rutiner har et selvstendig ansvar for at opplysningene blir formidlet til barnevernstjenesten når vedkommende etter sin egen faglige vurdering har kommet til at vilkårene for meldeplikt er oppfylt.

Meldeplikten gjelder informasjon som ansatte blir kjent med som ansatt. Meldeplikten går foran hensynet til personvern og tillitsforholdet til den aktuelle tjenesten, og plikten gjelder uavhengig av om informasjonen er mottatt i fortrolige samtaler.

Opplysninger som den enkelte blir kjent med utenfor arbeidsforholdet, utløser ikke den lovpålagte opplysningsplikten. I slike tilfeller vil det imidlertid ikke gjelde noen taushetsplikt, og den som blir kjent med opplysninger som gir grunn til bekymring, kan ta kontakt med barnevernstjenesten som enhver annen privatperson.

Meldeplikten kan likevel i noen tilfeller utløses også når man mottar opplysninger utenfor arbeidstiden. Hvis opplysningene gis nettopp fordi man har det ansettelsesforholdet man har, fordi man for eksempel er lærer, barnehageansatt eller jobber i helsevesenet, kan dette innebære at man har meldeplikt.

17.3 Vilkår for meldeplikt

Meldeplikten er begrenset til de alvorlige tilfellene. At et barn ikke lever under optimale forhold, vil ikke være nok til å utløse meldeplikten. Offentlig ansatte med meldeplikt skal ikke vurdere om situasjonen kvalifiserer for tiltak fra barnevernstjenestens side, men er forpliktet til å melde fra til barnevernstjenesten hvis de blir kjent med opplysninger som gir grunn til alvorlig bekymring for barnets omsorgssituasjon, oppfatter at et barn viser alvorlige atferdsvansker eller mener det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandler, jf. barnevernloven § 6-4 første ledd.

Meldeplikten gjelder også i situasjoner der barnevernstjenesten allerede har kontakt med familien. Den er ikke knyttet til noe bestemt sted, for eksempel forholdene i hjemmet, men til barnets situasjon og behov for beskyttelse og ivaretagelse. Meldeplikten omfatter også tilfeller der barnet utsettes for alvorlig omsorgssvikt fra andre primære omsorgspersoner, for eksempel fosterforeldre.

Meldeplikten er knyttet til fire forskjellige situasjoner eller forhold:

- når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,
- når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling, eller at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring,
- når et barn har viser alvorlige atferdsvansker i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmidler eller en annen form for utpreget normløs atferd,
- når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utsatt for menneskehandel.

17.3.1 Alvorlige mangler ved den daglige omsorgen, mishandling og annen alvorlig omsorgssvikt

Det er ikke mulig å gi en uttømmende beskrivelse av hva som omfattes av begrepet alvorlig omsorgssvikt. Vurderingen vil alltid avhenge av konkrete faglige vurderinger av forholdene rundt det enkelte barnet, melderens egen faglige vurdering og det som er tilgjengelig av opplysninger og dokumentasjon. I en del tilfeller vil det være klart at barnet befinner seg i en situasjon som utløser plikt til å melde fra til barnevernstjenesten. I andre tilfeller vil dette være vanskeligere å vurdere. Alvorlighetsgraden må vurderes blant annet med utgangspunkt i hva manglene ved barnets omsorg er og om forsømmelsene er sporadiske eller vedvarende.

Alvorlig omsorgssvikt innebærer en betydelig sviktende ivaretagelse av barnets grunnleggende behov for stimulering, oppfølging og beskyttelse. Det omfatter blant annet seksuelle overgrep, kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og menneskehandel.

Begrepet «mishandling» omfatter alvorlig fysisk eller psykisk krenkelse som kan ha vart over tid. Alvorlige mangler ved den personlige kontakt og trygghet som barnet trenger etter sin alder og utvikling, omfattes også av alternativene i bokstav a. Negativ sosial kontroll, høyt skolefravær og skolevegring kan være former for, eller resultater av alvorlig omsorgssvikt, men det må i alle tilfelle gjøres en konkret vurdering ut fra opplysningene i saken.

Skolefravær vil alene ikke være tilstrekkelig som grunnlag for å utløse meldeplikten. Heller ikke uteblivelse fra rutinekontroll i helsetjenesten, for eksempel på helsestasjonen eller hos tannlegen. Det er et grunnleggende premiss at meldeplikten i slike tilfeller er knyttet til tilfeller der bekymringen for barnet på en eller annen måte gjelder foreldrenes oppfølging eller manglende oppfølging av barnet.

Den enkelte skole eller helsetjeneste kan for eksempel ikke ha standardiserte rutiner for å melde bekymring, for eksempel i tilfeller hvor skolefravær overstiger en viss grense.

Det kan være vanskelig å vurdere om vilkårene for meldeplikt er oppfylt når det oppstår en bekymring knyttet til barn med ulike diagnoser, kognitive skader etc. Også i slike tilfeller er det et grunnleggende premiss at meldeplikten er knyttet til tilfeller der bekymringen for barnet på en eller annen måte gjelder foreldrenes oppfølging eller manglende oppfølging av barnet.

Meldeplikten omfatter også tilfeller der et barn for øyeblikket ikke er utsatt for omsorgssvikt, men der det er grunn til å tro at barnet kan bli utsatt for alvorlig omsorgssvikt i nær fremtid. Et eksempel er ved mistanke om et barn kan bli utsatt for tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse.

17.3.2 Alvorlige atferdsproblemer

Plikten til å melde fra til barnevernstjenesten på bakgrunn av barnets eller ungdommens egen atferd, er knyttet til de formene for atferdsvansker som kan gi grunnlag for plassering i institusjon etter barnevernloven § 4-24. Plikten til å melde fra til barnevernstjenesten på grunn av barnets egen atferd etter bokstav c er begrenset til ungdom med visse former for alvorlige atferdsvansker. Den omfatter ikke mer introvert atferd som selvskading og spiseforstyrrelser. Dette innebærer at begrepet «atferdsvansker» i denne sammenhengen er ment å forstås noe snevrere enn slik begrepet atferdsvansker benyttes i enkelte andre sammenhenger. Som et utgangspunkt vil barn med denne type utfordringer forventes å bli fulgt opp av det øvrige hjelpeapparatet i samarbeid og dialog med foreldrene.

Atferdsvansker hos barn i barnehagen vil heller ikke omfattes av denne delen av bestemmelsen, uavhengig av om barnet utviser en atferd som fremstår som svært alvorlig, og som gir grunn til stor

bekymring for barnets situasjon. En slik bekymringsfull atferd hos et barn kan imidlertid være en indikasjon på at barnet er utsatt for ulike former for omsorgssvikt. Hvis det er grunn til å tro at barnets atferd har sammenheng med alvorlig omsorgssvikt, skal det meldes fra til barnevernstjenesten, jf. bokstav a og b. Dette innebærer at barnets atferd i slike tilfeller må vurderes med utgangspunkt i om den gir grunn til å tro at barnet kan være utsatt for fysisk eller psykisk mishandling, seksuelle overgrep, eller andre former for alvorlig omsorgssvikt.

I bokstav c vises det til tre ulike former for alvorlige atferdsvansker. Kriteriet «alvorlig kriminalitet» er i første rekke ment å omfatte volds- og sedelighetsforbrytelser av alvorlig karakter, mens «gjentatt kriminalitet» blant annet omfatter serier av tyverier og hæververk. Kriteriet «vedvarende bruk av rusmidler» omfatter ikke enhver form for rusmiddelbruk. Det er forutsatt at misbruket har vært relativt omfattende både i omfang og i tid. Dette må likevel til en viss grad vurderes i lys av barnets alder. Bestemmelsen omfatter både misbruk av legale og illegale rusmidler, som alkohol, legemidler og narkotika.

Kriteriet «annen form for utpreget normløs atferd» omfatter blant annet prostitusjon, men også mer sammensatte livsutfordringer som kan gi seg utslag i en kombinasjon av kriminalitet, rus, ugyldig skolefravær og ungdom i drift og utenfor voksenkontroll kan omfattes. Grunnvilkåret om at barnet må ha vist alvorlige atferdsvansker, gjelder også ved anvendelse av dette kriteriet.

17.3.3 Mangel på nødvendig helsehjelp

Meldeplikten etter bokstav b utløses når det er grunn til å tro et barn ikke får helt nødvendig helsehjelp. I tillegg til de situasjoner som fremgår direkte av bestemmelsen, vil dette alternativet også kunne omfatte tilfeller der foreldrene ikke sørger for at barn eller ungdom med alvorlig selvskading eller spiseforstyrrelsesproblematikk kommer til undersøkelse og behandling.

17.3.4 Menneskehandel

Meldeplikten kan også utløses når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel. Menneskehandel er en form for alvorlig omsorgssvikt, og vil også omfattes av bokstav a. Det er likevel enkelte særtrekk ved menneskehandel som gir grunn til eksplisitt å nevne at mistanke om at et barn blir eller kan bli utnyttet til menneskehandel utløser meldeplikt.

17.4 Krav til bekymringens styrke

Opplysningsplikten inntreffer når det er «grunn til å tro» at det foreligger en situasjon som nevnt i barnevernloven § 6-4 første ledd bokstav a, b og d. Kravet om «grunn til å tro» innebærer at det må foreligge en begrunnet bekymring for at barnet befinner seg i en situasjon som omtalt i bestemmelsen. Det er ikke et krav om sannsynlighetsovervekt eller at melder er sikker på at situasjonen er så alvorlig som antatt, men det kreves noe mer enn en vag mistanke. Meldeplikten inntreffer derfor når det foreligger omstendigheter som gir melder en begrunnet bekymring om barnets situasjon. Bekymringen kan være forankret i konkrete tegn eller signaler hos barnet, foreldrene eller andre som har den daglige omsorgen. Opplysningene må gi grunn til å tro at barnet er utsatt for eller lever i en alvorlig situasjon.

Når det gjelder meldeplikt i forbindelse med alvorlig atferdsvansker inntreffer plikten når den som melder mener barnet «viser» alvorlige atferdsvansker. Det betyr ikke at melder må være sikker, men at vedkommende finner det sannsynlig at barnet/ungdommen har alvorlige atferdsvansker. Ordet «viser» innebærer at det er en høyere terskel enn «grunn til å tro».

Om det foreligger meldeplikt, er avhengig av konkrete vurderinger av barnets situasjon. I noen tilfeller vil det være klart at meldeplikten foreligger, mens det i andre tilfeller ikke er åpenbart. Det er den enkelte fagpersons vurdering av hvordan barnets situasjon antas å være som er grunnlaget for å

avgjøre om meldeplikten er utløst. Utgangspunktet for vurderingen er en kombinasjon av vedkommende sine egne faglige vurderinger og observasjoner, samt det som er tilgjengelig av opplysninger og dokumentasjon om barnets situasjon. Hvis det er tvil om barnets situasjon er så alvorlig at den utløser meldeplikten, kan det være nyttig å legge frem saken anonymt og diskutere den med andre fagpersoner eller barnevernstjenesten.

Den som etter en faglig vurdering har vurdert vilkårene for meldeplikt som oppfylt, og sendt melding til barnevernstjenesten, har ikke brutt taushetsplikten selv om det viser seg at situasjonen ikke var så alvorlig som antatt.

Det er viktig å være klar over at offentlig melder kan sende en melding til barnevernstjenesten i samarbeid med foreldrene. Hvis det foreligger et samtykke fra foreldrene, kan den offentlige instansen kontakte barnevernstjenesten, også i tilfeller som ikke utløser vilkårene for meldeplikt, jf. forvaltningsloven 13 a nr. 1.

17.5 Hvordan oppfylle meldeplikten?

Når noen som har meldeplikt vurderer at et barn er i en situasjon som utløser denne plikten, skal vedkommende varsle den kommunale barnevernstjenesten. Når vilkårene for meldeplikt er oppfylt, finnes det med andre ord ingen andre handlingsalternativer som kan erstatte melding, og meldeplikten faller ikke bort selv om vedkommende selv forsøker å avhjelpe situasjonen.

Bestemmelsen presiserer at melding skal sendes «uten ugrunnet opphold» jf. § 6-4 første ledd. Som et utgangspunkt skal meldingen sendes barnevernstjenesten straks etter at bekymringen som er grunnlaget for å sende meldingen har oppstått. Dette innebærer at det ikke er meningen at vedkommende skal å foreta ytterligere undersøkelser for å bekrefte eller avkrefte innholdet i sin bekymring når opplysningsplikten foreligger. Det er barnevernstjenesten som har ansvaret for å gjennomføre de undersøkelser som er nødvendige for å avklare barnets omsorgssituasjon og behov for barneverntiltak.

Det kan likevel tenkes tilfeller der det er hensiktsmessig og samtidig fullt ut forsvarlig å ikke sende meldingen straks bekymringen oppstår. Her siktes det særlig til tilfeller der det av hensyn til barnet er grunn til å planlegge meldingstidspunktet. Det kan være aktuelt å høre med barnet om dette. Departementet understreker i forarbeidene til bestemmelsen at vilkåret «uten ugrunnet opphold» er ment å tolkes strengt, og at den praktiske hovedregelen fremdeles skal være at meldingen skal sendes til barnevernstjenesten umiddelbart. Bestemmelsen åpner bare for mer kortvarige utsettelse.

Det er en forutsetning for oppfyllelse av meldeplikten at den som sender meldingen gir seg til kjenne, slik at barnevernstjenesten kan vurdere innholdet i bekymringsmeldingen og behovet for å innhente ytterligere opplysninger. Plikten kan dermed ikke oppfylles ved å sende melding anonymt. Meldingen må også inneholde nødvendige opplysninger om barnets identitet og hva bekymringen går ut på.

Bestemmelsen stiller imidlertid ingen krav til hvordan bekymringsmeldingen skal være utformet. Dette innebærer at meldingen i utgangspunktet kan formidles både muntlig og skriftlig, og at barnevernstjenestens plikt til å vurdere innholdet i meldingen gjelder uavhengig av hvordan meldingen er utformet. Muntlige bekymringsmeldinger bør likevel dokumenteres og sendes til barnevernstjenesten skriftlig i etterkant.

Mange instanser eller tjenester legger stor vekt på samarbeid med barn og familier. De skal imidlertid ikke på dette stadiet foreta en nærmere vurdering av om det ut fra hensynet til barnet og familien er best å gi opplysningene videre til barnevernstjenesten eller ikke. Når meldeplikten først foreligger,

kan vedkommende melder med andre ord ikke velge om opplysningene skal gis eller ikke. Melding skal sendes til barnevernstjenesten når vilkårene for meldeplikt er til stede.

17.6 Informasjon til barn og foreldrene om melding til barnevernstjenesten

Som et generelt utgangspunkt bør både barn og foreldre med del i foreldreansvaret orienteres om at barnevernstjenesten vil bli kontaktet, og bakgrunnen for dette. Når det gjelder helse- og omsorgstjenester, følger det av pasient- og brukerrettighetsloven § 3-6 tredje ledd at dersom helsepersonell utleverer opplysninger som er undergitt lovbestemt opplysningsplikt, skal den opplysningene gjelder, så langt forholdene tilsier det, informeres om at opplysningene er gitt og hvilke opplysninger det dreier seg om.

Barnet og foreldrene må få uttale seg fritt om sitt syn på at instansen kontakter barnevernstjenesten. Uavhengig av hva barnet eller foreldrene mener om en slik deling av informasjon, må instansen melde fra til barnevernstjenesten når vilkårene for meldeplikt er til stede. Da skal meldingen sendes straks bekymringen oppstår. Som nevnt i punkt 17.5 kan det likevel i særlige tilfeller, av hensyn til barnet, være aktuelt å planlegge meldetidspunktet, og da kan det være aktuelt å høre med barnet om dette. Bestemmelsen åpner imidlertid kun for mer kortvarig utsettelse.

I enkelte tilfeller kan det være et selvstendig og vesentlig poeng at den som har sendt meldingen overlater til barnevernstjenesten og eventuelt politiet å vurdere når og på hvilken måte foreldrene og barnet skal informeres. Bakgrunnen for dette er dels at det å informere foreldrene i visse tilfeller kan hindre barnevernstjenesten i å gi barnet tilstrekkelig beskyttelse, dels at tidlig informasjon kan svekke sentrale bevis i saken. Eksempler på særlig aktuelle tilfeller er ved mistanke om at et barn er utsatt for seksuelle overgrep, at et barn eller noen som står barnet nær er utsatt for alvorlig vold eller overgrep, samt tilfeller der det å gi en orientering på det aktuelle tidspunktet vurderes å kunne medføre fare for noens liv eller helse.

Del 5 Fasene i en barnevernssak

18. Bekymringsmelding

18.1 Hvordan skal barnevernstjenesten følge opp en bekymringsmelding?

Det er viktig for barn og familier at meldinger håndteres forsvarlig og etter grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper.

Når barnevernstjenesten mottar en bekymringsmelding, skal den snarest, og senest innen en uke, avgjøre om meldingen skal gå videre til undersøkelse, eller om den skal henlegges, jf. barnevernloven §§ 4-3 og 4-2.

Bestemmelsen skal hindre at meldinger blir liggende ubehandlet. Ordet «snarest» viser til at barnevernstjenesten har plikt til å vurdere meldinger fortløpende. Det følger også av forsvarlighetskravet i barnevernloven § 1-4 at barnevernstjenesten har ansvar for å snarest fange opp meldinger som krever umiddelbar oppfølging.

Det er viktig at barnevernstjenesten har et system som sikrer at meldinger behandles innen fristen, og at tjenesten har en plan for hvem som skal vurdere innkomne meldinger.

Fristen for å avklare en melding gjelder uavhengig av om meldingen er skriftlig eller muntlig, og uavhengig av om den som melder er offentlig ansatt eller privatperson.

Barnevernstjenesten skal for hver melding de mottar, registrere dato for når den er mottatt og når den er gjennomgått på fristskjema som er utarbeidet av Barne- og familiedepartementet. Statsforvalter i Oslo og Viken (tidligere Fylkesmannen i Oslo og Akershus) utarbeidet i 2010 et veiledningsskriv om utfylling av kontrollskjema. Hvert kvartal skal barnevernstjenesten sende skjemaet til Statsforvalteren. Ser mer om [oppfølging fra Statsforvalteren i punkt 13.1.3](#).

18.2 Saker der barn eller foreldre selv tar kontakt

Det er særlige hensyn som gjør seg gjeldende når barn og foreldre selv tar kontakt med barnevernstjenesten. Henvendelser fra barn og foreldre må alltid tas på alvor. Når barnevernstjenesten mottar en henvendelse fra barn og foreldre med ønske om bistand, og det ikke allerede er en pågående undersøkelse eller en aktiv tiltakssak, skal henvendelsen registreres som en melding, og barnevernstjenesten skal undersøke forholdet og vurdere om det er grunnlag for å fatte vedtak om tiltak, jf. barnevernloven 4-3. En henvendelse kan være formulert som en søknad eller et ønske om bistand og/eller tiltak. Henvendelsen kan være både skriftlig og muntlig.

Hvis søknaden eller henvendelsen ikke blir besvart innen en måned etter at den er mottatt, skal det sendes et foreløpig svar, jf. forvaltningsloven § 11 a annet ledd.

18.3 Anonyme meldinger

Anonyme meldinger skal vurderes på lik linje med andre meldinger. Barnevernstjenesten må imidlertid vurdere om den anonyme meldingen kan være fremsatt for å sjikanere eller krenke noen. Se punkt 18.15 om beskyttelse av kilder.

18.4 Meldinger må ses i sammenheng med eventuelt tidligere meldinger

Når barnevernstjenesten mottar en melding, må de sjekke om de allerede har informasjon om barnet.

Barnevernstjenesten må se nye meldinger i sammenheng med eventuelle tidligere bekymringsmeldinger og opplysninger om barnet og familien. Barnevernstjenesten må dokumentere vurderingene. Les mer om barnevernstjenestens sin dokumentasjonsplikt [her](#).

18.5 Behandling av meldinger utenom ordinær åpningstid

Barnevernstjenesten har ansvaret for å «sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, jf. barnevernloven § 1-1. Dette ansvaret har barnevernstjenesten hele døgnet, året rundt. Kravet til forsvarlige tjenester i barnevernloven tilsier at alle kommuner må ha tilstrekkelig og riktig kompetanse tilgjengelig utenfor vanlig kontortid.

Utenfor ordinær arbeidstid er mange barnevernstjenester gjerne organisert med en barnevernvakt, som ivaretar barnevernstjenestens akuttarbeid. Når barnevernvakten mottar en melding, er utgangspunktet for fristen én uke fra det tidspunktet barnevernvakten mottar meldingen. Barnevernvakten vurderer innholdet i meldingen, og om det er en akuttsak som må følges opp med det samme, eller om det er en melding som kan ivaretas av barnevernstjenestens ordinære drift. Les mer om barnevernstjenesten sitt [akuttarbeid her](#) og om organiseringen av akuttberedskapen i kommunen i [punkt 12.3](#).

Alle meldinger som barnevernvakten mottar, må de formidle til den ordinære barnevernstjenesten. Barnevernvakten kan ikke henlegge en bekymringsmelding.

Når barnevernstjenesten mottar melding fra barnevernvakten, må barnevernstjenesten vurdere innholdet i meldingen innen en uke fra meldingen ble mottatt hos barnevernvakten. Både barnevernvakten og barnevernstjenesten må sørge for at fristen overholdes.

Hvis barnevernvakten tar kontakt med familien, er det å anse som at undersøkelse er åpnet. Saken må sendes snarest over til ordinær barnevernstjeneste for videre oppfølging av undersøkelsen. Barnevernvakten kan ikke på selvstendig grunnlag henlegge undersøkelsen. [Les om undersøkelser i kapittel 19.](#)

18.6 Hva kan barnevernstjenesten gjøre i meldingsfasen?

Barnevernstjenesten har et særlig ansvar for å beskytte barn mot alle former for omsorgssvikt og overgrep, jf. barnekonvensjonens artikkel 3 og 19. Derfor er det viktig at innholdet i meldingen undersøkes grundig.

På meldingsstadiet kan barnevernstjenesten kontakte melder for å avklare innholdet i meldingen. Barnevernstjenesten kan ikke kontakte andre for å avklare om meldingen gir grunnlag for å åpne undersøkelse. Hvis barnevernstjenesten vurderer at det nødvendig å kontakte andre, for ytterligere informasjon, er de over i undersøkelsesfasen. Dette gjelder også kontakt med foreldrene.

Av hensyn til rettsikkerheten og en forsvarlig saksbehandling, defineres slike aktiviteter som en del av undersøkelsen.

18.6.1 Hvordan håndterer barnevernstjenesten en melding/underretning fra politiet?

Politiet har som andre offentlige instanser meldeplikt til barnevernstjenesten, jf. barnevernloven § 6-4 første ledd.

Politiet har i tillegg egne bestemmelser som pålegger dem å varsle barnevernstjenesten.

Politiet skal straks underrette kommunens barnevernstjeneste når politiet setter i gang etterforskning mot en person under 18 år og saken ikke er av bagatellmessig art. Hvis barnet er i institusjon, skal institusjonen også underrettes. Dette følger av politiregisterloven § 10-2 første ledd.

Politiet skal også underrette barnevernstjenesten straks, når de får kjennskap til eller mistanke om at et barn kan være utsatt for vold eller seksuelle overgrep av foreldre, foresatte eller andre som barnet bor sammen med, jf. politiregisterforskriften § 10-3.

Alle meldinger barnevernstjenesten mottar fra politiet, skal registreres som meldinger og følges opp etter reglene i barnevernloven § 4-2. Dette gjelder uavhengig av om politiet kaller dette for en melding eller en underretning.

18.7 Hvilke meldinger skal følges opp med undersøkelse?

Barnevernstjenesten skal snarest undersøke meldingen nærmere hvis den inneholder opplysninger som gir rimelig grunn til å anta at det er grunnlag for tiltak etter barnevernloven jf. barnevernloven § 4-3 første ledd. Det er altså tilstrekkelig at barnevernstjenesten har rimelig grunn til å anta at forholdene i hjemmet eller andre grunner, gjør at det er behov for tiltak. Av hensynet til barnet er terskelen for å åpne undersøkelse lav. Dersom det kommer en melding fra en offentlig instans, har denne instansen allerede vurdert at terskelen for meldeplikt oppfylt. Det bør derfor som et klart utgangspunkt åpnes undersøkelse i disse sakene. Det må likevel alltid gjøres en konkret vurdering. Det er viktig at barnevernstjenesten dokumenterer skriftlig hvordan de har vurdert informasjonen de har fått.

Hvis barnevernstjenesten velger å iverksette en undersøkelse, kan ikke foreldrene/barnet klage på dette. Beslutningen er ikke et enkeltvedtak og derfor er det ikke mulig å klage på beslutningen, eller bringe inn for retten. ([Norsk Rettstidende 2003:301](#))

Les mer om barnevernstjenestens undersøkelse i [kapittel 19](#).

18.8 Hva skal barnevernstjenesten gjøre hvis de henlegger en melding?

Hvis barnevernstjenesten henlegger meldingen uten undersøkelse, skal dette begrunnes skriftlig og journalføres på barnets sak.

Avgjørelsen om å henlegge en melding er ikke et enkeltvedtak og kan ikke påklages. Hensynet til en forsvarlig saksbehandling tilsier likevel at barnevernstjenestens vurderinger fremgår av sakens dokumenter. Henlegger barnevernstjenesten meldingen skal vurderingene som er gjort i den forbindelse dokumenteres skriftlig.

Begrunnelsen skal inneholde faglige vurderinger, jf. barnevernloven § 4-2 annet ledd.

18.8.1 Åpenbart grunnløse meldinger

Barnevernstjenestene behandler en rekke sensitive personopplysninger. Av hensyn til de personene opplysningene gjelder, er det et grunnleggende prinsipp at det ikke registreres flere slike opplysninger enn strengt nødvendig, og at de ikke oppbevares lenger enn strengt nødvendig.

Henleggelse av åpenbart grunnløse meldinger skal ikke begrunnes, jf. barnevernloven § 4-2 annet ledd siste setning. I et brev fra departementet i 2010, hvor de gir anbefaling om oppbevaring av henlagte meldinger, står det: «Meldinger som er klart ubegrunnet, eller faller utenfor barnevernloven, skal fortsatt makuleres uten registrering eller oppbevaring.»

Meldinger som viser seg å være grunnløse fordi de er fremsatt for å sjikanere, eller faller utenfor barnevernloven, bør ikke registreres som en sak i saksbehandlingssystemet.

Når barnevernstjenesten mottar meldinger som faller utenfor barnevernloven, følger det av god forvaltningsskikk at det tas kontakt med den eller de meldingen gjelder, for å høre om det er ønskelig at informasjonen viderefremmes til rette instans.

18.9 Vurderinger og konklusjoner skal dokumenteres

Når barnevernstjenesten skal vurdere om en melding skal henlegges eller følges opp med en undersøkelse, skal det gjøres ut fra barnevernfaglige vurderinger. Det er viktig at vurderingene dokumenteres skriftlig av hensynet til en forsvarlig saksbehandling.

Dokumentasjon har stor betydning i saksforløpet, særlig for foreldrene og barnet. Det er viktig for deres rett til kontradiksjon.

Hvis det ikke foreligger skriftlige vurderinger i saken, er det heller ikke mulig for fylkesnemnda eller barnevernstjenesten selv å få kunnskap om hvordan tjenesten vurderte innholdet i meldingen og hvorfor beslutningen ble som den ble. Dette kan utfordre både forsvarligheten og rettsikkerheten.

18.10 Informasjon om henlagte meldinger

Om foreldrene skal informeres om innkomne meldinger som blir henlagt, må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Kravene til god forvaltningsskikk og barnevernlovens krav til forsvarlig saksbehandling innebærer ikke at foreldrene alltid skal informeres. En praksis med åpenhet i alle ledd av barnevernstjenestens saksbehandling vil imidlertid bidra til økt tillit. På den andre siden vil informasjon om denne type meldinger kunne bidra til økt konfliktnivå og uro i enkelte familier.

Hva som antas å være til barnets beste, må være et sentralt moment i vurderingen av om foreldrene skal få informasjon om henlagte meldinger.

18.11 Oppbevaring av henlagte meldinger

Meldinger som henlegges uten at det er satt i gang en undersøkelsessak, skal oppbevares i fem år i barnevernstjenestens saksbehandlingssystem og deretter overføres til langtidslagring. Dette forutsetter at det ikke har kommet inn nye opplysninger som gir grunn til å foreta undersøkelse.

Åpenbart grunnløse meldinger skal ikke oppbevares, se [punkt 18.8.1](#).

18.12 Meldinger om ufødte barn

Barnevernloven gjelder i utgangspunktet bare for barn som er født, jf. barnevernloven § 1-3.

Barnevernloven hjemler ikke bruk av tvangstiltak for å verne et ufødt barn, og gir dermed ikke ufødte barn noe direkte vern mot skadelige sider ved mors livsførsel.

Selv om barnevernstjenesten får en bekymringsmelding om et ufødt barn, kan det ikke åpnes undersøkelsessak eller iverksettes barnevernstiltak uten den gravides samtykke.

Hvis den gravide samtykker, kan imidlertid barnevernstjenesten iverksette ulike former for veiledning og frivillige hjelpetiltak. Slike tiltak kan eventuelt iverksettes sammen med andre deler av hjelpeapparatet, for å søke avhjulpet de problemene foreldrene måtte ha. (Barne- og familiedepartementet, brev datert 14.06.1994, ref. 93/05671).

18.12.1 Særlig om melding om gravid rusmiddelavhengig som tilbakeholdes i institusjon

Hvis barnevernstjenesten mottar melding fra kommunen om at en gravid rusmiddelavhengig tilbakeholdes i institusjon etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3 syvende ledd, kan barnevernstjenesten åpne barnevernssak uten den gravides samtykke, jf. barnevernloven § 4-2 a.

Barnevernstjenesten kan etter denne bestemmelsen åpne barnevernssak, men bestemmelsen gir ikke rettslig grunnlag for å gjennomføre en undersøkelsessak, eller for at barnevernstjenesten kan pålegge andre offentlige myndigheter og yrkesutøvere å gi ellers taushetsbelagte opplysninger uten den gravide kvinnens samtykke. På bakgrunn av den mottatte informasjonen må en resterende kontakt og dialog mellom barnevernstjenesten og den gravide baseres på frivillighet og et reelt og informert samtykke fra kvinnens side.

Barnevernstjenesten kan gi råd og veiledning, tilby frivillige hjelpetiltak og vurdere behovet for å iverksette tiltak etter fødsel selv om den gravide ikke samtykker til at det settes i gang en undersøkelse.

Selv om den gravide samtykker, har ikke barnevernstjenesten plikt til å iverksette tiltak. Ordlyden sier at barnevernstjenesten «kan» gi råd og veiledning, «tilby» frivillige hjelpetiltak og «vurdere» behovet for å iverksette tiltak etter fødsel.

Det er viktig at barnevernstjenesten informerer den gravide om hvordan barnevernstjenesten kan jobbe med saken etter at barnet er født. Barnevernstjenesten bør formidle at et samarbeid i forkant gir større muligheter for å finne løsninger til barnet og foreldrenes beste.

18.13 Ny melding i undersøkelsesperioden

Hvis barnevernstjenesten mottar en bekymringsmelding på et barn som omfattes av en pågående undersøkelse, skal henvendelsen registreres som en melding, jf. barnevernloven § 4-2. Det er kun hvis meldingen inneholder opplysninger av en annen karakter enn det barnevernstjenesten allerede har informasjon om, at er det grunnlag for å utvide undersøkelsestemaet/ undersøkelsen.

Undersøkelsen skal gjennomføres innen fristene i loven. Dersom barnevernstjenesten ikke kan gjennomføre undersøkelsen på en forsvarlig måte innen fristen på tre måneder, på grunn av de nye opplysningene, må barnevernstjenesten vurdere om undersøkelsen skal utvides med hjemmel i barnevernloven § 6-9.

Hvis det er foreldrene eller barnet som i løpet av undersøkelsen fremsetter ønske/søker om tiltak, er det ikke naturlig å registrere ønsket/søknaden som en innkommet bekymringsmelding. Barnevernstjenesten må imidlertid som del av undersøkelsen utrede om barnet har et særlig behov for det/de tiltak det søkes om. Avgjørelsen er å regne som et enkeltvedtak som kan påklages.

18.14 Ny melding i aktiv sak

Hvis barnevernstjenesten mottar bekymringsmelding i en tiltakssak, vil dette som hovedregel kunne anses som opplysninger i en pågående sak, men meldingen skal likevel registreres som melding, og det må vurderes om innholdet i meldingen gir grunnlag for å åpne en ny undersøkelse. Det er viktig at alle meldinger som barnevernstjenesten mottar blir registrert. Barnevernstjenesten må sende tilbakemelding til melder også i disse tilfellene. Les mer om [tilbakemelding til melder i punkt 18.16](#).

I tillegg gir det også et riktig, statistisk bilde av innkomne meldinger.

Søknader/ønsker om tiltak fra foreldre og barn, der barnet allerede har en aktiv tiltakssak, skal ikke registreres som melding. Om det skal åpnes en undersøkelse må vurderes konkret i hver enkelt sak.

18.15 Beskyttelse av kilder

Barnevernstjenesten blir ofte kontaktet av personer som ønsker å gi opplysninger om enkeltpersoner eller familier som trenger hjelp fra barnevernstjenesten. Det hender at de som vil gi slike opplysninger ønsker å være anonyme. Dersom opplysningene er gitt i anonym form, og barnevernstjenesten faktisk ikke vet hvem som har formidlet opplysningene, vil vedkommende forbli anonym.

Hvis barnevernstjenesten vet hvem som har gitt opplysningene, er likevel utgangspunktet at identiteten ikke skal synliggjøres i saken. Det er kun i de tilfeller barnevernstjenesten ikke kan følge opp saken uten å avsløre identiteten, at det kan være nødvendig å synliggjøre identiteten. I slike tilfeller må barnevernstjenesten gi beskjed til den som ønsker å være anonym at det ikke er mulig å holde identiteten skjult.

Hvis det blir nødvendig for barnevernstjenesten å fremme en sak for fylkesnemnda, vil melderens identitet ikke kunne unntas partsinnsyn jf. barnevernloven § 7-4 annet ledd.

Offentlige ansatte og flere yrkesgrupper har en personlig lovpålagt meldeplikt, jf. barnevernloven § 6-4. Det er uforenlig med en slik meldeplikt å melde anonymt. En del offentlige instanser har imidlertid etablert rutiner som medfører at det er leder eller andre som skal viderebringe bekymringen til barnevernstjenesten. I et slikt tilfelle kan det tenkes at navnet på den offentlig ansatte, som har funnet grunnlag for meldeplikt, ikke står i bekymringsmeldingen. Innholdet i bekymringsmeldingen vil nok likevel, i de fleste tilfeller, kunne identifisere hvem som har observert og/eller har fått opplysninger som medfører at det er vurdert å være grunnlag for opplysningsplikt til barnevernstjenesten.

Opplysninger om melderens identitet, inkludert offentlig ansatte og yrkesutøvere med opplysningsplikt, kan unntas partsoffentlighet etter forvaltningsloven § 19 annet ledd bokstav b når det er særlige grunner til at opplysningene ikke bør meddeles videre. Et eksempel på en slik situasjon kan være at det er grunn til å frykte at en melder vil bli utsatt for alvorlige represalier. Det er et vilkår at det ikke er av vesentlig betydning for parten å gjøre seg kjent med hvem som har meldt bekymring. I

vurderingen må det foretas en avveining mellom behovet for hemmeligholdelse og partens behov for innsyn.

Hvis det er grunn til å tro at opplysningene er fremsatt i sjikanehensikt eller er svært løst fundert, vil det være mindre grunn å beskytte melder. Det kan likevel være grunn til å beskytte melder selv om det viser seg at opplysningene ikke er riktige, dersom vedkommende hadde saklig grunn til å gi opplysningene videre til barnevernstjenesten.

18.16 Tilbakemelding til melder

Barnevernstjenesten har taushetsplikt overfor de som melder bekymring for et barn. Likevel skal barnevernstjenesten gi tilbakemelding om at meldingen er mottatt, jf. barnevernloven § 6-7a annet ledd. Dette skal skje innen tre uker etter at meldingen er mottatt. Både privatpersoner og til offentlige myndigheter skal få tilbakemelding. Hvis meldingen kommer fra en offentlig myndighet som har opplysningsplikt, skal det opplyses om det er åpnet undersøkelsessak etter barnevernloven § 4-3.

I de tilfellene der barnevernstjenesten vurderer meldingen som ny informasjon i en pågående undersøkelse, skal det også gis tilbakemelding til melder etter reglene i barnevernloven § 6-7a.

Barnevernstjenesten trenger ikke å gi tilbakemelding i de tilfellene der meldingen er åpenbart grunnløs, eller der andre særlige hensyn taler mot å gi tilbakemelding. Dette kan være ved sjikanøse meldinger eller meldinger som faller utenfor barnevernstjenestens ansvarsområde. Unntakene gir barnevernstjenesten anledning til ut fra sitt faglige skjønn selv å avgjøre om tilbakemelding skal gis, eller om en slik tilbakemelding vil kunne være til skade for barnet og familien.

19. Undersøkelse

19.1 Innledning

Hvis vilkåret for å sette i gang undersøkelse er oppfylt, har barnevernstjenesten rett og plikt til å undersøke. Se vilkår for å åpne undersøkelse i [kapittel 18.7](#). Det vil si at verken foreldre eller barn kan motsette seg at undersøkelse gjennomføres.

Barnevernstjenestens arbeid med undersøkelser er svært viktig fordi det er i denne fasen grunnlaget for barnevernets videre hjelp til utsatte barn og familier legges. Når undersøkelsen ikke er god nok, kan utfallet bli at barnevernstjenesten uriktig konkluderer med at barnet ikke har behov for barnevernstiltak eller ikke har behov for barnevernstiltak, eventuelt at tiltakene som settes inn ikke er tilpasset barnets behov.

Barnevernstjenestens undersøkelse skal kartlegge barnets hjelpe- og omsorgsbehov, og gi barnevernstjenesten grunnlag for å avgjøre om det er nødvendig å iverksette barnevernstiltak for å ivareta barnets rett til omsorg og beskyttelse, jf. FNs barnekonvensjon artikkel 3 nr. 2 og artikkel 19.

Barnets situasjon og behov må være det sentrale utgangspunktet for undersøkelsen. For å avklare dette skal det tas utgangspunkt i de opplysninger som kommer frem i bekymringsmeldingen. Barnevernet må alltid vurdere nøye om det er behov for å bruke tolk når de i undersøkelsen skal samtale med foreldre og barn.

En avgjørelse om å gjennomføre en undersøkelse er ikke et enkeltvedtak som gir klageadgang. Les mer om [meldinger i kapittel 18](#) og om [vedtak i kapittel 4](#).

19.1.1 Samarbeid, medvirkningsrett og hensynet til barnets beste i undersøkelsen

19.1.1.1 *Samarbeid*

Barnevernstjenesten skal allerede ved oppstart av undersøkelsen tilstrebe å samarbeide med barn og foreldre og behandle dem med respekt. Et godt samarbeid med barn og foreldre kan både bidra til bedre innsikt i barnets og familiens behov, og legge til rette for at foreldre og barn med behov for hjelp ønsker å motta tiltak. Det er viktig at det tilrettelegges for at barnet og foreldrene får god anledning til å opplyse saken. Les om kontradiksjon i [punkt 2.4.10](#). Et godt samarbeid vil ofte være en avgjørende forutsetning for at barnevernstjenesten får iverksatt virkningsfulle tiltak. Også i de tilfeller der konklusjonen blir å henlegge saken, er det vesentlig at barn og foreldre har hatt et mest mulig positivt møte med barnevernet gjennom undersøkelsen. Dette er viktig for å skape tillit til barnevernet generelt, men ikke minst at det for mange vil kunne oppstå nye vansker og nye meldinger til barnevernet med påfølgende undersøkelser. Les mer om barnevernstjenestens plikt til å samarbeide med barn og foreldre i kapittel 2.

19.1.1.2 *Medvirkning og barnets beste*

Det er viktig at barnevernstjenesten sørger for at barnet og foreldrene får mulighet til å medvirke i hele undersøkelsesprosessen, jf. barnevernloven §§ 1-6 og 1-7. Les om [barnets rett til å medvirke i kapittel 2.4.2](#) og [foreldrenes rett til medvirkning i kapittel 2.4.4](#).

Hensynet til hva som anses å være [barnets beste](#) skal være førende for alle beslutninger som tas, inkludert ligge til grunn for hvilke undersøkelsesaktiviteter som barnevernstjenesten beslutter å gjennomføre. Formålet med barnets medvirkning er å få frem barnets synspunkter om egen situasjon. I tillegg er medvirkning viktig for å bidra til at de avgjørelser barnevernet fatter i en undersøkelsesfase er til barnets beste.

19.1.1.3 *Dokumentasjonsplikt*

Barnevernstjenesten har en plikt til fortløpende å skrive ned barnevernsfaglige vurderinger og de faktiske forhold som ligger til grunn for de beslutninger og vedtak som fattes. Det skal være synlig hva barnevernstjenesten har gjort og hvorfor dette er gjort. Det skal videre fremkomme hva barnet og foreldrene har gitt uttrykk for, og hvordan dette er vurdert av barnevernstjenesten. [Les mer om dette i kapittel 5](#).

19.1.2 Krav til undersøkelsens innhold og omfang

19.1.2.1 *Utredningsplikt*

Det følger av forvaltningsloven § 17, som også gjelder for barnevernstjenesten, at forvaltningen skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før det fattes vedtak. På den annen side skal en undersøkelse gjennomføres slik at den minst mulig skader noen som den berører, og den skal ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier, jf. barnevernloven § 4-3 annet ledd. I tillegg skal undersøkelsen være forsvarlig, jf. barnevernloven § 1-4. Utover dette er det ikke nærmere regulert i barnevernloven hvor omfattende en undersøkelse skal være. Hvor omfattende den behøver å være, avhenger av de konkrete omstendighetene i saken. Momenter som alvorlighet, kompleksitet og hvor mye saken haster har betydning for hvor grundig barnevernstjenesten skal undersøke. Barnevernstjenesten må gjøre en avveining mellom forvaltningslovens utredningsplikt, barnevernlovens forsvarlighetskrav og varsomhetsplikten. Hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i vurderingen.

19.1.2.2 Forsvarlighetskravet og minste inngreps prinsipp

Det følger av forsvarlighetskravet og hensynet til barnets beste at undersøkelsen skal omfatte alle relevante forhold i den enkelte sak og være grundig nok til at barnevernstjenesten kan vurdere hva som er barnets behov for tiltak.

Hvor grundig undersøkelsen må være, vil måtte vurderes konkret i den enkelte sak. Omfanget av undersøkelsen må stå i forhold til bekymringen som er meldt og alvoret i den enkelte saken. Jo mer komplekst og omfattende problemet antas å være, desto mer nødvendig er det med en grundig og omfattende undersøkelse. I noen saker er det behov for særlig grundige undersøkelser hvor det for eksempel kan være nødvendig å innhente en sakkyndig erklæring.

Hvis barnet har to hjem, innebærer en forsvarlig undersøkelse at barnevernstjenesten som hovedregel må undersøke forholdene i begge hjemmene. Les mer om dette i [punkt 19.4.1](#).

Det følger samtidig av det minste inngreps prinsipp at i tilfeller der bekymringstemaet anses å være mindre alvorlig, kan også undersøkelsen være mindre omfattende. En undersøkelse skal avsluttes så snart det er grunnlag for å konkludere. En undersøkelse skal derfor avsluttes etter kort tid hvis det tidlig kan konkluderes med at det ikke er grunn til å tro at barnet har behov for tiltak etter barnevernloven.

En undersøkelse er et inngrep i [retten til privatliv](#), og mange barn og foreldre vil oppleve en undersøkelse som belastende. Det skal derfor også legges vekt på å hindre at kunnskap om undersøkelsen blir spredt unødige, jf. barnevernloven § 4-3 andre ledd, siste setning.

19.2 Planlegging av undersøkelsen

19.2.1 Hvem er sakens parter?

Det er viktig at barnevernet innledningsvis i undersøkelsen tar stilling til hvem som er part i saken og informerer om partsrettigheter. Les mer om dette i [kapittel 6](#) og tolkningsuttalelse [om Barnevernstjenestens taushetsplikt når parten ønsker å ha med seg en person som støtte i samtale med barnevernstjenesten](#). Foreldre som anses som parter har rett til å la seg bistå av advokat eller annen fullmektig på alle trinn av saksbehandlingen jf. forvaltningsloven § 12.

19.2.2 Undersøkelsen må settes raskt i gang

Når barnevernstjenesten har bestemt seg for å åpne en undersøkelse, er det viktig av hensyn til barnet og familien og forsvarlig fremdrift, at undersøkelsen kommer raskt i gang. En undersøkelse skal gjennomføres snarest og senest innen de frister barnevernloven § 6-9 setter. Les mer om dette i punkt 19.12.1. Innholdet i bekymringen vil være avgjørende for hvor raskt undersøkelsen må settes i gang.

Snarest mulig etter at barnevernstjenesten har bestemt seg, må barn og foreldre få informasjon om at undersøkelsen er i gang og årsaken til dette.

19.2.3 Plan for undersøkelsen

Undersøkelsen må gjennomføres systematisk og tilstrekkelig grundig for å sikre at alle relevante faktiske forhold blir kartlagt slik at tjenesten har godt nok grunnlag til å avgjøre om det er nødvendig å iverksette barnevernstiltak, og eventuelt for å ta stilling til hvilke tiltak som kan avhjelpe situasjonen.

For at undersøkelsen skal bli systematisk og tilstrekkelig grundig, må den planlegges. Det følger av krav til forsvarlig saksbehandling at barnevernstjenesten skal arbeide planmessig med undersøkelsen slik at relevante opplysninger blir klarlagt og vurdert.

Selv om det ikke er et eksplisitt lovkrav å ha en undersøkelsesplan, kan dette være et nyttig verktøy. En undersøkelsesplan sikrer at arbeidet med undersøkelsen er systematisk, og kan bidra til at alle relevante forhold undersøkes og aktuelle personer og offentlige instanser involveres. Planen skal sikre fremdrift i forhold til frister og kommunikasjon med familien og barnet, samt plan for innhenting av informasjon.

Utarbeiding av undersøkelsesplan bør skje i samarbeid med barn og foreldre.

Planen bør evalueres underveis for å sikre at undersøkelsen blir treffsikker. Hvis det er nødvendig å endre planen, bør familien informeres om det.

En skriftlig undersøkelsesplan synliggjør barnevernstjenestens arbeid og gir dermed mulighet for innsyn, diskusjon og justeringer. En undersøkelsesplan kan være et viktig utgangspunkt for åpenhet, involvering og samarbeid. En slik praksis legger i neste omgang grunnlag for større tillit og fører til økt legitimitet for barnevernet i befolkningen.

Innenfor en tjeneste der mange er ambivalent til å motta hjelp, er denne åpenheten og tydeligheten særlig viktig.

19.3 Hva skal undersøkes?

Hvilke tema en undersøkelse skal omfatte, må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle med utgangspunkt i de opplysninger som kommer frem i bekymringsmeldingen, sammenholdt med eventuell tidligere kjennskap til familien og foreløpige vurderinger av situasjonen.

Barnevernstjenesten må i hver enkelt sak gjøre seg opp en mening om hva undersøkelsen skal inneholde og hvilket omfang den skal ha. Undersøkelsene skal klargjøre barnets behov og totale omsorgssituasjon. Undersøkelsen skal kartlegge relevante faktiske forhold, men ikke være mer omfattende enn nødvendig.

Temaene i bekymringsmeldingen er ikke en begrensning i hva undersøkelsen skal omfatte. Det kan komme frem opplysninger gjennom undersøkelsen som vil kunne påvirke undersøkelsens innhold og omfang. Dette innebærer at barnevernstjenesten helt fram til undersøkelsen avsluttes, må vurdere hvilke undersøkelsesaktiviteter som er nødvendige.

Det er viktig at barnevernstjenesten ikke for tidlig i undersøkelsen fokuserer på en bestemt konklusjon. Først etter at undersøkelsen er gjennomført skal barnevernstjenesten konkludere. Dette utelukker ikke at barnevernstjenesten kan iverksette tiltak i undersøkelsesperioden hvis det anses nødvendig for å sikre barnet en forsvarlig omsorgssituasjon, se punkt 19.6

19.3.1 Opplysninger fra tidligere barnevernssak

Meldingen må også sees i sammenheng med eventuell annen informasjon barnevernstjenesten har om barnet og familien fra før av. Opplysninger fra tidligere meldinger eller undersøkelser om barnet må vurderes og vektlegges i planleggingen av den aktuelle undersøkelsen.

19.3.2 Barnets helhetlige situasjon og behov

Barnets situasjon og behov må være det sentrale utgangspunktet for undersøkelsen. Foreldrenes behov og vansker må ikke ta fokuset bort fra barnet, og hva som er barnets behov. Undersøkelsesaktivitetene skal avklare barnets omsorgssituasjon og behov og foreldrenes omsorgsevner.

Det er viktig at barnets helhetlige omsorgssituasjon og behov for barnevernstiltak vurderes nøye i undersøkelsesfasen. Det vil si at barnevernstjenesten, i tillegg til å undersøke barnets

omsorgssituasjon, må undersøke hvordan barnet fungerer på de andre arenaene hvor det oppholder seg; i barnehagen, på skolen, på fritidsaktiviteter og på andre aktuelle arenaer.

En undersøkelse skal med barnets behov i sentrum, vurdere barnets situasjon når det gjelder barnets utvikling, foreldrenes omsorg og familie og miljø. Kunnskapsmodellen «Barnets behov i sentrum» oppstiller under hver av disse tre hovedkategoriene flere tema som kan være relevante for å ha mulighet til å fatte forsvarlige beslutninger i undersøkelsens slutfase, herunder bidra til at det blir gitt rett hjelp til rett tid. Les mer om Kunnskapsmodellens inspirasjonskilder ved [svenske](#) og [danske](#) modeller.

I undersøkelsesfasen kan involvering av barnets familie og nettverk både bidra til å opplyse saken på en god måte og bidra til å finne gode løsninger for det enkelte barn. Allerede i undersøkelsesfasen skal barnevernstjenesten ta hensyn til barnets kulturelle, etniske, språklige og religiøse bakgrunn. En kultursensitiv tilnærming kan i mange saker bidra til bedre forståelse av hva som er barnets og familiens behov i den enkelte sak. Les mer om [involvering av barnets familie og nettverk i punkt 2.4.5](#) og hensynet til [barnets kulturelle, etniske, og språklige bakgrunn i punkt 2.4.7](#).

Når bekymringen retter seg mot barnets atferdsproblemer, vil barnets atferd være utgangspunktet for undersøkelsen.

Det er viktig at barnevernstjenesten undersøker familiens boforhold og økonomiske situasjon for å forstå familiens utfordringer og barnets behov.

19.3.3 Fokus på barnets helse i undersøkelsen

Det er viktig at barnevernstjenesten, når den undersøker et barns omsorgssituasjon eller atferdsvansker, også er opptatt av barnets helse. Det kan være viktig å få klargjort om barnets atferd og utvikling er en reaksjon på omsorgssvikt eller overgrep, og/eller er knyttet til helseutfordringer hos barnet. Å være oppmerksom på barnets helse er også viktig for å bidra til at barn som har behov for det, får nødvendig helsehjelp i rett tid.

Hvis barnevernstjenesten i undersøkelsesfasen finner grunn til å tro at barnet har psykiske vansker eller rusmiddelproblemer, og barnet/familien samtykker, skal de kontakte den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det er helsetjenesten som skal utføre kartleggingen som Pakkeforløp «kartlegging og utredning av psykisk helse og rus hos barn og unge» legger opp til. Innen 12 uker etter at barnevernstjenesten har besluttet undersøkelse skal de skriftlig dokumentere hvorfor/hvorfor ikke forløpet er startet. Les mer om pakkeforløpet [her](#), og les om [barnevernstjenestens ansvar for å sikre helsehjelp i kapittel 29](#). Les også om [innhenting av opplysninger i undersøkelsen i punkt 19.8.5](#).

19.4 Hvem skal undersøkelsen rette seg mot?

19.4.1 Foreldre

Når barnevernstjenesten åpner en undersøkelse, skal barnets helhetlige omsorgssituasjon undersøkes på en forsvarlig måte, jf. barnevernloven § 1-4. Hvis foreldrene bor hver for seg, innebærer dette at barnevernstjenesten i de fleste tilfeller må ta kontakt med begge foreldrene. Barnevernstjenesten må både informere dem om at det er opprettet en undersøkelsessak, og innhente de opplysningene som er nødvendige for å kartlegge barnets totale omsorgssituasjon. Dette gjelder uavhengig av om foreldrene er part i saken. [Les om partsstatus i kapittel 6](#).

Hvis barnet har to hjem (har fast bosted to steder), må barnevernstjenesten undersøke forholdene i begge hjemmene. Barnevernstjenesten må også undersøke barnets omsorgssituasjon hos en samværforelder, uavhengig av hvor mye barnet oppholder seg der. På hvilken måte en samværforelder skal involveres vil imidlertid avhenge av de konkrete forholdene i saken. Det må

blant annet ses i sammenheng med hva bekymringen gjelder og omfanget av samværet. Undersøkelsen skal ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier. Dette vil også gjelde for vurderingen av i hvilket omfang det skal undersøkes i samværshjemmet.

Hvis barnevernstjenesten vurderer at undersøkelsen kun skal rette seg mot hjemmet der barnet bor fast, må de likevel som den klare hovedregel informere samværsforelder om at det er åpnet undersøkelse og hva som er bakgrunnen for dette. Barnevernstjenesten må som regel også innhente opplysninger om samværsforelder for å sikre at saken blir tilstrekkelig og forsvarlig utredet. Dette handler også om å finne frem til ressursene rundt barnet.

Det kan tenkes tilfeller der barnevernstjenesten ikke bør informere den andre forelderen om at det er åpnet undersøkelse. Dette vil for eksempel være aktuelt dersom barnet bor på sperret adresse, og ellers helt unntaksvis der en slik løsning vurderes som nødvendig ut fra hensynet til barnets beste. Les mer i [tolkningsuttalelse om informasjon om opprettelse av undersøkelse](#) og [tolkningsuttalelse om barnevernstjenestens samtaler med barn i en undersøkelse uten at foreldrene er informert](#). Unntak må begrunnes konkret i den enkelte sak, fordi det antas å være til skade om opplysningene gis ut.

19.4.2 Andre omsorgspersoner

Barnets helhetlige omsorgssituasjon kan også omfatte andre enn foreldre hvis barnet har andre primære omsorgspersoner enn foreldrene. Hvis for eksempel barnet bor sammen med steforeldre eller helt eller delvis bor hos besteforeldre, må disse involveres i undersøkelsen.

19.4.3 Søsken

Når barnevernstjenesten mottar bekymring for ett barn, er det nødvendig å vurdere om andre barn i familien skal omfattes av undersøkelsen.

19.5 Undersøkelsesplikt selv om andre instanser har kontakt med familien

Selv om andre instanser har kontakt med familien, kan ikke barnevernstjenesten unnlate å undersøke forholdene med begrunnelse i at andre instanser, som f.eks. familievernnet, BUP eller politi, har kontakt med familien.

19.6 Iverksetting av hjelpetiltak i undersøkelsesfasen

Som hovedregel skal det først etter at undersøkelsen er gjennomført konkluderes med om det er behov for å sette inn tiltak. Barnevernstjenesten må imidlertid alltid vurdere om det er nødvendig å iverksette tiltak før undersøkelsen er avsluttet. Barnets situasjon og behov er utgangspunktet for denne vurderingen. Å iverksette tiltak før undersøkelsen er avsluttet forutsetter samtykke og bør bare skje unntaksvis. Hvis barnevernstjenesten iverksetter tiltak på dette stadiet, må de likevel følge de vanlige reglene til enkeltvedtak. Se nærmere om dette i [kapittel 4](#).

19.7 Hvilken kommune skal undersøke?

Hvis undersøkelsen rettes mot begge foreldres hjem, og foreldrene bor i hver sin kommune, kan det oppstå spørsmål om hvilken kommune som skal undersøke. I samsvar med oppholdskommuneprinsippet i barnevernloven § 8-1, vil begge kommunene kunne ha ansvar alt etter hvor barnet oppholder seg når saken oppstår. Les mer om [oppholdsprinsippet i punkt 12.5.1](#).

Som regel vil det være barnets bostedskommune som har best forutsetninger for å vurdere om det er grunnlag for å åpne undersøkelsessak og gjennomføre en undersøkelse. Hvis barnet har fast bosted hos begge foreldrene vil det være naturlig at de to kommunene samarbeider om å undersøke barnets helhetlige omsorgssituasjon. Et samarbeid vil i mange tilfeller også være naturlig mellom bostedskommune og samværskommune

19.8 Undersøkellesaktiviteter

Det er ikke regulert i loven hva en undersøkelse konkret skal inneholde. Det viktigste er at undersøkelsen er grundig nok til å kunne avgjøre om det er nødvendig med tiltak etter barnevernloven, og hvilke tiltak det eventuelt er behov for. Barnevernstjenesten må i hver enkelt sak vurdere hvilke undersøkelseskritt og vurderinger som må foretas for at undersøkelsen skal bli «grundig nok». Fristene setter tidsrammer for undersøkelsen, men det må være faglige vurderinger som ligger til grunn for hvor omfattende den skal være.

Undersøkellesaktivitetene må være av en slik art og et slikt omfang at de samlet sett er egnet til å gi best mulig innsikt i barnets situasjon og behov. Om bekymringen kan undersøkes ved alternative aktiviteter, må barnevernstjenesten velge de minst inngripende. Det er viktig at alternative forklaringer og hypoteser undersøkes når det er grunn til dette.

Kravet om at undersøkelsen ikke skal gjøres mer omfattende enn nødvendig begrenser hva barnevernstjenesten kan gjøre uten foreldrenes samtykke. Det er imidlertid viktig at hensynet til privatlivets fred ikke fører til at saken ikke blir tilstrekkelig undersøkt og dermed hindrer at barn får nødvendig hjelp fra barnevernstjenesten.

I møte med barn og unge med avvikende utvikling og/eller atferd bør alle mulige årsaker til barnets væremåte vurderes og eventuelt utredes. Et vesentlig spørsmål er [om barnets utvikling/atferd kan være knyttet til funksjonsvansker hos barnet, og/eller om de er reaksjoner på omsorgssvikt eller overgrep](#).

Selv om loven ikke stiller krav til innholdet i undersøkelsen, gir § 4-3 hjemmel for mulige undersøkelsaktiviteter som griper særlig inn i retten til privatliv, jf. EMK art 8 og BK art 16. Les mer om dette i kapittel 1. Dette gjelder blant annet at barnevernstjenesten kan dra på hjemmebesøk, kan kreve å samtale med barnet alene og kan engasjere sakkyndig. I tillegg er det hjemmel for at barnevernstjenesten kan gi pålegg om at barnet skal bringes til sykehus eller til annet sted for undersøkelse, hvis det foreligger mistanke om at barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, jf. § 4-12 første ledd bokstav c.

Beslutninger om å iverksette undersøkelsaktiviteter som ledd i undersøkelsessaken, for eksempel beslutninger om å innhente informasjon, er ikke enkeltvedtak som gir klagerett. ([Høyesteretts kjennelse Rt. 2003 s. 301](#))

19.8.1 Samtaler med foreldre

En undersøkelse bør som regel starte med at foreldrene innkalles til en samtale for å gjennomgå meldingen/den bekymringen som ligger til grunn for saken. Se [tolkningsuttalelse om barnevernstjenestens samtaler med barn i en undersøkelse uten at foreldrene er informert](#). For å etablere et godt samarbeid og for å sikre medvirknings- og kontradiksjonsretten er det viktig å ha samtaler med foreldrene tidlig i saken, og under hele undersøkelsen. Foreldrene er, sammen med barnet, i utgangspunktet de viktigste informantene i undersøkelsen, og de vil i de fleste tilfeller bidra til innsikt i barnets og familiens situasjon og behov. Barnevernstjenesten har en plikt til å samarbeide med foreldrene, jf. barnevernloven § 1-7. Les mer om [barnets rett til medvirkning i punkt 2.4.2](#), [foreldres rett til medvirkning i punkt 2.4.4](#) og [kontradiksjon i punkt 2.4.10](#).

Forelder som anses som part i undersøkelsessaken har partsrettigheter. Det er viktig at barnevernstjenesten informerer om disse rettighetene i løpet av den første samtalen. Les mer om partsstatus og [partsrettigheter i kapittel 6](#).

19.8.2 Samtaler med barnet

19.8.2.1 *Kontaktetablering med barnet*

En sentral kilde til opplysninger er barnet selv, og det er viktig at det etableres et best mulig samarbeid med barnet. En god relasjon til barnet vil bidra til at barnet oppfatter barnevernstjenestens bistand som en hjelp og støtte. Innsikt i barnets egen opplevelse av situasjonen er nødvendig for å kunne vurdere hva som er det beste for barnet. Grunnlaget for dette samarbeidet legges i undersøkelsesfasen. Se [tolkningsuttalelse om samtale med barn](#) og [tolkningsuttalelse om barnevernstjenestens samtaler med barn i en undersøkelse uten at foreldre er informert](#).

19.8.2.2 *Hvor langt strekker barnevernets plikt til å snakke med barnet?*

Barnevernstjenesten skal, med mindre hensynet til barnets beste tilsier noe annet, alltid snakke med barnet meldingen omhandler. Barn som er syv år eller eldre skal alltid informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne, og barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet, jf. barnevernloven §§ 1-6 og 6-3.

Barnet har imidlertid ikke en plikt til å snakke med barnevernstjenesten. Slike samtaler kan bare gjennomføres hvis barnet selv ønsker dette, jf. FNs barnekomité som understreker at barnet "fritt" skal kunne gi uttrykk for sine synspunkter, og at det innebærer at det skal gjøres uten press, manipulering eller utilbørlig påvirkning og at barnet selv velge om han/hun vil benytte seg av retten til å bli hørt.

Barnets rett til å medvirke står imidlertid sterkt og innebærer at barnevernstjenesten ikke uten videre kan legge til grunn at barnet ikke ønsker å snakke med dem i tilfeller der denne informasjonen kommer via foreldrene. Barnevernstjenesten må i slike tilfeller be om å få kontakte barnet direkte for å spørre om barnet ønsker samtale.

19.8.2.3 *Planlegging og gjennomføring av samtalen*

For å trygge barnet og for å gi det grunnlag for å uttale seg, må barnevernstjenesten gi barnet tilstrekkelig og tilpasset informasjon om saken, herunder informere om hva som skal skje.

Les mer om [barnets rett til å bli hørt i punkt 2.4.2](#). Hvis barnets alder og modenhet tilsier det, bør barnet få informasjon om innholdet i meldingen.

Barnevernstjenesten må legge til rette for at samtaler finner sted under trygge rammer.

Barnevernstjenesten må ut fra bekymringens karakter, og barnets modenhet og alder vurdere hvordan en samtale bør gjennomføres.

Det er mange forhold som må på plass for å gi barnet trygghet til å snakke om vanskelige ting. Det er viktig at samtalen legges opp slik at barnet, så langt det er mulig, får gitt uttrykk for sine synspunkter og sine behov. For mange barn er det vanskelig å snakke åpent med barnevernstjenesten. Den viktigste faktoren for å få barnet til å snakke fritt, er at det har tillit til den eller de som skal gjennomføre samtalen. Dette kan barnevernstjenesten best oppnå ved at saksbehandler har god kompetanse til å snakke med barn, og er bevisst på viktigheten av å skape en god relasjon til barnet. I mange saker vil det være nødvendig å snakke flere ganger med barna i løpet av undersøkelsen. Barnevernstjenesten må også trygge barnet på at det som fortelles ikke nødvendigvis umiddelbart videreformidles til foreldrene, og at de vil gjøre det de kan for at barnet blir beskyttet for eventuelle negative reaksjoner fra foreldrenes side. Les mer i [tolkningsuttalelse om samtale med barn i en undersøkelse uten at foreldrene er informert](#).

19.8.2.4 *Samtaler uten foreldre til stede*

Barnevernstjenesten, og sakkyndige som den har engasjert, kan kreve å få samtale med barnet i enerom, uten foreldrenes samtykke. Dette følger av § 4-3 femte ledd første punktum.

Barnevernstjenesten må legge til rette for slike enesamtaler dersom det anses nødvendig for å få saken godt nok opplyst. Det er viktig at barnevernstjenesten nøye vurderer hvor slike enesamtaler skal gjennomføres. Forskning viser at mange barn opplever det utrygt og stigmatiserende at barnevernstjenesten kommer på skolen for å gjennomføre samtaler. (se [«Barnevernets undersøkelsesarbeid -fra bekymring til beslutning»](#))

I mange saker vil det være viktig at barnevernet snakker med barnet uten at foreldrene er til stede. Behovet for samtaler med barnet alene må alltid vurderes konkret. I vurderingen skal det blant annet legges vekt på om barnet ønsker dette og om foreldrene setter seg imot slik enesamtale. At foreldrene setter seg imot, kan tale både for og mot å gjennomføre samtale.

Ofte vil det også være hensiktsmessig å snakke med barnet tidlig i prosessen, men også dette må vurderes konkret. I alvorlige saker der det for eksempel er snakk om vold eller overgrep mot barn, må barnevernstjenesten gjøre en vurdering av om en samtale med barnet bør gjennomføres uten at foreldrene er informert.

Foreldrene skal som hovedregel informeres dersom barnevernstjenesten vil snakke med barnet. Å snakke med barnet alene mot foreldrenes vilje, vil være et inngrep i retten til familie- og privatliv. Det følger forutsetningsvis av gjeldende regelverk at hovedregelen er at foreldrene informeres om slike samtaler og gis mulighet til å samtykke. En undersøkelse vil være mer inngripende dersom barnevernstjenesten samtaler med barna uten at foreldrene er kjent med dette. At barnevernstjenesten som hovedregel snakker med foreldrene i forkant av en samtale med barnet, vil også være viktig for å etablere tillit og samarbeid med foreldrene. Foreldre kan ofte gi verdifull informasjon om hvordan barnet vil reagere på en samtale med barnevernstjenesten og hvordan samtalen best kan tilrettelegges.

Barnevernstjenesten kan imidlertid i enkelte særlige tilfeller unnlate å informere foreldrene før slike samtaler. Det vil først og fremst være i alvorlige saker der det er mistanke om vold eller overgrep mot barn. Bestemmelsen må i en slik situasjon tolkes i lys av Norges forpliktelser i Barnekonvensjonens artikkel 3 nr. 2 og formålsbestemmelsen i barnevernloven jf. lovforslaget § 1-1. I slike tilfeller vil det å snakke med barnet uten foreldrenes viten kunne være nødvendig og avgjørende for å beskytte barnet for ytterligere vold og overgrep. Les mer om hvilke avveininger som må gjøres for å følge en slik fremgangsmåte i [tolkningsuttalelse om barnevernstjenestens samtaler med barn i en undersøkelse uten at foreldre er informert](#).

19.8.3 *Hjemmebesøk og observasjon*

Barnevernstjenesten har adgang til å foreta undersøkelse ved hjemmebesøk. Dette gjelder også i de tilfeller der barnets foreldre eller andre som barnet bor hos, ikke samtykker til dette, jf. barnevernloven § 4-3 tredje ledd. Selv om foreldrene motarbeider undersøkelsen, har barnevernstjenesten dermed en mulighet til å skaffe seg kunnskap om hjemmeforholdene ved å oppsøke hjemmet.

Barnevernstjenesten må vurdere om det er nødvendig å dra på hjemmebesøk, ut fra undersøkelsens tema og alvorlighetsgrad. De må også vurdere om besøket skal varsles på forhånd eller ikke.

Barnevernstjenesten kan kreve bistand av politi til gjennomføring av undersøkelser, hvis det er nødvendig og til barnets beste, jf. barnevernloven §§ 6-8 jf. 4-1. Les mer om hvilke vurderinger som må gjøres i [punkt 19.11](#).

Målet med hjemmebesøk er som regel at barnevernstjenesten skal kunne observere samspillet i familien i naturlige omgivelser og/eller å observere barnets boforhold. Hjemmebesøk, i den grad familien ønsker det, kan også brukes som arena for samtaler.

Ett eller flere hjemmebesøk vil ofte være nødvendig for å få undersøkt saken tilstrekkelig.

Hvis foreldrene ønsker å ha en støtteperson til stede under besøket, kan barnevernstjenesten ikke motsette seg dette (jf. forvaltningsloven § 15). Dette gjelder bare når dette ikke medfører en vesentlig ulempe eller hindrer formålet med besøket, noe som kan være aktuelt ved uanmeldte hjemmebesøk.

19.8.3.1 Adgang for barnet til å ha med seg noen i samtaler

Det kan være utrygt for barn å snakke med barnevernstjenesten alene. Det kan derfor noen ganger være viktig at barnet har med seg en person som barnet er trygg på. Det er ikke noe i veien for at barnevernstjenesten etter en konkret vurdering tillater at barnet har med seg en person det har tillitt til. Barnets ønske om dette må tillegges stor vekt i vurderingen. Se tolkningsuttalelse om [barnevernstjenestens taushetsplikt når parten ønsker å ha med seg en person som støtte i samtale med barnevernstjenesten](#). Det kan for eksempel være en ansatt i barnehagen som barnet har tillitt til, eller en lærer på skolen. For at barnevernstjenesten skal kunne formidle taushetsbelagte opplysninger til andre må det være hjemmel for det i lovgivningen eller det må foreligge samtykke. Barnevernstjenesten kan etter barnevernloven § 6-7 tredje ledd gi opplysninger til andre forvaltningsorganer når det er nødvendig for å fremme barnevernstjenestens oppgaver. Det å formidle taushetsbelagt informasjon til en person barnet har tillitt til vil noen ganger være nødvendig for å få gjennomført en samtale med barnet.

19.8.4 Pålegg om å bringe barnet til medisinsk undersøkelse

Hvis det foreligger mistanke om at barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet kan barnevernstjenesten gi pålegg om at barnet skal bringes til sykehus eller til annet sted for undersøkelse, jf. barnevernloven § 4-3 femte ledd andre punktum.

Det er presisert i lovens forarbeider at det bare kan gis pålegg om kortvarig undersøkelse, det vil si undersøkelse som ikke forutsetter innleggelse. Hvis en slik kortvarig undersøkelse gir grunnlag for mer inngående undersøkelser, eventuelt mer langvarig behandling, må dette hjemles i andre bestemmelser i loven, for eksempel i § 4-10 om vedtak om medisinsk undersøkelse og behandling.

Pålegg om at barnet skal kunne bringes til undersøkelse, kan bare rettes mot barnets foresatte. Bestemmelsen gir ikke barnevernstjenesten adgang til å bringe barnet til undersøkelse på egen hånd, eller i samarbeid med for eksempel barnehage/skole, i den hensikt å holde foreldrene utenfor.

19.8.5 Innhenting av opplysninger

Innhenting av opplysninger skal som hovedregel gjøres i samarbeid med foreldrene, jf. barnevernloven § 6-4 femte ledd. Innhenting av taushetsbelagte opplysninger fra andre forvaltningsorganer og yrkesutøvere som omfattes av taushetsplikten forutsetter at barnevernstjenesten har gyldig samtykke fra foreldrene til å innhente opplysningene, jf. forvaltningsloven § 13 a nr. 1 eller en lovhjemmel som gir adgang til å unnta fra taushetsplikten.

19.8.5.1 Fra offentlige instanser

En viktig del av undersøkelsen vil som regel være å innhente opplysninger fra offentlige instanser som kjenner barnet og familien.

Skole, barnehage, pedagogisk-psykologisk tjeneste, helsetjenester, NAV og politi er eksempler på instanser som i mange tilfeller vil kunne bidra til å opplyse saken.

Opplysninger skal primært innhentes i samarbeid med den saken gjelder, eller slik at vedkommende har kjennskap til innhenting, jf. barnevernloven § 6-4 femte ledd.

Innhenting av opplysninger forutsetter at barnevernstjenesten videreformidler opplysninger om parter i barnevernssaken som ellers er taushetsbelagte. (les om [taushetsplikt i kapittel 14](#)) Også de opplysningene som barnevernstjenesten ønsker å innhente fra de ulike instansene vil kunne være taushetsbelagte. Taushetsplikten innebærer at informasjonsutveksling er avhengig av samtykke, eller av at det finnes annen hjemmel i lovgivningen for dette.

For innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret har barnevernstjenesten, uten hinder av taushetsplikten, en egen hjemmel for dette, jf. barnevernloven § 6-4 b.

19.8.5.2 Opplysninger innhentes basert på samtykke

Et samtykke til å innhente opplysninger fra den opplysningene gjelder, opphever taushetsplikten både etter forvaltningsloven og etter de lover som omfattes barnevernloven § 6-4 sjette ledd. Når et samtykke foreligger, er det dermed et lovlig grunnlag for innhenting av opplysninger. Taushetsplikten oppheves imidlertid kun så langt samtykket rekker.

Partenes samtykke vil bare være nødvendig i de tilfeller der barnevernstjenesten ikke har hjemmel til å pålegge offentlige instanser å gi taushetsbelagte opplysninger, jf. barnevernloven § 6-4 andre til fjerde ledd. Også yrkesutøvere som opptrer i medhold av helsepersonelloven, psykisk helsevernloven, helse- og omsorgstjenesteloven, lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer og friskolelova plikter å gi opplysninger etter pålegg. Det samme gjelder meklere i ekteskapsaker og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune, og de som utfører slike oppgaver på vegne av organisasjoner, jf. barnevernloven § 4-4 sjette ledd.

Barnevernstjenesten bør så langt som mulig søke å oppnå samarbeid og dialog med partene om hva som er nødvendige ledd i saksbehandlingen, herunder om behovet for å trekke inn, og videreformidle opplysninger til, andre instanser og tjenester. I disse tilfellene kan imidlertid ikke barnevernstjenesten la et eventuelt manglende samtykke være avgjørende for spørsmålet om videreformidling av opplysninger. Selv om hensynet til foreldrene kan tilsi at opplysningene ikke videreformidles, skal det legges avgjørende vekt på hva som er nødvendig av hensyn til barnet. I mer alvorlige barnevernssaker vil barnevernstjenesten ikke bare ha en rett, men også en plikt, til å videreformidle opplysninger til andre i forbindelse med undersøkelser av barnets omsorgssituasjon. I slike tilfeller bør barnevernstjenesten gjøre partene oppmerksomme på at deres samtykke ikke vil være avgjørende for spørsmålet om opplysningene skal videreformidles eller ikke. Der samtykke skal innhentes, må dette foretas under omstendigheter som sikrer at det skjer frivillig og slik at personen har oversikt over konsekvensene. Personen må opplyses om hva samtykket innebærer, herunder; hvilke opplysninger det gjelder, hvem som skal få opplysningene og hva opplysningene skal brukes til.

Samtykket bør være skriftlig der det er praktisk mulig. Skriftlighet vil bidra til å sikre at både personen opplysningene gjelder og barnevernstjenesten tenker nøye gjennom spørsmålet om formidling av opplysningene. Skriftlighet sikrer dessuten barnevernstjenesten dokumentasjon for at samtykke faktisk er gitt.

Et samtykke kan når som helst, helt eller delvis, trekkes tilbake.

Hovedregelen er at det er den opplysningene gjelder som kan samtykke i at opplysningene gis ut. Dersom opplysningene gjelder flere personer, for eksempel i en familie, må alle personene samtykke. Når opplysningene gjelder et barn kreves som en hovedregel samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret. Det er ikke regulert i lovgivningen når det også skal innhentes samtykke fra barnet.

Etter barnevernloven § 6-3 har imidlertid barn egne partsrettigheter fra de har fylt 15 år. Etter barnevernloven vil derfor både barnets og foreldrenes samtykke være nødvendig når barnet har fylt 15 år. Dersom de aktuelle opplysningene bare gjelder barnet, vil i utgangspunktet barnets samtykke være tilstrekkelig.

19.8.5.3 Opplysninger etter pålegg

Hvis det ikke gis samtykke, kan barnevernstjenesten likevel innhente opplysninger når vilkårene i barnevernloven § 6-4 annet og tredje ledd er oppfylt. Barnevernstjenesten kan etter barnevernloven § 6-4 andre og tredje ledd pålegge offentlige myndigheter og organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune, å gi taushetsbelagte opplysninger når dette er nødvendig i forbindelse med vurdering av eller forberedelse og behandling av saker etter barnevernloven §§ 4-6 annet ledd, 4-8, 4-9, 4-10, 4-11, 4-12, 4-19, 4-20, 4-21, 4-24, 4-25, 4-29 og 4-4 tredje ledd. Barnevernstjenestens mulighet til å gi pålegg i en undersøkelse inntreffer når det vurderes at saken er så alvorlig at det fremstår som en mulighet at en sak vil bli fremmet for fylkesnemnda. Adgangen til å gi pålegg om å gi taushetsbelagte opplysninger gjelder også ved rettslig prøving av fylkesnemndas vedtak, jf. barnevernloven § 6-4 fjerde ledd.

Bestemmelsen innebærer at barnevernstjenesten før den innhenter opplysninger ved pålegg, må ta stilling til hvilken eller hvilke bestemmelser i barnevernloven som er bakgrunnen for pålegget. Dette betyr ikke at barnevernstjenesten må konkludere med at vilkårene for å anvende den enkelte bestemmelse er oppfylt. Det er dette innhenting av opplysninger skal bidra til å avdekke.

Som et utgangspunkt kan barnevernstjenesten bare innhente opplysninger som gjelder barnet, barnets foreldre og andre primære omsorgspersoner. Men hvis andre i vesentlig grad deltar i utøvelsen av omsorgen for barnet, kan barnevernstjenesten også innhente opplysninger om disse. Les mer om dette i tolkningsuttalelse om [Politiets plikt til å gi opplysninger etter pålegg fra barnevernstjenesten](#).

Ved innhenting av opplysninger etter andre og tredje ledd er det barnevernstjenesten som vurderer om vilkårene for å gi pålegget er oppfylt. Videre er det barnevernstjenesten som definerer hvilke opplysninger det er nødvendig å innhente. Barnevernstjenesten må gjøre en konkret vurdering av hva som er relevant i det aktuelle tilfellet, og i tråd med dette formulere spørsmål som barnevernstjenesten ønsker ytterligere opplysninger om. I denne vurderingen må det tas utgangspunkt i de opplysningene barnevernstjenesten allerede har, og den bekymringen som foreligger. Det er ikke tilstrekkelig å bruke en rekke standardspørsmål uten nærmere vurdering.

Den som blir pålagt å gi opplysninger må selv ta stilling til hvilke opplysninger som oppfyller pålegget. Barnevernstjenesten kan for eksempel ikke kreve utlevert en fullstendig pasientjournal. Det er fordi de ikke på forhånd kan vite om alle opplysninger i journalen er av betydning for saken. Både barnevernstjenesten og den som blir pålagt å gi opplysninger har et ansvar for å unngå at taushetsbelagt informasjon blir videreformidlet i et større omfang enn nødvendig.

Den som pålegges å utlevere opplysninger har rett til å klage over pålegget til statsforvalteren hvis vedkommende mener at det ikke foreligger plikt eller lovlig adgang til å gi opplysningene, jf. forvaltningsloven § 14. Hvis barnevernstjenesten har et umiddelbart behov for opplysningene, kan vedkommende pålegges å gi opplysningene før klagen er behandlet ferdig.

Hvis det i løpet av undersøkelsen oppstår behov for å kontakte andre instanser enn det var planlagt, skal familien normalt ha informasjon om dette før man tar slik kontakt.

Sakens parter skal som utgangspunkt informeres om at det innhentes opplysninger ved pålegg til andre instanser og hva dette innebærer. Unntak fra dette er hvis det kan hindre eller vanskeliggjøre at barnet får tilstrekkelig hjelp. Dette vil særlig være tilfellet i saker som på det tidspunktet pålegget gis fremstår som alvorlige, og der det å informere partene kan hindre barnevernet i å ivareta barnets behov for beskyttelse og omsorg. Dette unntaket er særlig relevant i saker der det er mistanke om at et barn er utsatt for mishandling eller andre former for alvorlige overgrep. I slike tilfeller kan det være nødvendig både å innhente opplysninger og å sikre at barnet er beskyttet og tilstrekkelig ivaretatt før foreldrene blir informert.

19.8.5.4 Tidligere barnevernssak i annen kommune

Barnevernstjenesten bør alltid undersøke om det har vært barnevernssak i andre kommuner der familien har bodd, og hvis det er tilfelle vurdere om de skal innhente opplysninger fra barnevernstjenesten(e) i den/de aktuelle kommunen(e).

19.8.6 Bruk av sakkyndige

For å utrede saken, kan barnevernstjenesten benytte seg av sakkyndig i undersøkelsesarbeidet, jf. barnevernloven § 4-3 fjerde ledd. En sakkyndig er en fagkyndig person som tar oppdrag med å utrede et saksforhold eller et begrenset tema etter et gitt mandat.

Sakkyndige benyttes på flere stadier i en barnevernssak. De kan engasjeres av barnevernstjenesten i undersøkelsen, eller de kan oppnevnes av fylkesnemnda eller domstolen. Også de private parter kan engasjere en sakkyndig, men må da som hovedregel dekke kostandene selv.

Les mer om bruk av sakkyndige [Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernsaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen.](#)

19.8.6.1 Sakkyndiges uavhengighet og nøytralitet

Det er viktig at den sakkyndige har en uavhengig rolle, slik at sakens parter kan ha tillit til at det gjøres en objektiv vurdering. For å sikre uavhengighet til parter og andre som kan ha interesser i barnevernssaken, og for å styrke åpenheten ved det sakkyndige arbeidet, bør den sakkyndige levere en skriftlig egenerklæring til oppdragsgiver. Barne- og familiedepartementet har gitt [retningslinjer om bruk av egenerklæringer fra sakkyndige i barnevernssaker.](#)

Det er viktig at de sakkyndige som oppnevnes for å utrede saker for den kommunale barnevernstjenesten oppleves som uavhengige og nøytrale av den private part. Det skal derfor tilstrebes at den sakkyndige som engasjeres er en som foreldrene og barnevernstjenesten kan være enige om. Hvis barnevernstjenesten og foreldrene i en barnevernssak er uenige om hvilken sakkyndig som skal utrede saken, har departementet bedt statsforvalteren om å bistå med å utpeke sakkyndig. Statsforvalteren bør som hovedregel utpeke en sakkyndig fra registeret over sakkyndige i barne- og familiesaker, men det kan tenkes tilfeller der det er behov for særlig kompetanse om en tematikk som ikke finnes blant de som står oppført i registeret.

19.8.6.2 Mandat

Mandatet er oppdragsgivers bestilling til den sakkyndige. Mandatet legger rammene for det sakkyndige arbeidet, blant annet hva den sakkyndige skal vurdere, hvem den sakkyndige kan kontakte, og hvilke metoder som skal benyttes.

Det er barnevernstjenesten som har ansvar for å utforme mandatet, men partene og den sakkyndige bør gis anledning til å gi innspill.

Mandatet vil i de fleste tilfeller ta utgangspunkt i de spørsmålene som beskriver hva den sakkyndige skal utrede. Den sakkyndige skal ikke ta stilling til juridiske vurderingstemaer i saken, for eksempel

om kommunen skal overta omsorgen for barnet etter barnevernloven § 4-12. Derimot skal den sakkyndige gi en barnefaglig vurdering av hvilke konsekvenser ulike tiltak vil ha for barnet. Den sakkyndige må blant annet identifisere og veie de ulike hensynene opp mot hverandre. Et eksempel på dette kan være en avveining mellom konsekvensene ved et brudd med biologisk familie opp mot behovet for en ny trygg omsorgsbasis.

Barnevernstjenesten kan ikke be den sakkyndige om å utrede foreldrenes eller barnets psykiske helse ved å stille diagnoser. Derimot kan de be den sakkyndige om å vurdere foreldres og/eller barns fungering, og hvordan dette påvirker forelderens evne til å ivareta barnets omsorgsbehov. Disse vurderingene må basere seg på den sakkyndiges observasjoner og øvrige opplysninger i saken.

19.8.6.3 Bruk av informanter (komporentopplysninger)

Det er barnevernstjenesten som har ansvar for at undersøkelsen ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier, jf. § 4-3 andre ledd. Derfor er det barnevernstjenesten som beslutter hvilke andre informanter enn barnet og barnets omsorgspersoner (informanter) den sakkyndig kan ta kontakt med i utredningsarbeidet

Skulle det vise seg at det er et større behov for kontakt med komparenter underveis i arbeidet enn hva som fremgår av mandatet, må den sakkyndige avklare dette med barnevernstjenesten. Eventuelle ytterligere komparenter bør oppgis skriftlig i et tillegg til mandatet.

19.8.6.4 Samtale med barn

Barnevernstjenesten og den sakkyndig som barnevernstjenesten har engasjert, kan kreve å få snakke med barnet i enerom, jf. barnevernloven § 4-3 femte ledd. Barnevernstjenesten må vurdere nødvendigheten av dette. Det kan være behov for å snakke med barnet flere ganger slik at barnet får tillitt til kontaktpersonen og den sakkyndige.

19.8.6.5 Kvalitetssikring av rapporten (Barnesakkyndige kommisjon)

Den sakkyndiges rapport skal være forelagt og vurdert (kvalitetssikret) av barnesakkyndig kommisjon før den legges til grunn for en beslutning, jf. barnevernloven § 2-5 og forskrift om Barnesakkyndig kommisjon. Sakkyndighetsbevis kan bare legges til grunn av fylkesnemnda om det har vært vurdert av Barnesakkyndig kommisjon, jf. barnevernloven § 7-17. Uttalelsen fra Barnesakkyndig kommisjon bør ligge som vedlegg til begjæringen om tiltak når kommunen legger frem sakkyndige utredninger for fylkesnemnda.

Departementet har også gitt [retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker](#).

19.8.7 Særlig om undersøkelse av barn i alder 0-6 år

Barnevernstjenesten kan på visse vilkår be om utredning av omsorgssituasjonen til barn mellom 0-6 år fra Bufetat. Det fremgår av barnevernloven § 4-3 syvende ledd. Når Bufetat kan gi slik bistand til barnevernstjenestene, følger av barnevernloven § 2-3 tredje ledd bokstav a. Les mer om Bufetats adgang til å utrede denne barnegruppen i [kapittel 13.3.2.1](#).

Et vilkår for å kunne be Bufetat om bistand er at det må anses nødvendig for å avklare omsorgssituasjonen til et barn mellom 0-6 år, jf. barnevernloven § 4-3 syvende ledd siste punktum, jf. § 2-3 tredje ledd bokstav a.

Det fremgår av barnevernloven § 4-3 syvende ledd siste punktum at «bestemmelsene i denne paragrafen gjelder så langt de passer for utredning som nevnt i § 2-3 tredje ledd bokstav a». Dette betyr blant annet at utredningen ikke skal gjøres mer omfattende enn formålet tilsier, jf. § 4-3 andre ledd. Det betyr også at foreldrene eller den barnet bor hos verken kan motsette seg at undersøkelse gjennomføres ved hjemmebesøk, eller ved at utreder snakker med barnet alene.

Bufetat kan tilby å utrede omsorgssituasjonen i tilfeller hvor det er stor usikkerhet ved om det er alvorlige mangler ved barnets omsorgssituasjon, jf. barnevernloven § 2-3 tredje ledd bokstav a. Det er i de alvorligste tilfellene barnevernstjenesten kan be om hjelp, og formålet skal være å avklare barnets omsorgssituasjon. Utredninger i regi av Bufetat er ikke ment å omfatte utredninger av om det er behov for hjelpetiltak, eller eventuelt hvilket hjelpetiltak familien har behov for.

Det er i tillegg et krav for slik utredning at barna som skal utredes er i alderen 0-6 år. Hvis det dreier seg om familier med eldre barn, er disse familiene i utgangspunktet avskåret fra utredninger i Bufetats regi, med mindre det er yngre søsken mellom 0-6 år.

Bufetat kan tilby både døgnbasert utredning på senter for foreldre og barn, men også hjemmebaserte eller polikliniske utredninger utført av senteret. For at barn og familier skal utredes som døgnbasert utredning er det flere vilkår for dette. Les mer om døgnutredning i punkt 19.8.7.1.

19.8.7.1 Døgnutredning på senter for foreldre og barn

For undersøkelser av om vilkårene for omsorgsovertakelse for sped- og småbarn er oppfylt, er barnevernstjenesten gitt en særlig mulighet til å be om bistand fra Bufetat, jf. barnevernloven § 4-3 syvende ledd første punktum. Utredningene det her dreier seg om vil være døgnutredning i senter for foreldre og barn. Døgnbasert utredning i senter for foreldre og barn er et inngripende tiltak som krever lovhjemmel.

19.8.7.1.1 Vilkår for døgnutredning

Barnevernstjenesten kan for det første be om bistand fra Bufetat når det er nødvendig for å avklare om vilkårene for omsorgsovertakelse er til stede, jf. barnevernloven § 4-3 syvende ledd første punktum. Nødvendighetskravet viser her til mildeste inngreps prinsipp, og hvis omsorgssituasjonen kan avklares på annen måte, kan ikke barnevernstjenesten be om slik bistand.

Det er i de alvorligste tilfellene barnevernstjenesten kan be om hjelp, og for å avklare omsorgssituasjonen. Utredninger i regi av Bufetat er ikke ment å være for å utrede for eksempel om det er behov for hjelpetiltak, eller eventuelt hvilket hjelpetiltak familien har behov for.

Det er i tillegg et krav for slik utredning at barna som skal utredes er i alderen 0-6 år. Hvis det dreier seg om familier med eldre barn, er disse familiene i utgangspunktet avskåret fra utredninger i Bufetats regi, med mindre det er yngre søsken mellom 0-6 år.

I tillegg er det et krav om at foreldre som skal utredes samtykker til utredningen i senter for foreldre og barn. Dette fremgår uttrykkelig av loven. Det er ikke nødvendig med samtykke fra foreldre som ikke omfattes av utredningen, det kommer frem av Prop. 73 L (2016-2017).

19.8.7.1.2 Barnevernstjenesten må fatte vedtak

Hvis vilkår og samtykke fra foreldrene foreligger, må barnevernstjenesten fatte vedtak om at slik utredning kan foregå i senter for foreldre og barn. Dette skiller seg dermed fra andre undersøkelsesaktiviteter, der det ikke er krav om at barnevernstjenesten må fatte vedtak, men at det er tilstrekkelig med prosessledende beslutning.

19.8.7.1.3 Tilbud om utredning fra Bufetat før vedtak

Det er en forutsetning for gjennomføringen av vedtaket at Bufetat tilbyr slik utredning. Barnevernstjenesten bør derfor ikke fatte vedtak før det er avklart om Bufetat i det konkrete tilfellet tilbyr døgnbasert utredning i senter for foreldre og barn.

19.9 Undersøkelser der foreldrene ikke samarbeider

Hvis foreldrene og/eller barnet ikke vil samarbeide med barnevernstjenesten i en undersøkelsessak, vil det være utfordrende, og noen ganger umulig, å få undersøkt barnets omsorgssituasjon tilstrekkelig. Hvis foreldrene for eksempel ikke møter opp til samtaler de er innkalt til, eller ikke åpner opp eller tillater barnevernstjenesten å komme på hjemmebesøk, vil det være vanskelig å få opplyst saken tilstrekkelig. Barnevernstjenesten må da bruke de andre mulighetene de har for å få undersøkt bekymringen nærmere. De vil i slike tilfeller alltid ha hjemmel til å innhente opplysninger fra andre instanser, jf. barnevernloven § 6-4, og det må vurderes om det er nødvendig og mulig å få snakket med barnet alene. Barnevernstjenesten må ut fra de konkrete opplysningene i saken vurdere om det er nødvendig å benytte seg av politibistand for å få gjennomført hjemmebesøk. Se mer om dette i [punkt 19.11](#).

Det er viktig at barnevernstjenesten, når foreldrene ikke vil samarbeide, likevel gjennomfører en forsvarlig undersøkelse. Det er i slike tilfeller viktig at det dokumenteres hva som er forsøkt og hvorfor relevante undersøkelsesaktiviteter ikke er gjennomført.

Dersom barnevernstjenesten etter ordinær prosedyre ikke lykkes å komme i kontakt med familien, bør de vurdere hva som er nødvendig og hensiktsmessig fremgangsmåte i den enkelte sak. Barnevernloven oppstiller strenge krav til at en barnevernssak rent faktisk blir undersøkt. Det vil i enkelte tilfelle være helt nødvendig med skriftlige innkallinger og varsler om møter og hjemmebesøk, men det kan ikke anses for tilstrekkelig i saker der bekymringsmelding indikerer en alvorlig barnevernssak.

Det vil i slike saker som regel være nødvendig med uanmeldte hjemmebesøk (gjerne flere ganger) og det bør eventuelt også vurderes om Barnevernvakten skal bistå for å få gjennomført uanmeldte besøk på ettermiddag/kveld (gjernge flere ganger). Dersom barnevernstjenesten heller ikke nå lykkes, vil de måtte vurdere å etablere samarbeid med andre instanser (eksempelvis skole, barnehage, folkeregister og nav) for på den måten om mulig komme i kontakt med familien.

Barnevernstjenesten vil være en koordinator i et slikt samarbeidet. Barnevernstjenesten vil i slike tilfeller ha adgang til å gi de øvrige instansene visse opplysninger om saken uten hinder av taushetsplikten, jf. forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5. Les mer opp [taushetsplikt i kapittel 14](#) og om barnevernstjenestens adgang til å [dele opplysninger med andre forvaltningsorgan i punkt 15.1.8](#).

19.10 Familier som flytter til ny kommune etter at barnevernstjenesten har åpnet undersøkelse

Hvis det er åpnet en undersøkelsessak og familien flytter til en annen kommune i løpet av undersøkelsen, må det straks gis informasjon om undersøkelsessaken til barnevernstjenesten i tilflyttingskommunen ([barnets nye oppholdskommune](#)), som må vurdere om det skal åpnes en ny undersøkelse. En eventuell undersøkelse i den nye bostedskommunen vil ha en ordinær [undersøkelsesfrist](#) på tre måneder, eventuelt seks måneder i særlige tilfeller, jf. barnevernloven § 6-9 første ledd. For å unngå de uheldige konsekvensene det kan ha at den samlede undersøkelsestiden blir lang, er det viktig at de involverte kommunene bidrar til, blant annet gjennom samarbeid, at saksbehandlingstiden ikke blir lengre enn nødvendig. ([brev av 14. januar 2005 fra Barne- og familiedepartementet](#))

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger er tilgjengelige [for andre tjenestemenn innen organet eller etaten](#), jf. forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 3.

Hvis familien flytter til ukjent adresse, har barnevernstjenesten et ansvar for å gjøre det de kan for å spore opp familien, inkludert følge med på om familien blir registrert på ny bostedsadresse i folkeregisteret.

I noen tilfeller oppholder barnet og/eller foreldrene seg over lengre tid i utlandet. Les mer om [barnevernstjenestens ansvar i slike tilfeller i kapittel 49](#).

19.11 Politibistand

19.11.1 Vilkår for bruk av politibistand

Hvis det er nødvendig og til barnets beste, har barnevernstjenestens leder hjemmel til å anmode om politibistand for å få gjennomført en undersøkelse, jf. barnevernloven § 6-8. Vilåret er at slik bistand kan benyttes "når det finnes påkrevet". Bruk av politi for å gjennomføre undersøkelser er et dramatisk virkemiddel som bare bør benyttes i unntakstilfeller, og det er derfor viktig at barnevernstjenesten gjør grundige vurderinger før muligheten benyttes (Ot.prop. nr 71 (1993-94) punkt 3.2). Om politibistand er nødvendig og forholdsmessig og hva som er til barnets beste må vurderes konkret for det enkelte barn ut fra forholdene i den enkelte sak. Har barnevernstjenesten kunnskap som tilsier at barnet er spesielt sårbart vil det være et moment som står sentralt i denne vurderingen.

19.11.2 Gjennomføringen av politibistand

Gjennomføringen av politibistand må aldri overlates til politiet alene. Barnevernstjenesten må alltid være med som ansvarlig for gjennomføring av undersøkelsen. Barnevernstjenesten skal i så stor grad som mulig sette politiet i stand til å håndtere det aktuelle barn så skånsomt som mulig. Barnevernstjenesten må i denne sammenheng gi politiet nødvendig informasjon om barnets situasjon og sårbarhet.

19.11.3 Samarbeid med politiet

Ved bekymring om vold eller seksuelle overgrep skal barnevernstjenesten vurdere om politiet skal varsles. Barnevernstjenesten kan også [drøfte saken anonymt](#) med politiet, eller Statens barnehus.

En beslutning om å ikke varsle politiet ved slik bekymring, skal [begrunnes og dokumenteres](#).

Politiet avgjør om det skal gjennomføres et tilrettelagt avhør av barnet. Avhøret gjennomføres ved Statens barnehus. Det er en forutsetning at det etableres et godt samarbeid mellom politi og barnevernstjeneste i forbindelse med planlegging og gjennomføring av tilrettelagt avhør. Se mer om dette i kapittel 48 om samarbeid med politiet, og i [retningslinje for samarbeid mellom politi og barnevern](#).

19.11.4 Dokumentasjonskrav ved bruk av politibistand

En beslutning om å kreve bistand fra politiet vil være en avgjørelse som stiller strenge krav til at barnevernstjenesten dokumenterer sine vurderinger. Les mer om [barnevernstjenestens plikt til å dokumentere i kapittel 5](#).

19.12 Avslutning av undersøkelsen

Ved avslutningen av undersøkelsen må det gjøres en faglig oppsummerende vurdering av om undersøkelsen gir grunnlag for å iverksette tiltak eller om undersøkelsen skal henlegges. Alle relevante opplysninger fra undersøkelsen må inngå i vurderingsgrunnlaget. Svikt i undersøkelsesfasen er særlig sentralt fordi det kan medføre følgefeil hvis helt sentral informasjon glipper og ikke leder til hjelpetiltak som er tilpasset barnets og familiens situasjon. Vurderingen og analysen i denne fasen er avgjørende for at barnet og familien skal gis riktig hjelp.

Det følger av forsvarlighetskravet og god forvaltningsskikk at barnevernstjenesten dokumenterer en slik oppsummerende vurdering.

En undersøkelse kan ha flere utfall;

- Saken henlegges
- Familien får tilbud om hjelpetiltak
- Det fremmes forslag om pålagte hjelpetiltak for fylkesnemnda
- Det fremmes forslag om omsorgsovertakelse eller atferdstiltak for fylkesnemnda

Hvis barnevernstjenesten konkluderer undersøkelsen med at barnet ikke har et særlig behov for tiltak fra barnevernet, skal undersøkelsen henlegges.

Hvis undersøkelsen avdekker at barnet har særlig behov for hjelpetiltak, og foreldrene, og eventuelt barnet samtykker, skal aktuelle hjelpetiltak vedtas og iverksettes. Les mer om hjelpetiltak i kapittel 17 og [Tjenestekatalogen for hjelpetiltak](#).

Hvis undersøkelsen avdekker at barnet har særlig behov for hjelpetiltak, men foreldrene og eventuelt barnet ikke samtykker, har barnevernstjenesten følgende alternative muligheter:

- Saken henlegges fordi barnets omsorgssituasjon vurderes å være god nok.
- Det er bekymring for barnets omsorgssituasjon, men ikke i så alvorlig grad at grunnlaget for å fremme sak for fylkesnemnda om tvangstiltak vurderes oppfylt. I slike tilfeller kan barnevernstjenesten, hvis det er fremmet forslag om konkrete hjelpetiltak som foreldrene har takket nei til, ta saken opp igjen innen seks måneder. Se mer om dette i punkt 19.13, og [tolkningsuttalelse om gjenåpning av undersøkelse etter henlagt tiltakssak](#).
- Barnets omsorgssituasjon eller atferd gjør det nødvendig å fremme sak for fylkesnemnda om pålegg av hjelpetiltak. [Les mer om pålegg om hjelpetiltak i kapittel 20.2](#).
- Barnets omsorgssituasjon har alvorlige mangler, eller barnet har så alvorlige atferdsproblemer at det er nødvendig å fremme sak for fylkesnemnda med forslag om omsorgsovertakelse eller atferdstiltak.

Barnevernstjenestens arbeid med undersøkelsen, inkludert barnevernstjenestens vurderinger og konklusjon, skal dokumenteres i et enkeltvedtak, eventuelt i en begjæring om tiltak til fylkesnemnda.

Barnevernstjenestens plikt til å dokumentere sine vurderinger og konklusjoner i et enkeltvedtak gjelder uavhengig av undersøkelsens konklusjon, jf. forvaltningsloven § 2 e og barnevernloven § 4-3 sjettedde ledd. Dette innebærer at forvaltningslovens regler om krav til begrunnelse og klageadgang kommer til anvendelse. Det skal i begrunnelsen vises til de regler vedtaket bygger på, de faktiske forhold som vedtaket bygger på og de hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av forvaltningsmessig skjønn. Dette følger av forvaltningsloven § 25. Det vises til nærmere omtale av krav til [dokumentasjon i kapittel 5](#) og [begrunnelse av enkeltvedtak i kapittel 4](#).

19.12.1 Frist for å gjennomføre undersøkelser

En undersøkelse skal gjennomføres snarest, og skal avsluttes senest i løpet av tre måneder, eller seks måneder i særlige tilfeller. (se [punkt 19.12.1.1](#)). Tremåneders-, eventuelt seksmånedersfristen, regnes fra dato til dato.

Undersøkelsesfristen skal ivareta barnets behov, men er også begrunnet i hensynet til forutsigbarhet for familien og fordi det kan oppleves som en påkjenning å være i barnevernets søkelys over lengre tid.

Fristen begynner å løpe fra det øyeblikket meldingen er gjennomgått og det er besluttet å gjennomføre en undersøkelse.

En undersøkelse er gjennomført når det er fattet vedtak om hjelpetiltak, saken henlegges, eller ved at det fremmes begjæring om tvangstiltak for fylkesnemnda. Undersøkelse er gjennomført når barnevernstjenesten har konkludert og fattet vedtak om tiltak eller henleggelse eller når det er fremmet begjæring om tvangstiltak for fylkesnemnda. Et vedtak om henholdsvis tiltak eller henleggelse skal være skriftlig og begrunnet. Det følger av forvaltningsloven §§ 23 og 24. Dette betyr at vedtaket må være ferdigstilt før tre måneders fristen er utløpt.

Selv om barnevernstjenesten har en frist på tre, eventuelt seks måneder, skal undersøkelsen gjennomføres snarest. Det betyr at undersøkelsen skal avsluttes så snart den er forsvarlig utredet, selv om ikke fristene er utløpt. Hvor lang tid som kan brukes må vurderes opp mot å få saken tilstrekkelig opplyst slik at beslutningsgrunnlaget er forsvarlig.

19.12.1.1 Når kan barnevernstjenesten utvide undersøkelsesfristen

I særlige tilfeller kan fristen utvides utover tre måneder. Fristen kan maksimalt utvides til seks måneder, jf. § 6-9 første ledd. Barnevernstjenesten skal likevel ikke bruke mer tid enn det som er nødvendig.

Barnevernstjenesten må begrunne hvorfor det foreligger "særlige tilfeller" som gjør at undersøkelsesfristen må utvides. For at barnevernstjenesten skal kunne utvide fristen, må det være behov for særlig omfattende og tidkrevende undersøkelser som ikke lar seg gjennomføre innen tre måneder.

Dette kan for eksempel være aktuelt hvis en sakkyndige utredninger ikke lar seg gjennomføre innen tre måneder, eller hvis familien unndrar seg kontakt med barnevernstjenesten eller tar et lengre ferie-/utenlandsopphold. Hvis det viser seg at utenlandsoppholdet blir langvarig, vil et alternativ være å avslutte undersøkelsen med begrunnelse i at familien har reist ut av landet.

Forhold knyttet til barnevernstjenesten, som for eksempel stor saksmengde, ferieavvikling, sykdom med videre vil ikke være en gyldig begrunnelse for en utvidet frist. Heller ikke kapasitetsproblemer (i barnevernstjenesten eller hos samarbeidsparter), barnevernstjenesten har kommet sent i gang med undersøkelsen, manglende dokumentasjon, ikke mottatt opplysninger fra andre instanser og lignende, er holdbare begrunnelser for å utvide undersøkelsen. Slike begrunnelser vil Statsforvalteren rette til fristoversittelse.

Det er heller ikke en holdbar begrunnelse for utvidelse at barnevernstjenesten har anmeldt saken, og avventer politiets arbeid. Barnevernstjenesten kan ikke vente på politiet, men må gjøre de aktiviteter som er mulig å få til, og beskrive dette i beslutningen. Se [retningslinjer for samhandling mellom politi og barnevern](#).

Det er barnevernstjenesten selv som må ta stilling til om det foreligger særlige tilfeller som gjør det berettiget å benytte inntil seks måneder. Barnevernstjenestens konkrete vurdering skal være skriftlig og dokumentert i saken. Barn og foreldre skal informeres om utvidelsen av fristen og årsaken til dette.

Beslutning om utvidet undersøkelse anbefales tatt i undersøkelsens første halvdel, gjerne i midtveivurderingen. Dersom en oppdager sent ut i undersøkelsen at det er nødvendig med mer tid, må beslutningen gjøres da. Dersom vurderingen ikke er tatt før fristen er utløpt, blir det en fristoversittelse.

For å føre kontroll med at fristene overholdes skal barnevernstjenesten for hver enkelt sak registrere dato for mottak av melding og datoer for videre oppfølging av saken. Dette er regulert i [Forskrift om fylkesmannens adgang til å ilegge kommuner mulkt ved oversittelse av fristene i barnevernloven § 6-9](#).

Fristskjema utarbeidet av Barne- og likestillingsdepartementet skal benyttes.

Barnevernstjenesten skal sende rapporter til Statsforvalteren hvert kvartal. Barnevernstjenesten må gi tilstrekkelige opplysninger slik at Statsforvalteren kan vurdere om fristutvidelsen er innenfor rammen av barnevernloven § 6-9 eller ikke. Selv om barnevernstjenesten ber om fristutsettelse, har ikke statsforvalteren anledning til å gi forhåndsgodkjenning. Ved gjentatte fristoverskridelser eller alvorlig fristoversittelse av en enkelt frist, og hvis råd og veiledning ikke har ført frem, kan statsforvalteren ilegge kommunen mulkt.

19.13 Henleggelse med bekymring og ny undersøkelse

Barnevernstjenesten kan gjennomføre flere undersøkelser i en familie. Hvis det kommer inn en ny melding til barnevernstjenesten etter at en undersøkelse er avsluttet, må barnevernstjenesten vurdere om vilkårene for å åpne en ny undersøkelse er oppfylt. Det følger forutsetningsvis av kravet om å avslutte en undersøkelse, at barnevernstjenesten som hovedregel ikke kan åpne ny undersøkelsessak på grunnlag av de samme omstendighetene som i den første undersøkelsen.

Dette innebærer likevel ikke at det aldri vil være aktuelt å åpne ny undersøkelse i familien. I enkelte saker kan det skje noe etter at saken er henlagt som setter saken i et nytt lys. Det kan for eksempel være at det oppdages feil i undersøkelsen, eller at en gjennomgang av saker i forbindelse med tilsyn eller internkontroll viser behov for grundigere undersøkelse. En undersøkelse kan åpnes dersom det er "rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter loven".

Det er ikke noe krav til når vilkårene skal foreligge, eller hvilke opplysninger eller omstendigheter som tilsier at vilkårene er oppfylt. Det er heller ikke noe krav om at det må foreligge en bekymringsmelding fra andre aktører eller personer. Det følger klart av forarbeidene til dagens lov at de opplysninger som foranlediger en undersøkelse kan barnevernstjenesten ha skaffet seg ved egne observasjoner, eller ved informasjon/meldinger fra skole, helsevesen, politi, privatpersoner mv. Det kan derfor heller ikke utledes noe krav om at det etter at en undersøkelse er henlagt må komme inn en ny bekymringsmelding eller nye opplysninger i saken utenfra, for at barnevernstjenesten skal kunne undersøke barnets situasjon på nytt. Hvis barnevernstjenesten mener at opplysningene i saken, slik de fremstår ved den nye vurderingen, gir rimelig grunn til å anta at det vil kunne være behov for barnevernstiltak, har de rett og plikt til å undersøke forholdene.

Det er videre en viss adgang til å planlegge å gjenåpne en undersøkelsessak etter en henleggelse selv om det ikke foreligger nye opplysninger; såkalt henleggelse med bekymring.

En planlagt gjenåpning innebærer i praksis at undersøkelsen ikke avsluttes fullt ut ved henleggelsen.

Før barnevernstjenesten kan henlegge en undersøkelse med bekymring, må foreldrene informeres nøye om vurderinger av hjelpebehovet. Adgangen til å planlegge en ny undersøkelse ved henleggelsen forutsetter videre at foreldrene ikke har samtykket til anbefalte hjelpetiltak, og at barnevernet har forsøkt å oppnå dialog med foreldrene om hvilke tiltak det er aktuelt å samtykke til. Det kan bety mye for barnets omsorgssituasjon at barnevernstjenesten er inne i saken, selv om barnevernstjenesten ikke får gitt det tiltaket/de tiltakene som i utgangspunktet vurderes som best egnet til å avhjelpe barnets situasjon.

Adgangen til å starte en ny undersøkelse omfatter også situasjoner der foreldrene umiddelbart trekker samtykket eller ikke bidrar til å gjennomføre tiltaket.

Barnevernstjenestens bekymring må være knyttet til situasjonen når undersøkelsen avsluttes. Dette kan være hvis barnevernstjenesten fortsatt har en bekymring for barnet, men der bekymringen ikke er så alvorlig at det er grunnlag for å fremme sak om omsorgsovertakelse for fylkesnemnda. Det er også vilkår at barnevernstjenesten har gitt tilbud om et hjelpetiltak det anses å være behov for, men at foreldrene har avslått dette. Det kan også være situasjoner der barnevernstjenesten ikke får medhold i fylkesnemnda om å pålegge hjelpetiltak.

Barnevernstjenesten må foreta en konkret vurdering om en sak skal henlegges med bekymring eller ikke. Adgangen skal ikke benyttes i alle tilfeller der foreldre ikke samtykker til hjelpetiltak.

Barnevernstjenesten skal informere foreldrene om at undersøkelsen kan gjenåpnes og at de skal varsles dersom det skjer. Dette innebærer at det bør fremgå av henleggelsesvedtaket at det er mulighet for gjenåpning innen seks måneder.

Den etterfølgende undersøkelsen må igangsettes senest seks måneder etter henleggelsen, men kan også iverksettes på et tidligere tidspunkt. Seks måneder kan være lang tid for et barn, og barnevernstjenesten må ta hensyn til dette når de vurderer hvor lenge de skal vente med å eventuelt undersøke saken på nytt.

Barnevernstjenesten kan bare gjenoppta en undersøkelsessak etter en henleggelse én gang. Hvis foreldrene avslår tilbud om hjelpetiltak i etterkant av to undersøkelser, bør barnevernstjenesten vurdere om det er grunnlag for å fremme sak om å pålegge hjelpetiltak. I motsatt fall bør saken henlegges på vanlig måte.

Hvis barnevernstjenesten mottar, eller selv blir kjent med, nye opplysninger i saken, kan barnevernstjenesten imidlertid åpne ny undersøkelse.

Hvis det åpnes en ny undersøkelse, vil de ordinære fristene for gjennomføring av en undersøkelse gjelde. Fristen starter på nytt i det den nye undersøkelsen starter. Undersøkelsen er videre underlagt den samme regulering som følger av barnevernloven § 4-3.

19.14 Tilbakemelding til melder etter undersøkelse

Hvis det er åpnet en undersøkelse, skal barnevernstjenesten innen tre uker etter at denne er gjennomført gi informasjon om dette til offentlig melder og øvrige meldere som omfattes av barnevernloven § 6-4 annet og tredje ledd, jf. barnevernloven § 6-7a. Det skal samtidig opplyses om saken er henlagt eller om den følges opp videre.

Når barnevernstjenesten skal iverksette eller har iverksatt tiltak som det vurderes at offentlig melder og øvrige meldere med lovbestemt meldeplikt, får kjennskap til av hensyn til sin videre oppfølging av barnet, kan barnevernstjenesten også gi tilbakemelding om tiltakene til melder. Dette følger av barnevernloven § 6-7a fjerde ledd.

Informasjon om barnevernstjenestens tiltak kan være viktig for å sørge for at for eksempel skole eller barnehage kan gi barnet og familien en god og helhetlig oppfølging. Det er barnevernstjenesten som må vurdere om det er nødvendig å gi opplysningene i det enkelte tilfelle.

Barnevernloven § 6-7a gir ikke barnevernstjenesten en plikt til å informere offentlig melder om hvorfor en undersøkelse er henlagt. Barnevernstjenesten kan ha et ønske om å gi slik informasjon når foreldrene ikke samtykker til foreslåtte hjelpetiltak. Barnevernstjenesten kan formidle slike opplysninger når dette er nødvendig for å fremme barnevernstjenestens oppgaver ovenfor det

enkelte barn, jf. barnevernloven § 6-7 tredje ledd. Informasjonen kan gi melder et initiativ til å følge med på barnet, og melde fra til barnevernstjenesten dersom det oppstår ytterligere bekymring.

20. Hjelpetiltak

20.1 Frivillige hjelpetiltak

Barnevernstjenesten har en plikt til å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. I utgangspunktet skal barn få hjelp i sin egen familie. Dette følger både av Norges menneskerettslige forpliktelser og av Grunnloven. Se Prop. 133 L (2020-2021) s. 149. Hjelpetiltak skal bidra til at barn og familier får den støtten de trenger før utfordringer i hverdagen vokser til alvorlige problemer, og skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller familien. Et godt samarbeid med barn og foreldre er viktig for at foreldrene skal ønske å få hjelp fra barnevernstjenesten. Les mer om dette i [punkt 2.4.4.](#)

Barne- og likestillingsdepartementet ga i 2016 ut et omfattende rundskriv om hjelpetiltak. Det vises også til Bufdirs tjenestekatalog for hjelpetiltak.

20.1.1 Vilkår for frivillige hjelpetiltak

Barnevernstjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet eller familien, jf. [barnevernloven § 4-4](#) annet ledd. Med «forholdene i hjemmet eller av andre grunner» siktes det til barnets omsorgssituasjon eller atferd.

Et sentralt mål med hjelpetiltak er å gi barnet og familien støtte og bistand før utfordringene blir så store at det er nødvendig med mer inngripende tiltak. For at barnevernstjenesten skal ha plikt til å iverksette hjelpetiltak, stilles det likevel krav om at hjelpebehovet må ha et visst omfang. Kravet om «særlig behov» innebærer at hjelpebehovet må være større enn det som er vanlig for de fleste andre barn. (Prop. 133 L (2020-2021) s. 155). Hvis dette vilkåret er oppfylt, har barnet rett til nødvendige tiltak.

Mange foreldre vil kunne ha behov for hjelp og støtte uten at vilkårene for hjelpetiltak etter barnevernloven er oppfylt. Lavterskeltiltak som kan støtte opp om familier som opplever utfordringer i hverdagen, hører med i kommunens helhetlige forebyggende ansvar, jf. barnevernloven § 3-1. Slike tilbud kan gis uten at det fattes vedtak om barnevernstiltak. (Prop. 133 L (2020-2021) s. 154.)

20.1.2 Hvilken type hjelpetiltak skal settes inn

Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller familien, jf. barnevernloven § 4-4 første ledd annet punktum. Hjelpetiltaket må være til [barnets beste](#). Videre skal [barnets rett til medvirkning](#) ivaretas når barnevernstjenesten fatter vedtak om hjelpetiltak. Barnets synspunkter vil være et viktig moment når barnevernstjenesten skal vurdere om hjelpetiltaket er til barnets beste. Hjelpetiltaket som velges må dessuten være [forsvarlig](#).

Hvilken type hjelpetiltak som skal settes inn, og omfanget av hjelpetiltak, vil ha sammenheng med barnets og familiens behov. Noen hjelpetiltak kan være direkte knyttet til barnet, mens andre vil rette seg mot foreldrene. Ofte vil det være nødvendig med en kombinasjon av tiltak for å hjelpe barnet og familien på best mulig måte. Hjelpetiltak kan settes inn for kortere og lengre perioder, alt etter hva som er hensiktsmessig for den enkelte familie.

Det er viktig at barnet involveres i tilstrekkelig grad i planlegging, gjennomføring og evaluering av hjelpetiltakene. I de mer alvorlige sakene må det ved vurderingen av hvilke tiltak som anses egnet,

legges vekt på at riktige hjelpetiltak kan bidra til å forebygge mer inngripende tiltak, som for eksempel omsorgsovertakelse. Det er en forutsetning for å fatte vedtak om omsorgsovertakelse at hjelpetiltak har vært vurdert eller forsøkt, jf. [barnevernloven § 4-12](#) annet ledd. Se mer om vilkårene for [omsorgsovertakelse i kapittel 22](#).

20.1.3 Ansvar som ligger til andre sektorer enn barnevernet

Tjenester og tiltak barnet får fra andre velferdstjenester, kan være viktige for å redusere familiens behov for flere eller mer omfattende tiltak fra barnevernet. Barnevernstjenesten har kun ansvar for å iverksette hjelpetiltak når barnets eller familiens behov for hjelp har en sammenheng med barnets omsorgssituasjon eller atferd. Barnevernstjenesten skal ikke overta ansvaret som ligger til andre sektorer. Eksempelvis skal barnevernstjenesten ikke tilby helsehjelp eller iverksette tiltak for å avhjelpe utfordringer primært knyttet til funksjonsnedsettelse. Barnevernstjenestens ansvar er heller ikke å kompensere for levekårsutfordringer eller å sette inn tiltak for å løse utfordringer som ligger innenfor skolens ansvarsområde. Når barnevernstjenesten er i kontakt med familier som har behov for bistand fra barnevernet, og samtidig har utfordringer som skal løses av andre sektorer, må barnevernstjenesten bistå familien med å opprette kontakt med rett hjelpeinstans.

20.1.4 Samarbeid med andre instanser

Et godt samarbeid med andre instanser kan være avgjørende for at barnet og familien får riktig hjelp. Mange familier som kommer i kontakt med barnevernet vil ha sammensatte utfordringer og behov for hjelp fra flere instanser. Barnevernstjenesten skal derfor samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud, jf. barnevernloven § 3-2 om samarbeid. [Samarbeidsplikten beskrives nærmere i kapittel 49](#).

20.1.5 Samtykke til hjelpetiltak

Hovedregelen er at hjelpetiltak er frivillig. Dette innebærer at den/de tiltaket retter seg mot må samtykke for at barnevernstjenesten kan sette inn hjelpetiltak i familien. Fylkesnemnda har imidlertid adgang til å pålegge enkelte hjelpetiltak. Dette er det gjort nærmere rede for under punkt 20.2.

Samtykket bør være skriftlig.

Uavhengig av om det er nødvendig med samtykke fra barnet, skal alle barn involveres i saker som omhandler dem. Barn over syv år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, har rett til å si sin mening. Barnets mening skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet, jf. barnevernloven §§ [6-3](#) første ledd og [1-6](#). Barnevernstjenesten må vurdere hvorvidt det er hensiktsmessig å iverksette tiltak som barnet klart motsetter seg.

Dersom barnet er over 15 år og tiltaket også involverer eller direkte gjelder han/hun må også barnets samtykke innhentes for at frivillige tiltak etter barnevernloven § 4-4 skal kunne iverksettes. Les mer i [tolkningsuttalelse om barnets samtykke til hjelpetiltak for foreldrene](#). Dersom barnet er over 15 år og vedtaket ikke berører foreldrene direkte, kan det unntaksvis være tilstrekkelig med samtykke fra barnet for å iverksette hjelpetiltak. Eksempelvis vil dette kunne være aktuelt dersom barnet ønsker samtaler og veiledning av barnevernstjenesten, oppfølging av støttekontakt eller hjelp med skolearbeid.

Ved tiltak for barn med atferdsvansker etter [barnevernloven § 4-26](#) har barnet partsrettigheter uavhengig av alder, jf. barnevernloven § 6-3 annet ledd. Barnet må derfor alltid samtykke til en slik plassering. Er barnet over 15 år er det i en slik sak tilstrekkelig med samtykke fra barnet for at

barnevernstjenesten kan fatte et slikt vedtak, jf. barnevernloven § 4-26 første ledd. Barn vil også alltid ha partsrettigheter ved behandlingstilbudet Multisystemisk terapi (MST). MST-behandling kan bare gjennomføres dersom barnet samtykker til tiltaket, med mindre fylkesnemnda fatter vedtak om å pålegge MST som et foreldrestøttende tiltak.

20.2 Adgang til å pålegge hjelpetiltak

Fylkesnemnda har adgang til å pålegge enkelte hjelpetiltak. I slike tilfeller kan hjelpetiltak iverksettes selv om foreldrene ikke ønsker tiltaket. Hvilke hjelpetiltak som kan pålegges og vilkårene for dem fremgår av § 4-4 tredje ledd. Dette er beskrevet nærmere i de neste punktene.

For at hjelpetiltak skal kunne pålegges, er det videre et vilkår at hjelpetiltaket er nødvendig. Hjelpetiltak kan derfor ikke pålegges dersom formålet med tiltaket kan oppnås i samarbeid med foreldrene. På den annen side kan manglende samarbeidsvilje fra foreldrene innebære at det er nødvendig å pålegge hjelpetiltak. Det er også et vilkår at tiltaket er til barnets beste, jf. § 4-1.

Pålagte hjelpetiltak kan opprettholdes i inntil ett år fra vedtakstidspunktet. Denne tidsbegrensningen gjelder likevel ikke for pålegg om opphold i barnehage eller lignende dagtilbud.

Iverksettelse av et pålagt hjelpetiltak vil ikke kunne gjennomføres med politibistand. Bruk av politi for å få gjennomført et slikt vedtak vil ikke være til det beste for barnet.

20.2.1 Kompenserende tiltak

Den første kategorien av hjelpetiltak som det kan gis pålegg om omtales gjerne som kompenserende tiltak. Slike tiltak kan iverksettes når det er nødvendig for å sikre barnet en tilfredsstillende omsorgssituasjon eller av andre grunner. Det kan gis pålegg om

- opphold i barnehage eller andre egnede dagtilbud
- opphold i besøkshjem eller avlastningshjem
- leksehjelp, fritidsaktiviteter, bruk av støttekontakt eller andre lignende kompenserende tiltak.

Listen er uttømmende, noe som betyr at det bare kan gis pålegg om de tiltakene som er nevnt eller «lignende kompenserende tiltak». Målet med tiltaket vil være å redusere belastninger hos barnet i tillegg til å sikre barn stimulering og deltakelse i aktiviteter.

20.2.2 Tilsyn og kontrollerende tiltak

Den neste tiltakskategorien omtales gjerne som kontrollerende tiltak, og kan bare pålegges når det er nødvendig for å sikre barnet en tilfredsstillende omsorgssituasjon. Tiltak i denne kategorien er tilsyn, meldeplikt og urinprøver. Målet med disse tiltakene er å kontrollere at barn ikke utsettes for overgrep eller mishandling.

20.2.3 Omsorgsendrende tiltak

Omsorgsendrende tiltak innebærer ulike former for foreldreveiledning og retter seg mot foreldrenes omsorgsevne. Slike tiltak kan bare pålegges når det er nødvendig for å sikre barnet en tilfredsstillende omsorgssituasjon. Det ligger i nødvendighetskravet at barnet ikke vil få en tilfredsstillende omsorg dersom pålegget ikke blir gitt. I tillegg krever loven at de omsorgsendrende tiltakene som anvendes, skal være faglig og etisk forsvarlig og bygge på et allment akseptert kunnskapsgrunnlag.

Fylkesnemnda kan pålegge deltakelse i omsorgsendrende tiltak både for barn og foreldre. Opphold i senter for foreldre og barn omfattes, men fylkesnemndas vedtak vil ikke utløse noen bistandsplikt fra Bufetat for denne type tiltak. Dette innebærer at barnevernstjenesten må ha en dialog med Bufetat

før fylkesnemndsbehandlingen, for å undersøke om det finnes aktuelle og tilgjengelige plasser i et senter for foreldre og barn. Formålet med et slikt hjelpetiltak er å veilede foreldrene slik at de kan utføre sine omsorgsoppgaver på en måte som gir positiv utvikling hos barnet.

20.2.4 Tidsbegrensning

Pålegg om hjelpetiltak er inngripende for familier som er berørt, og det er derfor tidsbegrenset hvor lenge det er anledning til å pålegge hjelpetiltak. For stort sett alle tiltak som kan pålegges, gjelder en tidsavgrensning på ett år. Når det gjelder barnehage og andre egnede dagtilbud er det ikke satt noen tidsbegrensning, da dette anses som tiltak som kan gjennomføres uten særskilt deltakelse fra foreldre. På grunn av tiltakets inngripende karakter, er det særskilt viktig at barnevernstjenesten evaluerer tiltakene jevnlig, jf. [barnevernloven § 4-5](#).

20.3 Foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke

For barn som har vist alvorlige atferdsvansker, jf. [barnevernloven § 4-24](#) første ledd, eller som er i ferd med å utvikle slike alvorlige atferdsvansker, kan fylkesnemnda vedta foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke, jf. § 4-4 femte ledd. Tiltaket har som formål å redusere barnets atferdsvansker. Foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke kan ikke opprettholdes utover seks måneder fra fylkesnemndas vedtak. Slike tiltak kan også iverksettes som ledd i avslutningen av et institusjonsopphold som er hjemlet i barnevernloven § 4-24. Begjæring med forslag om det aktuelle tiltaket må da fremmes for fylkesnemnda når institusjonsoppholdet nærmer seg slutten.

20.4 Forenklet behandling

Fylkesnemnda kan fatte vedtak om pålegg av hjelpetiltak etter en forenklet behandling selv om partene ikke samtykker, jf. barnevernloven §§ [7-5](#) tredje ledd og [7-14](#) annet ledd. Saken kan avgjøres av nemndleder alene etter en skriftlig behandling. Det er en forutsetning for en slik behandling at det vil være ubetenkelig hensett til sakens tema, vanskelighetsgrad, behovet for fagkyndighet, og hensynet til en forsvarlig behandling. Se mer om [forenklet behandling i kapittel 39.2.4](#).

20.5 Iverksettelse av hjelpetiltak

Barnevernloven inneholder ingen tidsfrist for når et vedtak om hjelpetiltak må være iverksatt, men det følger av lovens system at barnevernstjenesten, som et utgangspunkt, må kunne iverksette det vedtatte tiltaket ganske raskt etter vedtakstidspunktet. Når barnevernstjenesten fatter vedtak om hjelpetiltak vil det være basert på en vurdering av at barnet har et særlig behov for et slikt tiltak. Sett hen til lovens formål, om å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, må derfor tiltaket kunne iverksettes raskt.

Det vil ikke alltid være mulig for barnevernstjenesten å tilby det konkrete tiltaket umiddelbart etter vedtakstidspunktet. Det må imidlertid kunne forventes at barnevernstjenesten har en klar formening om det aktuelle tiltaket vil kunne fremskaffes innen rimelig tid, og at det jobbes aktivt og fortløpende for å fremskaffe tiltaket.

Dersom barnevernstjenesten fatter vedtak om hjelpetiltak som på vedtakstidspunktet ikke er tilgjengelig, må det snarest tas stilling til barnets situasjon og behov i vurderingen av hvor lenge det kan sies å være forsvarlig å vente på tiltaket. Viser det seg vanskeligere enn antatt å fremskaffe det vedtatte tiltaket, må barnevernstjenesten ta stilling til om barnets særlige behov for tiltak må avhjelpes midlertidig eller erstattes med annet tilgjengelig tiltak.

Det er barnets behov for hjelp og alvorligheten i barnets situasjon som avgjør hvor raskt tiltak må tilbys.

20.6 Oppfølging av hjelpetiltak

Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien. Det er derfor viktig med gode rutiner for å evaluere effekten av tiltakene. Barnevernstjenesten skal følge nøye med på hvordan det går med barnet og foreldrene og vurdere om tiltaket som er satt inn hjelper. Dersom det ikke går bra med barnet, må barnevernstjenesten vurdere om det må settes inn andre hjelpetiltak eller om det er grunnlag for omsorgsovertakelse, jf. [barnevernloven § 4-5](#). Les mer om [oppfølging av hjelpetiltak i kapittel 31](#).

20.7 Avslutning av hjelpetiltak

Trekker en av partene sitt samtykke til et hjelpetiltak, må barnevernstjenesten avslutte tiltaket. Barnevernstjenesten skal også avslutte tiltaket dersom de vurderer at det er feil tiltak eller at tiltaket ikke gir ønsket effekt. Avslutning av tiltak skal skje ved at det fattes et enkeltvedtak som kan klages på etter regler i forvaltningslovens kapittel VI. Les mer om [vedtak i kapittel 4](#). Det skal i vedtaket opplyses om muligheten til å klage. Ved avslutning av tiltak på grunn av manglende samtykke skal barnevernstjenestens vurdering av barnets situasjon komme frem tydelig av vedtaket.

Dersom avslutning av hjelpetiltak fører til alvorlige mangler i barnets omsorgssituasjon, må barnevernstjenesten vurdere om det er grunnlag for å fremme sak om pålegg av hjelpetiltak eller omsorgsovertakelse for fylkesnemnda. ([Les mer om omsorgsovertakelse i kapittel 22](#).)

20.8 Finansiering av hjelpetiltak

Når barnverntjenesten fatter vedtak om hjelpetiltak, er de også forpliktet til å finansiere tiltaket. Se mer om dette i [kapittel 12.6](#).

20.9 Hvis en familie som mottar hjelpetiltak flytter fra kommunen

Hvis familien flytter fra kommunen, er det den nye kommunen som er ansvarlig for å gi hjelpetiltak. Det er ingen automatikk i at tiltakene blir videreført av ny oppholdskommune. Hvis barnevernstjenesten i fraflyttingskommunen mener at barnet eller familien fortsatt har et klart behov for tiltak etter barnevernloven, må den melde fra til tilflyttingskommunen. Se mer om [adgang til å dele opplysninger med annen barnevernstjeneste i kapittel 15.2.6](#). For å sikre kontinuitet i oppfølgingen av familien, bør barnevernstjenesten i samarbeid med familien raskt avtale et samarbeidsmøte med barnevernstjenesten i ny kommune. Se Bufdirs tolkningsuttalelse [52630-2/2017 om Oppholdskommunens ansvar i barnevernssaker](#).

20.10 Statlige hjelpetiltak

Barne-, ungdoms- og familieetaten kan i enkelte tilfeller tilby barnevernstjenesten hjelpetiltak. Som utgangspunkt skal da også Barne-, ungdoms- og familieetaten finansiere hjelpetiltaket, jf. barnevernloven § 9-4.

20.10.1 Hjelpetiltak til familier med barn i alderen 0-6 år

Barne-, ungdoms- og familieetaten kan tilby hjelpetiltak til familier med barn i alderen 0-6 år når det er nødvendig for at barnet skal få forsvarlig hjelp, jf. [barnevernloven § 2-3](#) andre ledd bokstav a andre punktum. Slik hjelpetiltak kan tilbys i etterkant av at Barne-, ungdoms- og familieetaten har utredet omsorgssituasjonen til barn der det er stor usikkerhet ved om det er alvorlige mangler ved denne, jf. barnevernloven § 2-3 tredje ledd bokstav a første punktum.

Barnevernstjenesten kan også be Bufetat om hjelpetiltak for familier som Bufetat ikke har bistått med utredning av omsorgssituasjonen i forkant av hjelpetiltaket. I disse tilfellene må barnevernstjenesten finansiere tiltaket selv.

Bufetat kan bare tilby hjelpetiltak der det vurderes å være nødvendig. Hjelpetiltak fra Bufetat kan være aktuelt der det kreves kompetanse og tiltak som ikke kan forventes at kommunene har, og der statlig bistand eller tilbud vurderes som en forutsetning for at barnet skal få forsvarlig hjelp. Hvis kommunen kan gi annen hjelp til barnet, og barnet kan gis forsvarlig hjelp et annet sted, er ikke vilkårene for at Bufetat skal bistå kommunen oppfylt. I vurderingen av om tiltaket er nødvendig, skal det legges vekt på om utredningen har avdekket mangler i barnets omsorgssituasjon som tilsier at barnet og familien i en periode etter utredningen vil trenge omfattende støtte og mer spesialiserte hjelpetiltak enn kommunen vanligvis kan tilby.

Barnevernstjenesten må også i disse tilfellene fatte vedtak om hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre ledd. Bufetats bistandsplikt omfatter ikke hjelpetiltak etter § 2-3 tredje ledd bokstav a. Det bør derfor i forkant av vedtaket ha vært en dialog mellom Bufetat og barnevernstjenesten om Bufetat kan tilby et slikt hjelpetiltak.

20.10.2 Spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet

Bufetat kan også tilby barnevernstjenesten spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet, jf. [barnevernloven § 2-3](#) nytt tredje ledd bokstav b. Bufetats tilbud skal gjelde tiltak som kommunene i liten grad vil kunne tilby for denne målgruppen. Bufetat kan tilby slike spesialiserte hjelpetiltak der dette kan forhindre at barnet blir plassert utenfor hjemmet. Det innebærer at tiltak kan tilbys i forbindelse med at kommunen ber om bistand til plassering utenfor hjemmet, for eksempel som alternativ til plassering i institusjon etter [barnevernloven § 4-24](#). Tiltaket kan også tilbys dersom kommunen, uten å be om bistand om plassering utenfor hjemmet, ber om slikt tiltak for å forhindre en alvorlig problemutvikling som vil kunne føre til plassering utenfor hjemmet.

Formålet med tiltakene er behandling eller intensivt endringsarbeid, som krever sertifiserte terapeuter. Tiltakene kjennetegnes av at de er kunnskaps- eller forskningsbaserte. Det betyr at de har dokumentert effekt, forutsatt at de benyttes i tråd med forutsetningene.

Det statlige tilbudet består i dag hovedsakelig av behandlingstiltakene Multisystemisk terapi (MST), Funksjonell familierapi (FFT) og Parent Management Training – Oregon (PMTO), som alle er forskningsbaserte tiltak rettet mot barn med alvorlige atferdsvansker. Det statlige tilbudet vil for øvrig avhenge av fagutviklingen på feltet, slik at tiltaksporteføljen kan endre seg over tid.

Barnevernstjenesten må også i disse tilfellene fatte vedtak om hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 andre ledd. Bufetat har ikke plikt til å tilby spesialiserte hjelpetiltak, noe som betyr at det er Bufetat som avgjør om det skal gis tilbud om slike tiltak. Barnevernstjenesten bør derfor ha vært en dialog med Bufetat om før det fattes vedtak om slike hjelpetiltak.

21. Akuttvedtak

Akuttvedtak brukes i situasjoner hvor det ikke er mulig å sikre barnets trygghet på annen måte enn å flytte barnet ut av hjemmet, og det ikke er tid til å vente på ordinær saksbehandling. Et akuttvedtak innebærer at barnet må plasseres umiddelbart. Barnet kan plasseres hos slekt og nettverk, i beredskapshjem eller i institusjon. Barnevernstjenesten er [forpliktet til å vurdere muligheten for at barnet kan flytte til slekt eller nære nettverk](#), jf. barnevernloven § 4-22 tredje ledd.

[Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har gitt en faglig veileder for akuttarbeid](#) i det statlige barnevernet, som skal medvirke til en likeverdig og god praksis i akutttiltak. I veilederen for akuttarbeidet finnes også [Verktøy for akutt plasseringer](#).

Å flytte et barn akutt ut av hjemmet er et av de mest inngripende tiltak barnevernet kan iverksette, og beslutningene kan oppleves som svært belastende for de som berøres. Barn og foreldres rettssikkerhet er ekstra utsatt ved akutt plasseringer fordi slike plasseringer skjer med liten tid til forberedelse og planlegging, og kan fattes på kort varsel av barnevernstjenestens leder eller påtalemyndigheten, uten å først bli behandlet i fylkesnemnda.

Akutt plasseringer kan likevel være nødvendig for å beskytte barn i risiko. Situasjoner hvor det må foretas akutte vurderinger, beslutninger og handlinger kan oppstå i ulike faser av barnevernstjenestens arbeid. Akutte flyttinger av barn skal kun skje når det ikke er mulig å sikre barnets trygghet på noen annen måte.

Hvis den akutte situasjonen bortfaller, skal barnet snarest tilbakeføres til hjemmet.

Barnevernstjenesten har et løpende oppfølgingsansvar i disse sakene, og må til enhver tid vurdere om hjelpetiltak kan avhjelpe den akutte situasjonen. Les om [oppfølging av akuttvedtak i kapittel 32](#).

21.1 Barns rett til medvirkning

Barns rett til medvirkning gjelder også som utgangspunkt i akuttsaker. God informasjon og dialog i forkant vil kunne bidra til at vedtaket gjennomføres på en mest mulig skånsom måte. Blant annet kan barnet ha forslag til kortsiktige overnattingssteder, som både kan ivareta barnets behov for beskyttelse og som samtidig vil være mindre inngripende og dramatisk enn å bli plassert for eksempel i et ordinært beredskapshjem.

Av hensyn til barnets beste må det gjøres en tilpasning av hvordan barnets rett til å medvirke skal gjennomføres i en akuttsituasjon. ([Prop. 169 L \(2016-2017\) punkt 6.4.](#))

21.2 Beslutningsgrunnlaget

Det må komme tydelig frem av akuttvedtaket hvordan barnevernstjenesten har vurdert andre og mindre inngripende tiltak for barnet. Det bør komme frem hvorfor disse tiltakene ikke er aktuelle. Det må også komme frem av vedtaket hvordan barnets behov er vurdert og hva situasjonen betyr for barnet, og det må tydeliggjøres at det er vurdert hva som vil være til barnets beste i akuttsituasjonen. Se mer om [barnets beste i punkt 2.4.1](#).

Les om [barnevernstjenestens beslutningsgrunnlag i kapittel 3](#)

21.3 Akutt tiltak- uten tvang

21.3.1 Midlertidig vedtak i akuttsituasjoner når barnet er uten omsorg barnevernloven § 4-6 første ledd

Hvis et barn er uten omsorg fordi foreldrene er syke eller barnet er uten omsorg av andre grunner, skal barnevernstjenesten sette i verk de hjelpetiltak som umiddelbart er nødvendige. Slike tiltak kan ikke opprettholdes mot foreldrenes vilje. Dette kommer frem av barnevernloven § 4-6 første ledd.

Bestemmelsen pålegger barnevernstjenesten en handleplikt. Plikten går ut på å sikre at barn uten omsorg, blir ivaretatt på en betryggende måte ved tiltak etter § 4-4. Det er ikke et vilkår at det er noe i veien med foreldrenes omsorgsevne for å sette i verk tiltak i slike situasjoner. Et barn er «uten omsorg» når ingen tar seg av det. Er barnet ivaretatt av andre enn foreldrene, kan ikke barnet sies å være uten omsorg. Loven nevner som eksempel at barnet kan være «uten omsorg» fordi foreldrene er syke, eller mangler omsorg av «andre grunner». Det kan dreie seg om situasjoner der barnet er uten omsorg fordi foreldrene er uteblitt fra hjemmet uten varsel, situasjoner der foreldrene er ute av stand til å ta vare på barnet fordi de har blitt akutt syke eller er i rus, eller der barnet selv har rømt eller på andre måter har kommet bort fra foreldrene. ([Ot.prp. nr. 44 \(1991-92\) s. 34 og 108](#) og Innst.

O. nr. 80 (1991-92) s 16-17) Les mer om anvendelsesområdet for barnevernloven § 4-6 første ledd i [denne tolkningsuttalelsen](#).

§ 4-6 første ledd kommer bare til anvendelse i tilfeller der foreldrene ikke motsetter seg tiltak, herunder i situasjoner der foreldrene er fysiske eller psykisk ute av stand til å samtykke. Når barnet er over 15 år, kan tiltak etter denne bestemmelsen heller ikke iverksettes dersom barnet selv setter seg imot det, jf. [barnevernloven § 6-3](#). Når foreldre og/eller barn over 15 år motsetter seg tiltak, må det vurderes om det er grunnlag for tvangstiltak etter § 4-6 annet ledd.

Kjerneområdet for vedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-6 første ledd er situasjoner der barn er uten omsorgspersoner. Hvis det er mangler i foreldrenes omsorgsevne som gjør at barnet står i fare for å bli vesentlig skadelidende, skal normalt bestemmelsens annet ledd benyttes.

Har andre enn foreldrene den daglige omsorgen for barnet, gjelder bestemmelsen tilsvarende overfor den som har omsorgen.

21.3.1.1 Aktuelle tiltak

Når barn er uten omsorg slik § 4-6 første ledd beskriver, skal barnevernstjenesten etter bestemmelsens ordlyd sette i verk de hjelpetiltak som umiddelbart er nødvendige. Det må vurderes konkret hvilke hjelpetiltak som skal benyttes i det enkelte tilfellet, og tiltaket må følges opp og vurderes fortløpende, jf. barnevernloven § 4-5. Se [retningslinjer for hjelpetiltak punkt 2.4](#). Barnevernstjenesten må forsøke å finne frem til løsninger som er mest mulig skånsomme for barnet. Hvis foreldrene er ute av stand til å ta hånd om barnet, må barnevernstjenesten plassere barnet utenfor hjemmet, for eksempel hos barnets slektninger eller nettverk eller i institusjon/beredskapsfosterhjem. Når barnet har kommet bort fra foreldrene, må barnevernstjenesten sørge for at barnet blir brakt tilbake til foreldrene.

Tidsbegrensning

Barnevernstjenesten må aktivt følge opp tiltak og avvikle dem når behovet ikke lenger er til stede. Dette betyr at barn som er akutt plassert utenfor hjemmet, umiddelbart skal flyttes hjem når grunnlaget for plasseringen ikke lenger foreligger. Det er i § 4-6 ikke angitt noen tidsbegrensning for varigheten av tiltak etter første ledd, men det ligger i tiltakets midlertidige karakter at det her er snakk om kortvarige tiltak for å avhjelpe den akutte situasjon som har oppstått. Ved behov for tiltak utover den akutte situasjonen må det fattes ordinært vedtak om hjelpetiltak etter § 4-4.

Hvis foreldre og/eller barn over 15 år motsetter seg at tiltaket opprettholdes, og barnevernstjenesten mener at akuttsituasjonen fortsatt består, må et hjelpetiltak etter første ledd eventuelt avløses av et tvangstiltak etter annet ledd.

21.3.1.2 Beslutningsform

Det er ikke nødvendig at barnevernstjenesten fatter akuttvedtak hvis det kun er for å ivareta barnet en kort periode, inntil det kan bli ivaretatt av andre. Hvis situasjonen ikke kan løses raskt, slik at barnet må ha et botiltak, skal det fattes et vedtak. Ved behov for tiltak [utover den akutte situasjonen](#), må det fattes ordinære hjelpetiltak etter § 4-4.

21.3.2 Frivillig plassering – barnevernloven § 4-4 sjette ledd

Normalt vil vedtak etter barnevernloven § 4-4 sjette ledd være planlagte plasseringer hvor det ikke er en akutt situasjon som nødvendiggjør umiddelbar flytting av barn ut av hjemmet. Hvis det imidlertid oppstår en akutt situasjon der barnet er uten omsorg eller er i umiddelbar fare for å bli vesentlig skadelidende, kan denne plasseringshjemmelen også benyttes hvis foreldre som er part i saken og barn over 15 år samtykker. Det må i tillegg vurderes at en slik plassering er forsvarlig og til barnets

beste. Hensynet til prinsippet om minste effektive inngrep tilsier at i en slik situasjon vil faresituasjonen kunne avhjelpes ved en frivillig plassering utenfor hjemmet etter § 4-4 sjette ledd.

21.3.3 Tvangsplassering selv om det samtykkes til plassering

Selv om foreldrene samtykker til en frivillig akutt-plassering etter barnevernloven § 4-4 sjette ledd eller ikke motsetter seg en plassering etter § 4-6 første ledd, kan det være grunn til å vurdere om det likevel må fattes et akutt tvangsvedtak etter § 4-6 annet ledd. Det kan for eksempel være hvis foreldrenes samtykke fremstår som lite reelt, og det er grunn til å tro at samtykket vil bli trukket tilbake før den akutte situasjonen er tilstrekkelig avklart.

Barnevernstjenesten må i slike situasjoner foreta en konkret vurdering av hvilken løsning som umiddelbart synes å være den beste for barnet.

21.3.4 Samvær mens barnet er frivillig akuttplassert

Når det er fattet midlertidig vedtak om å flytte barnet utenfor hjemmet, kan det også fattes midlertidig vedtak om samvær mellom barnet og foreldrene og/eller vedtak om at barnets adresse skal holdes skjult for foreldrene etter § 4-19. Dette kommer frem av § 4-6 tredje ledd.

Når barnevernstjenesten plasserer barn utenfor hjemmet med hjemmel i § 4-4 sjette ledd, vil det være basert på foreldrenes samtykke. Dette betyr at også samværsomfanget vil være en del av hva det skal samtykkes til.

21.4 Akuttplassering gjennomført med tvang

21.4.1 Ved fare for at barnet blir vesentlig skadelidende

Hvis det er fare for at et barn blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet, kan barnevernstjenestens leder eller påtalemyndigheten i en akuttsituasjon fatte midlertidig vedtak om å plassere barnet utenfor hjemmet, jf. barnevernloven § 4-6 andre ledd. Dette kan gjøres uavhengig av om foreldrene samtykker eller ikke.

Ordlyden «vesentlig» legger opp til en høy terskel for å fatte et slikt vedtak. Det uttrykkes i forarbeidene (Ot.prp. nr.44 (1991-1992) s. 108) til barnevernloven at det må foreligge en viss skaderisiko for barnet dersom det blir boende hjemme. Skaderisikoen må være akutt i den forstand at den ikke kan fjernes på annen måte. Det er et krav om at vedtaket er nødvendig. I det ligger og en henvisning til mildeste inngreps prinsipp. De må da vurderes om mindre inngripende tiltak kan avhjelpe situasjonen. I vurderingen av om det skal fattes et akuttvedtak eller ikke må det foretas en risikoavveining. I denne avveiningen må det også vurderes om skaderisikoen ved å bli værende i hjemmet kan reduseres til et akseptabelt nivå, for eksempel ved bruk av andre hjelpetiltak enn å flytte barnet, inntil saken kan behandles av fylkesnemnda på vanlig måte.

Situasjonen må være akutt. Men vilkårene for å fatte akuttvedtak kan være oppfylt selv om barnets situasjon har vedvart over tid og derfor ikke er utløst av en akutt eller plutselig krisesituasjon. Det avgjørende er om barnet vil bli vesentlig skadelidende ved å forbli under foreldrenes omsorg. Er situasjonen alvorlig nok, som for eksempel der barnet utsettes for alvorlig vold eller overgrep i hjemmet eller lever under andre skadelige forhold, kan akuttvedtak fattes selv om dette er noe barnet har opplevd over tid. Dette gjelder selv om barnevernstjenesten har kjent til eller burde ha kjent til forholdene fra tidligere. At barnevernstjenesten tidligere har forsømt seg ved ikke å gripe inn, endrer ikke barnets rett til beskyttelse. (se [Ofstad/Skar s. 112](#))

Et midlertidig vedtak etter § 4-6 annet ledd forutsetter at begrunnelsen for vedtaket er rettet mot foreldrefunksjonen. Skyldes krisesituasjonen alvorlige atferdsvansker hos barnet, skal det eventuelt fattes midlertidig vedtak etter § 4-25 annet ledd annet punktum.

Ordlyden er rettet mot faresituasjoner i hjemmet, men det er ikke avgjørende hvor barn og foreldre oppholder seg. Det kan fattes vedtak etter denne bestemmelsen også når barn og foreldre av ulike grunner oppholder seg annet sted enn i hjemmet, for eksempel i forbindelse med ferie.

21.4.1.1 Plasseringsalternativer

Plasseringsalternativene er begrenset til å gjelde de alternativer som omfattes av lovens §§ 4-14 og 4-24. Innenfor denne rammen er det opp til barnevernstjenesten å beslutte hvor det enkelte barn skal plasseres.

For å gjøre en akutt plassering så skånsom som mulig for barnet, må barnevernstjenesten plassere barnet hos familie eller andre i barnets nærmiljø dersom dette er mulig og vurderes å være til det beste for barnet.

21.4.1.2 Samvær og sperret adresse

Når det er fattet midlertidig vedtak om å plassere barnet utenfor hjemmet, kan det også fattes midlertidig vedtak om samvær mellom barnet og foreldrene og/eller vedtak om at barnets adresse skal holdes skjult for foreldrene. Dette følger av barnevernloven § 4-6 tredje ledd, jf. § 4-19. Det kan også fattes vedtak om at det ikke skal være samvær. Les om [sperret adresse i kapittel 11](#).

Barnevernstjenesten må fortløpende vurdere samværsvedtaket, og fatte nytt vedtak hvis det er grunnlag for det. Vedtaket må til enhver tid vurderes ut fra forholdene. Et behov for hemmelig adresse, eller begrenset samvær, de første dagene etter at et vedtak er fattet, vil ofte falle bort etter kort tid. Det må da fattes nytt vedtak om mer utvidet samvær.

21.4.2 Vedtak om flytteforbud

Fylkesnemnda kan vedta at et barn ikke skal flyttes hvis det «ikke er rimelig grunn for flyttingen, eller dersom den kan være til skade for barnet», jf. barnevernloven § 4-8 første ledd. Bestemmelsen kan komme til anvendelse både når barnevernstjenesten har medvirket til å plassere barnet utenfor hjemmet som et frivillig hjelpetiltak og når foreldrene har plassert barnet på egen hånd. Bestemmelsen kan brukes uavhengig av hva som er årsaken til at barnet ble plassert utenfor hjemmet og kan vedtas både når foreldrene ønsker å flytte barnet tilbake til seg, og når foreldrene vil flytte barnet til annet fosterhjem eller institusjon.

Formålet med et vedtak om flytteforbud er å forhindre at et barn brått må flyttes fra et tilvent miljø, der dette kan være uheldig for barnet. Et vedtak om flytteforbud tar derfor særlig sikte på tilfeller der barnet har vært atskilt fra foreldrene i en lengre periode. Et vedtak om flytteforbud er likevel ikke begrenset til langvarige plasseringer.

Flytteforbud kan vedtas for en periode på inntil tre måneder. I løpet av denne perioden skal barnevernstjenesten legge forholdene til rette for at flyttingen kan skje med minst mulig ulempe for barnet, jf. § 4-8 første ledd siste punktum.

21.4.2.1 Vedtak om omsorgsovertakelse samtidig som det er vedtak om flytteforbud

Det kan i løpet av flytteforbudets varighet vise seg at det er behov for å reise sak om omsorgsovertakelse, jf. § 4-8 annet ledd. Det er lagt til grunn at vedtak om omsorgsovertakelse må være fattet i løpet av flyttevedtakets absolutte tidsbegrensning på tre måneder. (se Prop. 133 L (2020-2021 punkt. 10.1))

Vedtak om forbud mot flytting og omsorgsovertakelse av barn som bor utenfor hjemmet, skal som hovedregel fattes av fylkesnemnda, jf. § 4-8 første ledd. Les mer om [vedtaksmyndighet og saksgang i punkt 21.5](#).

Bestemmelsene om flytteforbud åpner ikke for å fastsette begrensninger i foreldrenes rett til å ha samvær med barnet.

21.4.2.2 *Midlertidige vedtak om flytteforbud*

I tilfeller der foreldrene ønsker å flytte barnet straks, vil det ofte ikke være mulig å få forberedt og behandlet en sak etter § 4-8 for fylkesnemnda før barnet faktisk er flyttet. Barnevernstjenestens leder er derfor gitt kompetanse til å fatte foreløpig vedtak. Etter § 4-9 første ledd kan barnevernstjenestens leder fatte foreløpig vedtak om flytteforbud der grunnvilkårene [i § 4-8](#) er oppfylt. I tillegg er det et vilkår at barnet vil bli «vesentlig skadelidende» hvis ikke vedtaket fattes og gjennomføres straks.

21.4.3 Akuttvedtak om omsorgsovertakelse av nyfødte barn

Det kan fattes vedtak om omsorgsovertakelse før et nyfødt barn er flyttet til foreldrene hvis det er overveiende sannsynlig at flyttingen vil føre til en situasjon eller risiko for barnet som nevnt i § 4-12 første ledd. Les om [omsorgsovertakelse i kapittel 22](#). Det følger av barnevernloven § 4-8 andre ledd. Beviskravet «overveiende sannsynlig» betyr at fylkesnemnda må legge til grunn det faktum i saken som er «overveiende sannsynlig». Det er en høyere terskel enn der det er alminnelig sannsynlighetsovervekt. Det sies ofte at faktum kan legges til grunn hvis bevisene i hvert fall gir 70-75 % sannsynlighet for at det anførte faktum er riktig. Adgangen til å fatte et akuttvedtak om omsorgsovertakelse av et nyfødt barn er regulert i barnevernloven § 4-9 første ledd, jf. § 4-8 annet ledd annet punktum.

Det vil i praksis ikke være tid til å få behandlet en sak om omsorgsovertakelse av nyfødte i fylkesnemnda i perioden barnet er på sykehuset og før det flytter hjem til foreldrene. Det kommer frem av § 4-9 første ledd at barnevernstjenestens leder kan fatte akuttvedtak etter § 4-8 annet ledd hvis barnet kan bli «vesentlig skadelidende» om vedtaket ikke fattes og gjennomføres straks, jf. § 4-9 første ledd. I motsetning til vedtak om omsorgsovertakelse av nyfødte barn, er det ved midlertidige akuttvedtak krav om alminnelig sannsynlighetsovervekt. Det vil si at det legges det mest sannsynlige faktum til grunn, og hvis bevisene gir 51% sannsynlighet for at det anførte faktum er riktig. Som regel fattes slike akuttvedtak på sykehus og fødestuer, men bestemmelsen omfatter også tilfeller der vedtak fattes når foreldre har hatt barnet hjemme i noen få dager.

21.4.4 Akuttvedtak om plassering av barn med alvorlige atferdsvansker i institusjon

Adgangen til å fatte akuttvedtak overfor barn med alvorlige atferdsvansker er regulert i barnevernloven § 4-25 annet ledd annet punktum. Grunnvilkåret for å fatte vedtak er at vilkårene etter § 4-24 er til stede. Se mer om vilkårene for [atferdsplassering i kapittel 26](#). Det må i tillegg ha oppstått en tilspisset situasjon som innebærer akutt fare for at barnet vil bli vesentlig skadelidende hvis det ikke tas hånd om straks. Dette følger av at § 4-25 annet ledd tredje punktum gir § 4-6 annet ledd tilsvarende anvendelse.

21.4.5 Akuttvedtak ved fare om utnyttelse av barn til menneskehandel

Barnevernstjenestens leder eller påtalemyndigheten kan fatte midlertidig akuttvedtak dersom den finner det «sannsynlig at det er nærliggende og alvorlig fare for at et barn utnyttes eller kan bli utnyttet til menneskehandel», jf. § 4-29 fjerde ledd. I tillegg er det et vilkår at plasseringen er «nødvendig» for å beskytte barnet. Barnevernstjenestens leder eller påtalemyndigheten må da vurdere om mindre inngripende tiltak kan avhjelpe situasjonen. En slik plassering kan derfor kun benyttes i situasjoner mindre inngripende tiltak har vært vurdert, men ikke funnet formålstjenlig.

Det er ikke et vilkår for akuttvedtaket at politiet har foretatt en trusselvurdering. Det fremgår likevel av forarbeidene ([Prop. 43 L \(2011-2012\) kapittel 8](#)) til bestemmelsen at politiets vurderinger av faren

for utnyttelse og beskyttelsesbehov kan ha stor betydning for spørsmålet om det er behov for å fatte et akuttvedtak. Videre bør leder for barnevernstjenesten kontakte politiet om dette er praktisk mulig uten å sette barnet i fare.

21.5 Vedtaksmyndighet og saksgang

21.5.1 Hvem har kompetanse til å fatte akuttvedtak?

Det er barnevernstjenestens leder eller påtalemyndigheten som har kompetanse til å fatte akuttvedtak etter §§ 4-6 annet ledd, 4-25 annet ledd og 4-29 fjerde ledd.

Etter § 4-9 første ledd er det kun barnevernstjenestens leder som kan fatte midlertidig akuttvedtak. Situasjonene som reguleres av denne bestemmelsen er av en annen karakter enn de andre akuttbestemmelsene og lovgiver har ikke sett behov for at påtalemyndigheten skal kunne fatte denne typen vedtak.

Vedtaksmyndigheten er lagt til barnevernstjenestens leder personlig. At barnevernloven har lagt visse former for myndighet direkte til barnevernslederen, innebærer at den myndigheten som følger av disse bestemmelsene ikke kan delegeres til andre, verken internt i barnevernstjenesten eller til andre i kommunen. Men selv om det ikke fremgår direkte av loven har også den som fungerer i barnevernslederens fravær, stedfortredende barnevernsleder, myndighet til å fatte akuttvedtak. Det er ikke slik at det bare er en person som kan fungere i barnevernslederens fravær. Det avgjørende er at barnevernsleder til enhver tid må sørge for at det er en utpekt en navngitt stedfortreder i sitt fravær.

Påtalemyndighetens myndighet er subsidiær og i utgangspunktet begrenset til de tider på døgnet hvor barnevernstjenestens leder (eller dennes stedfortreder) ikke er tilgjengelig.

21.5.1.1 Midlertidige samværsvedtak

Det er bare barnevernsleder som har beslutningsmyndigheten til å fatte midlertidige samværsvedtak. Fylkesnemnda er klageinstans. I de tilfeller det er påtalemyndigheten som har fattet selve akuttvedtaket, må et eventuelt vedtak om samvær / sperret adresse utstå til barnevernsleder er tilgjengelig og kan ta stilling til spørsmålet. Foreldrene har likevel ikke nødvendigvis rett til å få vite hvor barnet plasseres, eller til å ha samvær med barnet i tidsrommet frem til barnevernsleder har fattet vedtak. Selve tvangsvedtaket om at barnet plasseres utenfor hjemmet begrenser foreldrenes rett til å ha kontakt med barnet. Samvær, og samvær uten tilsyn, kan være uforenlig med begrunnelsen for og formålet med selve akuttvedtaket. Påtalemyndighetens myndighet etter annet ledd må også innebære myndighet til rent midlertidig å nekte foreldrene kontakt med barnet. Det er imidlertid viktig at barnevernsleder snarest fatter vedtak om dette.

For å endre samvær fylkesnemnda har vedtatt i en klagesak, må det i ettertid ha kommet frem opplysninger som fylkesnemnda ikke var kjent med da samværet ble fastsatt. Kommunens endrede samværsvedtak kan påklages til fylkesnemnda på vanlig måte.

Et midlertidig vedtak om samvær eller sperret adresse etter tredje ledd krever ikke fylkesnemndas godkjenning.

21.5.2 Frist for å få akuttvedtaket godkjent i fylkesnemnda

Et akuttvedtak etter barnevernloven §§ 4-6 andre ledd, 4-9 første ledd, 4-25 andre ledd og 4-29 fjerde ledd skal sendes fylkesnemnda umiddelbart etter at det er iverksatt, jf. barnevernloven § 7-22. Vedtaket skal snarest, og om mulig innen 48 timer etter at fylkesnemnda mottok saken, godkjennes av fylkesnemnda.

21.5.3 Klage på akuttvedtaket

Foreldrene og/eller barnet hvis det er part i saken, kan klage på vedtaket. Klagen skal sendes direkte til fylkesnemnda, jf. barnevernloven § 7-23. Hvis barnevernstjenesten mottar en slik klage, tilsier veiledningsplikten i forvaltningsloven § 11 at barnevernstjenesten umiddelbart skal informere foreldrene eller deres prosessfullmektige om at fylkesnemnda er riktig adressat for klagen. God forvaltningsskikk og sakens alvor tilsier også at barnevernstjenesten selv umiddelbart bør videreformidle klagen til fylkesnemnda. Fylkesnemnda skal ta stilling til klagen innen en uke etter at den ble mottatt, jf. barnevernloven § 7-23.

21.5.4 Frist for å sende begjæring om tiltak til fylkesnemnda

Det er ulike frister for hvor raskt barnevernstjenesten skal sende begjæring til fylkesnemnda. Hvilken hjemmel som er brukt for å fatte akuttvedtaket har avgjørende betydning.

Begjæring av eventuelle videre tiltak skal sendes til fylkesnemnda snarest, og senest innen seks uker ved tiltak fattet etter § 4-6 annet ledd og § 4-9. Fristen for vedtak etter § 4-25 og § 4-29 er to uker.

Hvis en sak ikke er sendt til fylkesnemnda innen fristene, faller vedtaket bort. Det gjelder imidlertid ikke vedtak som gjelder et barn som oppholder seg i Norge, men som har vanlig bosted i et annet land, jf. barnevernloven § 1-2, hvis barnevernstjenesten innen samme frist har fremmet anmodning til bostedsstaten om å fatte nødvendige beskyttelsestiltak, eller har fattet vedtak om å få overført jurisdiksjon til Norge etter lov om Haagkonvensjonen av 1996 § 5, jf. barnevernloven § 4-6 femte ledd. Les mer om [barnevern over landegrensene i kapittel 49](#).

21.5.5 Oppfølging av akuttvedtak

Akuttvedtak skal være midlertidige. Dette innebærer at vedtakene skal enten oppheves raskt eller følges opp av barnevernstjenesten med at begjæring om videre tiltak sendes til fylkesnemnda, jf. § 7-11. [Les mer om oppfølging av akutttiltak her](#).

21.5.6 Politiets bistandsplikt

Politiet har plikt til å bistå barnevernet i situasjoner der dette vurderes som nødvendig, jf. barnevernloven § 6-8. Barnevernstjenestens leder kan kreve bistand fra politiet til å fullbyrde vedtak etter blant annet §§ 4-6 annet ledd, 4-9, 4-25 annet ledd og 4-29.

21.6 Bruk av akuttvedtak når barn er plassert med hjemmel i barnevernloven.

Barnevernloven åpner ikke for at barnevernstjenesten kan fatte et akuttvedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-6 annet ledd, når barnet er plassert etter en omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12, eller med hjemmel i barnevernloven § 4-24. Et slikt vedtak kan kun fattes dersom barnet står i fare for å bli vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet. Barnet er i en slik situasjon allerede ivaretatt i fosterhjem eller på institusjon, og lovens vilkår om at skadepotensialet kan realiseres ved å "forbli i hjemmet" vil ikke være oppfylt. Bestemmelsen er heller ikke ment som et verktøy for barnevernstjenesten til å flytte barnet til et nytt plasseringssted.

Les mer i [tolkningsuttalelse om bruk av akuttvedtak når barn er plassert med hjemmel i barnevernloven](#).

21.6.1 Barn plassert etter en omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12

Barnevernloven har egne regler for flytting av barn som er under barnevernstjenestens omsorg. Slik flytting vil være aktuelt når endrede forhold gjør det nødvendig eller det må anses til beste for barnet, jf. barnevernloven § 4-17.

Dersom barnet er under barnevernstjenestens omsorg etter en omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12, kan det imidlertid ikke utelukkes at det kan være behov for å fatte et akuttvedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-25. Dette vil være aktuelt dersom rammene for omsorgsovertakelsen ikke er tilstrekkelig til å ivareta barnet og barnet står i fare for å bli vesentlig skadelidende på grunn av alvorlige atferdsvansker.

Dersom et barn er plassert i institusjon eller fosterhjem i medhold av tvangsvedtak etter § 4-12, kan barnet hentes tilbake til institusjonen eller fosterhjemmet etter en rømming i medhold av tvangsvedtaket. Det kan derfor i slike tilbakehentingssituasjoner ikke fattes midlertidig vedtak etter § 4-6 annet ledd.

21.6.2 Barn plassert etter en omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12, eller med hjemmel i barnevernloven § 4-24

Dersom barnevernstjenesten etter iverksettelse av en plassering med hjemmel i barnevernloven § 4-24 vurderer at plasseringsstedet ikke er egnet til å ivareta og behandle barnet, kan barnevernstjenesten ikke uten videre flytte barnet til en annen institusjon. Barnevernstjenesten har heller ikke anledning til å fatte et akuttvedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-25 for å flytte barnet til en institusjon med strengere rammer eller at annet behandlingsopplegg. Et slikt vedtak ligger klart utenfor lovens rammer. Det må forutsettes at barn som er plassert med hjemmel i et vedtak etter barnevernloven § 4-24 skal ivaretas innenfor rammene av en slik plassering. Dersom det er nødvendig med tettere oppfølging eller justering av behandlingsopplegget skal institusjonen, i samarbeid med barnevernstjenesten, gjøre nødvendige tilpasninger til barnets situasjon og behov. Barnevernstjenesten kan imidlertid avslutte en slik plassering dersom den ikke er til baret barnets beste, og videre plassering derfor ikke er aktuell.

Vurderer barnevernstjenesten at plasseringsstedet ikke er faglig og materielt egnet til å gi barnet forsvarlig behandling og oppfølging, må det fremmes en ny sak for fylkesnemnda med hjemmel i barnevernloven § 4-24 om endring av plasseringssted. Fylkesnemnda bør i en slik situasjon prioritere en slik begjæring, og tema i saken vil kunne begrenses til spørsmålet om plasseringsstedets egnethet.

21.7 Bruk av barnevernloven § 4-6 annet ledd og § 4-12 overfor enslige mindreårige asylsøkere som bor på asylmottak.

Det følger av forarbeidene til barnevernloven kapittel 5A (6) at enkelte enslige mindreårige vil kunne ha et omsorgs- eller hjelpebehov som strekker seg ut over det omsorgssenteret kan ivareta. Dette kan for eksempel gjelde der et barn har rusproblemer eller andre alvorlige atferdsproblemer, eller der et barn trenger ekstra omsorg på grunn av lav alder eller spesielle behov. Det samme kan gjelde dersom et barn ikke ønsker opphold på omsorgssenteret, eller det oppstår mistanke om at et barn kan være utsatt for menneskehandel. I slike tilfeller skal omsorgssenteret trekke inn den kommunale barnevernstjenesten slik at den kan vurdere om det bør iverksettes særlige tiltak etter barnevernloven kapittel 4.

Barnevernstjenesten har adgang til å fatte vedtak med hjemmel i barnevernloven § 4-6 annet ledd og § 4-12 i gitte situasjoner overfor enslige mindreårige asylsøkere som bor på asylmottak. Les mer om dette [her](#).

22. Omsorgsovertakelse

Det klare utgangspunktet er at barn skal vokse opp hos sine foreldre. Det følger av både norsk rett og våre menneskerettslige forpliktelser. Vilårene for omsorgsovertakelse er derfor strenge. Noen barn opplever imidlertid vold, mishandling eller annen alvorlig omsorgsvikt som gjør det nødvendig å

flytte barnet ut av hjemmet. Utgangspunktet er at omsorgsovertakelsen skal være midlertidig og at barnevernstjenesten skal arbeide for at barn og foreldre kan gjenforenes.

Når et barn mottar hjelpetiltak fra barnevernstjenesten, har barnevernstjenesten en plikt til å følge med på hvordan det går med barnet og vurdere om det er grunnlag for omsorgsovertakelse. Se [kapittel 31 om oppfølging av hjelpetiltak](#).

22.1 Når skal barnevernstjenesten sende over sak til fylkesnemnda med forslag om å overta omsorgen for et barn?

22.1.1 Barnevernstjenestens plikt til å reise sak om omsorgsovertakelse

Fylkesnemnda kan vedta å overta omsorgen for et barn dersom vilkårene i barnevernloven §§ [4-12](#) eller [4-8](#) annet og tredje ledd er oppfylt. For at fylkesnemnda skal kunne fatte vedtak om omsorgsovertakelse, må barnevernstjenesten ha reist sak om omsorgsovertakelse for nemnda, jf. barnevernloven [§ 7-10](#) første ledd. Initiativet om omsorgsovertakelse må altså komme fra barnevernstjenesten. Når barnevernstjenesten skal avgjøre om den skal reise sak om omsorgsovertakelse, må barnevernstjenesten først vurdere om vilkårene i noen av lovens bestemmelser om omsorgsovertakelse er oppfylt.

22.1.2 Omsorgsovertakelse på grunn av alvorlig omsorgssvikt, jf. barnevernloven § 4-12
Fylkesnemnda kan vedta omsorgsovertakelse ved alvorlig omsorgssvikt. Hjemmelen for dette er barnevernloven [§ 4-12](#). I bestemmelsens første ledd bokstav a til d beskrives fire ulike situasjoner som utgjør en form for alvorlig omsorgssvikt.

22.1.2.1 *Omsorgssvikt ved mangler ved den daglige omsorgen*

Bokstav a omfatter tilfeller der «det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling». Bestemmelsen gjelder der det er alvorlige mangler ved den daglige praktiske omsorgen, for eksempel der foreldrene sørger for at barnet får tilstrekkelig mat og klær eller at barnet ikke kommer seg på skolen. Bestemmelsen gjelder også der det er alvorlige mangler i den følelsesmessige kontakten mellom barn og foreldre. Både den praktiske og følelsesmessige omsorgen barnet får må vurderes ut fra barnets individuelle behov, alder og utvikling.

22.1.2.2 *Omsorgssvikt fordi barnet ikke får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring*

Bokstav b gjelder tilfeller der «foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring». Det er en forutsetning for omsorgsovertakelse etter bokstav b, at det foreligger en svikt i foreldrefunksjonen. Det vil si at foreldrene ut fra hva det i alminnelighet kan ventes av foreldre, ikke gjør sitt til at barnet får den nødvendige hjelp.

22.1.2.3 *Omsorgssvikt ved mishandling eller alvorlige overgrep*

Det følger av bokstav c at det kan fattes vedtak om omsorgsovertakelse «dersom barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet». Vilåret omfatter både fysisk og psykisk mishandling og overgrep.

22.1.2.4 *Omsorgssvikt der barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadet*

Bokstav d omfatter tilfeller der «det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet».

Foreldrenes personlige forutsetninger for å kunne ta seg av barnet vil være et sentralt vurderingskriterium etter denne bestemmelsen. Bestemmelsen vil blant annet kunne gi hjemmel til å

overta omsorgen når foreldrene er psykisk utviklingshemmet, eller har psykiske vanskeligheter som påvirker evnen til å ta seg av barn fremover i tid. Se Rt. 1982 s. 764, Rt. 1986 s. 1189, Rt. 1991 s. 624 og Rt. 1994 s. 568.

I denne bestemmelsen er det et krav om at det er «overveiende sannsynlig» at barnets helse og utvikling kan bli skadet i fremtiden, dersom barnet får bli i hjemmet. Det er tilstrekkelig at det foreligger en slik skaderisiko på sikt, og det er ikke nødvendig å dokumentere at de forhold som skaper en slik risiko allerede er til stede. Se mer om dette i forarbeidene til bestemmelsen: NOU 1985:18 s. [157 og 158](#), Ot. prp. nr. 44 (1991-1992) s. [111](#) og Innst. O. nr. 80 (1991-1992) s. [23](#).

22.1.2.5 Beviskrav

Vilkårene i bokstav a til c gjelder tilfeller der barnet lever under skadelige forhold og det foretas en nåtidsvurdering. Vilkåret i bokstav d gjelder tilfeller der barnet kan bli utsatt for skade på sikt og det skal foretas en fremtidsvurdering.

Beviskravet etter bokstav a til c er alminnelig sannsynlighetsovervekt, mens i bokstav d oppstilles et skjerpet beviskrav, ved at det må være «overveiende sannsynlig» at barnets helse eller utvikling kan bli utsatt for alvorlig skade fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet. Alminnelig sannsynlighetsovervekt innebærer at det må være mer sannsynlig at barnet blir utsatt for omsorgssvikt enn at det ikke blir det. Kravet om overveiende sannsynlighet i bokstav d innebærer at det må kreves en forholdsvis klar sannsynlighetsovervekt for at barnet vil bli påført alvorlig skade som følge av foreldrenes manglende evne på sikt til å ha omsorgen for det. Det må også være overveiende sannsynlig at slik skade vil påføres uansett om barnevernstjenesten forsøker å hindre dette gjennom andre tiltak etter barnevernloven.

22.1.2.6 Omsorgsovertakelsen må være nødvendig

Omsorgsovertakelsen må være nødvendig ut fra den situasjon barnet befinner seg i. Vedtak om omsorgsovertakelse kan ikke fattes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak. Dette fremgår av [§ 4-12](#) annet ledd og er et utslag av “minste inngreps prinsipp”. Nødvendighetskravet innebærer at det ved vurderingen av om det skal fattes vedtak om omsorgsovertakelse, må skje en balansert avveining av hensynet til barnets behov for beskyttelse opp mot hensynet til barnets og foreldrenes rett til familieliv. Risikoen for barnet ved å bli værende i hjemmet må vurderes opp mot belastningen det er for barnet og foreldrene at barnet blir tatt ut av hjemmet. Det må vurderes om omsorgsovertakelse vil bedre barnets situasjon. Det må foretas en reell avveining av de motstridende interesser. Hvis omsorgsovertakelse er nødvendig for å ivareta barnets beste, vil hensynet til barnet gå foran hensynet til foreldrene.

I tillegg skal nemnda foreta en samlet vurdering av om omsorgsovertakelse er til barnets beste, jf. barnevernloven [§ 4-1](#). At omsorgsovertakelsen er til barnets beste, er et vilkår for å fatte vedtaket.

Ved vedtak om omsorgsovertakelse er barnets rett til medvirkning viktig. Barnet skal bli lyttet til og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet, se barnevernloven [§ 1-6](#).

22.2 Vedtak om omsorgsovertakelse når barnet bor utenfor hjemmet, jf. barnevernloven § 4-8 annet og tredje ledd

Når et barn er plassert utenfor hjemmet av foreldrene, eller med deres samtykke etter barnevernloven [§ 4-4](#), kan fylkesnemnda fatte vedtak om å overta omsorgen for barnet, hvis det er overveiende sannsynlig at flytting av barnet vil føre til en situasjon eller risiko for barnet som nevnt i § 4-12 annet ledd.

Omsorgsovertakelse etter denne bestemmelsen vil særlig være aktuelt i de tilfeller foreldrene ~~(de)~~ har formidlet at de ønsker å flytte barnet, men vedtak om omsorgsovertakelse kan fattes også når foreldrene ikke har gitt uttrykk for ønske om å flytte barnet. Vilkårene for omsorgsovertakelse etter denne bestemmelsen er at det er «overveiende sannsynlig» at flytting vil føre til en situasjon eller risiko for barnet som nevnt i barnevernloven [§ 4-12](#) første ledd. Beviskravet er høyere enn det som gjelder der vedtak fattes etter barnevernloven [§ 4-12](#) første ledd a til c. Også ved omsorgsovertakelse etter barnevernloven [§ 4-8](#) annet og tredje ledd, er det et vilkår at omsorgsovertakelse er nødvendig ut fra den situasjon barnet befinner seg i, og det må vurderes om hjelpetiltak kan skape tilfredsstillende forhold for barnet.

22.2.1 Særlig om omsorgsovertakelse av nyfødte

Det vil i praksis ikke være tid til å få behandlet en sak om omsorgsovertakelse av nyfødte i fylkesnemnda i perioden barnet er på sykehuset (før barnet flytter hjem til foreldrene). I saker om omsorgsovertakelse av nyfødte vil det derfor som regel være fattet et akuttvedtak etter barnevernloven [§ 4-9](#) første ledd, jf. barnevernloven [§ 4-8](#) annet ledd annet punktum i forkant. Som regel fattes slike akuttvedtak på sykehus og fødestuer, men bestemmelsen omfatter også tilfeller der vedtak fattes når foreldre har hatt barnet hjemme i noen få dager.

Beviskravet «overveiende sannsynlig» tydeliggjør at det i disse sakene må foreligge klare holdepunkter for at det vil oppstå alvorlige mangler ved omsorgen i fremtiden. Beviskravet «overveiende sannsynlig» tydeliggjør at det må være lite tvil om at foreldrene ikke vil kunne ivareta omsorgen for barnet. Typiske tilfeller der det er fattet akuttvedtak er der foreldrene har alvorlige rusproblemer, har alvorlige psykiske lidelser eller er psykisk utviklingshemmet i en slik grad at dette gjør dem uegnet til å ha omsorgen for barnet, men også i andre situasjoner kan vilkårene være oppfylt.

22.2.2 Omsorgsovertakelse begrunnet i tilknytning

I tilfeller hvor barnet har bodd utenfor hjemmet i mer enn to år med foreldrenes samtykke, kan det fattes vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven [§ 4-8](#) tredje ledd. Vilkåret er at plasseringen har vart i mer enn to år og barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering må antas at flyttingen kan føre til alvorlige problemer for barnet. Vurderingstemaet er det samme som i barnevernloven [§ 4-21](#) første ledd annet punktum om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse. Ved omsorgsovertakelse etter barnevernloven [§ 4-8](#) tredje ledd, er det ikke foreldrenes omsorgsevne som vurderes, men barnets tilknytning til mennesker og miljøet der det er. I slike tilfeller er det altså ikke nødvendig at vilkårene i barnevernloven [§ 4-12](#) er oppfylt.

23. Opphevelse av omsorgsovertakelse

Utgangspunktet er at vedtak om omsorgsovertakelse er midlertidige. Etter en omsorgsovertakelse er den overordnede målsetningen å oppnå tilbakeføring, gjenforening av barn og foreldre ([HR-2020-661-S](#), avsnitt 143). Dette betyr at barnevernstjenesten jevnlig må vurdere både barnets og foreldrenes utvikling og situasjon, og den må gjøre det som med rimelighet kan forventes i den konkrete saken for å legge til rette for en gjenforening. Målsetningen om en tilbakeføring, og plikten til å legge til rette for det, er likevel ikke ubegrenset. Det er ikke noe krav om å gjøre endeløse forsøk på å gjenforene barn og foreldre. Etter praksis i EMD og Høyesterett kan gjenforeningsmålet forlates dersom foreldrene er særlig uegnet. Foreldrene kan heller ikke kreve iverksatt tiltak som er til skade for barnets helse og utvikling, og for det tredje kan gjenforening være utelukket dersom det er gått betydelig tid siden omsorgsovertakelsen, slik at barnets behov for stabilitet veier tyngre enn

hensynet til gjenforening. Dette innebærer at det ikke alltid kan tillegges avgjørende vekt at foreldrene har tilegnet seg tilfredsstillende omsorgsevner (HR-2020-661). Se for øvrig [kapittel 33 om oppfølging av barn og foreldre etter en omsorgsovertakelse](#). Dersom barnevernstjenesten vurderer at vilkårene for omsorgsovertakelse ikke lenger er oppfylt, skal de fremme sak om tilbakeføring for fylkesnemnda.

23.1 Hovedregel om tilbakeføring dersom foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg
Hovedregelen er at fylkesnemnda skal oppheve vedtak om omsorgsovertakelse og at barnet skal tilbakeføres foreldrene, når det er overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg, jf. barnevernloven [§ 4-21](#) første ledd.

I vurderingen av om grunnvilkåret om forsvarlig omsorg er oppfylt, skal det foretas en samlet vurdering av foreldrenes evne til å ivareta grunnleggende materielle behov og deres emosjonelle kompetanse, jf. [Ot.prp. nr. 69 \(2008–2009\)](#) Om lov om endringer i barnevernloven. Det skal både ses hen til om foreldrene kan ivareta de ytre rammene for forsvarlig omsorg, slik som bolig, klær, hygiene og nødvendig oppfølging i forhold til skole og fritid, og om foreldrene kan ivareta barnets behov for følelsesmessig kontakt og trygghet. Det skal foretas både en nåtids- og en fremtidsvurdering, og hva som er forsvarlig omsorg må vurderes ut fra hva det enkelte barn har behov for. Dersom barnet har særlige omsorgsbehov, vil ikke alminnelige omsorgsevner nødvendigvis være tilstrekkelig. Samtidig må det ses hen til om eventuelle tiltak kan avhjelpe situasjonen og om foreldrene er villige til å benytte seg av slike. Dette siste er et utslag av minste inngreps prinsipp, som barnevernloven bygger på.

23.1.1 Krav om overveiende sannsynlighet

For at en tilbakeføring skal kunne skje, må foreldrenes omsorgsevne være stabil. Det er derfor et vilkår at det må være overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg. I kravet om «overveiende sannsynlig» ligger at det kreves «høy grad av sannsynlighet» for at barnet vil få forsvarlig omsorg ved en tilbakeføring (Ot.prp. 69 (2008-2009), side 82.).

23.1.2 Hensynet til barnets beste

Ved vurderingen av tiltak etter loven skal det legges avgjørende vekt på hensynet til barnets beste, jf. barnevernloven [§ 4-1](#). Dette svekker betydningen av det skjerpede beviskravet, idet hensynet til barnets beste kan tilsi tilbakeføring selv om beviskravet “overveiende sannsynlig” ikke er oppfylt. Se [LH-2013-137283](#) hvor Lagmannsretten kom til at det ikke var overveiende sannsynlig at mor ville klare å gi barnet forsvarlig omsorg. Etter en konkret vurdering av barnets beste kom retten likevel til at omsorgen skulle oppheves. Det ble lagt særlig vekt på de usikkerhetene som gjorde seg gjeldende vedrørende omsorgen i fosterhjemmet.

Barnevernloven § 4-1 om barnets beste erstatter imidlertid ikke bestemmelsens øvrige vilkår. Dersom fylkesnemnda eller domstolen kommer til at det er overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg, slik at vilkårene for tilbakeføring er oppfylt, er det neppe adgang til å komme til et annet resultat ved anvendelsen av barnevernloven § 4-1. ([Se Ofstad/Skar side 218.](#))

23.2 Tilbakeføring skal ikke skje hvis barnet får alvorlige problemer (tilknytningsunntaket)

Hvis det konkluderes med at det er overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi forsvarlig omsorg, må det i tillegg alltid vurderes hvilke konsekvenser en tilbakeføring vil få for barnet. Hvis barnet har fått en slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet å bli flyttet, skal vedtaket likevel ikke oppheves. Dette står i barnevernloven [§ 4-21](#) første ledd annet punktum. I denne vurderingen må det blant annet tas

hensyn til barnets tilknytning til fosterforeldrene og miljøet der det bor, barnets alder og hvor lenge det har bodd i fosterhjemmet. Selv om vurderingen først og fremst skal knyttes til barnets situasjon og tilknytningen til fosterforeldrene, kan også forhold ved foreldrene ha betydning. Hvor mye og hvor god kontakt det har vært mellom barnet og foreldrene må tas med i betraktningen, og også foreldrenes omsorgsevner kan tillegges vekt. Jo bedre deres omsorgsevne er, desto bedre vil de være i stand til å håndtere eventuelle problemer barnet kan få ved en tilbakeføring.

At barnet har fått en trygg og god tilknytning til fosterhjemmet er ikke i seg selv en tilstrekkelig grunn til at en tilbakeføring ikke kan skje. Det er kun der flytting kan medføre *alvorlige* problemer for barnet at en omsorgsovertakelse ikke skal oppheves. Dette innebærer at det må være grunn til å tro at barnet vil få alvorlige vansker over tid, som klart overstiger den uro og bekymring som de fleste barn vil føle ved skifte av omsorgsbasis. Det er lagt til grunn i flere Høyesterettsavgjørelser at det avgjørende er om barnet ved en tilbakeføring utsettes for «reell fare for skadevirkninger av betydning på lengre sikt». Det skal i så fall ikke skje noen tilbakeføring med mindre dette likevel vil være til barnets beste, jf. blant annet [HR-2020-1788-A](#) med videre henvisninger.

Høyesterett har i den nevnte dommen slått fast at spørsmålet om tilbakeføringsvansker ikke skal tas i betraktning ved spørsmålet om foreldrene har god nok omsorgsevne, men kun hører hjemme i vurderingen av tilknytningsunntaket.

23.3 Det er fylkesnemnda som har beslutningsmyndigheten

Barnevernstjenesten kan ikke selv oppheve et vedtak om omsorgsovertakelse, men må legge spørsmålet frem for fylkesnemnda, også i de tilfellene det er enighet mellom partene om at omsorgen skal tilbakeføres.

Det er lagt til grunn av Høyesterett i Rt. 2012 s. 967 at fylkesnemnda ikke kan avvise en begjæring om tilbakeføring etter barnevernloven § 4-21 under henvisning til at tilbakeføring faktisk allerede hadde funnet sted.

23.4 Fosterforeldrenes rett til å uttale seg

Før et vedtak om omsorgsovertakelse oppheves, skal fosterforeldrene gis rett til å uttale seg. Dette står i barnevernloven [§ 4-21](#) første ledd tredje punktum.

23.5 Sperrefrist på 12 måneder

Partene kan bare kreve at en sak om tilbakeføring skal behandles av fylkesnemnda hvis det har gått mer enn 12 måneder siden forrige avgjørelse av fylkesnemnda eller domstolene, jf. barnevernloven [§ 4-21](#) annet ledd. Dette betyr imidlertid ikke at fylkesnemnda ikke kan ta en sak til behandling før det har gått 12 måneder, noe som kan være aktuelt hvis det foreligger nye opplysninger som tilsier at saken bør tas til behandling. Dette innebærer at barnevernstjenesten ikke kan la være å fremme sak om tilbakeføring ved å vise til at det er mindre enn ett år siden saken sist ble avgjort.

Barnevernstjenesten skal kontinuerlig følge utviklingen til barnets og foreldrene, se [kapittel 33 om oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse](#). Hvis barnevernstjenesten vurderer at vilkårene for omsorgsovertakelse ikke lenger er oppfylt, plikter den å fremme sak om tilbakeføring for fylkesnemnda, selv om det er mindre enn ett år siden saken sist ble avgjort.

23.5.1 Krav om «vesentlige endringer i barnets situasjon» når tilbakeføring tidligere har vært avvist på grunn av tilknytningsunntaket

En viktig begrensning i retten til å kreve oppheving av et vedtak om omsorgsovertakelse følger av barnevernloven [§ 4-21](#) annet ledd siste punktum. Hvis et krav om tilbakeføring tidligere er avvist av fylkesnemnda eller retten fordi barnet har fått en slik tilknytning til mennesker og miljø der det er at

det kan føre til alvorlige problemer for barnet å bli flyttet, kan ny behandling bare kreves dersom det dokumenteres at det har funnet sted vesentlige endringer i barnets situasjon. Gjenforeningsmålet og det biologiske prinsipp tilsier at vilkåret «vesentlige endringer» ikke kan tolkes særlig strengt. (Prop. 133 L (2020-2021) side 215 og [HR-2020-1788-A](#) s. 45.) Hvis det legges til grunn en høy terskel her, vil det kunne innebære et brudd på de materielle og prosessuelle prinsippene etter [EMK artikkel 8](#) om retten til familieliv.

Vesentlige endringer i barnets situasjon kan både være knyttet til barnets forhold til fosterforeldrene, og til foreldrene. Endringer i foreldrenes situasjon, for eksempel en bedring av deres omsorgsevne, vil i disse tilfellene ikke ha selvstendig betydning. Det er fylkesnemnda som må ta stilling til om det har funnet sted slike vesentlige endringer i barnets situasjon som tilsier at saken skal tas til ny behandling. (Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) side 101.) Barnevernstjenesten har ansvar for å legge frem et tilstrekkelig godt beslutningsgrunnlag for nemnda i sin forberedelse av saken. Se mer om dette i [kapittel 3](#).

23.5.2 Det er barnevernstjenesten som må fremme sak om tilbakeføring for fylkesnemnda
Sak om opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse innledes ved at barnevernstjenesten utarbeider en begjæring og sender denne til fylkesnemnda. Et krav fra foreldrene om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse, må derfor fremmes for barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten skal forberede og sende saken til fylkesnemnda snarest mulig og senest innen tre måneder fra barnevernstjenesten mottok kravet. I særlige tilfeller kan fristen være seks måneder. Dette står i barnevernloven [§ 7-10](#). At det er behov for en sakkyndig utredning er normalt ikke nok til at det foreligger et særlig tilfelle som kan utvide fristen. Det er bare unntaksvis og når det er behov for særlig tidkrevende utredninger at fristen kan utvides til seks måneder. Barnevernstjenesten kan ikke avvise foreldrenes krav med den begrunnelse at det er gått mindre enn ett år siden saken sist ble avgjort.

23.5.3 Bortfall av vedtak om omsorgsovertakelse

Vedtak om omsorgsovertakelse faller automatisk bort når barnet fyller 18 år (jf. barnevernloven § 1-3), og når det blir gitt adopsjonsbevilling. I disse tilfellene er det derfor ikke nødvendig at fylkesnemnda fatter vedtak om opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-21. Også i de tilfellene barnet har vært fosterhjemsplassert hos biologisk forelder, og hvor denne forelderens får den daglige omsorgen for barnet overført til seg etter reglene i barneloven, skal vedtak om omsorgsovertakelse oppheves.

24. Fratakelse av foreldreansvar

Når det fattes vedtak om omsorgsovertakelse for et barn, går ansvaret for den daglige omsorgen for barnet over på barnevernstjenesten, jf. [barnevernloven § 4-18](#). Det er fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor, som utøver den daglige omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten. Etter en omsorgsovertakelse har barnets foreldre begrenset innflytelse på hvordan den daglige omsorgen for barnet skal utøves. Barnets foreldre kan ikke lenger bestemme noe om barnets daglige aktivitet, for eksempel om barnet skal gå i barnehage eller ikke. Barnets foreldre beholder imidlertid et begrenset foreldreansvar. Les mer om dette i kapittel om [barnevernets beslutningskompetanse ved omsorgsovertakelse i kapittel 33.5](#). Fylkesnemnda kan vedta at foreldreansvaret kan fratras foreldrene i sin helhet dersom det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse, jf. [barnevernloven § 4-20](#) første ledd.

Foreldre som har foreldreansvar for barnet er part i sak om fratakelse av foreldreansvar, også selv om de ikke bor fast sammen med barnet. Les mer om [partsbegrepet og hvem som er part i kapittel 6](#).

24.1 Formål med fratakelse av foreldreansvar

Vedtak om fratakelse av foreldreansvar fattes ofte i sammenheng med en sak om adopsjon, men kan også ha andre formål enn å åpne for adopsjon. Behovet kan for eksempel oppstå når foreldrenes utøvelse av foreldreansvaret skaper problemer for barnet, eller foreldrene nekter å fatte beslutninger som er nødvendige for å ivareta barnet.

Vedtak om fratakelse av foreldreansvar kan fattes samtidig med vedtak om omsorgsovertakelse, eller senere.

24.2 Vilkår for fratakelse av foreldreansvar

For at fylkesnemnda skal kunne fatte vedtak om fratakelse av foreldreansvar, er det et vilkår at det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse, jf. [barnevernloven § 4-18](#) første ledd. Det er ikke inntatt noen nærmere vilkår i loven, men et vedtak om fratakelse av foreldreansvar kan kun fattes dersom særlige grunner tilsier at fratakelse av foreldreansvar er nødvendig for å ivareta barnet (Se Prop. 133 L s. 218). Fratakelse av foreldreansvaret må også være til barnets beste, jf. [barnevernloven § 4-1](#). Dette innebærer at det må være bedre for barnet at det fattes vedtak om fratakelse av foreldreansvar enn at det bare fattes vedtak om omsorgsovertakelse. Videre må et vedtak om fratakelse av foreldreansvar være nødvendig. Dette følger av minste inngreps prinsipp og av nødvendighetskravet i [den europeiske menneskerettskonvensjon \(EMK\) artikkel 8](#).

Det må vurderes konkret i den enkelte sak om det er grunn til å fremme forslag om fratakelse av foreldreansvar. Særlige grunner kan for eksempel være der foreldrene ikke ønsker å utøve foreldreansvaret eller motsetter seg å ta nødvendige beslutninger om barnet. I denne type situasjoner bør det vurderes om det vil være tilstrekkelig å oppnevne en midlertidig verge for barnet. Det kan også være nødvendig å frata foreldreansvaret hvis barnet ikke skal ha samvær med foreldrene og lever på skjult adresse, og det derfor er behov for navneendring.

24.3 Krav til begrunnelse

Ved fratakelse av foreldreansvaret mister foreldrene all beslutningsmyndighet overfor barnet, også i de spørsmål som gjelder de mest grunnleggende personlige forhold. Fordi tiltaket er så inngripende, gjelder det et skjerpet krav til begrunnelse i disse sakene. Det er viktig at begrunnelsen dokumenteres.

24.4 Oppnevning av ny verge for barnet

Etter vedtak om fratakelse av foreldreansvar står barnet uten verge. Det er statsforvalteren som skal oppnevne ny verge for barnet etter reglene i [vergemålsloven](#). Fylkesnemnda skal informere statsforvalteren om at barnet står uten verge.

24.5 Oppheving av vedtak om fratakelse av foreldreansvar

Selv om foreldreansvaret er fratatt foreldrene, plikter barnevernstjenesten i utgangspunktet å jobbe for at barnet skal bli tilbakeført til foreldrene. Unntak fra dette gjelder dersom gjenforeningsmålsetningen er forlatt. (lenke til hvor vi skriver om dette) Vedtak om fratakelse av foreldreansvar kan oppheves, selv om dette ikke fremgår av loven. Vedtaket kan oppheves dersom begrunnelsen for vedtak om fratakelse av foreldreansvar er falt bort eller dersom vedtaket av andre grunner ikke lenger er til barnets beste, jf. [barnevernloven § 4-1](#). Se også [Rt. 1997 side 1264](#).

24.6 Sperrefrist

Bestemmelsen om sperrefrist i saker om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse i [barnevernloven § 4-21](#) annet ledd (lenke til der vi omtaler dette i rundskrivet) gjelder tilsvarende for saker om oppheving av vedtak om fratakelse av foreldreansvar. Se også [Rt. 1997 side 1264](#).

25. Adopsjon

I utgangspunktet er det foreldrene selv som kan samtykke til at et barn kan adopteres bort, jf. adopsjonsloven [§ 10](#). Dette gjelder også i de tilfeller foreldrene er fratatt omsorgen for barnet etter barnevernloven. Det er imidlertid gjort unntak fra dette i barnevernloven [§ 4-20](#), der fylkesnemnda er gitt adgang til å fatte vedtak om tvangsadopsjon.

Les mer om adopsjon på [bufdir.no](#).

25.1 Vilkår for å fatte vedtak om adopsjon

25.1.1 Barnevernloven

Etter å ha vedtatt omsorgsovertakelse, kan fylkesnemnda fatte vedtak om adopsjon dersom følgende vilkår i barnevernloven [§ 4-20](#) er oppfylt:

- Det må regnes som sannsynlig at foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg eller barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet.
- Adopsjonen må være til barnets beste.
- Adoptivsøkerne har vært fosterforeldre for barnet og har vist seg skikket til å oppdra det som sitt eget.
- Vilårene for å innvilge adopsjon etter adopsjonsloven må være oppfylt.

At vilårene i adopsjonsloven må være oppfylt betyr blant annet at:

- Kun ektefeller og samboere kan adoptere sammen. En søker som er gift, separert eller samboende kan bare adoptere sammen med ektefellen eller samboeren jf. adopsjonsloven [§ 6](#). Enslige kan adoptere dersom de har forutsetninger for å ha eneomsorgen for et barn, jf. adopsjonsloven [§ 7](#).
- Bare personer som har fylt 25 år, kan adoptere. En søker som har fylt 20 år, kan likevel adoptere hvis søkeren og barnet allerede er sterkt knyttet til hverandre, jf. adopsjonsloven [§ 8](#).
- Det er krav til barnets deltakelse og samtykke til adopsjon, jf. adopsjonsloven [§ 9](#). Barn som har fylt 12 år må samtykke til å bli adoptert.

Før barnet kan samtykke skal det gis informasjon om hva det innebærer å bli adoptert. Samtykket skal være skriftlig. Fylkesnemnda skal sørge for at samtykket foreligger før vedtak om adopsjon etter barnevernloven § 4-20 andre eller femte ledd fattes. Bufdir har utarbeidet et eget skjema for innhenting av barnets samtykke, Samtykke fra barnet ved søknad om adopsjon. Skjemaet finner du [her](#).

Også der foreldrene samtykker til adopsjon av barnet, må de nevnte vilårene være oppfylt, jf. barnevernloven § 4-20 femte ledd.

25.1.2 Praksis fra EMD og Høyesterett

Adopsjon som barnevernstiltak skiller seg fra andre tiltak barnevernet kan iverksette, ved at tiltaket ikke er midlertidig og ikke kan endres. En adopsjon innebærer at de rettslige bånd mellom barnet og foreldre og øvrig familie brytes, og er et sterkt inngrep i barn og forelders rett til familieliv etter barnekonvensjonen og etter EMK artikkel 8. Menneskerettsdomstolen i Strasbourg har lagt til grunn at inngrep som bryter båndene med barnets familie bare kan iverksettes når det foreligger «very exceptional circumstances», som i norsk rettspraksis er omtalt som spesielle og sterke grunner.

Utgangspunktet er at en omsorgsovertakelse skal være midlertidig og at barnevernstjenesten skal arbeide for at barnet og foreldrene skal gjenforenes. I storkammeravgjørelsen HR2020-661-S avsnitt 146 og 147 uttaler Høyesterett at det er avgjørende at myndighetene gjør det de kan for å oppnå tilbakeføring, men at gjenforeningsmålsettingen kan oppgis i følgende tilfeller:

- der foreldrene er særlig uegnet
- hvis fortsatt fosterhjemsplasing vil skade barnets helse og utvikling
- når det har gått betydelig tid siden omsorgsovertakelsen, slik at barnets behov for stabilitet veier tyngre enn hensynet til gjenforening.

Vedtak om adopsjon må være godt begrunnet, og må bygge på et bredt og oppdatert beslutningsgrunnlag. Mulige alternative tiltak må være vurdert, og det må gjøres en grundig vurdering av hva som er det beste for barnet og hvordan barnets interesser er veid opp mot foreldrenes rett til familieliv. Ved vurderingen av hva som er barnets beste, må de langsiktige følgene av at barnet kan miste kontakten med foreldrene og slekten tas i betraktning, noe som er særlig aktuelt dersom barnet har en annen kulturbakgrunn.

Manglende bånd eller tilknytning mellom barnet og foreldrene vil i mange saker være et argument som taler for en adopsjon. Dette argumentet svekkes dersom den manglende tilknytningen skyldes at barnevernstjenesten ikke har oppfylt sin forpliktelse til å legge til rette for en tilbakeføring. Sagt på en annen måte, hvis myndighetene må bære hele eller deler av ansvaret for at foreldrene har mistet kontakten med barnet, kan ikke en manglende tilknytning brukes som et argument som støtter en adopsjon.

25.2 Saker hvor barnet har tilknytning til et annet land

Barnevernloven stenger ikke for at det kan fattes vedtak om adopsjon selv om et barn har sterk tilknytning til et annet land, for eksempel ved statsborgerskap. Barnets tilknytning til et annet land vil imidlertid være et sentralt moment i vurderingen av om adopsjon er nødvendig og til barnets beste, sett hen til blant annet barnets språk, kultur og religion. Det følger av adopsjonsloven § 45 at det i vurderingen av barnets beste skal legges vekt på om adopsjonen også vil bli anerkjent i et land som søkeren eller barnet har så sterk tilknytning til at det ville medføre betydelig ulempe for barnet dersom adopsjonen ikke blir anerkjent der. Barn med utenlandsk statsborgerskap som adopteres av en norsk statsborger blir statsborger ved adopsjonen dersom barnet er under 18 år på adopsjonstidspunktet.

Det bør ikke fremmes sak som adopsjon mot foreldrenes vilje når barnet og foreldrene ikke har permanent oppholdstillatelse eller varig oppholdsrett i Norge.

25.3 Krav til adopsjonssøknaden

Når barnevernstjenesten fremmer saken for fylkesnemnda, skal adopsjonssøknaden fra fosterforeldrene følge med som vedlegg. Kravene til søknaden fremgår av forskrift om adopsjon § 3.

Fosterforeldrene må benytte søknadsskjema fastsatt av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), *Søknad om adopsjon*.

En adopsjonssøknad må i tillegg inneholde:

- fødselsattest eller kopi av gyldig pass
- adressehistorikk fra folkeregisteret
- egenerklæring om helse på et skjema fra Bufdir, egenerklæring om helse for adopsjonssøker
- legeerklæring på et skjema fra Bufdir, legeerklæring for adopsjonssøker
- uttømmende politiattest
- utskrift av det siste grunnlaget for skatt
- vigselsattest når søkerne er ektefeller
- utskrift fra folkeregisteret som dokumenterer statsborgerskap

Dokumentasjonen som skal ligge vedlagt adopsjonssøknaden skal være originaldokumenter som ikke er eldre enn seks måneder. Fødselsattest, vigselsattest og pass kan framlegges i kopi som er bekreftet av offentlig tjenesteperson eller advokat. Fødselsattesten og utskriften av det siste grunnlaget for skatt kan være eldre enn 6 måneder. [Skjemaene kan lastes ned fra Bufdirs nettsider om adopsjon](#)

25.4 Barnevernstjenestens saksforberedelse

Barnevernstjenesten skal under saksforberedelsen varsle foreldrene om saken, jf. forvaltningsloven § 16. Forhåndsvarslet skal gi foreldrene informasjon om hva saken gjelder og ellers inneholde det som er nødvendig for at parten på forsvarlig måte skal kunne ivareta sine interesser. Les om [forhåndsvarslet i kapittel 4.2.1](#). Barnevernstjenesten skal gi foreldrene informasjon om adopsjon, blant annet om de rettslige virkninger av en adopsjon.

Skjer adopsjonen med foreldrenes samtykke etter barnevernloven § 4-20 femte ledd, må foreldre med del i foreldreansvaret for barnet samtykke til adopsjonen, jf. adopsjonsloven § 10 første ledd. Hvis en forelder med foreldreansvar er forsvunnet eller åpenbart ikke er i stand til å forstå hva et samtykke til adopsjon innebærer, er det tilstrekkelig at den andre forelderens samtykker. Er begge foreldrene forsvunnet eller uten samtykkekompetanse, må barnets oppnevnte verge samtykke til adopsjonen. Foreldre uten del i foreldreansvaret skal gis anledning til å uttale seg i forbindelse med adopsjonssaken jf. adopsjonsloven § 10 fjerde ledd.

Skjer adopsjon mot foreldrenes vilje etter barnevernloven § 4-20 andre ledd, skal begge foreldrene få anledning til å uttale seg i forbindelse med adopsjonssaken jf. forvaltningsloven § 16 og adopsjonsloven § 10 fjerde ledd. Hvis andre enn foreldrene er oppnevnt som barnets verge, eller hvis barnets far eller mor selv har verge, skal barnevernstjenesten innhente uttalelse fra vergen i samsvar med adopsjonsloven § 10 femte ledd.

Barnevernstjenesten skal benytte skjemaene Bufdir har utarbeidet til dette, enten Erklæring ved søknad om adopsjon fra den som har foreldreansvaret for barnet eller Erklæring ved søknad om adopsjon fra barnets mor/far som ikke har del i foreldreansvaret.

Hvis en av foreldrene (eller begge) oppholder seg på ukjent adresse, må det gjøres forsøk på å lokalisere vedkommende. Hvis det ikke oppnås kontakt, må det dokumenteres i saken hva som er gjort for å finne foreldrene.

Se mer om adopsjon på bufdir.no. Her finner du også de aktuelle skjemaene.

25.5 Særlig om pågående farskapssak eller usikkerhet om farskapet

Barnevernstjenesten skal ikke fremme en adopsjonssak for fylkesnemnda før en eventuell farskapssak er endelig avsluttet.

Det er viktig at barnets familierettslige identitet er avklart før en adopsjonssøknad behandles. Det sikrer at begge foreldrene får mulighet til å uttale seg om spørsmålet om adopsjon av barnet. Det sikrer også at barnet kan få opplysninger om sin bakgrunn og hvem de biologiske foreldre er, jf. adopsjonsloven § 39 og barnekonvensjonen artikkel 7.

Barneloven § 5 fastslår at det offentlige har ansvaret for å få fastsatt farskapet. Oppgaven er lagt til Arbeids- og Velferdsetaten (NAV). NAV skal opplyse barnets mor om barnets rett til å kjenne begge sine foreldre og om at hun har plikt til å oppgi hvem som kan være barnets far.

En farskapssak er avsluttet når den som er oppgitt som far har erkjent farskapet, vedtatt et farskapsforelegg, når farskapet er fastsatt ved rettskraftig dom eller når farskapsaken er henlagt med endelig virkning.

25.6 Barnevernstjenestens oppgaver når adopsjonsvedtaket er rettskraftig

Når vedtaket om adopsjon etter barnevernloven er rettskraftig, skal barnevernstjenesten oversende saken til det regionskontoret i Bufetat hvor fosterforeldrene er bosatt. Barnevernstjenesten må ha rutiner for dette.

Kommunen skal kun oversende de dokumentene som er nødvendige for at Bufetats region kan utstede adopsjonsbevillingen til fosterforeldrene. De aktuelle dokumentene er fylkesnemndas vedtak om adopsjon og eventuelt den rettskraftige avgjørelsen fattet av domstolen. I tillegg skal søknaden fra fosterforeldrene med vedlegg oversendes regionen.

Fosterhjemsgodtgjørelsen opphører fra det tidspunktet adopsjonen ble endelig eller rettskraftig. Det vil være datoen for når fylkesnemndas adopsjonsvedtak ikke lenger kan påklages, eventuelt datoen for når domstolens avgjørelse om adopsjon ikke lenger kan ankes.

25.7 Bufetats oppgave når adopsjonsvedtaket er rettskraftig

Bufetat skal på bakgrunn av de oversendte dokumentene fra kommunen, kontrollere om det foreligger en endelig eller rettskraftig avgjørelse. Når adopsjonsavgjørelsen er endelig, skal Bufetat utstede adopsjonsbevillingen, jf. barnevernloven § 4-20 fjerde ledd og adopsjonsloven § 12 andre ledd.

Hvis Bufetat vurderer at vesentlige vilkår i adopsjonsloven ikke er oppfylt, har de ikke kompetanse til å vurdere hvilke rettsvirkninger feilen skal få eller kjenne vedtaket ugyldig. Bufetat bør i slike tilfeller gjøre fylkesnemnda oppmerksom på feilen i et eget brev. Brevet bør sendes i kopi til kommunen, som skal varsle partene i saken. Bufetat bør vente med å utstede adopsjonsbevilling til fylkesnemnda har tatt stilling til hvilke rettsvirkninger feilen skal få. Fylkesnemnda kan vurdere å omgjøre vedtaket etter forvaltningsloven § 35.

Bufetat skal datere bevillingen til det tidspunkt fylkesnemnda traff vedtaket, eventuelt tidspunktet for domstolens avgjørelse der det er domstolen som gir samtykke til adopsjon.

Dokumentene skal arkiveres i den enkelte region, slik at adoptivbarnet kan få opplysninger om sine biologiske foreldre, jf. adopsjonsloven § 39 første ledd.

Når Bufetat har utstedt adopsjonsbevillingen, skal adopsjonen registreres i det sentrale adopsjonsregisteret. Melding om adopsjonen skal sendes til folkeregisteret, jf. adopsjonsloven § 27.

25.8 Besøkskontakt

Fylkesnemnda kan fastsette at det skal være kontakt mellom barnet og dets biologiske foreldre dersom noen av partene krever det og adoptivsøkerne samtykker til slik kontakt, jf. barnevernloven § 4-20 a. I forarbeidene til bestemmelsen er det lagt til grunn at besøkskontakt kun vil være aktuelt i et svært begrenset antall saker ([Prop. 7 L \(2009-2010\) s. 26](#)). Hvis en begrenset besøkskontakt etter adopsjonen er til barnets beste, skal fylkesnemnda vedta det og fastsette omfanget av kontakten. Formålet med å fastsette besøkskontakt er å gi barnet anledning til å ha en viss kontakt med de biologiske foreldrene og dermed få kunnskap om sitt opphav, samtidig som barnet får den stabilitet, sikkerhet og varighet i omsorgssituasjonen som en adopsjon gir.

26. Atferdstiltak

Adgangen til å fatte vedtak om plassering i institusjon og tilbakeholdelse av barn med alvorlige atferdsvansker uten samtykke fra foreldrene eller barn over 15 år reguleres av barnevernloven § 4-24.

Barnevernloven § 4-26 åpner for at et barn med alvorlige atferdsvansker kan tas inn i en atferdsinstitusjon etter samtykke fra barnet og de som har foreldreansvaret for barnet.

Adgangen til å fatte akuttvedtak overfor barn med alvorlige atferdsvansker er regulert i barnevernloven § 4-25 annet ledd annet punktum.

26.1 Barns rettigheter i forbindelse med atferdstiltak

I sak som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker eller tiltak for barn som kan være utsatt for menneskehandel, vil barnet alltid kunne opptre som part og gjøre partsrettigheter gjeldende, jf. barnevernloven § 6-3 annet ledd. Dette er i motsetning til hovedregelen om at et barn kan «opptre som part i en sak og gjøre partsrettigheter gjeldende» når barnet «har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder», jf. barnevernloven § 6-3 annet ledd første punktum. Les mer om [barn som part i kapittel 6](#).

Barnevernstjenesten må i sin saksbehandling ivareta barnets rett til medvirkning på alle stadier i saken, jf. barnevernloven § 1-6. Les om [barnets rett til medvirkning punkt 2.4.2](#).

26.2 Tvangsplassering i institusjon etter § 4-24 som følge av barnets alvorlige atferdsvansker

26.2.1 Barnevernstjenestens rolle ved vedtak om atferdstiltak

Vedtak om plassering etter § 4-24 kan fattes uten at barnet eller den som har foreldreansvar for barnet samtykker. Det er fylkesnemnda som har kompetanse til å fatte vedtak om slik tvangsplassering, jf. barnevernloven § 4-25 annet ledd.

Når barnevernstjenesten vurderer at vilkårene for plassering etter § 4-24 er oppfylt, må saken legges frem for fylkesnemnda. Se [Del 9 Behandling av saker i fylkesnemnd og domstol](#).

Barnevernstjenesten har hovedansvaret for saksforberedelse og tilrettelegging av saken for fylkesnemnda. Barnevernstjenesten skal sørge for at det utarbeides en tiltaksplan for barnet. Les mer om [oppfølging av atferdstiltak i kapittel 34](#) og om oppfølging av barn på institusjon i kapittel 36. Utkast til tiltaksplan skal foreligge når fylkesnemnda behandler saken. Endelig tiltaksplan skal utarbeides snarest mulig etter at fylkesnemndas vedtak foreligger. Se barnevernloven § 4-28 annet ledd [og Q-1104 Tiltaksplaner og omsorgsplaner i barnevernstjenesten – en veileder](#)

Hvis fylkesnemnda fatter vedtak etter § 4-24, skal barnevernstjenesten fortløpende følge opp plasseringen, og vurdere den på nytt når plasseringen har vart i seks måneder, jf. § 4-24 annet ledd.

Hvis forholdene tilsier det, kan barnevernstjenesten la være å iverksette et vedtak om tvangsplassering. Hvis det skjer, skal de varsle fylkesnemnda om det. Hvis barnevernstjenesten ikke har iverksatt vedtaket innen seks uker, faller det bort, jf. barnevernloven § 4-25 tredje ledd.

26.2.2 Vilkår for plassering

Plassering i barnevernsinstitusjon uten samtykke regnes både etter internasjonal og norsk rett som frihetsberøvelse. Frihetsberøvelse er et alvorlig inngrep, og krever derfor hjemmel i nasjonal lov. EMK tillater frihetsberøvelse av barn i enkelte tilfeller, men det er en høy terskel og strenge vilkår for at et barn kan plasseres mot sin eller foreldrenes vilje. En frihetsberøvelse av barn er gyldig blant annet ved «oppdragerformål», jf. EMK art. 5.

26.2.2.1 *Alvorlige atferdsvansker*

Vilkårene for plassering med tvang på atferdstiltak er at barnet har vist *alvorlige atferdsvansker* ved «*alvorlig eller gjentatt kriminalitet*», «*vedvarende misbruk av rusmidler*» eller «*på annen måte*», jf. barnevernloven § 4-24 første ledd.

26.2.2.1.1 Alvorlig eller gjentatt kriminalitet

«Alvorlig eller gjentatt kriminalitet» omfatter volds- og sedelighetsforbrytelser av alvorlig karakter, mens «gjentatt kriminalitet» blant annet omfatter serier av tyverier og hæververk (Ot.prp.nr.44 (1991-1992) s. 114 og [Prop 133L \(2020-2021\)](#)).

Les om barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd i [egne retningslinjer kapittel 4](#).

26.2.2.1.2 Vedvarende misbruk av rusmidler

«Vedvarende misbruk av rusmidler» forutsetter at bruken har vært relativt omfattende både i tid og i omfang. Dette må blant annet vurderes i lys av hvor ofte og lenge barnet har brukt rusmidler, og hva slags type rusmidler barnet bruker, samt barnets alder. Av betydning for vurderingen vil også være om bruken er eskalerende eller ukritisk og barnets tilknytning til rusmiljøer. Rusmidler omfatter bruk av både legale og illegale rusmidler, som alkohol, legemidler og narkotika ([Prop. 133 L punkt. 12.1.4.2](#)).

26.2.2.1.3 Annen måte

Kriteriet «på annen måte» omfatter annen form for utpreget normløs atferd. I forarbeidene vises det til at kriteriet omfatter prostitusjon og manglende tilknytning til normalt livsmønster for barn i tilsvarende aldersgruppe (Ot.prp.nr.44 (1991-1992) s. 114). Som eksempel vises det til «gatebarn». Det vil også kunne omfatte tilfeller der barnet har sammensatte livsutfordringer som blant annet kan gi seg utslag i en kombinasjon av rusbruk, kriminalitet, at barnet unndrar seg omsorg eller vagabonderer, tar tilhold i uheldige miljøer, har ugyldig skolefravær eller utagerer i grensesituasjoner. Et av disse livsmønstrene vil ikke nødvendigvis alene kvalifisere til plassering. Det må foretas en konkret helhetsvurdering av barnets atferd. Atferden må være alvorlig og skadelig. (Se [Prop. 133 L \(2020-2021\) punkt. 12.1.4.2](#))

Vilkåret «*alvorlige atferdsvansker*» omfatter ikke alene innadvendte atferdsproblemer, som selvskadning og spiseforstyrrelser, og som først og fremst rammer den det gjelder. Barn med slike utfordringer, kan ha rett til helsehjelp fra helsetjenesten. Barnevernstjenesten vil imidlertid ha et ansvar for å bidra til kontaktetablering med helsetjenesten. Lenke til kapittel om samarbeid med andre

26.2.2.2 *Nødvendighetskriteriet*

For at fylkesnemnda skal kunne fatte vedtak om atferdstiltak, og barnevernstjenesten skal kunne gjennomføre atferdstiltaket, er det et vilkår at tiltaket er nødvendig, jf. EMK art 5. Før det blir gjort

vedtak etter barnevernloven § 4-24, skal barnevernstjenesten ha vurdert om det i stedet bør settes i verk hjelpetiltak etter § 4-4, eller om det er grunnlag for frivillig plassering etter § 4-26. Dette følger direkte av barnevernloven § 4-25 første ledd, og er i tråd med nødvendighetskravet og minste inngreps prinsipp. Les om [minste inngreps prinsipp i punkt 2.4.3.](#)

26.2.2.3 Barnets beste

Det er også et vilkår for vedtak etter barnevernloven § 4-24 at det er til det enkelte barns beste. Barnevernstjenesten skal alltid vurdere om handlinger og avgjørelser vil være til barnets beste. Les om [barnets beste i punkt 2.4.1.](#)

26.2.3 Krav til plasseringens innhold og varighet

26.2.3.1 Observasjon, undersøkelse og korttidsbehandling

Når vilkårene etter § 4-24 første ledd er oppfylt, kan barnet tvangsplasseres for observasjon, undersøkelse eller korttidsbehandling i opptil fire uker, eller kortere tid som fastsatt i fylkesnemndas vedtak.

Bestemmelsen gir ikke hjemmel for å utrede om barnet har alvorlige atferdsvansker. Forarbeidene forutsetter at plasseringen brukes til planlegging, med sikte på å finne et egnet opplegg for fortsatt behandling i og utenfor institusjon ([Ot. prp.nr.44 \(1991-1992\) punkt 4.22.2.1 s. 61](#)).

Fylkesnemnda kan forlenge plasseringstiden med inntil fire nye uker, i nytt vedtak. Vedtak om forlengelse må foreligge før det første vedtaket utløper, og det innebærer at barnevernstjenesten har kort tidsrom på å fremme forslag om forlengelse til fylkesnemnda.

26.2.3.2 Langvarig behandling

Hvis det er trolig at barnet har behov for mer langvarig behandling, kan fylkesnemnda fatte vedtak om at barnet skal plasseres i opptil 12 måneder, eller kortere tid. Behandlingsbehovet må ut fra en faglig vurdering fremstå som nærliggende eller sannsynlig.

I særlige tilfeller kan fylkesnemnda forlenge oppholdet med ytterligere 12 nye måneder i nytt vedtak. Sak om forlengelse må være fremmet av barnevernstjenesten på et tidspunkt som gjør det mulig med behandling i fylkesnemnda før det første vedtaket er utløpt. Adgangen til forlengelse er forbeholdt unntakene. Fra forarbeidene ([Prop. 133 L \(2020-2021\) punkt. 12.1.4.3](#)) fremgår det at unntakstilfeller er saker der

- Behandlingsopplegget må være godt i gang,
- barnet må se ut til å nyttiggjøre seg tilbudet og
- planen med en forlengelse må være å videreføre en etablert behandlingsprosess.

Fylkesnemnda må foreta en konkret vurdering av om forlengelse vil være forholdsmessig tiltak ovenfor det enkelte barnet, jf. EMK art 5.

Plasseringstiden etter § 4-24 første og annet ledd regnes fra vedtaket iverksettes, eventuelt fra vedtaksdato hvis vedtaket kan iverksettes umiddelbart. Plasseringstiden ved eventuelt opphold etter første ledd, skal ikke medregnes som en del av den totale plasseringstiden etter annet ledd. ([Rt. 2011 s. 662](#))

26.2.4 Krav til institusjonen

Barnevernstjenestens begjæring om tiltak må også inneholde forslag om konkret plasseringssted. Fylkesnemnda kan bare fatte vedtak etter § 4-24 hvis den vurderer at institusjonen er faglig og materielt i stand til å gi det konkrete barnet tilfredsstillende hjelp. Dette må vurderes i forhold til formålet med plasseringen, jf. fjerde ledd. Dette innebærer at vedtaket kun er gyldig for det

institusjonstiltaket som omfattes av vedtaket. Barnet kan ikke flyttes til et annet institusjonstiltak eller avdeling med mindre det er uttrykkelig hjemlet i vedtaket. Hvis det er behov for å flytte barnet til en institusjon eller institusjonsavdeling som ikke er omfattet av fylkesnemndas vedtak, må barnevernstjenesten fremme ny sak etter § 4-24. Fylkesnemnda må da gjøre en ny samlet vurdering av barnets totale situasjon og behov for tiltak. Les mer om dette i [tolkningsuttalelse om praksis rundt flytting av barn.](#)

Institusjoner som omfattes av barnevernloven og som skal ta imot barn med alvorlige atferdsvansker, skal være særlig utpekt av Bufetats regionale nivå, jf. barnevernloven § 4-27. Det kan også benyttes institusjoner som faller inn under annet lovverk, for eksempel institusjoner innenfor psykisk helsevern eller institusjoner for rusmiddelmisbrukere etter helse- og omsorgstjenesteloven. ([Ot.prp. nr. 44 \(1991-1992\) s. 61 og 63](#))

26.2.5 Tvangsplassering av barn som fyller 18 år i løpet av plasseringstiden

Hvis fylkesnemnda har vedtatt at et barn skal plasseres i institusjon før det fylte 18 år, kan plasseringen gjennomføres også i de tilfellene barnet fyller 18 år i løpet av plasseringen, jf. barnevernloven § 4-24 tredje ledd. Ettersom plassering etter barnevernloven § 4-24 innebærer en frihetsberøvelse av barnet, må tvangsplasseringene tolkes i lys av EMK art. 5. EMK art. 5 gir vern mot vilkårlig frihetsberøvelse.

Plassering begrunnet i oppdragerformål etter EMK art 5 nr. 1 bokstav d, kan ikke videreføres etter fylte 18 år. Hvis plasseringen skal kunne videreføres etter at barnet har fylt 18 år, må det kunne begrunnes i formål som beskrevet i EMK art 5 nr. 1 bokstav e; «*lovlig frihetsberøvelse av... alkoholister, narkomane eller løsgjengere*». Det vil bero på en konkret vurdering i den enkelte sak hvorvidt det faller inn under dette alternativet. Se [tolkningsuttalelse om gjennomføring av plassering etter barnevernloven § 4-24 etter fylte 18 år](#) og [retningslinjer om barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd kapittel 4.](#)

26.2.6 Forholdet til omsorgsovertakelse

Vedtaket etter § 4-24 regnes ikke som en omsorgsovertakelse, men innebærer at omsorgen utøves av andre enn foreldrene så lenge plasseringen varer.

Hvis vilkårene for atferdstiltak er oppfylt, kan plassering etter barnevernloven § 4-24 og § 4-26 være aktuelt for barn som allerede er under barnevernets omsorg eller samtidig som det fattes vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12 eller § 4-8. Det er viktig at barn som er under barnevernets omsorg, og som oppfyller vilkårene etter § 4-24 eller § 4-26, og dermed trenger et tilbud utover ren omsorg, plasseres i atferdstiltak.

26.3 Frivillig plassering etter § 4-26 på grunn av alvorlige atferdsvansker

Er barn med alvorlige atferdsvansker, og den som har foreldreansvaret for barnet, kan samtykke til frivillig opphold for barnet på institusjon etter barnevernloven § 4-26. Det er kun barn som har vist alvorlige atferdsvansker ved «*alvorlig eller gjentatt kriminalitet*», «*vedvarende misbruk av rusmidler*» eller «*på annen måte*», og som har behov for utredning eller behandling som kan plasseres på frivillig grunnlag etter barnevernloven § 4-26.

26.3.1 Krav til samtykke

Samtykket skal være skriftlig og foreligge før oppholdet begynner. Før samtykket gis må barnevernstjenesten gjennomgå hva samtykket omfatter og hva en plassering i atferdstiltak innebærer, slik at barnet og den med foreldreansvar forstår hva det eventuelt samtykkes til.

Drøfting og avklaring av formål og forutsetning er en vesentlig forutsetning for at samtykket skal være reelt. Barnets og eventuelt foreldrenes samtykke må derfor også omfatte tiltaksplanen. Det samme gjelder eventuelle endringer i tiltaksplanen.

Hvis barnet ikke samtykker, kan ikke oppholdet gjennomføres på grunnlag av samtykke fra den med foreldreansvar alene. Hvis barnet har fylt 15 år, er det tilstrekkelig at kun barnet samtykker.

26.3.2 Tilbakehold når samtykket trekkes tilbake

Institusjonen kan sette som vilkår at barnet kan holdes tilbake i inntil tre uker regnet fra inntaket. Ved frivillig plassering med varighet på minst tre måneder, kan det settes som vilkår at barnet kan holdes tilbake i opptil tre uker etter at samtykket er trukket tilbake, jf. § 4-26 annet ledd.

Eventuelle vilkår om tilbakeholdsrett bør fremgå uttrykkelig av samtykkeerklæringen, jf. § 4-26 fjerde ledd.

Hvis barnet trekker samtykket til frivillig opphold med varighet på minst tre måneder, regnes tilbakeholdelsesfristen fra det tidspunkt barnet uttrykkelig trekker samtykket tilbake, jf. andre ledd. Det er ikke tilstrekkelig at barnet utviser passivitet, motvilje og lite samarbeidsvilje for at samtykket skal anses trukket.

Hvis barnet rømmer, og blir brakt tilbake innen tre måneder, regnes tilbakeholdelsesfristen fra det tidspunktet barnet er tilbake på institusjonen igjen, jf. tredje ledd

Tilbakeholdsretten er kun gyldig dersom institusjonen har gjort vilkårene gjeldene for barnet og den med foreldreansvar på tidspunktet for inntaket.

26.4 Midlertidig vedtak etter § 4-25 annet ledd annet punktum

I enkelte tilfeller kan barnet, som følge av sine alvorlige atferdsvansker, være i en akutt krisesituasjon. Barnevernstjenestens leder og påtalemyndigheten kan fatte midlertidig vedtak om opphold i institusjon uten samtykke, når det er nødvendig å ta hånd om barnet straks, jf. barnevernloven § 4-25 andre ledd andre punktum. Dette omtales nærmere i [kapittel 21 om akuttvedtak](#).

26.5 Tvangsplassering ved fare for utnyttelse til menneskehandel

Fylkesnemnda kan fatte vedtak om midlertidig tvangsplassering i institusjon hvis et barn står i fare for utnyttelse til menneskehandel, jf. barnevernloven § 4-29 andre ledd. Formålet med en slik plassering er å ivareta barnets umiddelbare behov for beskyttelse og omsorg. Vilklårene for plassering på institusjon ved fare for utnyttelse til menneskehandel fremgår i andre ledd bokstav a) og b).

- For det første må politiet finne at det foreligger en nærliggende og alvorlig fare for at barnet utnyttes eller kan bli utnyttet til menneskehandel og at vedtak om plassering er nødvendig for å beskytte barnet.
- Det er også et forutsetning for plassering at politiet er involvert i saken og har foretatt en trusselvurdering ut fra sitt ansvar og faglige ståsted jf. [Prop. 43 L \(2011-2012\) kapittel 8](#). På bakgrunn av dette må fylkesnemnda vurdere at det er en slik nærliggende og alvorlig fare at plassering er nødvendig for å beskytte barnet.
- Det er også et krav om at barnet ikke kan oppnå tilstrekkelig beskyttelse på gjennom andre tiltak eller på annen måte.
- Fylkesnemnda må i tillegg etter en helhetsvurdering finne at plasseringen er til det beste for barnet.

Det er tilstrekkelig med alminnelig sannsynlighetsovervekt for å fatte vedtak (prop. 43 L (2011-2012) kapittel 8).

Fylkesnemnda kan fatte vedtak om slik plassering i inntil seks uker, jf. barnevernloven § 4-29 tredje ledd. Fylkesnemnda kan fatte nye vedtak om forlengelse i opptil seks nye uker av gangen, men samlet plasseringstid kan ikke overstige seks måneder.

Hvis det er nødvendig for å hindre at barnet får kontakt med personer som det er fare for kan utnytte det til menneskehandel, kan det i vedtaket fastsettes beskyttelsestiltak som begrensninger i; å motta besøk, å kommunisere gjennom kommunikasjonsmidler, å bevege seg fritt utenfor institusjonen og i hvem som skal vite hvor barnet er.

[Rundskriv om barnevernets håndtering av saker der mindreårige kan være utsatt for menneskehandel](#) omtaler hvordan ansatte i kommunal barnevernstjeneste skal identifisere og gi oppfølging til antatte mindreårige ofre for menneskehandel.

26.5.1 Midlertidig vedtak vedakutt fare for utnyttelse til menneskehandel

Hvis det er en nærliggende og alvorlig fare for at barnet utnytte eller kan bli utnyttet til menneskehandel, kan barnevernstjenestens leder og påtalemyndigheten fatte midlertidig akuttvedtak, jf. § 4-29 fjerde ledd. Nærmere omtale av dette i [kapittel 21 om akuttvedtak](#).

27. Ettervern

27.1 Vilkår for og formål med ettervern

Barnevernstjenesten kan opprettholde igangsatte tiltak, eller erstatte disse med nye tiltak for ungdommer som har fylt 18 år (såkalt ettervern) jf. barnevernloven § 1-3 annet ledd.

Tiltak etter loven kan også gis selv om ungdommen i en kortere periode før fylte 18 år ikke har mottatt tiltak fra barnevernet. Barnevernstjenesten kan opprettholde hjelpetiltak frem til ungdommen fyller 25 år.

Formålet med ettervern er å ivareta ungdommer som fortsatt trenger bistand og støtte etter nådd myndighetsalder.

Begrunnelsen for å gi barnevernstiltak etter fylte 18 år, er å bidra til at ungdom med barnevernserfaring skal få nødvendig hjelp og støtte i overgangsfasen til en selvstendig voksentilværelse.

27.2 Informasjon til ungdommen om retten til ettervern

Ettervern kan være svært viktig for ungdommens muligheter for en god fremtid, og spørsmålet om ettervern bør tas opp til drøfting i god tid før ungdommen fyller 18 år. Dette for å skape forutsigbarhet og nødvendig dialog om temaet så tidlig som mulig. Overgangen mellom ungdom og voksen kan være en sårbar fase, og barnevernstjenesten plikter å tilrettelegge best mulig ut fra ungdommens forutsetninger og behov.

For ungdom som er under barnevernets omsorg, er det lovfestet i § 4-15 at barnevernstjenesten i god tid før ungdommen fyller 18 år skal kontakte barnet for å vurdere om tiltaket skal opprettholdes eller erstattes av andre tiltak ved fylte 18 år. Hvis ungdommen samtykker, skal barnevernstjenesten utarbeide en plan for fremtidige tiltak i samarbeid med ungdommen.

For ungdom med hjelpetiltak er det ikke et krav i loven om kontakt i forkant av myndighetsalder for å vurdere ettervern. Det følger likevel av [rundskrivet om ettervern](#) at det er viktig at

barnevernstjenesten i god tid før ungdommen fyller 18 år informerer om adgangen til ettervern og avklarer med ungdommen hva han eller hun selv ønsker og trenger.

27.3 Ungdom som takker nei til ettervern

Hvis ungdommen selv ikke ønsker tiltak fra barnevernstjenesten etter fylte 18 år, skal ungdommen bli gjort oppmerksom på at han eller hun kan ombestemme seg. Barnevernstjenesten bør forsøke å få til en avtale om at det skal opprettholdes kontakt også med dem som ikke ønsker videre tiltak. Ungdom som har takket nei til tiltak bør under enhver omstendighet kontaktes ett år etter at alle tiltak er avsluttet, for å høre om de nå likevel ønsker å motta tiltak.

27.4 Den konkrete vurderingen av behovet for ettervern

På samme måte som for barn under 18 år, er det opp til barnevernstjenesten å vurdere behovet for tiltak i det enkelte tilfelle. Vilkårene for rett til ettervern er skjønnsmessige. Etter ordlyden i § 1-3 kan tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak. At tiltaket kan opprettholdes eller erstattes, innebærer også at det er stort rom for skjønn.

Retten til nødvendige barnevernstiltak, jf. § 1-5 gjelder også tiltak etter 18 år. Det er presisert i forarbeidene til bestemmelsen at den også gjelder rett til ettervernstiltak.

27.5 Begrunnelsesplikt

Barnevernstjenesten har en begrunnelsesplikt ved opphør, avslag eller vedtak om tiltak for ungdom som er fylt 18 år jf. barnevernloven § 1-3 annet ledd. Ved opphør eller avslag på ettervern må barnevernstjenesten begrunne hvorfor det anses som til ungdommens beste at han eller hun ikke skal motta hjelp fra barnevernstjenesten. Det samme vil gjelde hvis ungdommen søker om et konkret ettervernstiltak og ikke får dette. Avgjørelsen er et enkeltvedtak som kan påklages av ungdommen til statsforvalteren.

27.6 Tiltaksplan

Barnevernstjenesten skal lage en tiltaksplan for barn som mottar frivillige hjelpetiltak, jf. § 4-5. Kravet om tiltaksplan gjelder også frivillige hjelpetiltak etter 18 år. Tiltaksplanene skal evalueres regelmessig. Les mer om dette i [kapittel 31 om oppfølging av hjelpetiltak](#)

27.7 Hvilken kommune har ansvaret?

Det er den kommunen som har iverksatt tiltak etter barnevernsloven før ungdommen fylte 18 år som er ansvarlig for eventuelt å opprettholde disse tiltakene eller erstatte dem med andre tiltak. Hvis en ungdom i aldersgruppen 18–25 år som har tiltak etter barnevernsloven flytter til en annen kommune, vil det i utgangspunktet være fraflyttingskommunen som er ansvarlig for å opprettholde tiltakene. Dette gjelder uavhengig av om ungdommen har vært under barnevernets omsorg eller om vedkommende kun har hatt hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4.

27.8 Aktuelle ettervernstiltak

I utgangspunktet vil alle typer tiltak etter barnevernsloven kunne tilbys som ettervern, for eksempel fosterhjem, institusjonsplass, botiltak eller råd og veiledning. Ettervernstiltak kan bare videreføres eller iverksettes hvis ungdommen samtykker.

Et vedtak om omsorgsovertakelse er et inngrep i foreldreansvaret og vedtaket opphører derfor automatisk når barnet fyller 18 år. Videreføring av fosterhjemstiltak er mulig når det vurderes som til ungdommens beste og det foreligger samtykke fra ungdommen.

Bufetat har et økonomisk ansvar for barn under 20 år og dekker derfor utgifter til institusjonstiltak hvis kostnaden overstiger kommunens egenandel. Hvis det vurderes som ungdommens beste at

tiltaket videreføres utover fylte 20 år, kan tiltaket videreføres. Bufetat har da ikke lenger det økonomiske ansvaret og kommunen må dekke utgiftene selv, jf. barnevernloven § 9-4. Les mer i [tolkningsuttalelse om statens ansvar for ettervern](#).

Når det gjelder videreføring av opphold i institusjon som ettervernstiltak, må det foretas en vurdering av om vilkårene for ettervern er oppfylt. Departementet har lagt til grunn at det ikke vil være i tråd med ettervernets formål at det iverksettes opptrapping av barneverntiltak etter at barnet har nådd myndighetsalder (Brev fra Barne- og likestillingsdepartementet 22. mai 2012). Et nytt institusjonsopphold med formål om å behandle alvorlige atferdsvansker må anses som et opptrappingstiltak. Det er derfor ikke adgang til å etablere institusjonsopphold med hjemmel i barnevernloven §§ 1-3 annet ledd, jf. 4-26, som nytt ettervernstiltak. Les mer om dette i [tolkningsuttalelsen- Institusjonsopphold som ettervernstiltak](#).

27.9 Samarbeid med andre instanser

Ungdom med erfaring fra barnevernet vil ofte ha behov for hjelp fra ulike instanser. Et godt samarbeid mellom barnevernstjenesten, NAV, helse- og/eller skolesektoren vil ofte være nødvendig for å kunne gi helhetlig hjelp og oppfølging. For eksempel vil NAV-kontoret gi arbeidsrettet oppfølging og eventuelt dekke ungdommens utgifter til husleie, mens barnevernstjenesten kan gi tiltak som oppfølging av miljøarbeider, eller råd og veiledning. I mange tilfeller vil det fortsatt være behov for at barnevernstjenesten er inne i saken selv om ungdommen mottar tiltak fra andre tjenester. Det kan være av stor betydning at saksbehandler i barnevernstjenesten fortsatt følger opp ungdommen. Barnevernstjenesten vil kunne tilby tiltak som ungdommen har behov for, og som ikke andre tjenester har ansvar for. Les om samarbeid mellom barnevernstjenesten og Nav- kontoret i veilederen: [Retningslinjer for samarbeid mellom barnevernstjenesten og NAV-kontoret](#)

Det vil i mange tilfeller være en viktig oppgave for barnevernstjenesten å bistå med å formidle kontakt med andre deler av hjelpeapparatet. Dette gjelder også når ungdom ikke ønsker videre tiltak fra barnevernstjenesten, og ved avslutning av ettervern, for å sikre en god overgang fra barnevernet til andre hjelpeinstanser.

Barnevernstjenesten skal samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi ungdommen et helhetlig og samordnet tjenestetilbud, jf. barnevernloven § 3-2. Samarbeidsplikten gjelder også når ungdom mottar ettervernstiltak. Hvis tiltak ikke skal opprettholdes etter fylte 18 år, må barnverntjenesten i samråd med ungdommen undersøke om det er behov for tiltak eller tjenester som ligger under andre lover. Hvis ungdommen ønsker det, må barnevernstjenesten informere øvrige tjenester om ungdommens behov og eventuelt bistå med å finne frem til aktuelle tiltak. Les mer om barnevernstjenestens plikt til å samarbeide med andre tjenester i [del 10](#).

28. Iverksetting av vedtak

Barneverntjenesten har ansvaret for å iverksette vedtak som er fattet av fylkesnemnda og avgjørelser truffet av en domstol. Vedtaket eller dommen iverksettes ved at barnet plasseres eller tiltaket som pålegges settes inn slik som fylkesnemnda eller domstolen har bestemt.

Hvis barnet ikke kan plasseres som forutsatt i vedtak eller dom, må saken fremlegges for fylkesnemnda eller domstolen på nytt, jf. barnevernloven § 4-15 annet ledd.

28.1 Frist for iverksettelse av vedtak om omsorgsovertakelse

Et fylkesnemndsvedtak om omsorgsovertakelse skal settes i verk så raskt som mulig og senest innen seks uker, jf. barnevernloven § 4-13 første ledd. Bestemmelsen pålegger barnevernstjenesten en iverksettelsesplikt. Vedtaket kan iverksettes straks det er fattet. Det er ikke nødvendig å vente til fristen for å ta ut søksmål er ute. Dette følger forutsetningsvis av forvaltningsloven § 42.

Hvis en domstol treffer avgjørelse om omsorgsovertakelse, vil dommen om omsorgsovertakelse ha foregrepet rettskraft. Det vil si at avgjørelsen kan iverksettes straks den er avgjort. Dette følger av [tidligere rettsavgjørelser](#) se særlig avsnitt 34 og 35). Hvis en slik dom ikke skal ha foregrepet rettskraft, må det uttrykkelig fastsettes av retten. Fristen for iverksettelse vil også for en slik dom være seks uker i samsvar med regelen i § 4-13.

Hvis vedtaket eller dommen ikke er iverksatt innen seksukersfristen, faller det bort. Vedtaket eller dommen faller bort selv om årsaken for at vedtaket ikke er iverksatt, ikke kan lastes barneverntjenesten. Dette er forutsatt i forarbeidene ([Ot.prp. nr. 44 \(1991-92\) s. 45](#)).

28.1.1 Fristforlengelse

I særlige tilfeller kan fylkesnemndas leder forlenge fristen, Forutsatt at barnevernstjenesten ber om det, kan fylkesnemndas leder i særlige tilfeller forlenge fristen. Det kan for eksempel være når barnet holdes skjult av foreldrene for å hindre iverksettelse, og barneverntjenesten ikke kjenner barnets tilholdssted. Det må legges til grunn at fristen må forlenges før den er utløpt.

Hvis vedtaket bortfaller fordi det ikke er iverksatt innen fristen, og fristen ikke er forlenget, må saken fremmes på nytt for fylkesnemnda hvis barnevernstjenesten mener at det skal treffes vedtak om omsorgsovertakelse.

28.1.2 Når er vedtaket iverksatt?

Vedtaket er iverksatt når barneverntjenesten har «kontroll» over barnet selv om barnet ennå ikke er plassert slik vedtaket forutsetter, jf. [Rt. 1998 s. 1835](#). Et eksempel er at barnet i en overgangsperiode bor dels hos foreldrene og dels hos fosterforeldre eller på institusjon. Se [NOU 1985:18 pkt. 11.6](#). Et annet eksempel er at barnet plasseres midlertidig i beredskapshjem eller på institusjon i påvente av endelig plassering, for eksempel i fosterhjem. Et vedtak om omsorgsovertakelse anses iverksatt også i slike tilfeller, selv om endelig plassering ikke har skjedd innen seksukersfristen. Dette ble fastslått av Høyesteretts kjæremålsutvalg i en kjennelse inntatt i [Rt. 1998 s. 1835](#). Det samme standpunkt ble også lagt til grunn i [forarbeidene](#) (se Ot.prp.nr. 61 (1997-1998) s. 21.)

Hvis barnet er midlertidig plassert med hjemmel i barnevernloven §§ 4-6 annet ledd, 4-25 eller 4-29 på tidspunktet for fylkesnemndas vedtak, anses vedtaket som iverksatt. Vedtaket er iverksatt når det offentlige rent faktisk har omsorgen for barnet, selv om fylkesnemnda ikke har tatt stilling til spørsmålet om endelig plassering. Fylkesnemndas vedtak vil i en slik situasjon ikke falle bort etter seks uker.

28.1.3 Utvidet frist i barnebortføringssaker

Hvis et vedtak eller en dom om omsorgsovertakelse etter §§ 4-8 eller 4-12 ikke er mulig å iverksette fordi foreldrene eller andre har bortført barnet, vil vedtaket om omsorgsovertakelse gjelde for ett år. Dette følger av § 4-13 annet ledd. Les om [barnebortføringssaker i kapittel 49.2](#).

Fristforlengelsen følger direkte av loven og krever ingen beslutning fra fylkesnemnda. Det kreves imidlertid at barneverntjenesten har igangsatt en sak om barnebortføring før det er gått seks uker siden vedtakstidspunktet.

En sak om barne bortføring vil være igangsatt når barneverntjenesten har sendt en skriftlig søknad til sentralmyndigheten etter Haagkonvensjonen 1980. Hvis barnet er bortført til en stat som ikke har sluttet seg til Haagkonvensjonen 1980, anses saken om barne bortføring igangsatt ved at barnet er registrert som savnet hos politiet eller det er opprettet en straffesak om barne bortføring.

Fylkesnemndas leder kan forlenge fristen for iverksettelse av vedtaket ytterligere.

Barneverntjenesten må i slike tilfeller henvende seg til fylkesnemnda før ettårsfristen er gått ut, eventuelt før en tidligere avgjørelse om fristforlengelse er gått ut, slik at vedtaket ikke faller bort. Det er ingen begrensning i for hvor lenge eller hvor mange ganger fristen for iverksetting kan forlenges.

28.2 Iverksettelse av vedtak om atferdsplassering etter barnevernloven § 4-24 og plassering begrunnet i fare for menneskehandel etter barnevernloven § 4-29

Et fylkesnemndsvedtak eller en dom om atferdstiltak etter § 4-24 og faller bort dersom det ikke er satt i verk innen seks uker. Dette følger av § 4-25 tredje ledd. Seksukersfristen er absolutt. Det er ikke som ved vedtak om omsorgsovertakelse adgang til å forlenge fristen.

Barneverntjenesten kan la være å sette vedtaket i verk om forholdene tilsier det. Lovens ordlyd «om forholdene tilsier det» gir barneverntjenesten stort rom for å revurdere situasjonen og la være å sette vedtaket ut i livet. Dersom barneverntjenesten ikke iverksetter vedtaket, skal fylkesnemnda varsles om dette.

Tilsvarende gjelder for fylkesnemndas vedtak om plassering i institusjon grunnet fare for menneskehandel, jf. barnevernloven § 4-29 sjette ledd.

28.3 Iverksettelse av vedtak om adopsjon etter barnevernloven § 4-20

Ved vedtak om adopsjon etter barnevernloven § 4-20 andre og femte ledd, iverksettes vedtaket ved at barneverntjenesten sender sakens dokumenter til Bufetat, som utsteder adopsjonsbevillingen. Se [punkt 25.6](#).

28.4 Fristens utgangspunkt

Iverksettelsesfristen løper fra vedtakstidspunktet, det vil si fra tidspunktet nemndsvedtaket eller dommen er datert.

28.5 Bruk av politibistand ved fullbyrdelse av vedtak

28.5.1 Vilkår for bruk av politibistand

Hvis det er nødvendig for å sikre barnet nødvendig hjelp, omsorg og trygge oppvekstvilkår, kan barnevernstjenestens leder kreve at politiet bistår ved fullbyrdelse av vedtak etter barnevernloven §§ 4-6 annet ledd, 4-8, 4-9, 4-10, 4-11, 4-12, 4-17, 4-24, 4-25 annet ledd og 4-29. Dette følger av barnevernloven § 6-8.

Bestemmelsen gir en uttømmende oppregning av hvilke vedtak som kan gjennomføres med bistand fra politiet. Dette gjelder i hovedsak alle tvangsvedtak, både de vedtak som treffes av fylkesnemnda, og de som treffes av barneverntjenesten.

Det er gjort ett unntak fra fullbyrdelse av tvangsvedtak med bistand fra politiet. Fylkesnemndas vedtak om pålegg om hjelpetiltak etter § 4-4 kan ikke gjennomføres med politibistand. I forarbeidene er det vist til at dette er tiltak som for å kunne fungere i størst mulig grad må skje i forståelse med familien, og at en gjennomføring av slike tiltak derfor vil kunne føre til større skade enn hjelp hvis de gjennomføres med tvang.

Adgangen til å kreve politibistand ved gjennomføring av vedtak, omfatter også adgang til å kreve bistand fra politiet for å bringe barnet tilbake, hvis barnet urettmessig blir flyttet eller selv rømmer etter at vedtaket er iverksatt. Det kommer frem av forarbeidene. (Ot.prp. nr. 71 (1993-94) pkt. 3.2)

Bestemmelsen om politibistand innebærer at barneverntjenesten, i de tilfeller barnets foreldre eller foresatte motsetter seg gjennomføring av en undersøkelse eller et tvangsvedtak, kan anmode politiet om bistand. Politiet kan ikke nekte å yte bistand, jf. lovens ordlyd «kreve bistand».

Bruk av politi er et svært dramatisk virkemiddel og bør derfor bare benyttes i unntakstilfeller og det er viktig at barneverntjenesten gjør grundige vurderinger før muligheten benyttes. Om politibistand er nødvendig og til barnets beste må vurderes konkret for det enkelte barn ut fra forholdene i den enkelte sak. Har barneverntjenesten kunnskap som tilsier at barnet er spesielt sårbart vil det være et moment som står sentralt i vurderingen.

28.5.2 Kompetanse til å beslutte politibistand

Det er bare barnevernsadministrasjonens leder som kan treffe beslutning om bruk av politibistand.

28.5.3 Gjennomføring av politibistand

Det vil være opp til politiet i det enkelte tilfellet å vurdere på hvilken måte bistanden skal gis. Det følger av lovens forarbeider. Politibistand skal gjennomføres på en forsvarlig måte og til det beste for barnet, jf. barnevernloven §§ 1-4 og 4-1, og barneverntjenesten må alltid være med som ansvarlig for gjennomføringen av tiltaket. Gjennomføringen av politibistand må aldri overlates til politiet alene. Barneverntjenesten må ha en tett dialog med politiet om hvordan de kan bistå slik at plasseringen blir minst mulig belastende for barnet.

Barneverntjenesten skal i så stor grad som mulig sette politiet i stand til å håndtere det aktuelle barn så skånsomt som mulig. Barneverntjenesten må i denne sammenheng gi politiet nødvendig informasjon om barnets situasjon og sårbarhet.

Politiet er selv ansvarlig for å dekke egne utgifter når de bistår barneverntjenesten etter barnevernloven § 6-8.

28.5.4 Dokumentasjonskrav ved bruk av politibistand

[En avgjørelse om å kreve politibistand er ikke et enkeltvedtak](#). Kravene til en forsvarlig saksbehandling tilsier imidlertid at barneverntjenestens vurderinger av nødvendigheten av å benytte politibistand skal dokumenteres. Les mer om barneverntjenestens dokumentasjonsplikt [i kapittel 5](#).

28.5.5 Barnets rett til medvirkning

Barns rett til medvirkning gjelder alle faser i en barnevernssak, og skal følgelig også ivaretas i den grad det er mulig når barneverntjenesten vurderer om det er nødvendig å be om bistand fra politiet. Les mer om barnets rett til medvirkning [i punkt 2.4.2](#)

29. Barneverntjenestens ansvar for å sikre helsehjelp til barn i barnevernet

For barn og unge under 16 år har foreldrene eller andre med foreldreansvaret som hovedregel rett til å samtykke til helsehjelp, og avgjøre spørsmål om medisinsk behandling og undersøkelse på barnets vegne, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-4 første ledd. [Barn over 16 avgjør selv spørsmålet om helsehjelp](#).

Hvis det er grunn til å tro at et barn lider av en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade, og hvis foreldrene ikke sørger for at barnet kommer til undersøkelse eller behandling, kan fylkesnemnda vedta at barnet med bistand fra barnevernstjenesten skal undersøkes av lege, eller bringes til sykehus for å bli undersøkt. Dette følger av barnevernloven § 4-10. Det er imidlertid ikke adgang for barnevernstjenesten til å fatte hastvedtak etter barnevernloven § 4-10. Bestemmelsen kan derfor ikke anvendes i akutt saker. Se [Ot.prp. nr. 44 \(1991-1992\) kapittel 4.9](#), hvor det fremgår at ved akutsituasjoner må det vurderes etter nødrettsbetraktninger. Nødrett må kunne anvendes av både helsepersonell og barnevernstjenesten.

Barnevernstjenesten har plikt til sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid, jf. barnevernloven § 1-1. Det medfører at dersom et barn har behov for helsehjelp, og barnets foreldre ikke sørger for at barnet får dette, har barnevernstjenesten et ansvar for at barnet kommer til undersøkelse eller medisinsk behandling. Dette gjelder både barnets psykiske helse, somatiske helse og tannhelse.

Hvis barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for barn under 16 år etter barnevernloven § 4-6 andre ledd, § 4-8 eller 4-12 har barnevernstjenesten rett til å samtykke til helsehjelp, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-4 tredje ledd. Hvis barnet har behov for helsehjelp, både psykisk-, somatisk- eller tannhelsehjelp, har barnevernstjenesten ansvar for å sikre at barnet kommer i kontakt med fastlegen eller tannlege, slik at helsetjenestene kan gi barnet forsvarlig helsehjelp,

Barnevernet har ikke ansvar å gi helsehjelp, eller å henvise barnet til rett helseinstans, dette ligger til helse- og omsorgstjenestenes ansvar. Men barnevernstjenesten må sørge for at det etableres [kontakt med fastlegen/hjelpeapparat, slik at de kan henvise til riktig instans og sørge for barnet gis forsvarlig helsehjelp.](#)

På enkelte områder er det utviklet egne ordninger/prosesser for å sikre at barnet får hjelp fra de nødvendige tjenestene.

29.1 [Pakkeforløp - kartlegging og utredning av psykisk helse og rus hos barn og unge](#)
[Mange barn som får hjelp fra barnevernstjenesten har utviklet, eller er i risiko for å utvikle, atferdsproblemer og rusmiddelproblemer.](#) For mange av ungdommene fører ikke bruk av rusmidler til videre problemutvikling, mens andre ungdommer utvikler rusmiddelproblemer. Barn og unge som debuterer tidlig med rus og har samtidige psykiske vansker, utgjør en spesielt sårbar og utsatt gruppe.

På bakgrunn av dette er det utviklet et pakkeforløp for kartlegging og utredning av psykisk helse og rus hos barn og unge i barnevernet.

Barnevernstjenesten skal medvirke til at barns interesser også ivaretas av andre offentlige organer, jf. barnevernloven § 3-2. Hvis barnevernstjenesten vurderer at et barn har behov for å kartlegge barnets psykiske helse eventuelle rusmiddelproblemer for å vurdere om de har behov for helsehjelp, skal de kontakte den kommunale helse- og omsorgstjenesten. For å kunne vurdere om det er grunnlag for å starte pakkeforløpet må barnevernstjenesten ha tilstrekkelig informasjon om barnet og barnets situasjon. Barnevernstjenesten vurderer å starte pakkeforløp blant annet basert på kunnskap om barnet sett opp mot relevante risikofaktorer og bekymringstegn.

Pakkeforløpet beskriver ansvar, oppgaver og samarbeid mellom den kommunale barnevernstjenesten, kommunal helse- og omsorgstjeneste og spesialisthelsetjenesten for barn og unge. Pakkeforløpet gir også råd til hvordan samarbeidet kan innrettes, slik at tjenestene sammen sikrer tidlig kartlegging og utredning av barn i barnevernet.

Se mer veiledning om pakkeforløp– [kartlegging og utredning av psykisk helse og rus hos barn og unge](#), og hvordan barnevernstjenesten skal gå frem og vilkår for å starte pakkeforløp.

29.2 Samarbeid mellom barnevernstjenesten og psykisk helsetjenester

Det er utarbeidet rundskriv om [samarbeid mellom barnevernstjenester og psykiske helsetjenester til barnets beste](#).

Formålet med rundskrivet er å vise hvilke muligheter barnevernstjenesten og psykisk helsetjenesten har for å samarbeide til beste for barn og unge. Rundskrivet avklarer tjenestenes ansvar, oppgaver og plikt til å samarbeide både generelt og i enkeltsaker innenfor rammen av reglene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt.

29.3 Helsekartlegging av barn i barnevernet

Hvis barnevernstjenesten har besluttet å fremme sak for fylkesnemnda eller nemnda har truffet vedtak om plassering utenfor hjemmet etter §§ 4-12, 4-24 eller ved vedtak om frivillig plassering etter § 4-4 sjette ledd eller § 4-26, kan Bufetat tilby barnevernstjenesten tverrfaglig helsekartlegging. Dette følger av barnevernloven § 2-3 tredje ledd bokstav c som trådte i kraft 1. juni 2022.

Stortinget har også bestemt at barnevernstjenesten skal ha plikt til å be om helsekartlegging av barn i samme målgruppe, med mindre det er åpenbart at helsekartlegging er unødvendig, jf. ny § 4-3 a i barnevernloven. Det er imidlertid ikke bestemt når denne bestemmelsen skal tre i kraft.

Barnevernstjenesten må innhente nødvendig samtykke fra barnet eller foreldrene før de ber Bufetat om tverrfaglig helsekartlegging. Tverrfaglig helsekartlegging skal ikke gjennomføres hvis barnet motsetter seg det. Det gjelder uavhengig av hvem som må samtykke til kartleggingen.

Det varierer hvem som må samtykke til helsekartleggingen:

- Barn over 15 år må selv samtykke til tverrfaglig helsekartlegging
- Foreldre samtykker for barn under 15 år som er plassert etter barnevernloven § 4-4 sjette ledd, § 4-24, § 4-25 og § 4-26.
- Barnevernstjenesten samtykker for barn under 15 år som er plassert etter barnevernloven § 4-6 andre ledd, § 4-8, § 4-9 første ledd, og § 4-12.

For at samtykket skal være gyldig, må den eller de som skal samtykke vite hva det samtykkes til. Det innebærer at før samtykket kan gis, skal vedkommende være informert om hvilke opplysninger som innhentes i forkant av helsekartleggingen, hvilke opplysninger som oversendes Bufetat, hvilke tester som skal utføres, hvordan tester gjennomføres, hvem som utfører testene, at kartleggingen skal ende opp i en kartleggingsrapport og hva rapporten skal brukes til, mv.

Samtykket kan når som helst trekkes tilbake, enten helt eller delvis, også under selve kartleggingsdagen.

Før ny § 4-3 a har trådt i kraft, kan kommunen velge om de vil be Bufetat om en tverrfaglig helsekartlegging av barn. Barnevernstjenesten vurderer behovet ut fra informasjonen de har om barnet og innhenter nødvendig samtykke. Når nødvendig samtykke til kartleggingen foreligger, må barnevernstjenesten sikre at de har alle relevante opplysninger om barnet for å kunne oppnå formålet med kartleggingen.

Opplysningene oversendes til postmottaket i Bufetat sammen med henvisnings- og samtykkeskjemaet. Hvis kartleggingsteamet i Bufetat vurderer det som nødvendig med ytterligere informasjon, må teamet be barnevernstjenesten innhente slik informasjon. Det er kun

barnevernstjenesten som kan innhente informasjon om barnet, etter reglene for dette i barnevernsloven og forvaltningsloven.

Se mer om tverrfaglig helsekartlegging på Bufdir.no.

29.3.1 Formål med tverrfaglig helsekartlegging

Det er et mål at barn og unge som flyttes ut av hjemmet skal få tilpasset hjelp og oppfølging, god stabilitet og redusert risiko for flyttinger og brudd i plasseringer. Tverrfaglig helsekartleggingen har som formål å skaffe barnevernet tilstrekkelig informasjon om barnets hjelpe- og helsebehov for å bidra til mer treffsikker hjelp og oppfølging av barn som flyttes ut av hjemmet.

Tverrfaglig helsekartlegging skal bidra til å identifisere hjelpe- og helsebehov hos barn som flyttes ut av hjemmet. Formålet med tverrfaglig helsekartlegging er å skaffe barnevernet tilstrekkelig informasjon om barnet. Tilstrekkelig informasjon om barnets hjelpe- og helsebehov vil bidra til mer treffsikker hjelp og oppfølging av barn som flyttes ut av hjemmet. Målet er at god og riktig hjelp skal bidra til en mer stabil plassering som reduserer risikoen for utilsiktede flyttinger og brudd i plasseringen.

Et viktig prinsipp for kartleggingstilbudet er at det skal være så skånsomt som mulig for barnet. Retten til medvirkning og hensynet til barnets beste skal ligge til grunn for vurderingene og gjennomføringen av tverrfaglig helsekartlegging.

Del 6 Samvær

30. Samvær

Barn og foreldres rett til familieliv er en grunnleggende menneskerett, og det er et klart utgangspunkt at det er best for barn å vokse opp i sin egen familie. Etter en omsorgsovertakelse er det derfor en målsetning at barn og foreldre skal kunne gjenforenes, hvis det ikke er til skade for barnets helse og utvikling. Etter en omsorgsovertakelse har barnevernstjenesten en plikt til aktivt å arbeide for at relasjonen mellom barn og foreldre opprettholdes og utvikles, slik at gjenforening kan være mulig. Samvær er viktig i den sammenheng, og skal som utgangspunkt bidra til å fremme målsettingen om gjenforening, i den grad gjenforening er aktuelt. Og selv når gjenforening ikke er mulig, har det en egenverdi å bevare familiebandt dersom dette ikke er til skade for barnet.

Formålet med samvær er å utvikle, opprettholde og styrke relasjonen mellom barnet og foreldrene. Barnevernstjenesten må legge til rette for en samværsordning som bidrar til dette, også når målet om å gjenforene barn og foreldre er oppgitt.

30.1 Barn og foreldre har rett til samvær

Etter et vedtak om omsorgsovertakelse har barn og foreldre, hvis ikke annet er bestemt av fylkesnemnda eller domstolen, rett til samvær med hverandre (barnevernsloven § 4-19).

Når det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse, skal fylkesnemnda eller domstolen ta stilling til hvor ofte og hvor lenge barnet og foreldrene har rett til å møtes og være sammen. Det kan også settes vilkår for samværet, og som regel vil dette være i form av tilsyn. Nemnda eller domstolen kan også bestemme at foreldrene ikke skal få vite hvor barnet bor. Les mer om sperret adresse i [kapittel 11](#). Hvis det foreligger sterke og spesielle grunner, kan det besluttes at samværet skal være svært begrenset eller at det ikke skal være samvær.

Barnevernstjenesten kan ikke redusere eller stanse samværet, med mindre dette er helt nødvendig for å beskytte barnet. I slike tilfeller må det så snart som mulig fremmes sak for fylkesnemnda med begjæring om endringer i samværsordningen (se mer om dette under punkt 30.8).

Barnevernstjenesten kan utvide samværet, og legge til rette for samvær med andre enn de som er gitt rett til samvær, hvis dette anses som barnets beste.

Selv ved langvarige omsorgsovertakelser hvor gjenforeningsmålsettingen er forlatt, skal samvær være utgangspunktet. Å bevare familiebånd har en egenverdi, så lenge det ikke er til skade for barnet ([HR-2020-661-S](#)).

30.2 Andre slektingers rett til samvær

Andre enn foreldrene kan kreve å få fastlagt en rett til samvær i to situasjoner. Dette er hvis andre enn foreldrene har ivaretatt den daglige omsorgen for barnet før omsorgsovertakelsen, eller hvis en eller begge foreldrene er døde eller får fastsatt et svært begrenset samvær. Dette følger av barnevernloven § 4-19 annet og tredje ledd.

Det første alternativet omfatter enhver som har ivaretatt den daglige omsorgen for barnet, mens det andre alternativet omfatter «barnets slektinger eller andre som barnet har en nær tilknytning til».

Hva som regnes som «svært begrenset samvær» må ses i sammenheng med samværs hyppighet og samværenes lengde. Høyesterett har i en [dom fra juli 2021](#) lagt til grunn at seks samvær i året av tre timers varighet er svært begrenset ([HR-2021-1437-A](#)).

30.3 Det skal legges til rette for samvær med søsken

Hvis hensynet til barnet ikke taler imot det, skal det legges til rette for samvær med søsken (barnevernloven § 4-16).

Søsken som har et familieliv med hverandre forut for en omsorgsovertakelse, har rett til å opprettholde familiebånd også etter omsorgsovertakelsen. Dette følger blant annet av [Grunnloven](#) § 102 og av [Den europeiske menneskerettskonvensjonens](#) artikkel 8, slik bestemmelsen er tolket i EMDs praksis. Søsken er imidlertid ikke gitt en ubetinget rett til samvær. For å oppfylle kravet om et «etablert familieliv», kreves det at søsknene har bodd sammen en viss periode. Retten til samvær etter artikkel 8 gjelder også hvis det har eksistert et faktisk familieliv over en viss tid og det foreligger nære personlige bånd, selv om det ikke er biologiske relasjoner.

Samvær med søsken vil kunne innebære kontinuitet og bevaring av (slekts)tilhørighet. En god søskenrelasjon kan også være en viktig beskyttelsesfaktor. Samtidig er det viktig at ingen presses til samvær med søsken. Barnevernstjenesten skal bare legge til rette for samvær hvis hensynet til barnet taler for det.

I noen tilfeller vil barnet fatte søsken i forbindelse med samvær med foreldrene. Hvis barnet ønsker å se søsken oftere enn ved slike samvær, eller ønske en annen type samvær, bør det legges en plan for dette, i tillegg til den planen som skal legges for samvær med foreldrene.

Kravene til en forsvarlig saksbehandling tilsier at barnevernstjenesten skal dokumentere sine vurderinger dersom det ikke anses å være til barnets beste å ha samvær med søsken.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har gitt [faglige anbefalinger som blant annet skal bidra til at kontakten mellom søsken opprettholdes](#).

30.4 Barnevernstjenesten kan legge til rette for mer samvær og samvær med andre

Hvis det anses å være til barnets beste, kan barnevernstjenesten legge til rette for mer samvær enn det som er bestemt av fylkesnemnda eller domstolen. Det kan også legges til rette for samvær med andre enn dem som har rett til samvær. Barnevernstjenesten må kartlegge hvem i familien og andre nærstående barnet har en trygg og støttende relasjon til, og som barnet bør ha kontakt med etter omsorgsovertakelsen.

Barnevernstjenesten må legge vekt på barnets egen mening om hvem det ønsker kontakt med.

30.5 Samvær skal ikke utsette barnet for en urimelig belastning

Omfang og hyppighet av samvær må fastsettes etter konkrete vurderinger i den enkelte saken, sett hen til både det beste for barnet og hensynet til målsettingen om gjenforening. Omfang og hyppighet må være bestemt ut fra omstendighetene i hvert tilfelle, og samværsomfanget og frekvensen kan endre seg over tid.

Høyesterett har lagt til grunn at når målet om en gjenforening ikke er lagt bort, må det fastsettes så mye samvær som mulig uten å tilsidesette hensynet til barnets beste ([HR-2021-474-A](#)). På den annen side skal samværsomfanget ikke fastsettes slik at barnet utsettes for urimelige belastninger, hverken på kort eller lang sikt ([HR-2021-475-A](#)). Det er videre lagt til grunn at samværsomfanget ikke skal legges nært opp til grensen mot det som vil utgjøre en urimelig belastning (HR-2020-1967-A). Hva som er en urimelig belastning, må vurderes konkret. Vurderingen må være tilstrekkelig bred og balansert, og reflekteres i begrunnelsene og dokumentasjonen.

Det er mange forhold som kan ha vekt når det skal avgjøres hvor mye, og hva slags samvær det skal være. Høyesterett har uttalt at barnets egen mening vil være helt sentral, og har i tillegg pekt på følgende

- barnets sårbarhet og hvordan det påvirkes av kontakt med foreldrene
- barnets behov mer generelt og hvordan barnet klarer seg etter omsorgsovertakelsen
- styrken i barnets tilknytning til sine biologiske foreldre
- foreldrenes funksjon
- bakgrunnen for omsorgsovertakelsen og foreldrenes utvikling i ettertid
- kvaliteten på samværene og muligheten for å veilede foreldrene
- om det er sterk konflikt mellom biologiske foreldre og barnevernet/fosterforeldrene, og om barna utsettes for lojalitetspress.
- om fosterforeldrene har et annet språk eller en annen kulturell bakgrunn enn de biologiske foreldrene
- hensynet til at barnet får en trygg og god relasjon til fosterhjemmet, og at samlet belastning for fosterfamilien kan bli så stor at fosterhjemmet ikke klarer omsorgsoppgaven overfor barnet

Hvis det foreligger sterke og spesielle grunner, kan det besluttes at samværet skal være svært begrenset eller at det ikke skal være samvær. At barnets helse og utvikling vil ta skade av å møte foreldrene, kan utgjøre en slik sterk og spesiell grunn.

30.6 Tilsyn under samvær

Fylkesnemnda og domstolen kan stille vilkår for samværet, som for eksempel at det skal være tilsyn under samværene, eller at de skal foregå på et nøytralt sted. Det kan også settes som vilkår at foreldrene ikke er ruspåvirket under samvær.

I henhold til Barnekonvensjonen artikkel 9 nr. 3 har barnet rett til å opprettholde personlig forbindelse og direkte og regelmessig kontakt med begge foreldrene etter en atskillelse, med mindre dette er i strid med barnets beste. Tilsyn er et inngrep i denne retten, og barnevernstjenesten må gi en grundig og konkret begrunnelse for hvorfor det er nødvendig med tilsyn. Begrunnelsen kan ikke baseres på generelle betraktninger, men må være knyttet til konkrete forhold eller opplysninger i saken. Barnet og foreldrene må få si hva de mener om behovet for tilsyn, og hvordan tilsynet kan tilrettelegges.

Forhold som kan begrunne et behov for tilsyn kan for eksempel være at

- foreldrene har utsatt barnet for vold eller seksuelle overgrep
- fare for at foreldrene vil skade, skremme eller true barnet under samvær
- foreldrene har aktive rusproblemer eller psykiske lidelser som kan gjøre det vanskelig å gjennomføre samvær
- fare for at foreldrene bortfører barnet under samvær

Tilsyn skal ikke være mer inngripende eller opprettholdes lenger enn nødvendig. Hvilken form tilsynet skal ha, og hvor omfattende det skal være, må stå i forhold til den risikoen som skal avverges. Det må gis en begrunnelse for hvorfor mindre inngripende tiltak, som veiledning av foreldrene eller at barnet har med seg en trykghetsperson, ikke er tilstrekkelig.

30.7 Samværene må tilrettelegges slik at de får god kvalitet

Høyesterett har i en dom fra mars 2020 understreket at barnevernstjenesten, så langt det er mulig, har en plikt til å sørge for at samværene har god kvalitet ([HR-2020-661-S](#)). Så lenge gjenforening er målet, skal samvær ikke bare sikre at barnet vet hvem foreldrene er, men også bevare muligheten for gjenforening. Dette stiller krav til samværenes hyppighet og kvalitet. Og selv når gjenforening ikke er mulig, har det en egenverdi å bevare familiebånd dersom dette ikke er til skade for barnet.

Både etter norsk rett og EMK er den overordnede målsettingen å oppnå en gjenforening av barn og foreldre. Staten har en positiv plikt til aktivt å arbeide for at relasjonen mellom barn og foreldre opprettholdes, og at de kan gjenforenes. Dette må innebære at barnevernstjenesten kontinuerlig følger utviklingen. Samvær og hjelpetiltak er her viktig. Så lenge gjenforening er målet, skal samvær bygge opp om dette. Myndighetene har så langt det er mulig en plikt til å sørge for at samværene har god kvalitet. Fungerer ikke samværene, må man prøve ut justeringer eller alternativer, som for eksempel samvær et annet sted, eller med veiledning.

30.8 Samvær kan stanses hvis det er nødvendig for å beskytte barnet

Barnevernstjenesten kan gripe inn og stanse samvær som utsetter barnet for en urimelig belastning, eller hvis samværet kan skade barnets helse og utvikling. Hjemmelsgrunlaget vil være nødrett, som gir adgang til, i nødsituasjoner, å foreta handlinger som ellers ville vært ulovlig.

Når barnevernstjenesten griper inn og stanser samvær, og det anses som uforsvarlig å gjennomføre ytterligere samvær slik det er bestemt, må det så raskt som mulig fremmes begjæring om å stanse samværet for fylkesnemnda.

Å stanse et pågående samvær vil være en handling. Hvis barnevernstjenesten beslutter at det heller ikke kan være samvær i tiden frem til saken behandles i fylkesnemnda, vil dette være et enkeltvedtak som kan påklages til statsforvalteren etter barnevernloven § 6-5 ([uttalelse fra sivilombudet av 3. september 2021](#)).

30.9 Kontakt på telefon og digitale plattformer

Med mindre fylkesnemnda eller domstolen har satt begrensninger, har barn og foreldre fri adgang til å ha kontakt over telefon og digitale plattformer. Den som har den daglige omsorgen for barnet, fosterforeldrene eller institusjonen, kan likevel sette enkelte begrensninger for slik kontakt. De har myndighet til å bestemme over barnet i daglige gjøremål på samme måte som om de var barnets foreldre, sett hen til alder og modenhet. Dette gjelder også tilgang til telefon og datamaskin, og som ledd i den daglige omsorgen kan det settes grenser for bruken av sosiale medier og nettspill (HR-2020-1967-A).

Mer omfattende innskrenkninger i kontakten mellom barnet og foreldrene eller forbud mot slik kontakt kan bare besluttes av fylkesnemnda eller domstolen.

30.10 Plan for gjennomføring av samvær og kontakt

Barnevernstjenesten bør utarbeide en samværsavtale som angir hyppighet, tid og sted og eventuelt andre kriterier for samværet.

Barnevernstjenesten skal sørge for at barnet og fosterforeldrene deltar i planleggingen, og tilby foreldrene hjelp og veiledning med hensyn til gjennomføringen av samværene. Barnevernstjenesten må legge til rette for at samværene kan gjennomføres, noe som kan innebære at den må dekke utgifter som er nødvendige for at foreldrene kan gjennomføre samværet. Dette må bero på en konkret helhetsvurdering av den enkelte sak, ut fra hva som anses rimelig ut fra foreldrenes økonomiske situasjon. Hvis foreldrene har liten eller ingen egen inntekt, kan det være rimelig og nødvendig at selv små utgifter dekkes av barnevernet.

30.11 Samværsordningen må evalueres og eventuelt justeres

Barnevernstjenesten «må – uavhengig av den antatte lengden på omsorgsovertakelsen – med jevne mellomrom undersøke om omstendighetene har endret seg, og vurdere hvilken betydning det eventuelt kan få for samværsspørsmålet» (HR-2020-662-S). Høyesterett understreker plikten til aktivt å følge opp den enkelte sak for å vurdere om det er grunnlag for å endre syn på tiltakene som er besluttet. Dette gjelder også for samværstiltak og samværsordninger.

30.12 Hvis det er behov for å redusere samværsomfanget

Dersom barnevernstjenesten mener at det er nødvendig å redusere det samværet som er fastsatt av fylkesnemnda, må det fremmes sak om dette. Endring i samværsomfang kan være aktuelt dersom barnevernstjenesten vurderer at det er nødvendig å begrense samværet eller sette inn tilsyn under samværet.

Barnevernstjenesten må avvente fylkesnemndas vedtak før rammene for samværet kan endres.

Hvis barnevernstjenesten finner det nødvendig av hensyn til barnet stanse foreldrenes samvær før det er behandlet av fylkesnemnda, må det gjøres under henvisning til nødrettsbetraktninger, jf. straffeloven § 17. Se mer om dette under [punkt 30.8](#).

Del 7 Oppfølging av barn og foreldre

31. Oppfølging av hjelpetiltak

31.1 Løpende plikt til å følge med på foreldrene og barnets situasjon og utvikling

Når barnevernstjenesten har iverksatt hjelpetiltak overfor en familie, har den plikt til å følge opp hvordan tiltaket fungerer. Den må følge opp barnet og foreldrene, og vurdere om hjelpen er tjenlig og om tiltaket imøtekommer barnets behov, jf. barnevernloven § 4-5.

Oppfølgingen er viktig for å kvalitetssikre de hjelpetiltak som er iverksatt, og for å unngå at barn over tid mottar hjelpetiltak som ikke fungerer etter sitt formål. I oppfølgingen ligger også at barnevernstjenesten skal vurdere om det fortsatt er behov for tiltaket, eller om det er behov for andre tiltak. Dette innebærer et løpende og helhetlig ansvar for oppfølging av både barnet og foreldrene.

Hvis tiltaket ikke fører til en tilstrekkelig bedring av barnets situasjon, og det antas at heller ikke andre hjelpetiltak vil føre til ønsket endring, må det vurderes om det skal fremmes sak om tvangstiltak for fylkesnemnda.

Trekker en av partene sitt samtykke til tiltaket, må barnevernstjenesten avslutte tiltaket.

Hvis samtykket trekkes, selv om barnevernstjenesten mener barnet har et særlig behov for hjelp, må barnevernstjenesten informere foreldrene, eventuelt også barnet, nøye om barnevernstjenestens vurderinger av hjelpebehovet.

Barnevernstjenesten må forsøke å få avklart hva som er årsaken til at foreldrene ikke ønsker å samtykke til foreslåtte tiltak. Barnevernstjenesten må vurdere om det er andre tiltak som kan avhjelpe barnets særlige behov for hjelp, og eventuelt forsøke å innhente samtykke til iverksettelse av dette. Det kan bety mye for barnets omsorgssituasjon at barnevernstjenesten er inne i saken, selv om det ikke er med det tiltaket/de tiltakene som i utgangspunktet vurderes som best egnet til å avhjelpe barnets situasjon.

Hvis barnevernstjenesten vurderer at vilkårene for pålegg av hjelpetiltak er oppfylt, må de vurdere å fremme sak om dette til fylkesnemnda.

[Tjenestekatalogen for hjelpetiltak](#) gir en oversikt over tiltak fra Bufetat, og anbefalte type tiltak kommunen bør ha tilgjengelig.

31.2 Krav om tiltaksplan når det er iverksatt hjelpetiltak

Barnevernstjenesten skal ved iverksettelse av hjelpetiltak utarbeide en tidsavgrenset tiltaksplan, jf. barnevernloven § 4-5 første punktum. Planen er et viktig verktøy i oppfølgingen av hjelpetiltaket. Planen skal gi en oversikt over hvilke tiltak som skal settes i verk, og tidsperspektiv for videre oppfølging av tiltakene. Planen er ikke et enkeltvedtak og kan ikke påklages. Barnevernloven forutsetter at tiltaksplanen skal foreligge samtidig med vedtaket slik at innholdet kan danne premisser for vedtaket ([Ot.prp. nr. 44 \(1991-1992\) s. 34](#)). Det bør komme frem av vedtaket at det er utarbeidet en tiltaksplan.

Tiltaksplanen retter seg mot hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4, jf. barnevernloven § 4-5. [Barne- og likestillingsdepartementet har utarbeidet en veileder for tiltaksplaner og omsorgsplaner i barnevernstjenesten, som beskriver hva innholdet i planene skal være.](#)

Tiltaksplanen skal inneholde beskrivelse av barnets situasjon, mål for hjelpetiltaket, varighet på tiltaket, samt samarbeid og kontakt med familie. Videre skal planen beskrive delmål og tiltak inkludert samarbeid med andre instanser og sikre evaluering av tiltakene.

31.2.1 Regelmessig evaluering av tiltaksplanen

Tiltaksplanen skal tydeliggjøre hva som er barnets særlige behov og hvordan disse skal imøtekommes. En tiltaksplan har som regel et kortere perspektiv enn en omsorgsplan (Les om [omsorgsplan i punkt 33.3](#)). Tiltaksplanen skal evalueres regelmessig, og en evaluering hvert kvartal bør være et minimum. Hyppigheten må etter en konkret vurdering kunne avvike fra dette ved langvarige forebyggende tiltak hvor det kan være vanskelig å måle raske endringer, eller ved tiltak for de eldste ungdommene (Ot.prp. nr. 69 (2008-2009) pkt. 2.4)).

Evalueringen skal dokumenteres, og tiltakets effekt skal være styrende for om tiltaket videreføres eller om det er andre tiltak som kan avhjelpe situasjonen.

31.2.2 Medvirkning til tiltaksplanen

Tiltaksplanen er et selvstendig dokument. Det er ikke et krav i loven om at den skal underskrives av foreldrene og barn over 15 år. Men barn og foreldre skal gis mulighet til å medvirke til utarbeidelsen av tiltaksplanen. Barn skal gis mulighet til medvirkning i alle barnevernssaker, og skal som hovedregel involveres i arbeidet med tiltaksplanen. Foreldrene bør også involveres i arbeidet med tiltaksplanen, slik at deres innspill og synspunkter blir tatt hensyn til. Dette følger av barnevernloven § 1-7, som gir barnevernstjenesten en plikt til, så langt det er mulig, å samarbeid med barn og foreldrene.

Det er vesentlig at barnet også tar del i evalueringen av hjelpetiltaket og det videre arbeidet med tiltaksplanen. Det er viktig at barnevernstjenesten sikrer barnets medvirkning i utarbeidelse og endringer av tiltaksplanen. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter, jf. barnevernloven § 1-6. Les mer om [barnets rett til å medvirke i kapittel 2.4.2](#).

31.3 Bruk av tolk ved oppfølging av hjelpetiltak

For at hjelpetiltaket skal kunne følges opp etter sin hensikt, er det viktig at foreldrene forstår den informasjonen de mottar. Det må derfor alltid vurderes om det er nødvendig med tolk. Se mer om barnevernstjenestens [bruk av tolk i kapittel 10](#).

31.4 Bruk av individuell plan når barnet mottar hjelpetiltak

Hvis barnet har behov for langvarige og koordinerte tiltak eller tjenester, har barnet rett til å få utarbeidet en individuell plan. Barnevernstjenesten har plikt til å samarbeide med andre offentlige instanser og andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhetlig tjenestetilbud for barnet, jf. barnevernloven § 3-2a. Les mer om [individuell plan i kapittel 37](#).

31.5 Barnets rett til tillitsperson

Barn som barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for, har rett til å ha med seg en person som barnet har særlig tillit til i kontakten med barnevernet. Det følger av barnevernloven § 1-6 fjerde punktum. Barnevernstjenesten kan også i andre tilfeller enn ved omsorgsovertakelser la barnet ha med seg en tillitsperson. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle og i samråd med foreldrene. Les mer om [barnets rett til tillitsperson i kapittel 33 om oppfølging av omsorgsovertakelse](#).

31.6 Barnevernstjenestens beslutningskompetanse når et barn mottar hjelpetiltak

Når det er iverksatt hjelpetiltak i hjemmet, og barnet fremdeles er under sine foreldres omsorg, er det foreldrene som har beslutningskompetansen og den daglige omsorgen av barnet. Alle avgjørelser på vegne av barnet ligger til foreldrene.

Hvis barnet bor i fosterhjem eller på institusjon som et frivillig hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4, vil fortsatt foreldrene ha foreldreansvaret og beslutningskompetansen på vegne av barnet. Men fosterhjemmet eller institusjonen ivareta den daglige omsorgen på vegne av foreldrene.

Fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor kan dermed avgjøre spørsmål som gjelder utøvelsen av den daglige omsorgen. Det innebærer både rett og plikt til å sette nødvendige grenser for å ivareta fosterbarnet eller den enkelte beboer. Fosterforeldrene eller institusjonen må i kraft av sitt omsorgsansvar sette de begrensninger for barn og unges bevegelsesfrihet, adgang til bruk av elektronisk kommunikasjonsmidler og samvær med andre, som gode og forsvarlige omsorgspersoner ellers ville ha gjort. Fosterforeldrenes og institusjonens adgang til å begrense disse rettighetene vil blant annet være avhengig av barnets alder og modenhet. Se mer i [veileder til rettighetsforskriften](#) om hvilket ansvar som ligger til institusjonen.

32. Oppfølging av akutttiltak - midlertidig omsorgsovertakelse

Barnevernstjenesten har plikt til å følge opp hvordan iverksatte akutttiltak fungerer for familien. De må følge opp barnet og barnets omsorgssituasjon og utvikling, og har også et ansvar for oppfølging av foreldrene. [Det er utgitt en veileder for oppfølging av foreldre med barn eller ungdom som bor i fosterhjem eller institusjon](#). Veilederen gir først og fremst råd om hvordan langvarige plasseringer bør følges opp, men kan også være nyttig i forbindelse med midlertidige plasseringer.

Barnevernloven gir hjemmel til å fatte ulike typer midlertidige vedtak i akuttsituasjoner, som vedtak etter § 4-6 første ledd, § 4-6 andre ledd og § 4-9 første ledd. Dette kapitlet omhandler barnevernstjenestens oppfølging av tiltakene som iverksettes etter slike vedtak.

Barnevernstjenestens plikt til å følge opp barn og foreldre etter midlertidig vedtak om opphold på institusjon på grunn av alvorlig atferdsvansker, er omtalt i [kapittel 34](#) om oppfølging av atferdsplasseringer og oppfølging av barn som bor på institusjon 36.

Les for øvrig mer om de generelle [vilkårene for akuttvedtak i kapittel 21](#).

Det er viktig at barn og foreldre følges tett opp etter at det er fattet akuttvedtak. Et slikt vedtak er inngripende for både foreldre og barn, og vil kunne oppleves svært dramatisk. Det er derfor særlig viktig at barnevernstjenesten følger opp både barnet og foreldrene i denne situasjonen. En tett og riktig oppfølging og veiledning kan bidra til at barnet kan flytte hjem.

32.1 Løpende plikt til å følge med på barnets omsorgssituasjon og utvikling

Etter at akuttvedtak er iverksatt, har barnevernstjenesten en plikt til å løpende følge med på barnets omsorgssituasjon og utvikling. Dette følger av barnevernloven § 4-6 siste ledd, og etter § 4-9 femte ledd.

Barnevernstjenesten skal vurdere om det er nødvendig med endringer eller ytterligere tiltak for barnet, eller om tiltaket skal opphøre hvis den akutte situasjonen ikke lenger er til stede. Vurderinger av endringer eller ytterligere tiltak kan gjelde blant annet boforhold, samvær, oppfølging av barnet i det daglige, kontakt med andre tjenester, men også vurdering av nye barnevernstiltak.

Oppfølgingsplikten innebærer at barnevernstjenesten må innhente informasjon fra beredskapsforeldrene eller institusjonen der barnet er plassert, og fra andre aktører som er involvert i barnets liv. Barnevernstjenesten må så lenge plasseringen varer være i tett dialog med beredskapshjemmet eller institusjonspersonalet for å få fortløpende informasjon om barnets situasjon og behov. Dette er svært viktig for at barnevernstjenesten skal kunne ivareta sitt oppfølgingsansvar.

Barnevernstjenesten må også være i tett dialog med barnet for å høre hvordan det går og ellers bli oppdatert på hvordan barnet opplever sin hverdag på institusjonen eller i beredskapshjemmet. Det er viktig at barnets rett til å medvirke blir ivaretatt på en god måte. Les mer [om barnets rett til medvirkning i kapittel 2.4.2.](#)

32.2 Løpende plikt til å følge med på foreldrenes situasjon

Etter at det er fattet midlertidig vedtak om plassering, har barnevernstjenesten også plikt til å løpende følge med på foreldrenes situasjon. Dette følger av barnevernloven § 4-6 sjette ledd og § 4-9 femte ledd. Barnevernstjenesten skal kort tid etter plasseringen, kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dette gjelder også selv om foreldrene har formidlet at de ikke ønsker slik kontakt. Noen ganger kan foreldrene trenge litt tid før de ønsker kontakt med og oppfølging fra barnevernstjenesten. Det er derfor viktig at barnevernstjenesten etter litt tid kontakter foreldrene på ny for å høre om de har ombestemt seg.

I den første kontakten med foreldrene er det viktig at barnevernstjenesten gir informasjon om vedtaket og hvilke rettigheter foreldrene har.

Som en del av oppfølgingen skal barnevernstjenesten gi foreldrene informasjon om hvordan barnet har det, og også snakke med dem om gjennomføring av eventuelle samvær og hva slags veiledning og oppfølging som kan være aktuelt. Det er også viktig å snakke med foreldrene om hvordan barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn kan ivaretas på hensiktsmessig måte.

32.2.1 Bruk av tolk ved oppfølging av akuttvedtak

For at barnevernstjenesten skal kunne følge opp foreldrene etter et akuttvedtak, er det er viktig at foreldrene forstår den informasjonen som blir gitt dem av barnevernstjenesten. Det må derfor alltid vurderes om det er nødvendig med tolk. Se mer om barnevernstjenestens bruk av tolk i [punkt 10.](#)

32.2.2 Formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser

Hvis foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen, formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser, jf. barnevernloven § 4-6 sjette ledd. Aktuelle hjelpeinstanser kan for eksempel være familievernkontor, kommunale helse- og omsorgstjenester, NAV eller Husbanken.

Oppfølgingen av foreldrene er en selvstendig plikt for barnevernstjenesten, men det vil også være en nødvendig del av oppfølgingsansvaret overfor barnet. Oppfølging av foreldrene kan i seg selv hjelpe barnet ved at det vet at foreldrene blir ivaretatt. God oppfølging og veiledning av foreldrene, kan videre føre til at grunnlaget for akutt-plasseringen faller bort og følgelig til at barn og foreldre kan gjenforenes. Barnevernstjenesten må også jobbe for å finne varige plasseringsalternativer hvis det viser seg at det blir nødvendig for barnet. Det medfører også at barnevernstjenesten må jobbe for at barnet ikke blir boende lenger enn nødvendig på akuttinstitusjonen eller i beredskapshjemmet.

Barnevernstjenesten må i akuttperioden jobbe aktivt for å opprettholde et godt samarbeid med både barn og foreldrene, jf. barnevernloven § 1-7. Les mer om [samarbeidsplikten i 2.4.4.](#)

32.3 Barnevernstjenestens beslutningskompetanse

32.4 Mottak av barnetrygd

Etter at det er fattet vedtak om midlertidig plassering, har institusjonen eller beredskapsforeldrene rett til å motta barnetrygden så lenge barnet bor der. Foreldrene mister da denne økonomiske støtten. Barnevernstjenesten må informere foreldrene om dette. Hvis barnet flytter hjem igjen, bør barnevernstjenesten bistå foreldrene med å søke om barnetrygd på nytt. Barnevernstjenesten kan melde fra til Nav om at barnet har flyttet i institusjon eller fosterhjem, samt om at barnet har flyttet tilbake til foreldrene. Foreldrene må likevel selv søke om barnetrygd. Les mer om dette i kapittel [12.7.4](#).

32.4.1 Omsorgsansvar og den daglige omsorg

Akuttvedtak om plassering utenfor hjemmet er ikke definert eller regulert som en «omsorgsovertakelse». Dette innebærer at de bestemmelsene i barnevernloven som regulerer barnevernstjenestens ansvar etter en omsorgsovertakelse, ikke kommer direkte til anvendelse ved akuttvedtak. Når det er fattet midlertidig vedtak etter barnevernloven § 4-6 andre ledd eller § 4-9 første ledd, har barnevernstjenesten likevel den midlertidige omsorgen for barnet.

Barnevernstjenestens ansvar ved akuttplasseringer er i stedet særskilt regulert i barnevernloven og i enkelte andre lover.

Barnevernstjenesten må for eksempel samtykke til at et barn som er akuttplassert tas med ut av landet, jf. barnevernloven § 4-31.

Barnevernstjenestens oppfølgingsansvar etter barnevernloven § 4-6 sjette ledd tilsvarer i all hovedsak barnevernstjenestens oppfølgingsansvar etter en omsorgsovertakelse.

Etter et akuttvedtak utøver beredskapsforeldrene eller institusjonen den daglige omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten kan bestemme at fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor, også skal avgjøre andre spørsmål enn de som gjelder den daglige omsorgen, jf. barnevernloven § 4-18 første ledd. Beredskapsforeldrene eller institusjonen kan ikke utøve omsorgsansvaret i strid med føringer fra barnevernstjenesten. Det er derfor nødvendig at det er tett dialog mellom barnevernstjenesten og fosterhjemmet/institusjonen.

32.4.2 Særlig om barnets økonomiske forhold

Hovedregelen er at den mindreårige ikke har rådighet over egne midler, jf. vergemålsloven § 9. Barnevernstjenesten, beredskapsforeldre eller institusjon har ikke adgang til å disponere over barnets økonomiske midler. Hvem som kan handle på mindreåriges vegne i økonomiske forhold, finner man blant annet regler om i [vergemålsloven](#). Etter en akuttplassering er det fremdeles foreldrene med forelderansvar som er barnets verge, jf. vergemålsloven § 16. Har ingen foreldreansvar for den mindreårige eller barnet er uten fungerende verge, må det oppnevnes verge. Hvis barnet er uten fungerende verge, skal statsforvalteren oppnevne ny eller midlertidig verge, jf. vergemålsloven § 16. Dette kan være aktuelt i saker der det ikke er mulig å oppnå kontakt med foreldrene, eller det av andre grunner ikke er mulig å oppnå et samarbeid til beste for barnet.

Vergen har ansvar for å fatte de avgjørelser som ligger til foreldreansvaret, jf. vergemålsloven § 17 andre ledd.

Det er vergen som styrer barnets økonomiske midler. Hvis barnets formue er større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp (G), er det statsforvalteren som styrer den umyndige sine midler. Det følger av vergemålsloven §§ 48 og 49. Dette innebærer at barnevernstjenesten må trekke inn foreldrene (vergen) når det gjelder forvaltning av barnets formue, og andre avgjørelser av økonomisk

betydning for barnet. Et eksempel på en slik avgjørelse er at den mindreårige ikke kan opprette en bankkonto i eget navn uten samtykke fra foreldre med foreldreansvar eller oppnevnt verge.

Det finnes unntak fra hovedregelen om at mindreårige ikke har rådighet over egne midler. Den umyndige har selv rådighet over egne midler han/hun har tjent ved eget arbeid eller virksomhet etter fylte 15 år. Det følger av vergemålsloven § 12. Beredskapsforeldrene kan på vegne av barnevernstjenesten kunne bekrefte barnets rett til bankkonto og betalingskort for slike midler.

32.4.3 Særlig om avgjørelser knyttet til skolegang

Når det gjelder avgjørelser knyttet til skolegangen for barn som har flyttet ut av hjemmet etter et midlertidig vedtak, er dette regulert i opplæringsloven § 15-6 og lov om frittstående skolar (friskolelova) § 7-7. Hovedregelen er at barnevernstjenesten kan ta beslutninger på vegne av barnet. Dette gjelder også etter akuttvedtak etter barnevernloven § 4-6 andre ledd og vedtak om flytteforbud etter § 4-8.

Barnevernstjenesten kan blant annet samtykke til spesialundervisning, søke om en annen offentlig skole enn nærskolen og ta avgjørelser om skyss eller innlosjering. Det er videre barnevernstjenesten som tar beslutninger og opptre på vegne av barnet i alle typer skolesaker som er en del av den daglige oppfølgingen av barnet. Du kan lese mer om avgjørelser knyttet til skole spørsmål etter midlertidige vedtak i retningslinjer fra utdanningsdirektoratet

<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/udir-2-2016/>

32.4.4 Særlig om samtykke til helsehjelp på vegne av barnet

Hvis barnevernstjenesten har fattet vedtak om midlertidig plassering av et barn under 16 år med hjemmel i barnevernloven § 4-6 andre ledd, har den rett til å samtykke til helsehjelp for barnet, jf. [pasient- og brukerrettighetsloven](#) § 4-4 tredje ledd.

Les mer om barnevernets ansvar for å sikre barn i barnevernet helsehjelp i kapittel 29.

32.5 Barnets rett til tillitsperson

Barn som barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for, har rett til å ha med seg en person som barnet har særlig tillit til i kontakten med barnevernet. Det følger av barnevernloven § 1-6 fjerde punktum. Barnevernstjenesten kan også i andre tilfeller enn ved omsorgsovertakelser la barnet ha med seg en tillitsperson. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle og i samråd med foreldrene. Les mer om [barnets rett til tillitsperson i kapittel 33.1.4](#).

33. Oppfølging av omsorgsovertakelse

33.1 Oppfølging av barn etter omsorgsovertakelse

Barn har i utgangspunktet rett til å få omsorg i sin familie. Menneskerettighetene pålegger statene en forpliktelse til å legge til rette for at barn kan vokse opp med sine foreldre. Dette følger både av FNs barnekonvensjon og Menneskerettskonvensjonen, og har kommet til uttrykk i Grunnloven § 104 tredje ledd som sier at staten skal legge til rette for barnets utvikling, «fortrinnsvis i egen familie».

EMD har gjentatte ganger slått fast at omsorgsovertakelse i utgangspunktet skal være midlertidig og at gjenforening mellom barn og foreldre skal være et overordnet målet etter en omsorgsovertakelse. Gjenforeningsmålet er nært knyttet til retten til familieliv, og er ansett å følge av nødvendighetskravet i EMK artikkel 8 nr. 2. Staten plikter å beskytte familielivet også etter en omsorgsovertakelse. Barnevernstjenesten må derfor som den klare hovedregelen jobbe for at barnet skal tilbakeføres til sine foreldre etter en omsorgsovertakelse ([Prop. 169 L \(2016-2017\) s. 65](#) og [Prop. 133 L \(2020-2021\) punkt 14.4.4.1](#)). Les mer om plikten til å vurdere å oppheve vedtak om

omsorgsovertakelse i punkt 33.4. Hensynet til målet om gjenforening må likevel avveies mot hensynet til barnets beste og behov for beskyttelse.

33.1.1 Løpende plikt til å følge med på barnets omsorgssituasjon og utvikling

Barn som er under barnevernstjenestens omsorg og bor i fosterhjem eller institusjon har krav på en løpende og helhetlig oppfølging fra barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten skal sikre barnet en stabil og god omsorgssituasjon. Barnevernstjenesten skal vurdere om det er nødvendig med endringer i tiltaket, eller om barnet har behov for andre eller flere tiltak, jf. barnevernloven § 4-16. Vurderinger av endringer kan gjelde blant annet

- boforhold
- gjennomføring av samvær, slik som samværsomfang og tilrettelegging for samvær med søsken. Les mer om samvær i [kapittel 30](#).
- oppfølgingen av barnet i det daglige
- kontakt med andre tjenester

Barnevernstjenesten må arbeide systematisk og ha rutiner for hvordan de skal følge opp både barn og foreldre. En viktig del av oppfølgingen er å vurdere om plasseringstiltaket fungerer etter sitt formål. Her vil omsorgsplanen være et sentralt verktøy. Se punkt [33.3](#).

En del av oppfølgingen vil også være å vurdere om barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ivaretas på en tilfredsstillende måte.

33.1.2 Bruk av individuell plan ved omsorgsplasseringer

Hvis barnet har behov for langvarige og koordinerte tiltak eller tjenester, har det rett til å få utarbeidet en individuell plan. Barnevernstjenesten har plikt til å samarbeide med andre offentlige instanser og andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhetlig tjenestetilbud for barnet, jf. barnevernloven § 3-2a. Les mer om [individuell plan i kapittel 37](#).

33.1.3 Barnets rett til medvirkning

Barn skal gis mulighet til medvirkning i alle barnevernssaker, og skal som hovedregel involveres i arbeidet med omsorgsplanen. Foreldrene bør også involveres i arbeidet med omsorgsplanen, slik at deres innspill og synspunkter blir tatt hensyn til. Det følger av barnevernloven § 1-7 at barnevernstjenesten har en plikt til, så langt det er mulig, å samarbeide med barn og foreldrene. Ivaretagelse av barnets rett til medvirkning er helt sentralt for å sikre god oppfølging av barnet. Ved å la barnet få uttrykke sin mening, får man frem barnets perspektiv i saken, og dette er viktig for å finne ut hva som er barnets beste. Det vil gjelde også ved utarbeidelsen av omsorgsplanen.

Les mer om barnets rett til [medvirkning i kapittel 2.4.2](#).

33.1.4 Barnets rett til tillitsperson

Barn som barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for, har rett til å ha med seg en person som barnet har særlig tillit til i kontakten med barnevernet. Det følger av barnevernloven § 1-6 fjerde punktum. [Departementet har utarbeidet forskrift om medvirkning og tillitsperson som utdyper bestemmelsen innhold](#). Barnevernstjenesten kan også i andre tilfeller enn ved omsorgsovertakelser la barnet ha med seg en tillitsperson. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle og i samråd med foreldrene. Formålet med en tillitsperson er å styrke barnets medvirkning, og gi barnet en trygghet slik at han eller hun lettere kan gi uttrykk for sine synspunkter i egen barnevernssak, jf. forskrift om medvirkning og tillitsperson § 8. En tillitsperson skal bidra til en styrking av barnets rett til medvirkning, og først og fremst være en støtteperson for barnet ([Prop. 106 L \(2012-2013\)](#), [merknader til § 4-1 andre ledd, kapittel 31](#)).

Barnevernstjenesten skal så tidlig som mulig informere barnet om adgangen til å ha tillitsperson, og hvilken rolle tillitspersonen har. Barnet kan selv velge hvem tillitspersonen skal være.

Barnevernstjenesten skal tilrettelegge for at tillitspersonen er til stede i de møtene barnet ønsker å ha tillitspersonen med seg. Barnevernstjenesten skal dokumentere om barnet er informert om denne muligheten og om barnet ønsker å ha med seg en tillitsperson, jf. forskrift om medvirkning og tillitsperson § 12 andre ledd.

Det er ikke barnevernstjenestens oppgave eller ansvar å finne en tillitsperson for barnet, og barnevernstjenesten skal heller ikke formelt godkjenne denne personen. ([Prop. 106 L \(2012-2013\), kapittel 18, s. 133](#)). Det stilles likevel noen krav til valg av tillitsperson som barnevernstjenesten har ansvar for å følge opp. Tillitspersonen må være over 18 år. Tillitspersonen kan ikke være foreldre som er fratatt omsorgen eller være personer som vil kunne skade barnets interesser, eller anses som uegnet til rollen, jf. forskrift om medvirkning og tillitsperson §§ 10, jf. 12 første ledd.

Barnevernstjenesten skal kontakte den barnet ønsker som tillitsperson og informere om barnets ønske, og om vilkårene rundt ordningen. Barnevernstjenesten skal samarbeide med tillitspersonen og legge til rette for at vedkommende kan utøve rollen sin. Dette innebærer ikke at tillitspersonen ansettes, administreres av barnevernstjenesten eller mottar økonomisk kompensasjon, jf. forskrift om medvirkning og tillitsperson § 12 tredje ledd. Tillitspersonen skal ikke ha noen plikter eller rettigheter utover det å være en støtte for barnet. Tillitspersonen skal underskrive taushetserklæring og fremvise politiattest, jf. forskrift om medvirkning og tillitsperson §§ 13 og 14.

33.2 Oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse

33.2.1 Løpende plikt til å følge med på foreldrenes situasjon

Når hensynet til barnet ikke taler mot det, skal barnevernstjenesten legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet (barnevernloven § 4-16). Dette forutsetter at barnevernstjenesten, i tråd med fylkesnemndas vedtak, legger til rette for at barn og foreldre kan opprettholde og utvikle relasjonen med hverandre. Samvær mellom barn og foreldre vil i den forbindelse ha stor betydning. Les mer om [samvær i kapittel 30](#).

Premissene i fylkesnemndas vedtak og særlige forhold hos barnet og foreldrene er sentralt i vurderingen av hvor aktivt barnevernstjenesten skal arbeide for tilbakeføring.

Barnevernstjenesten må arbeide systematisk og ha rutiner for hvordan de skal følge opp og foreldre. Oppfølgingen av foreldrene må ta utgangspunkt i barnets omsorgsplan. Les mer om [omsorgsplaner i punkt 33.3](#).

[Barnevernstjenestens ansvar er nærmere beskrevet i veilederen Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert i fosterhjem eller institusjon fra Barne- og likestillingsdepartementet.](#)

En vesentlig del av oppfølgingsansvaret innebærer å følge med på hvordan barnet har det i fosterhjemmet eller i institusjonen. Det er også en del av oppfølgingsansvaret å følge med på om omsorgsforholdene hos foreldrene har endret seg.

Barnevernstjenesten plikter å sikre at barnet har det trygt og godt under plasseringen. Det innebærer blant annet at barnets behov for stabilitet og ro blir ivaretatt.

33.2.2 Tilby veiledning og oppfølging til foreldrene

Barnevernstjenesten skal snarlig etter omsorgsovertakelsen tilby veiledning og oppfølging, enten direkte, eller ved at de formidler kontakt med andre hjelpeinstanser.

Oppfølgingen av foreldrene er en selvstendig plikt for barnevernstjenesten, men det vil også være en nødvendig del av oppfølgingsansvaret overfor barnet. Oppfølging av foreldrene kan i seg selv hjelpe barnet ved at barnet vet at foreldrene blir ivaretatt. God oppfølging og veiledning av foreldrene, kan føre til at grunnlaget for omsorgsovertakelsen bortfaller og at barn og foreldre kan gjenforenes.

Hva som skal være formålet med oppfølgingen av foreldrene må vurderes konkret i den enkelte sak, og hensynet til barnets beste skal være avgjørende. Sentralt for vurderingen vil være fylkesnemndas vedtak, herunder den antatte varigheten av vedtaket, samværshyppighet og særlige forhold hos barnet og foreldrene. Barnevernstjenesten må fortløpende følge med på barnet og foreldrenes situasjon og vurdere formålet med oppfølgingen. I noen saker vil formålet være at foreldrene skal få omsorgen for barnet tilbake. I andre saker, hvor fylkesnemnda eller domstolen har lagt til grunn at omsorgsovertakelsen blir langvarig, kan oppfølgingen være å legge forholdene til rette for at samvær kan gjennomføres på en god måte eller å veilede foreldrene i den nye rollen. Barnevernstjenesten må også i disse sakene følge fortløpende med på barnet og foreldrenes situasjon og vurdere om det kan være aktuelt å øke samværsomfanget, eller om det aktivt skal legges til rette for at barnet kan tilbakeføres.

33.2.3 Formidle kontakt med familievernet og øvrige hjelpeinstanser

Hvis foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen, formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser, jf. barnevernloven § 4-16 femte punktum. Barnevernstjenesten skal være en pådriver for andre tjenester slik at barnet får de tjenestene som er nødvendige for at det skal få et riktig, helhetlig og koordinert tilbud. Har barnet behov for helsehjelp, skal barnevernstjenesten be aktuell helsetjeneste om dette. Barnevernstjenesten kan samtykke til helsehjelp når barnet er under 16 år, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-4 fjerde ledd.

Andre aktuelle hjelpeinstanser kan for eksempel være familievernkontor, NAV eller Husbanken.

Familievernet kan gi støtte og oppfølging av foreldre etter en omsorgsovertakelse. De har et særskilt ansvar for å tilby hjelp til foreldre i en slik situasjon. Familievernet kan tilby foreldrene hjelp til å håndtere den nye livssituasjonen og utvikle foreldreferdigheter med tanke på mulig fremtidig omsorgsrolle. Familievernet kan også tilby veiledning i forbindelse med samvær.

Barnevernstjenesten skal sikre at foreldre får [informasjon om dette tilbudet](#).

Mange foreldre synes det er vanskelig å samarbeide med barnevernet etter en omsorgsovertakelse, noe som gjør det særlig viktig at barnevernstjenesten formidler kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

33.2.4 Bruk av tolk ved oppfølging av omsorgsovertakelse

For å kunne følge opp foreldrene etter en omsorgsovertakelse er det viktig at foreldrene forstår den informasjonens om blir gitt dem av barnevernstjenesten. Det må derfor alltid vurderes om det er nødvendig med tolk. Se mer om barnevernstjenestens bruk av tolk i saksbehandlingsrundskrivet [kapittel 10](#).

33.3 Omsorgsplan

33.3.1 Plan som skal foreligge ved omsorgsovertakelsen

Hvis barnevernstjenesten tar over omsorgen for et barn, skal det utarbeides en omsorgsplan. Omsorgsplanen skal beskrive barnets fremtidige omsorgssituasjon, hvor barnet skal bo og vokse opp og samvær og kontakt med sin familie, jf. barnevernloven § 4-15 tredje ledd. Oppfølgingen av foreldrene skal ta utgangspunkt i omsorgsplanen. Departementet har utarbeidet en [veileder for tiltaksplaner og omsorgsplaner](#).

Allerede ved omsorgsovertakelsen skal barnevernstjenesten vedta en foreløpig plan for barnets omsorgssituasjon. Det følger av barnevernloven § 4-15 tredje ledd første punktum. Omsorgsplanen skal inneholde forutsetninger for tilbakeføring til hjemmet. Ettersom omsorgsovertakelser som utgangspunktet er midlertidige, må det forventes at den foreløpige omsorgsplanen, så langt det er mulig, klargjør hvilke endringer som må skje i foreldrenes omsorgsutøvelse og/eller livssituasjon før barnet kan tilbakeføres.

33.3.2 Plan for barnets fremtidige omsorgssituasjon

Senest to år etter fylkesnemndas vedtak skal barnevernstjenesten vedta en plan for barnets framtidige omsorgssituasjon med et langsiktig perspektiv, som ikke skal endres uten at forutsetningene for den er falt bort, jf. barnevernloven § 4-15 tredje ledd andre punktum.

Omsorgsplanen skal bidra til å legge et grunnlag for forutsigbarhet, klarere retning og kontinuitet i arbeidet med plasseringen og bidra til å skape dialog og tydelighet mellom de involverte. Planen må ta utgangspunkt i fylkesnemndsvedtaket/dommen, og i første rekke redegjøre for tidsperspektivene for omsorgsovertakelsen og plasseringen; det vil blant annet si om gjenforeningsmålsettingen oppgis og det tas sikte på en langvarig plassering eller om det skal legges til rette for at barnet kan tilbakeføres foreldrene. Les mer om [gjenforeningsmålsettingen i punkt 33.4.2](#).

En omsorgsplan er ikke et enkeltvedtak. Den er ikke bindende eller bestemmende utover de føringene som framkommer av fylkesnemndas vedtak. Omsorgsplanen kan derfor ikke påklages eller overprøves. Statsforvalteren har imidlertid ansvar som tilsynsmyndighet med å føre kontroll med at barnevernstjenesten utarbeider omsorgsplaner for barnet. Det er opp til statsforvalteren å avgjøre hvordan kontrollen skal foregå. (Ot.prp. nr. 76 (2005-2006)).

Barn som er under barnevernstjenestens omsorg, vil ofte ha særlige behov som må imøtekommes gjennom systematisk innsats. Omsorgsplanen skal tydeliggjøre om barnet har særlige behov som skal følges opp. [Barne- og likestillingsdepartementet har utarbeidet en egen veileder for tiltaksplaner og omsorgsplaner i barnevernstjenesten, som beskriver hva innholdet i planene skal være.](#)

Fordi omsorgsplanens funksjon er overordnet og langsiktig, vil barna ofte trenge en arbeidsplan som tydeliggjør hvordan deres særlige behov skal ivaretas i ulike livsfaser og ved endringer i livssituasjon for øvrig. Arbeidsplanen kan være viktig for å konkretisere og styre barnevernstjenestens oppfølging av barnet. En arbeidsplan bør knyttes opp til omsorgsplanen og legges ved denne. Fosterforeldrene eller institusjonen bør sammen med barnet og foreldrene trekkes aktivt med og ha innflytelse på innholdet i kortsiktige og langsiktige tiltak.

For barn som flytter i fosterhjem er det fosterhjemsavtalen og eventuelle vedlegg som skal ivareta hvordan barnets behov skal dekkes og følges opp. Der det likevel fattes vedtak om hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 etter en søknad fra fosterbarnet eller foreldrene, skal det utarbeides en tiltaksplan. Les mer om tiltaksplan i kapitlet om oppfølging av hjelpetiltak i kapittel 31.

33.3.3 Vurdering av videre tiltak i god tid før barnet blir myndig

I god tid før barnet fyller 18 år, skal barnevernstjenesten i samarbeid med barnet vurdere om fosterhjemsoppholdet skal opprettholdes eller om barnet skal motta andre hjelpetiltak etter fylte 18 år. Hvis barnet samtykker, skal barnevernstjenesten utarbeide en plan for framtidige tiltak, jf. barnevernloven § 4-15 fjerde ledd. Planen kan inneholde en vurdering av barnets aktuelle situasjon, barnets ønsker for fremtiden, barnevernsfaglige vurderinger av hva barnet har behov for, og de planlagte tiltakene etter fylte 18 år. Les mer om [ettervern i kapittel 27](#).

33.4 Vurdere opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse

33.4.1 Plikt til jevnlig å vurdere tilbakeføring til hjemmet

Ettersom omsorgsovertakelse i utgangspunktet skal være midlertidig, må barnevernstjenesten som hovedregel jevnlig vurdere om barnet skal tilbakeføres til hjemmet.

Plikten til å legge til rette for en tilbakeføring må likevel ikke gå på bekostning av barnets behov for beskyttelse. Avveiningen mellom hensynet til gjenforening og hensynet til barnets behov for beskyttelse må foretas ut fra de retningslinjer som er gitt av EMD og Høyesterett.

33.4.2 Gjenforeningsmålsettingen

Målet om gjenforening gjelder helt frem til fylkesnemnda eller domstolen, på bakgrunn av en grundig og konkret vurdering, legger til grunn at plasseringen blir langvarig. I henhold til praksis fra EMD og Høyesterett er det tre forhold som kan gi grunn til å forlate gjenforeningsmålsettingen:

- hvis foreldrene er særlig uegnet
- foreldrene kan ikke kreve en gjenforening hvis dette kan skade barnets helse og utvikling
- gjenforeningen kan i tillegg være utelukket dersom det har gått betydelig tid siden omsorgsovertakelsen, slik at barnets behov for stabilitet veier tyngre enn hensynet til gjenforeningen.

([HR-2020-661-S](#), avsnitt 129 med henvisning til EMDs avgjørelse i *Strand Lobben m.fl. mot Norge* (2019) avsnitt 207-208)

33.4.3 Bare fylkesnemnda kan oppheve vedtak om omsorgsovertakelse

Etter barnevernloven § 4-21 skal fylkesnemnda oppheve et vedtak om omsorgsovertakelse når det er overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg. Barnevernstjenesten kan ikke selv oppheve et vedtak om omsorgsovertakelse, men må forelegge spørsmålet for fylkesnemnda også i de tilfellene det er enighet mellom partene om at omsorgen skal tilbakeføres. Før et vedtak om omsorgsovertakelse oppheves, skal fosterforeldrene gis rett til å uttale seg.

33.4.4 Vurdere tilbakeføring opp mot barnets behov

Et sentralt spørsmål i en vurdering av tilbakeføring, er om foreldrenes omsorgsevner har endret seg etter omsorgsovertakelsen, slik at foreldrene har blitt i stand til å gi barnet forsvarlig omsorg. Omsorgsevnen må vurderes opp mot barnets omsorgsbehov.

I vurderingen av vilkåret forsvarlig omsorg, skal det foretas en samlet vurdering av foreldrenes evne til å ivareta grunnleggende materielle behov slik som bolig, klær, hygiene og nødvendig oppfølging av skole og fritid ([Prop. 133 L \(2020-2021\)](#)). Det må også se hen til foreldrenes emosjonelle kompetanse, om de kan ivareta barnets behov for følelsesmessig kontakt og trygghet. Det må gjøres en nåtids- og en fremtidsvurdering. Hva som er forsvarlig omsorg, må vurderes ut fra hva det enkelte barn har behov for. Hvis barnet har særlig omsorgsbehov, vil ikke alminnelig omsorgskompetanse nødvendigvis være tilstrekkelig. Det må også vurderes om foreldrenes bedrede omsorgsevner er tilstrekkelig stabilisert. I denne vurderingen må det tas i betraktning om eventuelle hjelpetiltak kan avhjelpe situasjonen og om foreldrene er villige til å benytte seg av slike.

Hvis barnet vurderes som særlig sårbart, vil det kreves tilsvarende mer med hensyn til foreldrenes omsorgsevner. I slike tilfeller må det beskrives og dokumenteres hva barnets særlige sårbarhet konkret består av, og hva dette har å si for den omsorgen det har behov for.

Vilkåret om at det må være overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg, innebærer at det må mer til enn vanlig sannsynlighetsovervekt. I forarbeidene fremgår det at det må kreves «høy grad av sannsynlighet» for at barnet vil få forsvarlig omsorg ved en tilbakeføring.

Bakgrunnen for at dette er å unngå at barnet risikerer en ny plassering utenfor hjemmet kort tid etter tilbakeføringen (Ot. prop 69 (2008-2009) s. 82 og Prop. 133 (2020-2021)).

Selv om det er overveidende sannsynlig at foreldrene kan gi forsvarlig omsorg, må det likevel vurderes hvilke konsekvenser en tilbakeføring kan få for barnet. Hvis barnet har fått en slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet å bli flyttet, skal vedtaket likevel ikke oppheves. I denne vurderingen må det blant annet tas hensyn til barnets tilknytning til fosterforeldrene og miljøet der det bor, barnets alder og hvor lenge det har bodd i fosterhjemmet. Samtidig er ikke en trygg og god tilknytning til fosterhjemmet en tilstrekkelig grunn til at tilbakeføring ikke kan skje. Vilkåret «alvorlige problemer» peker mot alvorlige vansker over tid, og noe som klart overstiger den uro og bekymring som de fleste barn vil føle ved skifte av omsorgsbasis (HR-2020-1788-A).

Selv om vurderingen først og fremst skal knyttes til barnets situasjon og tilknytningen til fosterforeldrene, kan også forhold ved foreldrene ha betydning. Hvor mye og hvor god kontakt det har vært mellom barnet og foreldrene må tas med i betraktningen, og også foreldrenes omsorgsevner kan tillegges vekt. Jo bedre deres omsorgsevne er, jo bedre vil de være i stand til å håndtere eventuelle problemer barnet kan få ved en tilbakeføring. Også foreldrene evne og vilje til å samarbeide med fosterforeldrene og barnevernet ved en tilbakeføring vil være viktig.

33.4.5 Barnevernstjenesten kan ikke avvise en begjæring om tilbakeføring

Partene kan bare kreve at en sak om tilbakeføring skal behandles av fylkesnemnda hvis det har gått mer enn 12 måneder siden saken ble behandlet av fylkesnemnda eller domstolene. Det kommer frem av barnevernloven § 4-21 andre ledd. Denne sperrefristen begynner å løpe fra tidspunktet hvor det foreligger en endelig eller rettskraftig avgjørelse. Dette betyr imidlertid ikke at fylkesnemnda ikke kan ta en sak til behandling før det har gått 12 måneder. Hvis det foreligger nye opplysninger, kan det tilsa at saken bør tas til behandling. Dette innebærer at barnevernstjenesten ikke kan avvise en begjæring om å fremme sak om tilbakeføring ved å vise til at det er mindre enn ett år siden saken sist ble avgjort. I slike tilfeller må barnevernstjenesten legge frem saken for fylkesnemnda når partene krever det.

33.4.5.1 Begrensning i retten til å kreve opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse

En viktig begrensning i retten til å kreve opphevelse av et vedtak om omsorgsovertakelse følger av § 4-21 andre ledd siste punktum. Hvis et krav om tilbakeføring har vært avvist av fylkesnemnda eller retten fordi barnet har fått en slik tilknytning til mennesker og miljø der det er at det kan føre til alvorlige problemer for barnet å bli flyttet, kan ny behandling kreves hvis det dokumenteres at det har funnet sted vesentlige endringer i barnets situasjon. Slike vesentlige endringer i barnets situasjon kan både være knyttet til barnets forhold til fosterforeldrene, og til foreldrene. Endringer i foreldrenes situasjon, for eksempel deres omsorgsevne, vil i disse tilfellene ikke ha selvstendig betydning.

Adgangen til ny prøving er imidlertid ikke begrenset til de situasjoner hvor det har skjedd vesentlige endringer i barnets situasjon når det gjelder forholdet til fosterforeldrene. Det kan tenkes tilfeller der barnets forhold til sine foreldre utvikler seg annerledes enn forutsatt, slik at spørsmålet om tilbakeføring bør være gjenstand for ny vurdering ([Prop. 133 L \(2020-2021\)](#)). Det er fylkesnemnda som må ta stilling til om det har funnet sted slike vesentlige endringer i barnets situasjon som tilsier at saken skal tas til ny behandling.

33.5 Barnevernets beslutningskompetanse ved omsorgsovertakelse

33.5.1 Daglig omsorg

Etter en omsorgsovertakelse utøver fosterforeldrene eller institusjonen den daglige omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten kan bestemme at fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor, også skal avgjøre andre spørsmål enn de som gjelder den daglige omsorgen, jf. barnevernloven § 4-18 første ledd. Fosterforeldrene eller institusjonen kan ikke utøve omsorgsansvaret i strid med føringer fra barnevernstjenesten. Det er derfor nødvendig at det er tett dialog mellom barnevernstjenesten og fosterhjemmet/institusjonen.

33.5.2 Restforeldreansvar

I de fleste barnevernssaker beholder foreldrene foreldreansvaret etter at det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse. Foreldreansvaret vil imidlertid være begrenset. Ansvar for og adgangen til å ta avgjørelser for barnet vil etter en omsorgsovertakelse være delt mellom barnevernstjenesten, fosterforeldrene/ institusjonen, foreldrene og barnet. Det er ikke fullt ut avklart hvem som bestemmer hva etter omsorgsovertakelse og hva som ligger i det begrensede foreldreansvaret.

Etter en omsorgsovertakelse er det fremdeles foreldre med forelderansvar som er barnets verge, jf. vergemålsloven § 16. Vergen har ansvar for å fatte de fleste avgjørelser som ligger til foreldreansvaret, jf. vergemålsloven § 17 andre ledd. Det er imidlertid gjort flere unntak fra dette i flere lover, hvor det er tydeliggjort at for de tilfellene barnevernstjenesten har overtatt omsorgsansvaret, er beslutningsmyndigheten lagt til barnevernstjenesten. Dette gjelder for eksempel ved helsehjelp, retten til spesialundervisning/spesialpedagogisk hjelp etter opplæringsloven, og samtykke til utstedelse av pass. Hvis foreldrene fratras foreldreansvaret, dette ikke overtas av fosterforeldrene gjennom adopsjon, skal statsforvalteren oppnevne verge for barnet, jf. vergemålsloven § 16.

Avgjørelser som ligger til restforeldreansvaret, kan ikke overlates til fosterforeldre eller institusjonen. Det er blant annet:

- endring av navn
- valg av skole og utdanning
- religiøse handlinger
- økonomiske forhold
- andre oppgaver som ligger til vergen, se punkt 33.5.3

Barnevernstjenesten har et ansvar for at foreldre med del i foreldreansvaret involveres og får ta stilling til denne type spørsmål.

33.5.3 Særlig om barnets økonomiske forhold

Hovedregelen er at den mindreårige ikke har rådighet over egne midler, jf. vergemålsloven § 9. Barnevernstjenesten, fosterforeldre eller institusjon har ikke adgang til å disponere over fosterbarnets økonomiske midler. Etter en omsorgsovertakelse er det fremdeles foreldrene med forelderansvar som er barnets verge, jf. [vergemålsloven](#) § 16. Vergen handler på den mindreåriges vegne i økonomiske forhold, jf. vergemålsloven § 17 første. Hvis foreldrene ikke ivaretar dette ansvaret til beste for barnet, må barnevernstjenesten vurdere om det er grunnlag for å fremme sak om fratakelse av foreldreansvar. Har ingen foreldreansvar for den mindreårige eller barnet er uten fungerende verge, må det oppnevnes verge. Hvis barnet er uten fungerende verge, skal statsforvalteren oppnevne ny eller midlertidig verge, jf. vergemålsloven § 16. Dette kan være aktuelt

i saker der det ikke er mulig å oppnå kontakt med foreldrene, eller det av andre grunner ikke er mulig å oppnå et samarbeid til beste for barnet.

Det er vergen som styrer barnets økonomiske midler. Hvis barnets formue er større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp (G), er det statsforvalteren som styrer den umyndige sine midler. Det følger av vergemålsloven §§ 48 og 49. Dette innebærer at barnevernstjenesten må trekke inn foreldrene når det gjelder forvaltning av barnets formue, og andre avgjørelser av økonomisk betydning for barnet. Et eksempel på en slik avgjørelse er at barn under 15 år må ha samtykke fra verge ved opprettelse av bankkonto i eget navn.

Det finnes unntak fra hovedregelen om at mindreårige ikke har rådighet over egne midler. Den umyndige har selv rådighet over egne midler han/hun har tjent ved eget arbeid eller virksomhet etter fylte 15 år. Det følger av vergemålsloven § 12. Fosterforeldrene må på vegne av barnevernstjenesten kunne bekrefte barnets rett til bankkonto og betalingskort for slike midler.

33.5.4 Særlig om avgjørelser knyttet til skolegang

Når det gjelder avgjørelser knyttet til skolegang for barn som barnevernstjenesten har omsorgen for, er dette regulert i opplæringsloven § 15-6 og lov om frittstående skolar (friskolelova) § 7-7. Hovedregelen er at barnevernstjenesten kan ta beslutninger på vegne av barnet.

Barnevernstjenesten kan blant annet samtykke til spesialundervisning, søke om en annen offentlig skole enn nærskolen og ta avgjørelser om skyss eller innlosjering. Det er videre barnevernstjenesten som tar beslutninger og opptre på vegne av barnet i alle typer skolesaker som er en del av den daglige oppfølgingen av barnet. Du kan lese mer om avgjørelser knyttet til skole spørsmål for barn som barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for i retningslinjer fra utdanningsdirektoratet <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/udir-2-2016/>

33.5.5 Særlig om samtykke til helsehjelp på vegne av barnet

Hvis barnevernstjenesten har overtatt omsorgen etter barnevernloven § 4-8 eller § 4-12, har barnevernstjenesten rett til å samtykke til helsehjelp på vegne av barnet, jf. [pasient- og brukerrettighetsloven](#) § 4-4 tredje ledd.

33.6 Mottak av barnetrygd

Når barnet er plassert utenfor hjemmet, har institusjonen eller fosterforeldrene rett til å motta barnetrygden så lenge barnet er plassert der. Foreldrene mister da denne økonomiske støtten. Barnevernstjenesten må informere foreldrene om dette. Hvis barnet flytter hjem igjen, bør barnevernstjenesten bistå foreldrene med å søke om barnetrygd på nytt. Barnevernstjenesten kan i kraft av sitt oppfølgingsansvar melde fra til Nav om at barnet har flyttet i institusjon eller fosterhjem, samt om at barnet har flyttet tilbake til foreldrene. Foreldrene må likevel selv søke om barnetrygd.

Les mer om [barnevernstjenestens ansvar knyttet til barnetrygd i kapittel 12.7.4.](#)

34. Oppfølging av atferdstiltak

Barnevernstjenesten har plikt til å følge opp hvordan iverksatte atferdstiltak fungerer for barnet. Barnevernstjenesten har også et ansvar for oppfølging av foreldrene. Det gjelder både ved midlertidige atferdsplasseringer etter barnevernloven § 4-25 og ordinære atferdsplasseringer etter barnevernloven §§ 4-24 og 4-26.

34.1 Løpende oppfølging av barnets omsorgssituasjon og utvikling

Etter det er fattet vedtak om at barn skal flytte på institusjon etter barnevernloven §§ 4-24 og 4-26, eller midlertidige vedtak etter § 4-25, skal barnevernstjenesten løpende følge med på barnets omsorgssituasjon og utvikling. Det følger av barnevernloven § 4-28 første ledd første punktum. Barnevernstjenesten skal vurdere om det er nødvendig med endringer eller ytterligere tiltak for barnet.

Vurderinger av endringer eller ytterligere tiltak kan gjelde blant annet

- boforhold
- samvær
- oppfølgingen av barnet i det daglige
- behovet for kontakt og hjelp med andre tjenester
- eventuelt behov for andre barneverntiltak

Barnevernstjenestens oppfølging skal være løpende, og forutsetter regelmessig kontakt med barnet gjennom besøk og samtaler. Oppfølgingsansvaret innebærer videre at barnevernstjenesten må være i tett kontakt med institusjonen og andre aktører som er involvert i barnets liv, for å være oppdatert om barnets situasjon.

En viktig del av oppfølgingen er å vurdere om oppholdet fungerer etter sitt formål.

Barnevernstjenesten skal vurdere tiltaket på nytt når plasseringen har vart i seks måneder, jf. § 4-24 andre ledd tredje punktum. Det er viktig at barnevernstjenesten også vurderer tiltaket før det har gått seks måneder. [Både for plassering etter § 4-24 og etter § 4-26 anbefales evaluering minst hver tredje måned.](#) Hvis barnet ikke nyttiggjør seg behandlingen, må barnevernstjenesten vurdere om § 4-24 vedtaket skal oppheves eller om de skal fremme ny sak til fylkesnemnda med forslag om endret institusjonsplass. En plassering kan ikke opprettholdes dersom den ut fra en faglig vurdering ikke er egnet til å oppnå formålet med plasseringen; å begrense, forhindre eller stanse negativ atferd, i tillegg til å hjelpe barnet med å få kontroll over slik atferd. Se [tolkningsuttalelse om gjentatte begrensninger i barns rettigheter på barnevernsinstitusjon.](#)

Når det er fattet vedtak etter barnevernloven § 4-24, kan det ikke gjøres endringer i plasseringen som er i strid med fylkesnemndas vedtak eller med forutsetninger som ligger til grunn for vedtaket. Hvis det anses som nødvendig å gjøre endringer som er i strid med fylkesnemndas vedtak, må det fremmes ny sak for fylkesnemnda.

Det er vesentlig at barnet også tar del i evalueringen av hjelpetiltaket. Det er viktig at barnevernstjenesten sikrer barnets medvirkning. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter, jf. barnevernloven § 1-6. Les mer om barnets rett til å medvirke i [kapittel 2.4.2.](#)

Som en del av oppfølgingen vil tiltaksplanen være et sentralt verktøy. Se mer om tiltaksplan for barn som er atferdsplassert i punkt 34.2.

En del av oppfølgingen vil også være å vurdere om barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ivaretas på en tilfredsstillende måte.

34.2 Tiltaksplan når barnet er atferdsplassert

Ved behandling av saker i fylkesnemnda etter barnevernloven § 4-24, og barnevernstjenestens vedtak etter § 4-26, skal barnevernstjenesten sørge for at det utarbeides en midlertidig tiltaksplan, jf. barnevernloven § 4-28. Endelig tiltaksplan skal utarbeides snarest mulig etter at fylkesnemndas

vedtak foreligger. Tiltaksplanen skal styrke den faglige kvaliteten i arbeidet, understøtte dialog og myndiggjøring og sikre god forvaltning og rettssikkerhet. [Barne- og likestillingsdepartementet har utarbeidet en veileder for tiltaksplaner og omsorgsplaner i barnevernstjenesten, som beskriver hva innholdet i planene skal være.](#)

Tiltaksplanen skal inneholde beskrivelse av barnets situasjon, mål for plassering utenfor hjemmet, varighet på plasseringen, plasseringssted samt samarbeid og kontakt med familie. Videre skal planen beskrive delmål og tiltak, inkludert samarbeid med andre instanser og sikre evaluering av tiltakene. [Det er utarbeidet egne retningslinjer for tiltaksplaner ved vedtak etter barnevernloven §§ 4-24 og 4-26.](#)

Tiltaksplanen er et selvstendig dokument. Planen er ikke et enkeltvedtak og kan ikke påklages. Barnevernloven forutsetter at tiltaksplanen skal foreligge samtidig med vedtaket slik at innholdet kan danne premisser for vedtaket (Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) s. 34). Det bør fremgå av vedtaket at det er utarbeidet en tiltaksplan.

34.2.1 Regelmessig evaluering av tiltaksplanen

Tiltaksplanen skal evalueres regelmessig, og en evaluering hver tredje måned bør være et minimum. Dette blir anbefalt i [veileder om tiltaksplaner og omsorgsplaner](#). (Ot.prp. nr. 69 (2008-2009) pkt. 2.4))

Tiltaksplanen skal tydeliggjøre hva som er barnets særlige behov og hvordan disse skal imøtekommes.

Det er viktig at evalueringen av tiltaksplanen dokumenteres skriftlig.

34.2.2 Bistand fra Bufetat til utarbeidelse av tiltaksplanen

Ved atferdsplasseringer, og plassering som skjer med bistand fra Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat), skal Bufetat etter anmodning fra barnevernstjenesten, bistå barnevernstjenesten med å utarbeide tiltaksplanen, jf. barnevernloven § 4-28 fjerde ledd.

34.2.3 Medvirkning til tiltaksplanen

Både utarbeidelsen av planen og eventuelle endringer skal så langt som mulig gjøres i samarbeid med barnet. Det er ikke et krav i loven om at tiltaksplanen skal underskrives av foreldrene og barn over 15 år, men barn og foreldre skal gis mulighet til å medvirke til tiltaksplanen. Foreldrene bør også involveres i arbeidet med tiltaksplanen, slik at deres innspill og synspunkter blir tatt hensyn til. Det følger også av barnevernloven § 1-7 hvor barnevernstjenesten har en plikt til, så langt det er mulig, å samarbeide med barn og foreldrene, det vil også gjelde ved utarbeidelsen av tiltaksplanen.

Hvis det er fattet vedtak etter § 4-26, skal det innhentes samtykke til innholdet i planen og eventuelle endringer fra barnet og foreldrene.

34.3 Behov for individuell plan når barnet er atferdsplassert

Hvis barnet har behov for langvarige og koordinerte tiltak eller tjenester, og det er nødvendig for å skape et helhetlig tilbud for barnet, skal barnevernstjenesten utarbeide en individuell plan for barnet. Les mer om [individuell plan i kapittel 33](#).

34.4 Særlig om oppfølging av barn som er i konflikt med loven

Et av grunnlagene for atferdsplassering på institusjon er at barnet har alvorlig atferdsvansker ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet. (se mer om vilkårene for atferdsplassering i kapittel xx). Det er utarbeidet en egen retningslinje for barnevernets ansvar for de barna som er i konflikt med loven, og omhandler også hvordan barnevernstjenesten skal følge opp barn som er plassert på institusjon på

grunn av kriminalitetsvilkåret. [Retningslinjer for barnevernets ansvar for barn som er i konflikt med loven](#)

34.5 Oppfølging av foreldre som har barn på institusjon på grunn av alvorlig atferdsvansker

Det er viktig å følge opp foreldrene mens barnet oppholder seg på institusjon for at familien skal fungere godt når barnet flytter hjem. Barnevernstjenesten skal kontakte foreldrene kort tid etter at det er fattet vedtak om å plassere barnet på institusjon etter § 4-24 eller § 4-26, eller midlertidige vedtak etter § 4-25. Barnevernstjenesten skal tilby foreldrene veiledning og oppfølging. Hvis foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser, for eksempel familievernkontoret. Det fremgår i § 4-28 første ledd.

Det sentrale ved oppfølgingen av foreldrene er at de får god informasjon og at barnevernstjenesten bidrar til å sette foreldrene i best mulig stand til å ivareta barnet etter oppholdet.

Institusjonsopphold med behandling for atferdsvanskene er ikke alene tilstrekkelig for barn og unge med alvorlig atferdsvansker (Se Whittaker, J. mf.fl, Therapeutic Residential Care for Children and Youth – Developing Evidence-based International Practice. 2014.) Barnevernstjenesten må derfor forsøke å få til et samarbeid med foreldrene selv om de i utgangspunktet ikke ønsker oppfølging.

Barnevernstjenesten må vurdere konkrete tiltak som kan være aktuelle i oppfølgingen av foreldrene. For eksempel kan det være aktuelt å benytte metoder som familieråd for å finne gode løsninger når barnet skal flytte hjem.

Barnevernstjenestens beslutningskompetanse når et barn er på atferdsinstitusjon

Når det er fattet vedtak med hjemmel i barnevernloven §§ 4-24, 4-26 eller 4-25, har foreldrene fortsatt omsorgsansvaret for barnet. Dette innebærer at foreldrene beholder den beslutningsmyndigheten som følger av foreldreansvaret. Den daglige omsorgen av barnet blir imidlertid ivaretatt av institusjonen på vegne av foreldrene. Institusjonen der barnet bor kan avgjøre spørsmål som gjelder den daglige omsorgen. Institusjonen utøver den daglige omsorg for barnet i foreldrenes sted, og må dermed kunne fastsette enkelte begrensninger for å ivareta omsorgen for barnet, og har derfor både rett og plikt til å sette nødvendige grenser for å ivareta den enkelte beboer. På samme måte som gode omsorgspersoner ellers ville ha gjort, kan [Institusjonen sette nødvendige begrensninger for barn og unges bevegelsesfrihet](#) og begrense adgang til bruk av elektronisk kommunikasjonsmidler og samvær med andre. Institusjonens adgang til å begrense disse rettighetene i kraft av omsorgsansvaret vil blant annet være avhengig av barnets alder og modenhet. Institusjonen skal, på samme måte som foreldre, gi barna større frihet i takt med økende alder og modenhet. Se mer i [veileder til rettighetsforskriften](#) om hvilket ansvar som ligger til institusjonen.

34.5.1 Særlig om barnets økonomiske forhold ved atferdsplassering

Hovedregelen er at den mindreårige ikke har rådighet over egne midler, jf. vergemålsloven § 9. Barnevernstjenesten eller institusjonen har ikke adgang til å disponere over barnets økonomiske midler. Etter en atferdsplassering er det fremdeles foreldrene med forelderansvar som er barnets verge, jf. vergemålsloven § 16.

Les mer om [reglene knyttet til barnets økonomiske forhold i punkt 33.5.3](#), om oppfølging etter omsorgsovertakelse. Regelverket er tilsvarende for barn plassert etter atferdsbestemmelse som når det er omsorgsovertatt.

34.5.2 Særlig om avgjørelser knyttet til skolegang

Når det gjelder avgjørelser knyttet til skolegangen for barn som bor på institusjon på grunn av alvorlig atferdsvansker, er dette regulert i opplæringsloven § 15-6 og lov om frittstående skolar (friskolelova) § 7-7. Når et barn bor på institusjon på grunn av egen atferd, har fremdeles foreldrene omsorgsansvaret. Beslutninger som ligger til forelderansvaret på vegne av barnet, inkludert avgjørelser knyttet til skolegangen. Foreldrenes rett til avgjørelse i forbindelse med skolesammenheng begrenses til barn under 15 år. Barn over 15 år står fritt til å velge utdanning de selv ønsker, jf. barneloven § 32.

34.6 Mottak av barnetrygd

Når barn bor på institusjon, mister foreldrene retten til å motta barnetrygd. Barnetrygden skal i stedet utbetales til institusjonen så lenge barnet bor der. Barnevernstjenesten må informere foreldrene om dette. Hvis barnet flytter hjem igjen, bør barnevernstjenesten bistå foreldrene med å søke om barnetrygd på nytt. Barnevernstjenesten kan melde fra til Nav om at barnet har flyttet i institusjon eller fosterhjem, samt om at barnet har flyttet tilbake til foreldrene. Foreldrene må likevel selv søke om barnetrygd.

Les mer om [barnevernstjenestens ansvar i denne forbindelse i kapittel 12.7.4.](#)

34.7 Barnets rett til tillitsperson

Barn som barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for, har rett til å ha med seg en person som barnet har særlig tillit til i kontakten med barnevernet. Det følger av barnevernloven § 1-6 fjerde punktum. Barnevernstjenesten kan også i andre tilfeller enn ved omsorgsovertakelser la barnet ha med seg en tillitsperson. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle og i samråd med foreldrene. Les mer om [barnets rett til tillitsperson i kapittel 33.1.4.](#)

35. Oppfølging etter tilbakeføring av omsorg

Det vil ofte være behov for at barnevernstjenesten følger opp barn og foreldre etter at barn har blitt tilbakeført etter å ha vært plassert utenfor hjemmet i kortere eller lengre tid. Les mer om [tilbakeføring etter omsorgsovertakelse i kapittel 23.](#)

Barnevernstjenesten bør undersøke om foreldrene ønsker og har behov for bistand etter at barnet flytter hjem etter omsorgsovertakelse og atferdsplassering, og etter frivillig plassering utenfor hjemmet. Barnevernstjenesten må da vurdere å tilby hjelpetiltak etter reglene i barnevernloven § 4-4. Les mer om [hjelpetiltak i kapittel 20.](#)

Hvis foreldrene ikke vil ha bistand fra barnevernstjenesten etter at barnet har flyttet hjem igjen, kan barnevernstjenesten som utgangspunkt ikke iverksette hjelpetiltak for familien. Hvis barnevernstjenesten vurderer at vilkårene for pålegg om hjelpetiltak er til stede, kan barnevernstjenesten vurdere om de skal fremme sak for fylkesnemnda. Les mer om [pålegg av hjelpetiltak i kapittel 20.2.](#)

36. Særlig om barnevernstjenestens oppfølgingsansvar for barn i institusjon

Når et barn bor på institusjon, utøver institusjonen omsorgen på vegne av barnevernstjenesten eller foreldrene. Barnevernsinstitusjonen skal gi barn som oppholder seg på institusjonen forsvarlig

omsorg og behandling. Institusjonen skal møte barn hensynsfullt og med respekt for deres personlige integritet og skal ivareta rettssikkerheten til den enkelte.

I tillegg til at institusjonen skal ivareta den daglige omsorgen for barnet, har barnevernstjenesten et ansvar for å følge opp både barn og foreldre når et barn flyttes på institusjon. Det er barnevernstjenesten i den kommunen som har truffet vedtaket eller som har reist sak for fylkesnemnda, som har oppfølgingsansvaret. Les mer om barnevernstjenestens ansvar for oppfølging av hjelpetiltak i kapittel 31, oppfølging av akuttvedtak, oppfølging av omsorgsovertakelse i kapittel 33, og oppfølging av atferdstiltak i kapittel 34.

En sentral del av oppfølgingsansvaret er å følge med på barnets omsorgssituasjon og utvikling gjennom hele institusjonsoppholdet, og å vurdere hvorvidt barnet får hjelp i henhold til hva som er målsettingen med oppholdet, eller om det er behov for endringer i tilbudet. Dette forutsetter at barnevernstjenesten opprettholder sin relasjon med barnet gjennom hele institusjonsoppholdet, og at barnevernstjenesten og institusjonen samarbeider tett.

Barnevernstjenestens oppfølgingsplikt følger av flere ulike bestemmelser:

- For barn som bor på barnevernsinstitusjon som et frivillig hjelpetiltak etter § 4-4, følger oppfølgingsplikten av § 4-5.
- For barn som bor på institusjon etter vedtak om omsorgsovertakelse, jf. § 4-8 eller § 4-12, følger oppfølgingsplikten av § 4-16.
- For barn som bor på institusjon på grunn av alvorlige atferdsvansker etter § 4-24, § 4-25 annet ledd annet punktum eller § 4-26, følger oppfølgingsplikten av § 4-28.
- Når det er truffet midlertidig vedtak i en akutsituasjon, følger oppfølgingsplikten av bestemmelsene i § 4-6 sjette ledd og § 4-9 femte ledd.

Når det gjelder hvor ofte barnevernstjenesten må besøke barnet, så følger det av forsvarlighetskravet i barnevernloven § 1-7 at de må besøke barnet ofte som forholdene tilsier det.

36.1 Planlegging og tydelige mål for institusjonsoppholdet til det enkelte barn

Det er viktig at institusjonsoppholdet oppleves stabilt og trygt for barnet. Barnet trenger å vite hvorfor det er på institusjon og hva som er formålet med oppholdet, både på kort og lang sikt. Barnet må gis størst mulig forutsigbarhet i hva som skjer under oppholdet på institusjonen, samt om hva som følger tiden etter institusjonsoppholdet. Forutsigbarhet er også en forutsetning for at institusjonen kan jobbe målrettet med det enkelte barns utfordringer og behov. Det er også en forutsetning for å sikre gode overganger når barn skal over i en mer varig omsorgsbasis eller en selvstendig tilværelse.

Barnevernstjenesten skal ivareta barnets utviklingsmuligheter gjennom god planlegging av barnets forløp i barnevernet. For å sikre gode overganger og en kontinuitet i barnets omsorg og behandling, bør det foreligge en plan for avslutning av oppholdet og veien videre allerede før oppstart av et institusjonsopphold. Dette krever god planlegging og god dialog mellom institusjonen og barnevernstjenesten.

36.2 Barn som fyller 18 år i løpet av oppholdet på institusjon

Barn som fyller 18 år i løpet av institusjonsoppholdet, vil gå over i en ettervernsfase. Du kan lese mer om ettervern i kapittel 27.

Av hensyn til forutsigbarhet for barnet bør barnevernstjenesten i god tid før barnet blir myndig ha kontakt med barnet for å vurdere om tiltaket skal videreføres eller erstattes av andre tiltak etter at barnet fyller 18.

36.3 Oppfølging av foreldre til barn som er plassert i institusjon

Det er også viktig å følge opp foreldrene når barn er på institusjon. Foreldrene skal få god informasjon og motta nødvendig støtte for på best mulig måte å kunne ivareta barnet både under og etter oppholdet. Det er viktig at barnevernstjenesten tilrettelegger for velfungerende familierelasjoner, uansett om barnet blir boende over tid på institusjonen, hvis barnet skal flytte til en ny omsorgsbasis, flytter hjem eller over i en mer selvstendig tilværelse.

37. Individuell plan

37.1 Vilkår for individuell plan

Barn som har behov for langvarige og koordinerte tiltak eller tjenester har rett til å få utarbeidet en individuell plan. Det kommer frem av barnevernloven § 3-2a. Har barnet rett på en individuell plan, har barnevernstjenesten plikt til å samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhetlig tjenestetilbud for barnet.

Retten til å få utarbeidet individuell plan er begrenset til tilfeller der barnet har behov for langvarig tiltak. Fra forarbeidene legges det til grunn at med «langvarige» menes at behovet antas å strekke seg over en viss tid, men uten at det behøver å være varig. (Prop. 100 (2020-2021)). Kravet til varighet må ses i sammenheng med behovet for samordning av tjenestene. Selv om behovet bare strekker seg over noen måneder, eller det er snakk om få tjenester, kan behovet for en strukturert planprosess gjøre at individuell plan er et egnet verktøy.

I vurderingen av hva som er «langvarig» må det også tas hensyn til barnets alder, hvilke typer barneverntiltak som er eller skal iverksettes, og på hvilket grunnlag.

Avgjørelse om individuell plan etter barnevernloven § 3-2a kan påklages til statsforvalteren. ([Prop. 100 \(2020-2021\) punkt 8.5.1](#))

[Det er fastsatt en felles forskrift om individuell plan ved ytelser av velferdstjenester.](#)

37.2 Plikt til å samarbeide

Hvis barnevernstjenesten har plikt til å utarbeide individuell plan for et barn, har de også plikt til å samarbeide om planen med andre instanser barnet mottar tiltak fra, jf. barnevernloven § 3-2 a første ledd andre punktum.

37.3 Medvirkning til individuell plan

Det er viktig at barnet får medvirke til utarbeidelsen av den individuelle planen. Les mer om [barns rett til medvirkning i kapittel 2.4.4](#) og [foreldres rett til medvirkning i kapittel 2.4.6](#).

37.4 Vilkår om samtykke til individuell plan

En utarbeidelse av en individuell plan forutsetter at foreldrene eller barnet samtykker til dette. ([Prop. 100 \(2020-2021\) side 126](#)) Det er normalt barnets foreldre eller andre med foreldreansvar som skal samtykke til individuell plan når barnet er under 15 år. Barn over 15 år, eller som av andre grunner er part i saken, kan etter barnevernloven selv samtykke til individuell plan, jf. barnevernloven § 6-3. Når barnet har fylt 15 år, er samtykke fra barnet nødvendig, og som hovedregel også tilstrekkelig grunnlag for å kunne utarbeide en individuell plan. Dette gjelder med mindre planen inneholder tiltak som også retter seg mot foreldrene. I slike tilfeller må også foreldrene samtykke til planen. Hvis barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for et barn under 15 år, overtar barnevernstjenesten

foreldrenes kompetanse til å samtykke til planen og det er dermed tilstrekkelig at barnevernstjenesten samtykker til planen.

37.5 Formålet med individuell plan

Formålet med individuell plan er å

- sikre at det gis et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tilbud
- sikre barnets medvirkning
- styrke samhandling mellom tjenestene, barnet og eventuelt foreldrene
- styrke samhandlingen mellom tjenesteytere på tvers av ulike fag, nivåer og sektorer

En individuell plan skal sikre at det til enhver tid er en bestemt tjeneste som har hovedansvar for oppfølgingen av barnet, og som har ansvar for å koordinere tiltak som barnet mottar fra de ulike hjelpeinstansene.

Individuell plan kan beskrives både som et verktøy, i form av et planleggingsdokument, og som en strukturert samarbeidsprosess. Planen innebærer en formalisering av samarbeidet barnevernstjenesten har med andre offentlige instanser om det aktuelle barnet. Planen skal oppdateres løpende og være et dynamisk verktøy i koordinering og målretting av tjenestetilbudet.

Barnets mål, ressurser og helhetlige behov for tjenester skal danne grunnlag for valg og prioritering av tiltak i planen.

37.6 Ansvar for å opprette individuelle plan

For hvert barn skal det bare utarbeides én individuell plan. Barnevernstjenestens plikt til å utarbeide individuell plan må derfor ses i sammenheng med andre etater og tjenesters plikt til å utarbeide individuell plan, for eksempel helsetjenesten. I dette ligger både en samarbeidsplikt for alle de tjenestene som har plikt til å utarbeide en individuell plan, og en forutsetning om at planen vil omfatte tjenester etter annet lovverk. Les mer om [barnevernstjenestens plikt til å samarbeide med andre etater og tjenester i saksbehandlingsrundskrivets kapittel 43](#).

Alle tjenester som gir tiltak til barnet, og som har en plikt til å tilby individuell plan, har en selvstendig plikt til å vurdere om barnet har behov for individuell plan. Både barnevernstjenesten og andre tjenester må undersøke om det allerede foreligger en individuell plan for barnet. Det vil være naturlig at den tjenesten som er mest sentral for barnet er den som har hovedansvaret for oppfølgingen av planen. I tilfeller der barnevernstjenesten har dette ansvaret, vil planen ha utgangspunkt i barnevernloven. Ansvar for individuell plan bør gradvis overføres fra barnevernstjenesten til annen relevant tjeneste etter at barnet er fylt 18 år ([Ot.prp. nr. 69 \(2008-2009\)](#)). Hvis en barnevernstjeneste har overtatt omsorgen for et barn, er det barnevernstjenesten i den kommunen som har reist sak, som har ansvar for den individuelle planen og oppfølgingen av denne. Dette ansvaret kan ved avtale overføres til en annen kommune som barnet har tilknytning til, jf. barnevernloven § 8-4 (Barne- og likestillingsdepartementet brev av 29. juni 2009, referanse. 200803978-/MKS, jf. innst. O. nr. 121 (2008-2009), s. 19).

37.7 Individuell plan er ikke et enkeltvedtak

Individuell plan er ikke et enkeltvedtak, og innholdet i planen kan ikke påklages. Men ettersom det er en rett for barnet med en individuell plan, kan beslutningen om å ikke utarbeide individuell plan påklages til statsforvalteren. Statsforvalteren har ansvar for å føre tilsyn med kommunens oppfyllelse av plikter etter barnevernloven, jf. barnevernloven § 2-3 fjerde ledd og § 2-3 b. Dette innebærer at en familie eller en ungdom kan henvende seg til statsforvalteren hvis de mener at barnevernstjenesten ikke oppfyller plikten til å tilby individuell plan etter barnevernloven § 3-2 a.

Planen og innholdet i den, gir ingen direkte rettigheter i seg selv, men er et viktig virkemiddel og verktøy for å oppnå et helhetlig tilbud av nødvendige tjenester og tiltak for barnet. Den individuelle planen er ikke bindende eller bestemmende overfor de berørte parter utover det som fremkommer av vedtakene som er fattet.

Del 8 Fosterhjem

38. Fosterhjem

Et fosterhjem er et privat hjem som ivaretar omsorgen for barn på grunnlag av vedtak etter barnevernloven, jf. barnevernloven § 4-22 første ledd bokstav a. Fosterforeldre utøver den daglige omsorgen for fosterbarnet på vegne av barnevernstjenesten eller barnets foreldre, og skal gi barnet et trygt og godt hjem. Til den daglige omsorg hører alle spørsmål om den generelle oppdragelse av barnet, vanlig oppfølging av barnets skolegang og nødvendige tiltak ved sykdom.

Barnevernstjenesten kan bestemme at fosterforeldrene eller den institusjon der barnet bor, også skal avgjøre andre spørsmål enn de som gjelder den daglige omsorg. Denne adgangen er begrenset til å gjelde avgjørelsesmyndighet som barnevernstjenesten selv har. Det fremgår av forarbeidene at denne bestemmelsen nok er særlig naturlig å bruke når fosterforeldre har hatt barnet hos seg en viss tid og har vist seg godt skikket til å treffe avgjørelser for barnet. Fosterhjem brukes som tiltak både ved vedtak om frivillig hjelpetiltak og ved omsorgsovertakelse. Ved midlertidige vedtak i akutt situasjoner benyttes beredskapshjem.

Regler om fosterhjem finnes i barnevernloven §§ 4-22 og 4-23 og i fosterhjemsforskriften. Barne- og familiedepartementet har for en del år tilbake utgitt Retningslinjer for fosterhjem. Retningslinjene er ikke oppdatert, men gir likevel god informasjon om blant annet de ulike ansvarlige myndigheter, rekruttering, opplæring og veiledning av fosterforeldre, generelle krav som stilles til fosterforeldre, valg og godkjenning av fosterhjem og oppfølging av barn i fosterhjem. Retningslinjene gir også informasjon knyttet til bl.a. fosterhjemsavtalen, godtgjøring og tilsyn.

Fosterhjem brukes som tiltak både ved vedtak om frivillig hjelpetiltak og ved omsorgsovertakelse. Ved midlertidige vedtak i akutt situasjoner benyttes beredskapshjem.

38.1 Valg og godkjenning av fosterhjem

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å velge et fosterhjem som er egnet til å ivareta det enkelte barns behov, og skal godkjenne fosterhjemmet, jf. barnevernloven § 4-22 tredje ledd. Med «omsorgskommunen» menes den kommunen som har ansvaret for barnevernssaken. Dersom fosterhjemmet ligger i en annen kommune enn omsorgskommunen, kan barnevernstjenestene i de to kommunene inngå avtale om at det er barnevernstjenesten i kommunen der fosterhjemmet ligger, som skal godkjenne fosterhjemmet jf. fosterhjemsforskriften § 5 tredje ledd.

For at fosterhjem skal kunne godkjennes, må barnevernstjenesten ha undersøkt fosterhjemmet og funnet at fosterforeldrene oppfyller de generelle kravene etter fosterhjemsforskriften § 3 (generelle krav til fosterhjem) og at plassering i fosterhjemmet er til barnets beste etter forskriftens § 4 (valg av fosterhjem til det enkelte barn).

En godkjenning av et fosterhjem, eller en avgjørelse om ikke å godkjenne, er ikke et enkeltvedtak som kan påklages.

38.1.1 Fosterhjem i barnets familie og nære nettverk

Barnevernstjenesten skal alltid vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem, jf. barnevernloven § 4-22 tredje ledd og fosterhjemsforskriftens § 4 annet ledd. Barnevernstjenesten plikter til å dokumentere disse vurderingene. Barnevernstjenesten skal ved slike vurderinger legge til rette for bruk av verktøy og metoder for nettverksinvolvering, dersom det er hensiktsmessig. Dette kan for eksempel være familieråd. Barnevernstjenesten må gjøre en konkret vurdering av om det er hensiktsmessig å ta i bruk verktøy eller metoder i den enkelte sak.

Når barnevernstjenesten ber om bistand fra Bufetat til å finne et fosterhjem, må de gi en kort redegjørelse av sine vurderinger knyttet til arbeid med å søke etter fosterhjem i barnets familie eller nære nettverk. Bufetat må legge denne redegjørelsen til grunn.

Det vil kunne være tilfeller hvor det er klart at det ikke er grunnlag for å lete etter fosterhjem i familien, eller at bruk av verktøy eller metoder for nettverksinvolvering ikke vil kunne bidra positivt i arbeidet med å hjelpe barnet. Nettverksinvolvering må skje frivillig, både fra barnet og foreldrenes side, og øvrig familie og nettverk.

Anser barnevernstjenesten at det er en mulighet for at barnets familie eller nære nettverk vil kunne bli godkjent som fosterforeldre, må utredningen av deres egnethet gis samme omfang som for andre potensielle fosterforeldre. Også barnets familie eller nære nettverk må i utgangspunktet oppfylle de generelle kravene som stilles til fosterforeldre i fosterhjemsforskriften § 3. Disse kravene må imidlertid kunne fravikes noe dersom det utvilsomt er til barnets beste å bli plassert nettopp i familien eller nettverket.

38.1.2 Fosterhjemsavtale

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen og fosterforeldrene skal inngå en skriftlig avtale om barnevernstjenestens og fosterforeldrenes forpliktelser, jf. fosterhjemsforskriften § 6. Ved fosterhjemsplasseringer etter vedtak om omsorgsovertakelse skal Fosterhjemsavtalen utarbeidet av Barne- og familiedepartementet benyttes. Ved frivillige plasseringer skal avtalen benyttes så langt den passer.

38.2 Barnets rettigheter under opphold i fosterhjem

Et barn som bor i fosterhjem skal få forsvarlig omsorg i fosterhjemmet, og det skal behandles hensynsfullt og med respekt for sin integritet. Barnet skal selv kunne bestemme i personlige spørsmål så langt det er mulig ut fra formålet med plasseringen og fosterforeldrenes ansvar for å gi barnet forsvarlig omsorg. Barnets alder og modenhet skal tillegges vekt ved denne vurderingen, se barnevernloven § 1-6.

Fosterforeldre kan ikke utøve tvang, men har rett og plikt til å utøve grensesetting innenfor det som følger av deres ansvar for den daglige omsorgen overfor barnet. Det forventes at fosterforeldre handler som foreldre flest i grensesettingssituasjoner. De har ikke en snevrere eller videre adgang til grensesetting enn foreldre. Det er ikke adgang til å bruke vold som ledd i oppdragelsen av barnet. Dette følger av barneloven § 30 annet ledd.

38.3 Fosterforeldres rettigheter

Fosterforeldre har i utgangspunktet ikke partsstatus i en barnevernssak. Partsrettigheter kan innvilges etter en konkret vurdering i samsvar med forvaltningslovens regler. Det skal mye til før fosterforeldre er å anse som part etter forvaltningsloven i en barnevernssak. Barnevernstjenesten må imidlertid samarbeide tett med fosterfamilien for å kunne kjenne til barnets og fosterfamiliens

behov. Fosterforeldrene har viktig kunnskap om barnet, og barnevernstjenesten må som regel innhente deres synspunkter før viktige beslutninger om barnet skal tas.

Fylkesnemnda kan gi fosterforeldrene adgang til å klage på vedtak om flytting. Det er viktig at det foretas en reell vurdering av om fosterforeldrene skal gis adgang til å klage eller ikke.

38.3.1 Ansvar for og retten til å bestemme over fosterbarnet

Ansvar for og retten til å bestemme over fosterbarnet er etter en omsorgsovertakelse delt mellom barnevernstjenesten, fosterforeldrene og foreldrene, med mindre foreldreansvaret er fratatt foreldrene av fylkesnemnda eller domstolen. Barnevernstjenesten har ansvaret for omsorgen i sin helhet, mens fosterforeldrene har ansvaret for utøvelsen av den daglige omsorgen på vegne av barnevernstjenesten. Til den daglige omsorg hører alle spørsmål om den generelle oppdragelse av barnet. Det vil for eksempel si vanlig oppfølging av barnets skolegang og nødvendige tiltak ved sykdom. Spørsmål av større betydning, som for eksempel om barnet skal kunne reise utenlands eller om det skal kunne bo utenfor fosterhjemmet i kortere eller lenger perioder, hører inn under barnevernstjenestens ansvar. Ved tvil om hvem som skal avgjøre spørsmål av stor betydning for barnet, eller ved tvil om avgjørelsesmyndigheten ligger til foreldrene, skal fosterforeldrene ta kontakt med barnevernstjenesten.

Ved frivillige plasseringer utøver fosterforeldrene omsorgen på vegne av barnets foreldre.

38.3.2 Spørsmål fosterforeldre kan ta stilling til

På vegne av barnevernstjenesten eller barnets foreldre skal fosterforeldre utøve den daglige omsorgen for barnet. Til den daglige omsorg hører alle spørsmål om den generelle oppdragelse av barnet, vanlig oppfølging av barnets skolegang og nødvendige tiltak ved sykdom. Barnevernstjenesten kan bestemme at fosterforeldrene, også skal avgjøre andre spørsmål enn de som gjelder den daglige omsorg. Denne adgangen er begrenset til å gjelde avgjørelsesmyndighet som barnevernstjenesten selv har og er særlig naturlig å bruke når fosterforeldre har hatt barnet hos seg en viss tid og har vist seg godt skikket til å treffe avgjørelser for barnet.

38.3.3 Krav til fosterforeldre

Fosterforeldre skal ha særlig evne, tid og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem. Fosterforeldre skal ivareta omsorgen for barnet i samsvar med forutsetningene i vedtaket fra barnevernstjenesten eller fylkesnemnda. Fosterforeldre må også ha en stabil livssituasjon, alminnelig god helse og gode samarbeidsevner. De må ha god vandel og legge frem uttømmende og utvidet politiattest. Dette følger av barnevernloven [§ 4-22](#) og fosterhjemsforskriften [§ 3](#).

Kravene gjelder alle fosterforeldre uavhengig av det enkelte barn som skal plasseres. For å ha særlig evne til å gi barn et trygt og godt hjem må fosterforelderen ha evne til å se barnets forskjellige behov og gi barnet den oppmerksomhet og kontakt som det trenger. Fosterforeldre må ha tid og overskudd til å ta seg av et barn.

38.4 Oppfølging av fosterforeldre

Oppfølging av fosterforeldre innebærer en plikt for barnevernstjenestens til å følge opp fosterhjemmet.

38.4.1 Samlet ansvar for å følge opp barnet og fosterhjemmet

Barnevernstjenestens i omsorgskommunen har et samlet ansvar for å følge opp hvert enkelt barns situasjon i fosterhjemmet og for oppfølging av fosterhjemmet. Barnevernstjenestens plikt til å følge opp fosterhjemmet og barnet fremgår av barnevernloven [§ 4-22](#) fjerde ledd. Lovbestemmelsen utfyller barnevernloven [§ 4-16](#) om barnevernstjenestens ansvar for å følge opp barn etter

omsorgsovertakelse og barnevernloven [§ 4-5](#) om oppfølging av hjelpetiltak. Les mer om [oppfølging av barn etter omsorgsovertakelse i kapittel 33](#) og [oppfølging av hjelpetiltak i kapittel 31](#).

38.4.2 Hva som omfattes av oppfølgingsbegrepet

Barnevernstjenestens ansvar for å følge opp fosterhjemmet omfatter all veiledning av fosterhjemmet, både individuell og generell veiledning. Det omfatter også all annen hjelp og støtte til fosterhjemmet som er nødvendig og hensiktsmessig for å ivareta fosterbarnet. Oppfølgingsansvaret knytter seg til fosterhjemmet. Det omfatter derfor også ansvaret for oppfølging av fosterforeldrenes egne barn.

38.4.3 Oppfølgingen skal være helhetlig og tilpasset den enkelte fosterfamilie

Barnevernstjenestens oppfølgingsansvar er presisert i fosterhjemsforskriften [§ 7](#). Det følger av bestemmelsens første ledd at barnevernstjenesten i omsorgskommunen skal følge opp og føre kontroll med hvert enkelt barns situasjon i fosterhjemmet. Det skal blant annet sees hen til barnets tiltaksplan eller plan for barnets omsorgssituasjon. Les mer [oppfølging av omsorgsovertaker i kapittel 33](#).

Oppfølgingen skal være helhetlig og må tilpasses den enkelte fosterfamilie, jf. fosterhjemsforskriften [§ 7](#) andre ledd. Ansvaret for oppfølging omfatter også nødvendig råd, veiledning og støtte til fosterforeldrene.

Kravet om helhetlig oppfølging innebærer at barnevernstjenesten må se økonomiske, praktiske og faglige virkemidler og tiltak overfor fosterhjemmet i sammenheng. Barnevernstjenesten skal også bidra med å koordinere bistand fra andre tjenester som barnet og fosterhjemmet har behov for. Kravet om tilpasset oppfølging innebærer at barnevernstjenesten må skreddersy oppfølgingen og ulike tiltak slik at barna og fosterforeldrene får støtte på de områdene de strever med. Det kan for eksempel være veiledning og hjelp til å håndtere problemstillinger knyttet til fosterforeldrenes egne barn, søsken som ikke bor sammen eller oppfølging av barn med særskilte behov.

38.4.4 Krav til antall oppfølgingsbesøk

Barnevernstjenesten skal besøke fosterhjemmet så ofte som nødvendig for å kunne oppfylle ansvaret etter fosterhjemsforskriften første og annet ledd. Det er viktig at barnevernstjenesten har tett kontakt med fosterhjemmet og følger med på hvordan barnet har det og utvikler seg. Dette må blant annet skje gjennom samtaler med barnet og fosterfamilien. Besøkene i fosterhjemmet er avgjørende for å kunne avdekke endringer i barnas behov og for å kunne gi fosterfamilien god veiledning og støtte. Hvor ofte det er nødvendig med oppfølgingsbesøk kan variere. Ved starten av plasseringen, ved oppstart på ny skole eller ved andre større hendelser i barnets, foreldrenes liv eller fosterforeldrenes liv, kan det være behov for hyppigere besøk enn i andre perioder.

Det er et lovfestet krav at barnevernstjenesten skal besøke fosterhjemmet minimum fire ganger i året. Hvis barnevernstjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet som gode, kan barnevernstjenesten vedta at antall besøk skal reduseres til minimum to ganger i året for barn som har vært plassert i fosterhjem i mer enn to år. Dette følger av fosterhjemsforskriften [§ 7](#) tredje ledd.

38.4.5 Bufetats ansvar for opplæring av fosterhjem

Kommunenes oppfølgingsansvar er avgrenset mot Bufetats ansvar for å gi fosterhjem grunnleggende opplæring, jf. barnevernloven [§ 2-3](#) annet ledd bokstav d. Bufetats opplæringsansvar gjelder all opplæring som fosterforeldre bør gjennomføre for å kunne ivareta sitt oppdrag, både før og etter at fosterbarnet har flyttet inn.

I [tjenestekatalog Fosterhjem](#) utarbeidet av Bufdir er det gitt mer konkrete beskrivelser av hva Bufetat skal tilby på fosterhjemsområdet og hva kommunene må ivareta.

38.4.6 Bufetats ansvar for å følge opp spesialiserte fosterhjem

Bufetat har ansvaret for oppfølging av fosterhjem som Bufetat tilbyr etter barnevernloven [§ 2-3](#) annet ledd bokstav a og c (beredskapshjem og spesialiserte fosterhjem). Dette er presisert i barnevernloven [§ 4-22](#) fjerde ledd andre punktum.

38.5 Tilsyn i fosterhjem

Kommunen der fosterhjemmet ligger, har ansvar for å føre tilsyn med barnets situasjon i fosterhjemmet. Fosterhjems kommunen skal føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjemmet fra plasseringstidspunktet og frem til barnet fyller 18 år. Formålet med tilsynet er å kontrollere at barnet får forsvarlig omsorg, og at forutsetningene for plasseringen blir fulgt opp. Kommunen skal sørge for at de som skal utøve tilsynet får nødvendig opplæring og veiledning. Dette følger av barnevernloven [§ 4-22](#) femte ledd. Bufdir har laget en egen [veileder om tilsyn med barn i fosterhjem](#).

38.6 Beredskapshjem og spesialiserte fosterhjem

38.6.1 Beredskapshjem

Beredskapshjem er ikke omtalt direkte i barnevernloven. Beredskapshjem er fosterhjem som er engasjert for å ta imot barn og unge på kort varsel som følge av en akutsituasjon. Beredskapshjemmet skal ha omsorgen for barn og unge i en kort periode inntil en annen og mer varig løsning i fosterhjem eller institusjon er funnet, eller til de flytter tilbake til foresatte. Et beredskapshjem er en familie med eller uten hjemmeboende barn hvor den ene voksne har oppdrag som omsorgsperson på fulltid.

Beredskapshjem må være godkjente som fosterhjem og ha gjennomført [PRIDE-opplæring](#).

38.6.2 Spesialiserte fosterhjem

Barne-, ungdoms- og familieetaten kan i særlige tilfeller tilby barnevernstjenesten plass i spesialisert fosterhjem, jf. barnevernloven [§ 2-3](#) annet ledd. Spesialiserte fosterhjem omfattes ikke av Bufetats bistandsplikt. Det er derfor Bufetat som avgjør om et slikt fosterhjem skal tilbys kommunen.

Bufetat kan vurdere å tilby spesialisert fosterhjem selv om kommunen ikke har bedt om dette. Det vil være barnevernstjenesten som avgjør om de ønsker å ta imot et tilbud om et spesialisert fosterhjem eller ikke, og kommunen må godkjenne fosterhjemmet for det aktuelle barnet. Bufetat kan ikke tilby et tilgjengelig spesialisert fosterhjem for å oppfylle sin bistandsplikt overfor barn som faller utenfor målgruppen.

Spesialiserte fosterhjem er et tilbud til barn og unge som har et stort hjelpebehov og som trenger mye og langvarig oppfølging, ofte fra ulike hjelpeinstanser. Fosterforeldrene må ha høy kompetanse og god tilgang til veiledning og annen støtte. Fosterforeldrene må være permanent tilgjengelig for fosterbarnet. Oppdraget lar seg derfor ikke kombinere med vanlig, inntektsgivende arbeid. Disse fosterforeldrene har på denne bakgrunn andre rammevilkår enn ordinære fosterhjem. Hjemmene skal bare brukes til barn som har behov for det.

Med «særlige tilfeller» menes barn og unge med et omfattende og langvarig hjelpebehov og som trenger omfattende bistand fra flere hjelpeinstanser. Målgruppen vil typisk være barn med alvorlige utfordringer knyttet til atferdsvansker, emosjonelle vansker, fysisk eller psykisk funksjonsevne eller en kombinasjon av disse. Spesialiserte fosterhjem vil i praksis vil være aktuelt som alternativ til institusjon. Barn som kan ivaretas på en god måte i et ordinært fosterhjem med forsterkning, faller utenfor målgruppen og skal ikke tilbys spesialisert fosterhjem. Spesialiserte fosterhjem skal kun

brukes der kommunale, forsterkede fosterhjem ikke vil gi et tilstrekkelig tilbud til barnet, samtidig som institusjon anses å være et mindre egnet tilbud.

Det er kommunen, og ikke Bufetat, som vil måtte avgjøre hvor lenge barnet skal bo i hjemmet. Opphold i spesialiserte fosterhjem skal ikke være midlertidige dersom dette ikke er til barnets beste. Bufetat har ansvaret for opplæring og oppfølging av spesialiserte fosterhjem.

38.7 Finansiering av fosterhjem

38.7.1 Ordinære fosterhjem

Kommunen har fullt økonomisk ansvar for bruk av ordinære fosterhjem og får ikke refundert utgifter til forsterkningstiltak.

38.7.2 Spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem

Ved bruk av spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem skal kommunen betale en egenandel ved bruk av slike hjem. Dette fremgår av barnevernloven [§ 9-4](#) første ledd. Bufetats betalingsansvar gjelder bare for plasser som Bufetat har tilbudt i det enkelte tilfellet, enten ved å tilby institusjonsplassen til kommunen før saken fremmes for fylkesnemnda eller ved etterfølgende forespørsler, dersom nemnda ikke har godtatt den først fremlagte institusjonsplassen (Se [Prop. 133 L \(2020-2021\) punkt 22.2.4](#)).

Bufetats betalingsansvar for spesialiserte fosterhjem forutsetter at Bufetat har besluttet å tilby et tilgjengelig spesialisert hjem til et barn i samsvar med kriteriene for målgruppen.

Del 9 Behandling av saker i fylkesnemnd og domstol

39. Barnevernstjenestens forberedelse av sak for fylkesnemnda

39.1 Hva er fylkesnemnda?

Fylkesnemndene er domstollignende forvaltningsorganer som i faglige spørsmål har en uavhengig stilling overfor departement og statsforvalter. Fylkesnemndenes vedtak kan bare overprøves av domstolene. Fylkesnemndene avgjør saker om tvang etter barnevernloven, helse- og omsorgstjenesteloven og smittevernloven. Hovedtyngden av sakene fylkesnemndene avgjør er etter barnevernloven. Det er 10 fylkesnemnder i Norge.

Tvangsvedtak vil si vedtak som fattes mot den private parts vilje, eller som kan opprettholdes uten den private parts samtykke. De fleste avgjørelser om tvang fattes av fylkesnemnda i førsteinstans. Fylkesnemnda er også klageinstans for barnevernstjenestens midlertidige vedtak i akutsituasjoner og barnevernstjenestens vedtak om flytting av barn etter omsorgsovertakelse.

Fylkesnemnda består i den enkelte sak av en nemndsleder med juridisk utdanning som fyller dommerkravene, et medlem fra det fagkyndige utvalg og et medlem som trekkes ut ifra et alminnelig medlemsutvalg. Hvis sakens vanskelighetsgrad gjør det nødvendig, kan nemndsleder beslutte at saken skal bestå av fem medlemmer. I tillegg til nemndsleder vil da saken bestå av to medlemmer fra det fagkyndige utvalget og to medlemmer fra det alminnelige utvalget.

Fylkesnemndas saksbehandling oppfyller alle grunnleggende krav til rettsikkerhet. Saksbehandlingen bygger på tvistelovens regler og er langt på vei saksbehandlingen lik domstolenes behandling av sivile saker.

Fylkesnemnda kan ikke på eget initiativ fatte vedtak, men er avhengig av at barnevernstjenesten fremmer og forbereder en sak.

Les mer om fylkesnemndene [her](#):

39.2 Ansvar for å fremme sak for fylkesnemnda

Det er barnevernstjenestens ansvar å forberede saker for behandling i fylkesnemnda, jf. barnevernloven §§ 2-1 femte ledd bokstav c. Hvis barnevernstjenesten beslutter å fremme en sak, skal det utarbeides en begjæring om tiltak, jf. barnevernloven § 7-10. Les mer om dette i punkt 45.2.1

Etter barnevernloven § 8-4 første ledd er det barnets oppholdskommune som har ansvaret for å fremme begjæring om tiltak for fylkesnemnda, men ansvaret for å reise sak kan etter avtale overføres til en annen kommune hvor barnet har tilknytning. Se mer om dette under [punkt 12.5.2](#).

Hvis barnevernstjenesten mottar krav fra private parter om tilbakeføring eller om endring av fylkesnemndas vedtak, skal barnevernstjenesten forberede og sende saken til fylkesnemnda snarest mulig og senest innen tre måneder fra barnevernstjenesten mottok kravet. I særlige tilfeller kan fristen være seks måneder, jf. barnevernloven § 7-10 annet ledd.

39.2.1 Barnevernstjenestens begjæring om tiltak

Hvis barnevernstjenesten beslutter å fremme en sak for fylkesnemnda, skal det utarbeides en begjæring om tiltak, jf. barnevernloven § 7-10. I begjæringen skal barnevernstjenesten redegjøre for både prosessuelle og materielle spørsmål.

Begjæringen har samme funksjon som en stevning for domstolene. Barnevernstjenesten vil som regel være representert ved en advokat, men saken kan også prosederes av en jurist uten advokatbevilling. En begjæring til fylkesnemnda berører en rekke juridiske og prosessuelle problemstillinger, og bør utarbeides av kommunens advokat/jurist i samarbeid med barnevernstjenesten. Dersom det benyttes advokat/jurist, skal begjæringen sendes nemnda i vedkommendes navn.

39.2.1.1 *Krav til kommunens begjæring*

I barnevernloven § 7-11 er det en liste over hva en begjæring om tiltak skal inneholde eller som skal legges ved begjæringen. Hvis begjæringen ikke tilfredsstiller disse kravene, skal nemndsleder gi pålegg om retting og sette en kort frist for dette.

Begjæringen skal inneholde følgende:

- Hvilken fylkesnemnd den er rettet til
- En oversikt over hvem som er parter, lovlige stedfortredere og advokater i saken. Disse skal angis ved navn, stilling og adresse.
- En kort angivelse av hva begjæringen gjelder. Det vil være tilstrekkelig å opplyse at saken handler om en omsorgsovertagelse eller regulering av samvær.
- En saksfremstilling. Fremstillingen skal angi tema og rammene for saken.
- En oversikt over de bevis som vil bli ført. Barnevernstjenesten skal legge frem nødvendig dokumentasjon om de relevante faktiske forhold som er egnet til å belyse bevistema i saken. Barnevernstjenesten må opplyse om hvilke personer som skal avgi muntlig forklaring for fylkesnemnda
- Barnevernstjenestens forslag til vedtak. En kort oppsummerende redegjørelse for de omstendigheter som begrunner forslaget med henvisning til de rettsregler som kommer til anvendelse

39.2.1.1.1 Nærmere om innholdet i begjæringen

Begjæringen og de vedlagte dokumenter skal gi fylkesnemnda mulighet til raskt å sette seg inn i relevant faktum og kommunens sentrale anførsler. Beskrivelsen av faktum og dokumentene bør ligge i kronologisk rekkefølge med en fullstendig dokumentliste som gir en god oversikt. Det bør redegjøres for alle tiltak og hjelp som har vært iverksatt for barnet. Utarbeidelse av støttedokumenter som tidslinje eller lignende som gir oversikt kan legges ved begjæringen.

Barnevernstjenesten skal gi en objektiv beskrivelse av faktum i saken, og sørge for at også opplysninger som taler til partenes fordel legges frem for fylkesnemnda. Hvis det har vært forsøkt hjelpetiltak må barnevernstjenesten redegjøre for hvilke tiltak som har vært satt inn og varigheten av tiltakene, årsaken til at de ble avsluttet og barnevernstjenestens evaluering av de utprøvde hjelpetiltakene.

Når tiltaket forutsetter at barnet skal plasseres utenfor hjemmet, må barnevernstjenesten redegjøre for valg av plasseringssted i det enkelte tilfellet, jf. barnevernloven §§ 4-14 jf. 4-15 annet ledd. I en sak som gjelder tiltak for barn med alvorlige atferdsvansker, må barnevernstjenesten i god tid før forhandlingsmøtet ha skaffet plass i tiltak for barnet, og skriftlig presentert dette for fylkesnemnda. Fylkesnemnda skal i disse sakene vurdere egnetheten til det konkrete plasseringsstedet. Hensynet til kontradiksjon tilsier at partene og nemnda må være kjent med aktuelt plasseringssted i god tid før forhandlingsmøtet.

Vitneførselen skal begrenses til personer som kan bidra til å opplyse saken. Det må i begjæringen kort opplyses om hva det enkelte vitnet skal forklare seg om. Alle vitner skal navngis.

I den oppsummerende redegjørelse av forslag til vedtak skal kommunen gi en kort oversikt over de omstendigheter som begrunner forslaget med henvisning til relevante rettsregler. Oppsummeringen skal ha samme funksjon som et sluttinnlegg i tvistelovens forstand, jf. tvisteloven § 9-10.

39.2.2 Barnevernstjenestens forberedelse av adopsjonssaker for fylkesnemnda

Hvis barnevernstjenesten mener at det vil være til barnets beste å bli adoptert av fosterforeldrene, og at også de øvrige vilkårene for å innvilge adopsjon er oppfylt, kan det fremmes sak om adopsjon for fylkesnemnda.

Et vedtak om adopsjon er det mest inngripende tiltaket som kan iverksettes etter barnevernloven. Dette innebærer at det stilles strenge krav til dokumentasjon og begrunnelse når slike saker skal fremmes for fylkesnemnda.

Les mer om [adopsjon i kapittel 25](#).

39.2.3 Prosessuelle spørsmål

39.2.3.1 *Sakens parter*

Før begjæringen oversendes fylkesnemnda, skal barnevernstjenesten vurdere hvem som er parter i saken, jf. barnevernloven § 7-11 første ledd bokstav b. Det skal redegjøres for dette i begjæringen. Dersom barnevernstjenesten ikke har klart å komme i kontakt med en person som er å regne som part i saken, må det i begjæringen grundig redegjøres for hva som er gjort for å oppnå kontakt. Se mer om parter i kapittel 6.

39.2.3.2 *Barnets medvirkning*

Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne, jf. barnevernloven § 6-3. En måte å innhente barnets synspunkter på i forbindelse med en sak for fylkesnemnda er at fylkesnemnda oppnevner en talsperson.

Det skal fremgå av begjæringen om barnevernstjenesten vurderer at det bør oppnevnes en talsperson for å sikre at barnets synspunkter kommer frem i fylkesnemnda. Barnevernstjenesten skal så tidlig som mulig i forberedelsen av saken ha en samtale med barnet om muligheten for å benytte seg av en egen talsperson og klarlegge om det på grunn av språklige, kulturelle eller andre forhold bør oppnevnes en særskilt talsperson eller en talsperson med spesiell kompetanse. Barnevernstjenesten skal redegjøre for om barnet ønsker å benytte seg av talsperson slik at nemndsleder har tilstrekkelige opplysninger til å vurdere dette, jf. barnevernloven § 6-3 jf. barnevernloven § 7-9. Talspersonenes rolle og oppgaver er nærmere beskrevet i [punkt 40.3](#).

39.2.3.3 Valg av advokat

Partene kan selv velge advokat når det fremmes en sak for fylkesnemnda. Hvis parten ikke har valgt advokat og barnevernstjenesten er kjent med at parten tidligere har vært representert av en bestemt advokat, bør kommunen opplyse om dette i begjæringen.

39.2.3.4 Uttalelse fra fosterforeldre i tilbakeføringsaker

I saker om opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse har fosterforeldre rett til å uttale seg, jf. barnevernloven § 4-21 første ledd tredje punktum. Fosterforeldrenes uttalelse skal innhentes som en del av barnevernstjenestens saksforberedelse. Barnevernstjenestens vurdering av om fosterforeldrene skal forklare seg i forhandlingsmøtet eller om de skal avgi skriftlig uttalelse, bør fremgå av begjæringen.

39.2.4 Forenklet behandling

Gjennomføringen av et forhandlingsmøte i fylkesnemnda kan være en stor belastning for både barn og foreldre. Enkelte saker kan avgjøres uten forhandlingsmøte av nemndsleder eller etter en skriftlig saksbehandling, jf. barnevernloven §§ 7-5 og 7-14. Dersom barnevernstjenesten vurderer at det er gode grunner for at saken kan behandles etter en forenklet prosedyre, bør det redegjøres for dette i begjæringen slik at fylkesnemnda kan ta stilling til dette.

Forenklet behandling forutsetter at partene samtykker til det. Dette følger av barnevernloven § 7-5 andre ledd. Det er et tilleggsvilkår at hensynet til en betryggende saksbehandling ikke er til hinder for en slik behandling av saken. Hvis saken gjelder endring av et tidligere vedtak eller dom, eller pålegg om hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 tredje og fjerde ledd, kan nemndsleder avgjøre slike saker alene selv om partene ikke samtykker. Det er et vilkår at det nemndsleder finner det ubetenkelig å avgjøre saken uten forhandlingsmøte, hensett til sakens tema, vanskelighetsgrad, behovet for fagkyndighet og hensynet til en forsvarlig behandling av saken.

Ved forenklet behandling avgjøres saken etter en skriftlig saksbehandling. En slik behandling vil først og fremst være aktuelt i de saker der privat part ikke har anført nye opplysninger av betydning, og barnevernstjenesten legger ned påstand om at en tidligere avgjørelse skal opprettholdes.

Når saken gjelder forlengelse av fylkesnemndas vedtak om plassering etter § 4-29, som omhandler midlertidige plasseringer ved fare for menneskehandel, skal nemndsleder avgjøre saken alene, jf. barnevernloven § 7-5 siste ledd.

39.2.5 Utvidet nemnd

Når sakens vanskelighetsgrad gjør det nødvendig, kan nemndsleder beslutte at nemnda, i tillegg til nemndsleder, skal bestå av to medlemmer fra det alminnelige utvalg og to fra det fagkyndige utvalg, jf. barnevernloven § 7-5 første ledd.

Hvis barnevernstjenesten mener at sakens vanskelighetsgrad tilsier at saken bør behandles av en utvidet nemnd, bør dette komme frem i begjæringen. Dette kan være aktuelt i saker hvor det er

behov for bredere fagkyndig kompetanse eller forskjellige type fagkyndig kompetanse i nemnda. Barnevernstjenestens syn på nemndas sammensetning og ønsket fagkyndig kompetanse bør fremgå av begjæringen.

40. Særlig om saksbehandlingen i fylkesnemnda

Fylkesnemnda avgjør saker som reises av kommunene innenfor nemndas stedlige virksomhetsområde jf. barnevernloven § 7-1.

40.1 Hovedprinsipper for saksbehandlingen i fylkesnemnda

Fylkesnemnda skal fatte riktige vedtak, og saksbehandlingsreglene skal bidra til dette. Saksbehandlingen skal være betryggende, rask og tillitskapende, jf. barnevernloven § 7-3 første ledd. Det er nemndlederens ansvar at saksbehandlingen oppfyller grunnleggende krav til rettssikkerhet. Nemndleder skal påse at saksbehandlingen og ressursbruken er tilpasset tiltaket og sakens art, omfang og vanskelighetsgrad.

Fylkesnemnda skal sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig faktisk grunnlag for avgjørelsen som skal fattes, og det skal legges til rette for at partene i saken blir hørt ved muntlige forklaringer i nemndsmøtet. Videre har fylkesnemnda ansvaret for at det legges til rette for kontradiksjon, både fra privat part og barnevernstjenesten, samt et ansvar for at partene behandles likt i nemndsmøtet. Fylkesnemnda skal foreta en reell og selvstendig vurdering av avgjørelsesgrunnlaget, og avgjørelser om tiltak og andre viktige avgjørelser skal begrunnes.

Behandlingen i fylkesnemnda er en partsprosess, men fylkesnemnda har et selvstendig ansvar for sakens opplysning, jf. forvaltningsloven § 17 første ledd. Barnevernloven § 7-12 tydeliggjør nemndleders ansvar for saksforberedelsen. Nemndleder skal under saksforberedelsen sørge for at målsetningene i barnevernloven § 7-3 kan oppnås. Saksforberedelsen skal trekke opp rammene for den videre saksbehandlingen slik at forhandlingsmøtet kan ha hovedfokus på de sentrale temaene. Å avklare hvilke faktiske forhold partene kan være enige om, og dermed hva uenigheten er knyttet til, vil være sentralt. Saksforberedelsen skal sikre at saken blir tilstrekkelig opplyst, at den behandles så raskt som mulig og at forhandlingsmøtet kan gjennomføres uten forsinkelser. Saksbehandlingen skal være basert på de grunnleggende saksbehandlingsprinsippene i tvisteloven og nemndleder skal ha en aktiv saksstyring. ([Ot prp. nr. 76 \(2005-06\)](#)).

40.2 Oppnevning av advokat for privat part

Har de private partene ikke allerede engasjert advokat, skal fylkesnemnda sørge for at det blir utpekt advokat, jf. barnevernloven § 7-8. Bestemmelsen om oppnevning av advokat for den private part suppleres av rettshjelploven §§ 17 og 22 som fastslår at den private part har krav på dekning av utgiftene til egen advokat. Retten til fritt advokatvalg gjelder også i fylkesnemnda, og nemnda bør strekke seg langt i å imøtekomme partenes eget advokatønske, samtidig med at hensynet til rask saksavvikling ivaretas.

Advokaten skal omgående gjøres kjent med kommunens begjæring og de vedlagte dokumenter, og gis frist for skriftlig fremstilling, fremlegging av dokumenter og opplysning om hvilke vitner han eller hun ønsker å føre i forhandlingsmøtet.

40.3 Talsperson for barnet

Barnet kan få oppnevnt en talsperson i saker som skal behandles for fylkesnemnda, jf. barnevernloven § 7-9. Det er fylkesnemndas leder som avgjør om det skal oppnevnes en talsperson, jf. barnevernloven § 7-12 annet ledd bokstav f. Det er utarbeidet en [forskrift om talspersonordningen](#)

som blant annet gir føringer for hvem som kan oppnevnes og hva som er talspersonenes oppgave. Barnets ønske om å få oppnevnt en talsperson skal tillegges stor vekt. Hvis barnet ikke ønsker å ha en egen talsperson, skal dette være avgjørende.

Formålet med å oppnevne en talsperson er å gi barnet større mulighet til å få frem sine synspunkter på egen situasjon. Dette vil bidra til at saken blir bedre opplyst og at barnets rettssikkerhet ivaretas. Barnets talsperson har ikke rett til dokumentinnsyn, men kan få et kort sammendrag av saken. Et slikt sammendrag skal utarbeides av fylkesnemnda og gis talspersonen før samtalen med barnet. Talspersonen kan bli bedt om å utarbeide et kort sammendrag av samtalen med barnet før forhandlingsmøtet.

Talspersonen skal være talerør for barnet, og skal være uavhengig av barnevernstjenesten og barnets foreldre. Talspersonen skal ikke drive egne undersøkelser og skal derfor ikke ha samtale med andre enn barnet i saken. Det er ikke aktuelt å oppnevne talsperson i saker hvor barnet har partsstatus og er representert ved advokat. Les mer om [barnets partsstatus i kapittel 6](#).

40.4 Samtaleprosess

Hvis saken er egnet for det, kan nemndsleder tilby partene å delta i en samtaleprosess som alternativ til ordinær behandling, jf. barnevernloven § 7-25. Om saken er egnet er en helhetsvurdering av omstendighetene i den enkelte sak og hensynet til barnets beste. Flere momenter vil være relevante i helhetsvurderingen, som forhold ved barnet, sakens inngripende karakter og partenes forutsetninger og holdninger til samtaleprosess. Nemndsleder kan tilby samtaleprosess på ethvert trinn av saken, men har ikke en plikt til å tilby dette.

Formålet med samtaleprosessen er å bedre partenes kommunikasjon og gi dem mulighet til å bli enige om løsninger til barnets beste som hel eller delvis løsning på saken.

Både privat og offentlig part må samtykke til å delta i samtaleprosessen. Partene kan trekke sitt samtykke på ethvert trinn av saken, og kan under samtaleprosessen kreve å få saken behandlet etter ordinær prosess.

Private parter skal representeres av advokat. Dette er en viktig rettssikkerhetsgaranti.

Nemndsleder kan oppnevne en sakkyndig for å bistå i samtaleprosessen. Den sakkyndige skal bistå nemndsleder i samtalemøtet, og kan gis i oppgave å observere og veilede partene ved utprøving av midlertidige ordninger. Den sakkyndige tilfører nemnda barnefaglig kompetanse i disse prosessene, og vil ha en viktig funksjon i ordningen.

Nemndsleder skal påse at hensynet til barnets beste og de private partenes rettssikkerhet blir ivaretatt. Nemndsleder skal legge til rette for dialog mellom partene under samtaleprosessen og skal opptre objektivt og nøytralt. Nemndsleder har et særskilt ansvar for at prosessen ivaretar hensynet til barnet på en betryggende måte.

Nemndsleder kan gi partene anledning til å prøve ut en midlertidig ordning for en nærmere fastsatt tid. Dette innebærer at begjæringen fra kommunen stilles i bero mens den midlertidige ordningen prøves ut.

Nemndsleder kan når som helst avbryte samtaleprosessen og henvise saken til ordinær behandling, og skal gjøre dette hvis prosessformen ikke fungerer etter hensikten.

Samtaleprosess kan resultere i enighet om frivillige tiltak slik at kommunen trekker begjæringen om tvangstiltak. Partene kan også nedlegge felles forslag til vedtak og samtykke til at saken avgjøres av

nemndleder alene og uten forhandlingsmøte (forenklet behandling). Hvis saken ikke avsluttes etter samtaleprosess, behandles saken som ordinær sak. Les mer om samtaleprosess [her](#):

40.5 Rett til innsyn i opplysninger fremlagt for fylkesnemnda

Partene har rett til innsyn i begjæringen med vedlagte dokumenter, vedtak fattet av fylkesnemnda og andre dokumenter i saken, jf. barnevernloven § 7-4. Partene kan forlange kopi av dokumentene. Reglene om unntak fra partsinnsyn i forvaltningsloven gjelder ikke for dokumenter som fremlegges for fylkesnemnda, jf. barnevernloven § 7-4 annet ledd. Hensynet til kontradiksjon for den private part tilsier full åpenhet.

Partene har ikke rett til innsyn i opplysninger om identiteten til anonyme vitner eller andre opplysninger som kan bidra til å avsløre barnets adresse i tilfeller der barnet bor på skjult adresse. Det samme gjelder i saker hvor det er fremmet krav om at barnet skal bo på skjult adresse, jf. barnevernloven § 7-4 tredje ledd.

40.6 Habilitet

Hvis det oppstår tvil om fylkesnemndas medlemmer er habile i den enkelte sak, skal spørsmålet avgjøres etter inhabilitetsreglene i domstollovens kapittel 6. At fylkesnemndas medlemmer er habile, vil si at det ikke foreligger særlige omstendigheter som gir grunn til å trekke medlemmenes objektivitet eller upartiskhet i tvil. Deltagelse ved tidligere behandling av saker med de samme parter eller i samme sakskompleks i fylkesnemnda, medfører ikke i seg selv inhabilitet, jf. barnevernloven § 7-6 andre ledd.

I domstolsloven §§ 106 og 107 er det nevnt en del spesielle forhold som fører til inhabilitet, for eksempel nært slektskap eller svogerskap med en part eller hans/hennes advokat. Etter domstolsloven § 108 er dommer eller lagrettemedlem inhabil når det foreligger "andre særegne omstendigheter" som er "skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet." Spørsmålet er om det foreligger forhold som er egnet til å svekke tilliten til nemndsmedlemmet, altså hvordan forholdet vil bli oppfattet av partene og allmenheten, og ikke om nemndsmedlemmet faktisk påvirkes av forholdet.

Spørsmålet om habilitet bør tas opp og avklares så tidlig som mulig. Partene får alltid kunnskap om fylkesnemndas sammensetning og de aktuelle navn på partsrepresentanter, prosessfullmektiger og vitner før forhandlingsmøtet. Hvis prosessfullmektigene blir oppmerksomme på problematikken, bør spørsmålet reises umiddelbart for å unngå forsinkelser. Nemndleder bør ta opp spørsmålet i forkant av forhandlingsmøtet dersom det kan være usikkerhet knyttet til habilitet. Det er nemndleder som har ansvaret for å vurdere egen habilitet og for å hindre at avgjørelser fattes av inhabile medlemmer.

40.7 Forhandlingsmøte

Forhandlingsmøtet skal holdes snarest mulig, og hvis mulig innen fire uker etter at fylkesnemnda har mottatt saken, jf. barnevernloven § 7-14. Fristen på fire uker er ikke absolutt, men hvis det er mulig skal fylkesnemnda beramme forhandlingsmøtet innen fristen. Fylkesnemnda skal prioritere behandlingen av saker basert på sakstype og konsekvensene for barnet i den enkelte sak.

Det er nemndleder som administrerer og leder forhandlingsmøtet og som påser at møtet gjennomføres i henhold til de fastsatte rammer, jf. barnevernloven § 7-15. Forhandlingsmøtet i fylkesnemnda tilsvarer hovedforhandlingen i en sivil sak for domstolene.

Partene skal innkalles til forhandlingsmøtet, jf. barnevernloven § 7-7. Når privat part er innkalt på riktig måte, kan saken behandles selv om vedkommende uteblir.

Vitneførsel skal skje direkte i forhandlingsmøtet. Reglene om bevis i tvisteloven gjelder så langt de passer, jf. barnevernloven § 7-17.

De private parter har en rett, og ikke plikt, til å avgi forklaring. I de fleste tilfeller avgir de private parter forklaring.

At tvistelovens regler om vitneplikt og bevis gjelder, betyr blant annet at vitnene normalt har plikt til å avgi forklaring. Opplysningsplikten etter barnevernloven § 6-4 annet og tredje ledd går foran taushetsplikten som følger av forvaltningsloven og de respektive profesjonslovene. Tvisteloven §§ 22-3 og 22-5 kommer bare til anvendelse dersom fylkesnemnda ønsker forklaring om forhold som går ut over rammen for opplysningsplikten etter barnevernloven § 6-4. I en sak for fylkesnemnda vil vitnene alltid ha en opplysningsplikt om relevante forhold for nemndas avgjørelse.

Fylkesnemndas møter holdes for lukkede dører, jf. barnevernloven § 7-16. Hvis partene begjærer det eller samtykker, og fylkesnemnda finner det ubetenkelig, kan møtet holdes helt eller delvis for åpne dører.

Hvilken rolle utenriksstasjoner kan ha i barnevernssaker og hvordan barnevernstjenesten og fylkesnemnda kan forholde seg til utenriksstasjoner som ønsker å være til stede under forhandlingsmøtet er omtalt i egne retningslinjer, [Rundskriv Q-42/2015 Retningslinjer om behandlingen av barnevernssaker der barn har tilknytning til andre land](#). Vi viser for øvrig til kapittel 51 for en omtale av barnevernstjenestens ansvar for barn med tilknytning til andre land.

40.7.1 Forhandlingsmøte i klagesak

Akuttvedtak (eller midlertidige vedtak) fattet med hjemmel i barnevernloven §§ 4-6 annet ledd, 4-9 første ledd, 4-25 annet ledd og 4-29 fjerde ledd skal umiddelbart etter iverksetting sendes til godkjenning av fylkesnemnda. Nemndsleder skal innen 48 timer ta stilling til om vedtaket skal godkjennes, jf. barnevernloven § 7-22.

De private parter kan klage over akuttvedtak fattet av barnevernstjenestens leder eller påtalemyndigheten, jf. barnevernloven § 7-23. Akuttvedtak kan klages over skriftlig eller muntlig av den private part direkte overfor nemnda. Klagen avgjøres av nemndsleder alene etter et kort forhandlingsmøte hvor partene får mulighet til å gjøre rede for sitt syn, og legge frem bevis.

Nemndsleder skal innen en uke etter at fylkesnemnda mottok klagen fatte vedtak. Dette betyr at forhandlingsmøte i disse sakene må berammes raskt.

40.8 Endringssaker

I utgangspunktet skal alle krav om endring av tidligere vedtak eller dommer (endringssaker) behandles innenfor de alminnelige rammer av et forhandlingsmøte. Nemndsleder kan likevel avgjøre denne type saker alene etter en skriftlig saksbehandling, og selv om partene ikke samtykker. Dette er bare aktuelt hvis det er ubetenkelig sett ut ifra hensynet til sakens tema, vanskelighetsgrad, behovet for fagkyndighet og en forsvarlig behandling av saken, jf. barnevernloven §§ 7-5 tredje ledd og 7-14 annet ledd bokstav b.

Partene kan ikke kreve at en sak om opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse skal behandles på nytt hvis den har blitt behandlet av fylkesnemnda eller domstolen de siste tolv månedene, jf. barnevernloven § 4-21 annet ledd.

Hvis fylkesnemnda eller domstolen tidligere har behandlet et krav om gjenforening, og ikke gitt medhold fordi barnet kan ta skade av å flytte, kan det ikke kreves nye behandling av saken med

mindre barnets situasjon er vesentlig endret. Dette følger av § 4-21 annet ledd. Fylkesnemndas leder kan i slikt tilfelle avvise endringskravet uten at det er avholdt muntlig forhandling i saken.

40.9 Saksstyrende avgjørelser, avvisning og heving

Avgjørelser om saksbehandlingen under saksforberedelsen – også kalt saksstyrende avgjørelser, fattes av nemndleder, jf. barnevernloven § 7-13. Dette kan være ulike typer avgjørelser, som for eksempel avgjørelser om habilitet, partsstatus, bevis, dokumentinnsyn og behandlingsform.

Nemndleder kan også fatte avgjørelse om å heve eller avvise saken under saksforberedelsen, jf. barnevernloven § 7-13 annet ledd.

Avgjørelser om saksbehandlingen kan omgjøres hvis hensynet til lovens formål tilsier det, jf. barnevernloven § 7-13 tredje ledd.

40.10 Vedtak og begrunnelse

Fylkesnemndas vedtak fattes på grunnlag av behandlingen i forhandlingsmøtet, jf. barnevernloven § 7-18. Vedtaket skal fattes snarest mulig og senest to uker etter forhandlingsmøtet er avsluttet, jf. barnevernloven § 7-19. Hvis fristen ikke er mulig å overholde skal årsaken til fristoversittelsen oppgis i vedtaket.

Vedtaket skal begrunnes som en dom, jf. tvisteloven § 19-3. Det skal komme frem av vedtaket hva som er barnets synspunkt, og hvilken vekt barnets mening er tillagt. Hvordan barnets beste er vurdert skal også komme frem. Saken avgjøres ved stemmeflertall, jf. barnevernloven § 7-19 annet ledd.

Nemndas vedtak kan fremmes for tingretten av den private part eller av kommunen jf. barnevernloven § 7-24. Vedtaket skal gjøre parten oppmerksom på adgangen til rettslig prøving,

40.11 Godtgjøring til vitner, sakkyndige og tolk

Kommunen dekker sine egne kostnader for saken, og skal i tillegg dekke utgifter til private parter vitner som er nødvendig i forbindelse med opplysning av saken, samt godtgjøring til sakkyndig oppnevnt av fylkesnemnda og utgifter til tolk i forhandlingsmøte, jf. barnevernloven § 9-1.

Når det gjelder sakkyndige eller andre som har utført et skriftlig arbeid før nemndsmøtet, og som innkalles for å redegjøre for dette, skal det ikke utbetales eget honorar for at vedkommende møter i fylkesnemnda. I slike tilfeller skal vedkommende få dekket eventuelle tap av arbeidsinntekter og reisekostnader på linje med andre som møter som vitner. Dersom en sakkyndig som ikke har vært inne i saken tidligere innkalles for å gi en utredning om et særskilt tema, skal dette honoreres som sakkyndig arbeid.

41. Rettslig overprøving av fylkesnemndas vedtak

Selv om fylkesnemnda er et forvaltningsorgan, kan ikke fylkesnemndas vedtak påklages etter reglene i forvaltningsloven. Fylkesnemndas vedtak kan kun overprøves av de ordinære domstolene.

41.1 Frist for å kreve rettslig overprøving

Fylkesnemndas vedtak kan overprøves av tingretten etter reglene i tvisteloven kapittel 36, jf. barnevernloven § 7-24. Vedtaket kan bringes inn for tingretten av privat part eller av kommunen. Søksmålsfristen er én måned fra den dag den som har rett til å reise søksmål fikk melding om vedtaket.

Hvis søksmålsfristen oversittes, er det adgang til å gi oppfriskning på visse vilkår etter reglene i tvisteloven § 16-12. Med oppfriskning menes at saken tas til behandling til tross for at søksmålsfristen er utløpt. Det er domstolen som avgjør om begjæringen om oppfriskning skal tas til følge, jf. tvisteloven § 16-14.

41.2 Partenes adgang til rettslig overprøving

Fylkesnemndas vedtak kan bringes inn for tingretten av partene i fylkesnemndsaken, jf. barnevernloven § 7-24.

Søksmål fra privat part skal rettes mot kommunen, jf. tvisteloven § 36-3 (3). Søksmål reises ved at det fremmes krav om rettslig prøving overfor den fylkesnemnden som har truffet vedtaket, jf. tvisteloven § 36-2 (1). Fylkesnemnda skal straks sende kravet om rettslig overprøving og sakens dokumenter til domstolen. Hvis det er kommunen som reiser søksmål, må dette rettes mot de private parter i vedtaket. Det er kommunestyret som har søksmåls- og ankekompetanse på vegne av kommunen, og ordføreren er kommunens rettslige representant. Søksmål og ankekompetanse kan delegeres til barnevernleder. ([Norsk Rettstien 2008: 849](#)).

Det er en forutsetning for rettslig overprøving at fylkesnemnda har tatt stilling til spørsmålet som partene ønsker at domstolen skal overprøve. Ved en omsorgsovertakelse kan domstolen for eksempel kun prøve spørsmålet om plassering i et konkret fosterhjem hvis det er fremmet krav om dette i fylkesnemnda. Det må framgå av slutningen i vedtaket om kravet er tatt til følge eller ikke. En avgjørelse om plassering i nær familie kan domstolene kun overprøve hvis fylkesnemnda har tatt stilling til et slikt krav. Se avgjørelse fra Høyesterett HR-2011-570-A

41.2.1 Privat parts adgang til å reise søksmål

Den av foreldrene som barnet har vanlig bosted hos og som vedtaket er rettet mot, har adgang til å reise søksmål. Det samme gjelder også foreldre med foreldreansvar, men der det ikke er avklart hvem barnet skal bo hos hvis for eksempel en omsorgsovertakelse blir opphevet, jf. HR-2021-2353-A.

41.2.2 Barns adgang til å reise søksmål

Et barn som har partsrettigheter kan reise søksmål, jf. barnevernloven § 7-24 første ledd. Barn over 15 år har partsrettigheter og søksmålskompetanse, mens barn under 15 år kan bare reise sak hvis det følger av særskilt lovbestemmelse, jf. tvisteloven § 36-3 (2). Barn som er plassert utenfor hjemmet grunnet alvorlige atferdsvansker og barn som kan være utsatt for menneskehandel skal alltid regnes som part, og kan selv kreve rettslig overprøving.

41.2.3 Fosterforeldres adgang til å reise søksmål

Fosterforeldre har som hovedregel ikke partsrettigheter, og kan derfor vanligvis ikke reise søksmål. Om fosterforeldre kan anses som part i saken må avgjøres konkret i den enkelte sak. Du kan lese mer om [fosterforeldres partsrettigheter i punkt 6.5](#). Fosterforeldrene skal etter barnevernloven § 4-21 gis anledning til å uttale seg før et vedtak om omsorgsovertakelse oppheves. Fosterforeldrenes rettigheter utover dette, er i hovedsak regulert i fosterhjemsforskriften. ([Prop. 133 L \(2020-2021\) punkt 15.1.2.](#)) I saker om adopsjon ivaretas fosterforeldrenes interesser av barnevernstjenesten, som kan bringe saken inn for domstolen for prøving. Forutsetningen er at barnevernstjenesten fortsatt mener at adopsjon vil være til barnets beste og at fosterforeldrene opprettholder adopsjonssøknaden. Det vil være opp til domstolen å vurdere om fylkesnemndas vedtak retter seg mot fosterforeldrene i den grad at disse også må anses å ha rettslig interesse i saken.

41.3 Utsatt iverksettelse

På samme måte som for andre forvaltningsvedtak, har fylkesnemndas vedtak umiddelbar rettskraft. At noe har umiddelbar rettskraft vil si at det er bindende for partene og skal iverksettes med en gang. Dette gjelder selv om privat part krever rettslig overprøving, og samtidig anmoder fylkesnemnda eller domstolen om utsatt iverksettelse av vedtaket.

Utsatt iverksettelse innebærer at et vedtak ikke kan gjennomføres før en klage eller en begjæring om rettslig overprøving har blitt behandlet.

Når en av partene, vurderer å gå til søksmål eller har reist søksmål for å få vedtaket fra fylkesnemnda prøvd ved domstol, kan parten anmode om at fylkesnemndas vedtak blir utsatt til endelig dom. En slik anmodning om utsetting skal gjøres snarest mulig. Fylkesnemnda eller domstolen kan da beslutte at iverksettingen av fylkesnemndsvedtaket skal utsettes til det foreligger endelig dom, jf. forvaltningsloven § 42.

Etter at barnet er flyttet ut av hjemmet, vil ikke privat part ha rettslig interesse i sak om utsatt iverksettelse, og domstolene skal avvise en slik begjæring. Det er imidlertid en adgang til å kreve at et gjennomført tvangsvedtak ikke opprettholdes. ([Norsk Retstidende 2009: 261](#) og [2009: 494](#))

41.4 Konsekvenser av at private part får medhold

Hvis privat part får medhold av fylkesnemnda i en klage på et akuttvedtak eller på et krav om tilbakeføring, skal barnet flyttes hjem til sine foreldre. Fastsetter fylkesnemnda et utvidet samvær, skal dette som en hovedregel umiddelbart praktiseres av barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten kan be om utsatt iverksettelse av fylkesnemndas vedtak eller tingrettens dom, jf. forvaltningsloven § 42 og tvisteloven § 36-2 tredje ledd.

Hvis en dom i tingretten går ut på at tvangsvedtaket skal opphøre, får dette virkning straks, jf. tvistelovens § 36-9 første ledd. Hvis det foreligger tungtveiende grunner, har retten anledning til å fravike dette utgangspunktet. En slik avgjørelse kan bare ankes hvis retten har lagt til grunn en uriktig generell lovforståelse, eller fordi avgjørelsen var åpenbart uforsvarlig eller urimelig, jf. tvistelovens § 29 3 tredje ledd.

41.5 Tingretten

Rettslig overprøving skal skje ved tingretten i den rettskrets der den private part er ifølge fylkesnemndsvedtaket, eller der den private parten har alminnelig verneting eller hadde alminnelig verneting før vedtaket ble satt i verk, jf. tvisteloven § 36-2 (2).

Hvis et vedtak er falt bort fordi det ikke er iverksatt innen fristen, kan ikke søksmål reises etter reglene i tvistelovens kapittel 36. Har vedtaket falt bort etter at det er krevd rettslig prøving vil saken bli hevet av domstolen.

Hovedforhandling i en barnevernssak skal berammes straks og prioriteres i domstolen, jf. tvisteloven § 36-5. Retten kan prøve alle sider av saken innenfor den bestemmelse i barnevernloven tvangsvedtaket er hjemlet, jf. tvisteloven § 36-5 (3) Retten er ubundet av partenes påstander. Domstolen skal gjøre en nå-vurdering ut fra de faktiske forhold når saken står for tingretten.

Tingretten skal settes med to meddommere, hvorav en fagkyndig og en lekdommer. I særlige tilfeller kan retten settes med fem dommere, hvorav to fagdommere og tre lekdommere, hvorav en eller to skal være fagkyndige, jf. tvisteloven § 36-4 (1).

En hovedforhandling i tingretten tilsvarer i all hovedsak et forhandlingsmøte i fylkesnemnda, både i gjennomføring og omfang. Det eneste unntaket er fylkesnemndas behandling av klager på akuttvedtak som er undergitt en forenklet behandling i fylkesnemnda. Tilsvarende regler er ikke gitt for tingrettens behandling av en slik sak. En rettslig overprøving av et slikt vedtak vil derfor kunne bli mer omfattende enn fylkesnemndsbehandlingen.

41.5.1 Lukkede dører

Rettsmøtet i tingretten holdes for lukkede dører. Rettsmøtet kan derimot holdes for åpne dører hvis den private part krever det og retten finner det ubetenkelig å etterkomme begjæringen, jf. tvisteloven § 36-7 (2).

41.6 Lagmannsretten

De fleste barnevernssaker som bringes videre fra fylkesnemnda behandles av tingretten som siste instans, men lagmannsretten kan samtykke til anke over tingrettens dom, jf. tvisteloven § 36-10 (3).

Lagmannsretten skal foreta en skjønnsmessig siling av saker. Samtykke til behandling i lagmannsretten kan bare gis når minst ett av forholdene som nevnt i tvisteloven § 36-10 (3) bokstav a-d foreligger. En anke kan behandles av lagmannsretten hvis

- saken reiser overordnede prinsipielle spørsmål eller rettstilstanden er uavklart
- det har framkommet nye opplysninger som kan ha betydning for avgjørelsen
- det er vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse eller saksbehandling
- dommen går ut på tvang som ikke er vedtatt av fylkesnemnda. Dette alternativet er aktuelt hvis tingretten har fattet vedtak om tvang som ikke er besluttet av fylkesnemnda.

41.7 Høyesterett

Ved anke over avslag på samtykke til lagmannsrettbehandling, kan Høyesterett bare prøve saksbehandlingen. Dette innebærer en full overprøving av om vilkårene i tvistemålsloven § 36-10 tredje ledd er til stede. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres av Høyesteretts ankeutvalg.

Ved anke over rettskraftig dom i lagmannsretten er Høyesterett ankeinstans, jf. tvisteloven § 30-1. Anke over dommer kan ikke fremmes uten samtykke av ankeutvalget i Høyesterett, og samtykke kan bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken avgjort i Høyesterett, jf. tvisteloven 30-4. Samtykket kan begrenses til enkelte krav og enkelte ankegrunner, herunder konkrete påberopte feil i rettsanvendelsen, saksbehandlingen eller det faktiske avgjørelsesgrunnlaget.

41.8 Den europeiske menneskerettighetsdomstol

Enkeltpersoner kan reise sak for Den Europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) mot staten der de bor hvis de mener at staten har brutt rettighetene som følger av Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Dette omfatter også barnevernssaker som er behandlet i det norske rettssystemet. For å få en klage behandlet i EMD, er det en forutsetning at den private parten har benyttet seg av alle nasjonale klage- og ankemuligheter. Klagen til EMD må sendes innen seks måneder etter endelig avgjørelse.

EMD ble opprettet i 1959 og er en del av Europarådet. Domstolen behandler tvister om forståelsen og bruken av Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) av 4. november 1950. Finner domstolen at det er handlet i strid med konvensjonen skal den konstatere at brudd har skjedd, videre har EMD kompetanse til å tilkjenne den krenkede en rimelig økonomisk kompensasjon, eller erstatning.

41.8.1 Barnevernstjenestens rolle når norske barnevernssaker behandles av EMD

Når EMD har besluttet å behandle en klagesak mot Norge, er det staten, ved Barne- og familiedepartementet som øverste myndighet for barnevernet, som er ansvarlig for å forberede saken til EMD. Departementet er representert av Regjeringsadvokaten.

En sak for EMD starter ved at den private part sender inn en klage hvor det redegjøres for sakens faktiske sider og hvilke krenkelser av EMK klager mener å ha vært utsatt for. I saker der EMD finner grunn til å stille spørsmål til myndighetene, vil spørsmålene utelukkende være basert på klagerens fremstilling av saken. Domstolens prosess er lagt opp slik at også myndighetene får mulighet til å utdype sitt syn på de faktiske og rettslige spørsmålene i saken. Dette betyr at både klager og myndighetene har dialog med domstolen og det er denne dialogen som gir grunnlag for domstolens avgjørelse.

Ved behandling av norske barnevernssaker i EMD, vil departementet som regel opprette kontakt med ansvarlig kommunal barnevernstjeneste. Det er barnevernstjenesten som kjenner saken best, og barnevernstjenesten må derfor være forberedt på å bistå departementet i forberedelsen av saken. Hva barnevernstjenesten blir bedt om å bistå med vil bero på en konkret vurdering i den enkelte sak. Det kan blant annet være aktuelt å bistå med gjennomgang av sakens faktiske side, delta på møter om saken, samt bidra med skriftlige innspill og merknader.

42. Fri rettshjelp og retten til bistand fra advokat

42.1 Bistand fra advokat eller annen fullmektig

Det foreligger en rett til å la seg bistå av advokat eller annen fullmektig på alle faser i en barnevernssak, jf. forvaltningsloven § 12. Retten gjelder uavhengig av hvem som skal dekke kostnadene.

Først når barnevernstjenesten varsler partene at de har besluttet å fremme tvangssak for fylkesnemnda trer rett til fri advokatbistand etter rettshjelploven inn. Rett til fri advokatbistand gjelder selv om saken likevel ikke blir oversendt fylkesnemnda for behandling, eller blir trukket før den er tatt opp til behandling. Også når det fattes akuttvedtak vil retten til fri advokatbistand foreligge.

På andre stadier i saken, i undersøkelsessaker og saker som gjelder frivillige hjelpetiltak, må partene selv dekke kostnadene, hvis ikke barnevernstjenesten dekker utgiftene på eget initiativ eller som et hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4.

42.2 Fri rettshjelp

Fri rettshjelp er advokatbistand som helt eller delvis dekkes av staten. Fri rettshjelp omfatter både fritt rettsråd og fri sakførsel. Fri sakførsel er rettshjelp i saker som går for domstolene og saker som behandles for eksempel i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.

Barnevernstjenesten har et ansvar for å gi veiledning til de private parter om hvordan han eller hun kan skaffe seg juridisk bistand og om adgangen til fri rettshjelp, jf. forvaltningsloven § 11. Advokater og andre som kan gi fri rettshjelp har også plikt til å orientere klienten om muligheten for å søke fri rettshjelp. Det følger av rettshjelpsloven § 2.

Barnevernstjenesten skal ikke behandle søknader om fri rettshjelp fra den private part. Slike søknader rettes enten til Statsforvalteren eller fylkesnemnda, avhengig av saken.

42.2.1 Fritt rettsråd

Fritt rettsråd er rettshjelp utenfor domstolene og fylkesnemnda i form av veiledning og hjelp i juridiske spørsmål. Det er statsforvalteren som avgjør søknad om fritt rettsråd. Søknad om fritt rettsråd etter rettshjelploven § 11 nr. 2 kan innvilges uten behovsprøving for part i en sak hvor barnevernstjenesten har fattet vedtak etter barnevernloven

- § 4-6 annet ledd og tredje ledd,
- § 4-9 første og annet ledd,
- § 4-25 annet ledd annet punktum og hvor vedtaket ikke blir etterfulgt av en begjæring om tiltak, jf. barnevernloven § 7-11
- Tilsvarende gjelder dersom barnevernstjenesten har startet forberedelse til sak som skal behandles av fylkesnemnda etter barnevernloven kapittel 7, men hvor saken likevel ikke blir oversendt til fylkesnemnda.

I saker som ikke hører inn under fylkesnemndas myndighetsområde, for eksempel i undersøkelsessaker og saker som gjelder frivillige hjelpetiltak, må partene i utgangspunktet selv dekke kostnadene. I slike saker kan imidlertid den private part søke Statsforvalteren om fri rettshjelp etter behovsprøving.

42.2.2 Fri sakførsel

Fri sakførsel er rettshjelp i saker som går for domstolene og saker som behandles for eksempel i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Søknad om fri sakførsel avgjøres som regel av den domstol som har saken til behandling.

I saker som hører inn under fylkesnemndas myndighetsområde har den private part rett å få oppnevnt advokat, og det er fylkesnemnda som har ansvar for dette, jf. barnevernloven § 7-8 og rettshjelploven § 17 tredje ledd nr. 2.

Rett til fri advokatbistand etter rettshjelploven inntreer når barnevernstjenesten varsler partene at de har besluttet å fremme tvangssak for fylkesnemnda. Dette gjelder også i de tilfeller saken blir trukket, avvist eller hevet etter at saken er oversendt fylkesnemnda til behandling. Den private part har uansett krav på fri sakførsel uten behovsprøving.

42.3 Særlig om forvaltningsloven § 36

Forvaltningsloven inneholder regler om dekning av saksomkostninger i forbindelse med klager i barnevernssaker. En part får dekket vesentlige kostnader som har vært nødvendig for å få endret et vedtak til sin fordel (forvaltningsloven § 36 første ledd). Dette vil i hovedsak være utgifter til advokat. Hva som er nødvendig må avgjøres ut ifra en konkret vurdering. Sentrale momenter i denne vurderingen vil være sakens karakter og kompleksitet, og barnevernstjenestens vilje og holdning til å respondere på partenes henvendelser. Hvis endringen av vedtaket skyldes partens egne forhold eller forhold utenfor partens og barnevernstjenestens kontroll, eller dersom andre særlige forhold taler mot det, har ikke parten rett til dekning av saksomkostningene.

Hvis endringen av vedtaket skyldes at det har kommet frem nye opplysninger i saken, vil retten til dekning av saksomkostninger som hovedregel være avskåret. Unntaket fra dette er hvis vedtaksorganet (barnevernstjenesten) ikke hadde opplyst saken godt nok før det ble fattet vedtak, og som følge av dette ble det fattet vedtak på feil faktagrunnlag.

Spørsmål om saksomkostnader i forbindelse med klage, skal avgjøres av samme instans som avgjør spørsmålet om endring av vedtaket, jf. forvaltningsloven § 36 tredje ledd. Det vil si enten barnevernstjenesten hvis den endrer sitt eget vedtak, eller statsforvalteren (klageinstansen). Kravet

må settes frem senest tre uker etter at melding om det nye vedtaket er kommet frem til parten. Både underinstansen og klageinstansen kan forlenge fristen, jf. forvaltningsloven § 36 tredje ledd. Avslag på krav om dekning av saksomkostninger kan påklages etter reglene om klage i forvaltningsloven.

Parten har krav på informasjon om retten til å kreve saksomkostninger når et vedtak endres. Slik informasjon kan unnlates når det er usannsynlig at parten har vesentlige saksomkostninger eller det kan antas at vedkommende eller hans/hennes fullmektig kjenner denne retten. Hvis det i andre tilfelle vil være rimelig at spørsmålet om saksomkostninger blir vurdert, bør veiledning gis til parten om dette, jf. forvaltningsloven § 36 fjerde ledd.

Del 10 Samarbeid med andre instanser

43. Samarbeids- og samordningsplikt

For at barn og unge skal få et godt og helhetlig tjenestetilbud, er det nødvendig at de som yter velferdstjenester, og som møter barn og unge i hverdagen, samarbeider med hverandre.

Barnevernstjenesten må ofte samarbeide tett med andre tjenester. Det er barnets og familiens behov for hjelp som danner grunnlaget for et slikt samarbeid. Et velfungerende samarbeid handler om å utnytte hverandres tilgjengelige ressurser, virkemidler og kompetanse.

43.1 Barnevernstjenestens samarbeidsplikt

En rekke av de tiltak barnevernstjenesten ønsker å iverksette kan ikke realiseres uten gjennom samarbeid med andre forvaltningsorganer. Når det gjelder enkeltsaker berører den enkeltes problemer ofte flere sektorer eller flere forvaltningsnivåer samtidig. Dette skaper behov for en klar oppgavefordeling og samarbeid. Barnevernstjenesten har derfor en plikt til å samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Bestemmelsen er generell og omfatter alle instanser som barnevernstjenesten har nytte av å samarbeide med. Barnevernstjenestens samarbeidsplikt gjelder for eksempel helsetjenesten, skoler, barnehager og politi.

Samarbeidsplikten gjelder for samarbeid i enkeltsaker (individnivå) og samarbeid utover oppfølging av det enkelte barn/ungdom (arbeid på systemnivå). Dette følger av barnevernloven § 3-2 første og tredje ledd. Det finnes tilsvarende samarbeidsbestemmelser i de andre velferdslovene, blant annet i helselovgivningen, opplæringsloven, familievernkontorloven, barnehageloven, NAV-loven, sosialtjenesteloven og krisesenterloven.

Plikten til å samarbeide i enkeltsaker er en oppgave som kommer i tillegg til det å gi konkrete tjenester og tiltak etter barnevernloven. Samarbeidet skal være en integrert del av tjenesteytingen. Samarbeidsplikten inntreffer når samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Dette innebærer at barnevernstjenesten må gjøre en konkret faglig vurdering av hva de har plikt til å samarbeide om, hvilke andre tjenesteytere de skal samarbeide med når det gjelder de enkelte oppgavene, og en vurdering av hvor omfattende og langvarig samarbeidet vil bli. Dette vil variere ut fra det enkelte barnets behov. Barnevernstjenesten må selv vurdere hvilke samarbeidsaktiviteter de må gjennomføre for å oppfylle plikten til samarbeid. Samarbeidsplikten gjelder også for barn som mottar ettervernstiltak. Samarbeidet skal skje innenfor gjeldende regler om taushetsplikt. ([Prop. 100 L \(2020-2021\) punkt 11.2](#)) Les mer om [adgang og plikt til informasjonsutveksling i kapittel 15](#).

Barneverntjenestens plikt til å samarbeide med andre tjenesteytere uten at det er knyttet til oppfølgingen av et bestemt barn (samarbeid på systemnivå) innebærer en plikt til å samarbeide med andre tjenesteytere for at barnevernstjenesten og de andre tjenesteyterne skal kunne ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift. Slikt samarbeid kan for eksempel omfatte drøfting av saker i anonymisert form og tilrettelegging for gjensidig veiledning og informasjon. Samarbeidet kan for eksempel forankres i samarbeidsavtaler eller gjennom faste tverrsektorielle møter, arbeidsformer og rutiner. Selv om plikten til å samarbeide ligger til de enkelte velferdstjenestene i kommunen, vil det være kommunen som er rettslig ansvarlig for at pliktene blir oppfylt. Dette innebærer at en velferdstjeneste ikke kan pålegge en annen tjeneste nye oppgaver, men at kommunen i slike tilfeller må beslutte at den aktuelle tjenesten skal bruke ressurser på oppgaven.

Det er viktig at barnevernstjenesten kjenner de andre tjenestene og deres tilbud godt, slik at de kan veilede barn og familier til rett instans. Det er også viktig at tjenestene samarbeider med hverandre til det beste for barnet.

43.2 Kommunens samordningsplikt

Kommunen skal samordne tjenestetilbudet til barn som trenger helhetlige og samordnede tjenester. Ved behov skal kommunen bestemme hvilken kommunal instans som skal ivareta samordningen. Dette følger av endret § 3-2 andre ledd i barnevernloven.

Plikten kommunen har til å bestemme hvilken kommunal instans som skal ivareta samordningen gjelder der det er uklarheter eller uenighet om hvilken kommunal tjenesteyter som skal samordne tjenestetilbudet. Dersom tjenesteyterne er enige om hvem som skal samordne tjenestetilbudet, vil det ikke være behov for at kommunen avgjør dette. Det samme gjelder der det allerede følger av annet regelverk hvem som skal ha ansvaret for å koordinere oppfølgingen barnet får, for eksempel der barnet har en individuell plan etter helse- og omsorgslovgivningen. Hvis familien har fått oppnevnt barnekoordinator etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a, følger det av bestemmelsen at det er barnekoordinatoren som skal sørge for at tjenestetilbudet til barnet blir samordnet. Kommunen velger selv hvordan den skal ivareta plikten til å avklare hvem som skal ha ansvaret for samordningen. Det er kommunedirektøren som har ansvaret og beslutningsmyndigheten, men oppgaven kan delegeres til andre i kommunen. Kommunens beslutningsmyndighet omfatter ikke fylkeskommunale, statlige eller private tjenesteytere. Samordning opp mot disse tjenestene vil derfor omfatte informasjon, involvering og tilrettelegging for samarbeid. Samtidig vil de fylkeskommunale, statlige og private tjenestene være pålagt å delta i samarbeidet gjennom samarbeidsplikter i egne tjenestelover. Dersom det er mest hensiktsmessig, kan kommunen avtale med den aktuelle tjenesten, for eksempel BUP eller en videregående skole, at samordningsansvaret skal ligge der. ([Prop. 100 L \(2020-2021\) punkt 11.2](#))

Barnevernloven § 3-2 andre ledd kan ses i sammenheng med § 3-1 første ledd andre punktum som gir kommunen en plikt til å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier.

43.3 Rett til individuell plan

Barn med behov for langvarige og koordinerte tiltak eller tjenester har en rett til å få utarbeidet en individuell plan, jf. endret § 3-2a. Barnevernstjenesten skal samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhetlig tjenestetilbud for barnet. En avgjørelse om ikke å tilby individuell plan kan påklages til statsforvalteren, jf. endret § 6-5 første ledd. Les mer om [individuell plan i kapittel 36](#).

44. Særlig om samarbeid med helsetjenesten

En forutsetning for at barn og unge skal få nødvendig helsehjelp er at behovene for slik hjelp fanges opp. Forskning viser at [barn og unge som mottar hjelp fra barnevernet har høyere forekomst av psykiske vansker](#) (ntnu.no) enn barn og unge ellers i befolkningen.

Det er utarbeidet et rundskriv om [Samarbeid mellom barnevernstjenester og psykiske helsetjenester til barnets beste](#). Formålet med rundskrivet er å vise hvilke muligheter tjenestene har for å samarbeide til beste for barn og unge. Rundskrivet avklarer tjenestenes ansvar, oppgaver og plikt til å samarbeide både generelt og i enkeltsaker innenfor rammen av reglene om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt.

Barne- ungdoms og familiedirektoratet og Helsedirektoratet har også samarbeidet om å utarbeide pakkeforeløpet [Kartlegging og utredning av psykisk helse og rus hos barn og unge](#). Behov for start av pakkeforløpet skal vurderes så raskt som mulig, i perioden barnevernstjenesten foretar undersøkelse etter barnevernloven § 4-3 eller når kriteriene for å starte pakkeforløpet på et senere stadiet i barnevernssaken.

I noen tilfeller vil det være helsetjenesten som har kompetanse og riktig tiltak for barnet, og dermed også ansvaret for å iverksette tiltak. For eksempel kan spiseforstyrrelser i enkelte tilfeller være et symptom på omsorgssvikt. Selv om barnevernstjenesten har ansvar for å gi hjelp som er nødvendig på grunn av omsorgssituasjonen, er det andre tjenester som må sørge for behandling av vansker som selvskading og spiseforstyrrelser.

Barnevernstjenesten plikter å følge opp ethvert tiltak som iverksettes overfor barnet og foreldrene, og skal løpende vurdere om barnet og foreldrene får den hjelpen de trenger, jf. §§ 4-5 og 4-16. Som en del av oppfølgingen skal barnevernstjenesten formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser dersom foreldrene ønsker det.

I tilfeller der barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for barnet, har barnevernstjenesten kompetanse til å samtykke til helsehjelp på barnets vegne og samtykke til individuell plan, hvis barnet er under 16 år, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-4 fjerde ledd. Hvis barnevernstjenesten vurderer at barnet kan ha behov for helsehjelp, skal barnevernstjenesten be aktuell helsetjeneste om slik helsehjelp.

Barnevernsinstitusjonene har plikt til å sørge for at barnets rett til medisinsk tilsyn og behandling ivaretas, og skal ha rutiner som sikrer dette, jf. forskrift om krav til kvalitet og internkontroll i barnevernsinstitusjoner § 7. Det vil likevel være helsetjenesten som vurderer om barnet har rett til helsehjelp og eventuell hvilken hjelp som skal iverksettes overfor barnet.

45. Særlig om samarbeid med barnehage og skole

Barnehage og skole er viktige samarbeidsarenaer for barnevernstjenesten. Ansatte i barnehager og skoler skal være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenesten jf. barnehageloven § 46 første ledd, opplæringsloven § 15-3 første ledd og friskoleloven § 7-4 første ledd. Instansene har også meldeplikt til barnevernstjenesten når vilkårene for dette er oppfylt. Dette følger av andre ledd i de samme bestemmelsene. Les om bestemmelsene om meldeplikt i [kapittel 17](#).

Barnevernstjenesten og skolen skal samarbeide når barn plasseres i barneverninstitusjon eller fosterhjem. Barnevernstjenesten må ha rutiner for hvordan de går frem og samarbeider med skolen

og institusjonen eller fosterhjemmet når barnet bytter skole. Når barnet skal starte på en ny skole, bør barnevernstjenesten ta initiativ til et overføringsmøte. På et slikt møte bør de avtale samarbeidsrutiner rundt det enkelte barnet og hva som skal skje når barnet begynner på den nye skolen. Bufdir har en [egen nettside som handler om samarbeid](#) mellom skole og barnevern. Her er det blant annet en [veileder for samarbeid mellom skole og barnevern](#) som skal styrke barnevernets og skolens kunnskap om hverandre, og vise hvordan begge kan samarbeide for å gi barn og unge i barnevernet best mulig oppfølging i ulike faser i en barnevernssak.

Når barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for et barn har de rett til å ta avgjørelser på vegne av barnet, jf. opplæringsloven § 15-6. Les mer om dette i rundskrivet fra Utdanningsdirektoratet, [Avgjerder i skole spørsmål for barn under barnevernet si omsorg Udir-2-2016](#).

46. Særlig om samarbeid med justissektor

46.1 Samarbeid med politiet og politibistand

Ved bekymring om vold eller seksuelle overgrep skal barnevernstjenesten vurdere om politiet skal varsles. Barnevernstjenesten kan også drøfte saken anonymt med politiet, eller Statens barnehus. Det er laget retningslinjer for samhandling mellom politi og barnevernstjenesten ved bekymring om vold og/eller seksuelle overgrep mot barn. Les om dette i retningslinjene [Politi og barnevern - nasjonale retningslinjer for samhandling](#).

Hvis det er nødvendig og til barnets beste, har barnevernstjenestens leder hjemmel til å anmode om politibistand for å få gjennomført en undersøkelse eller til å fullbyrde et vedtak, jf. barnevernloven § 6-8. Gjennomføringen av politibistand må aldri overlates til politiet alene. Barnevernstjenesten skal i så stor grad som mulig sette politiet i stand til å håndtere det aktuelle barn så skånsomt som mulig. Barnevernstjenesten må i denne sammenheng gi politiet nødvendig informasjon om barnets situasjon og sårbarhet.

Se mer om [bruk av politibistand ved gjennomføring av undersøkelse i punkt 19.11](#) og ved [gjennomføring av tvangsvedtak i punkt 28.5](#).

46.2 Samarbeid om oppfølging av barn under straffegjennomføring

Barnevernstjenesten, og andre kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenesteyterne, er forpliktet til å delta i oppfølgingen av ungdom som gjennomfører ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, se konfliktrådsloven § 26.

Ungdomsenhetene i kriminalomsorgen har tverretatlige team som skal ivareta de unges behov under straffegjennomføringen og forberede tiden etter løslatelse, jf. straffegjennomføringsloven § 10 a. Løslatelsesforberedelsene skjer i samarbeid med de kommunale velferdstjenestene i den kommunen den innsatte skal tilbakeføres til. Et godt samarbeid mellom aktørene i straffesakskjeden og øvrige statlige og kommunale velferdstjenester er en forutsetning for å kunne gjennomføre straffereaksjonene og for å forebygge ny kriminalitet etter endt straffegjennomføring. [Retningslinjer for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd](#) beskriver barnevernstjenestens ansvar og plikter.

47. Særlig om samarbeid med NAV

Barnevernstjenestens og NAV-kontorets formål og oppgaver grenser mot hverandre, og tjenestene forholder seg ofte til de samme familiene og ungdommene. Det er viktig at tjenestene har

tilstrekkelig kunnskap om hverandres ansvar og oppgaver, og at tjenestene etablerer et godt samarbeid.

Både barnevernstjenesten og NAV-kontoret kan ha ansvar for familier i en sosialt og økonomisk vanskelig situasjon. Hvem som har ansvar for å hjelpe i en konkret situasjon, vil være avhengig av hva problemene består i og hvilke tiltak familien trenger. Ofte vil et samarbeid mellom barnevernstjenesten og NAV-kontoret være nødvendig og hensiktsmessig for å bistå familier med sammensatte og langvarige behov.

Når barnevernstjenesten er i kontakt med familier som har behov for bistand fra barnevernet, og samtidig har levekårsutfordringer, kan barnevernstjenesten for eksempel bistå familien med å opprette kontakt med NAV. Barnevernstjenesten vil i særskilte tilfeller også kunne iverksette hjelpetiltak som økonomisk hjelp. Det er imidlertid ikke barnevernstjenestens oppgave å iverksette tiltak rettet mot levekårsutfordringer. I tilfeller der barnevernstjenesten har ansvar for å gi hjelp, vil det likevel være slik at barnevernstjenesten i vurderingen av hvilke tiltak som bør iverksettes må se hen til familiens levekår, ettersom levekårsutfordringer kan virke inn på barnets omsorgssituasjon.

Les mer om samarbeide mellom barnevernstjenesten og NAV i [Retningslinjer for samarbeid mellom barnevernstjenesten og NAV-kontoret](#).

48. Særlig om samarbeid med familievernkontorene

Familievernet gir tilbud om rådgivning og behandling til alle som opplever vansker, konflikter eller kriser i familien.

Etter en omsorgsovertakelse har barnevernstjenesten plikt til å følge opp foreldrene. Hvis foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser jf. barnevernsloven § 4-16. Les mer om [oppfølging av foreldre i kapittel 33.2 om oppfølging av omsorgsovertakelse](#). Familievernkontoret har et særskilt ansvar for å gi et tilbud til foreldre som har barn i fosterhjem eller i barnevernsinstitusjon. Veilederen [Barnevernsforeldre: Oppfølging av foreldre med barn i fosterhjem og barnevernsinstitusjon](#) er en veileder om hvordan barnevernet og familieverket kan følge opp foreldre til barn som bor i fosterhjem eller institusjon.

Del 11 Saker der barn har tilknytning til andre land

49. Barnevern over landegrenser

49.1 Adgangen til å gi opplysninger til andre lands myndigheter

Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at norske myndigheter gir opplysninger der det ifølge konvensjonen er en plikt eller der andre stater anmoder om dette i tråd med bestemmelsene i [Haagkonvensjonen 1996](#), jf. lov om Haagkonvensjonen 1996 § 3. For eksempel vil norske myndigheter kunne bistå utenlandske myndigheter med opplysninger når et barn som tidligere oppholdt seg i Norge, er bosatt i en annen konvensjonsstat og myndighetene i bostedsstaten anmoder om det.

I saker hvor utenlandske myndigheter tilsluttet konvensjonen ber om opplysninger, skal kommunen bistå sentralmyndigheten med å samle inn dette. Det følger av lov om Haagkonvensjonen 1996 § 4 annet ledd. Dette gjelder først og fremst opplysninger kommunen allerede har, men det kan også være aktuelt å innhente nye opplysninger eller å foreta nye vurderinger.

Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1996 i Bufdir bistår med håndtering av slike saker og vil ved videreformidling av anmodninger fra utenlandske myndigheter, gi veiledning om hjemmelsgrunnlag for informasjonsutveksling i den enkelte sak.

Sentralmyndigheten bistår også i saker der anmodninger mottas fra stater som ikke er tilsluttet konvensjonen. I slike saker gjelder ordinære regler for adgang til å utgi opplysninger. Du kan lese mer om dette i [Rundskriv Q-42/2015 Retningslinjer om behandlingen av barnevernssaker der barn har tilknytning til andre land](#)

Ta kontakt med Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1996 ved spørsmål om både innenfor og utenfor konvensjonssamarbeidet.

Telefon: 466 15 000

E-post: SentralmyndighetHaag1996@bufdir.no

49.2 Ulovlig barnebortføring

Norge er tilsluttet to internasjonale konvensjoner om barnebortføring; Haagkonvensjonen av 25. oktober 1980 og Europarådskonvensjonen av 20. mai 1980. Begge konvensjonene er gjennomført i norsk rett ved lov av 8. juli 1988 nr. 72 (barnebortføringsloven). Bufdir er sentralmyndighet for begge konvensjoner.

49.2.1 Barn som bortføres eller tilbakeholdes fra forelders omsorg i utlandet

Internasjonal barnebortføring omfatter tilfeller der et barn ulovlig tas ut av landet i strid med foreldreansvaret og den med foreldreansvarets samtykke, og tilfeller der et barn ulovlig tilbakeholdes i utlandet uten foreldrenes samtykke. Foreldreansvar i Haagkonvensjonen 1980s forstand omfatter retten til omsorg for barnet og særlig retten til å bestemme hvor barnet skal bo, jf. Haagkonvensjonen 1980 artikkel 5 bokstav a.

49.2.2 Barn som bortføres fra barnevernstjenesten

Når barn bortføres fra barnevernstjenesten, er en sentral bestemmelse barnevernloven § 4-31 om utreiseforbud. Det følger av denne at det er ulovlig å ta med seg et barn ut av landet uten barnevernets samtykke når

- det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse, flytteforbud eller institusjonsplassering etter barnevernloven §§ 4-8, § 4-12, 4-24 eller 4-29 første og annet ledd
- begjæring om tiltak som nevnt over er sendt fylkesnemnda etter barnevernloven § 7-11
- akuttvedtak etter barnevernloven §§ 4-6 annet ledd, 4-9 første ledd, 4-25 annet ledd annet punktum og 4-29 fjerde ledd er iverksatt

49.2.3 Bistand fra Bufdir

Bli et barn ulovlig bortført fra Norge eller ulovlig tilbakeholdt i utlandet, kan foreldrene eller barnevernstjenesten be om å få barnet tilbakelevert etter Haagkonvensjonen 1980 eller Europarådskonvensjonen 1980. Haagkonvensjonen 1996 kan også benyttes i slike saker. Uavhengig av grunnlaget sendes anmodning om bistand til Bufdir. Bufdir bistår i saker hvor den andre staten også er med i konvensjonen, og Norge har et konvensjonssamarbeid med den andre staten.

Ta kontakt med Bufdir før anmodning sendes:

E-post: barnebortforing@bufdir.no

Telefon: 466 15 000

Du kan lese mer om dette her:

Bufdirs sine sider om [internasjonal barne bortføring](#), eller på www.barne bortforing.no eller [regjeringens sider](#).

Rundskriv G-06/2015 om internasjonal barne bortføring

Hvis et vedtak eller en dom om omsorgsovertakelse etter §§ 4-8 eller 4-12 ikke er mulig å iverksette fordi foreldrene eller andre har bortført barnet, vil vedtaket om omsorgsovertakelse gjelde for ett år. Les om [iverksettelse av vedtak i kapittel 28](#) og om barn som bortføres fra barnevernstjenesten i [kapittel 49.2.2](#).

49.3 Konsulær bistand i barnevernssaker

Norge er tilsluttet Wien-konvensjonen om konsulært samkvem av 1963 (konsulærkonvensjonen). Konsulærkonvensjonen legger til rette for at en utenriksstasjon skal kunne yte bistand til sine borgere i utlandet, og som et generelt utgangspunkt har den rett til fritt å kunne kommunisere med og ha tilgang til sine borgere.

Utenlandske borgere har som et utgangspunkt rett til tilgang til kommunikasjon med sin utenriksstasjon. Hvis barn eller foreldre med utenlandsk statsborgerskap ønsker konsulær bistand, bør barnevernstjenesten legge til rette for det. På den bakgrunn bør barnevernstjenesten i alle saker som omhandler utenlandske statsborgere, allerede i første samtale med partene informere om deres rett til å la seg bistå av sin utenriksstasjon. At barnevernstjenesten har gjort partene kjent med en slik rett bør dokumenteres i saken.

I visse barnevernssaker har barnevernstjenesten plikt til å varsle en utenlandsk utenriksstasjon. For mer informasjon om varslingsplikten, se [Rundskriv Q-42/2015](#) om barnevernssaker der barn har tilknytning til andre land.

Bufdir er sentralt kontaktpunkt for barnevernstjenestene og andre barnevernsmyndigheter i barnevernssaker der barn har tilknytning til andre land. Har du spørsmål om konsulær bistand i slike saker, ta kontakt med Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1996:

E-post: SentramyndighetHaag1996@bufdir.no

Telefon: 466 15 000

50. Barn som er eller kan være utnyttet i menneskehandel

Menneskehandel er når noen ved hjelp av vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd tvinger, utnytter eller forleder andre mennesker til prostitusjon eller andre seksuelle ytelser, tvangsarbeid eller tvangstjenester som for eksempel tiggning, krigstjeneste i utlandet eller fjerning av organer. Hvis den som blir utnyttet i menneskehandel er mindreårig, er menneskehandel straffbart uavhengig av om vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd er anvendt. Menneskehandel er et alvorlig brudd på grunnleggende menneskerettigheter og rammes av straffeloven §§ 257 og 258.

Grov menneskehandel omfattes også av avvergingsplikten, jf. straffeloven § 196.

Mindreårige kan være særlig sårbare for utnyttning i menneskehandel. Barn og unge som er identifisert i Norge som ofre for menneskehandel utgjør en sammensatt gruppe både når det gjelder kjønn, alder, opprinnelsesland og utnyttelsesform. Et fellestrekk er at de mindreårige i all hovedsak er utenlandske statsborgere, og at de er i en svært sårbar situasjon.

Det er ikke uvanlig i menneskehandelsaker at den som utnytter den mindreårige har en relasjon til offeret. Dette kan for eksempel være foreldre, søsken, kjæreste eller ektefelle. Det er eksempler på straffesaker i Norge hvor mindreårige har vært utsatt for menneskehandel, og hvor det er nær familie som har stått bak utnyttelsen. Blant annet gjelder dette saker hvor mindreårige har vært utnyttet til tigging.

Vi har eksempler på straffesaker i Norge hvor mindreårige har vært utnyttet i ulike former for menneskehandel som prostitusjon, tvangsarbeid eller tvangstjenester som tigging, eller kriminalitet som salg av narkotika eller tyveri.

Barn som er utnyttet i menneskehandel kan motsette seg hjelp fra barnevernstjenesten eller andre myndigheter. Bakgrunnen for dette kan være at den mindreårige har tette eller familiære bånd til den som utnytter og av den grunn kan komme i en lojalitetskonflikt, mens andre kan være instruert av bakmenn til å avvise all kontakt med norske myndigheter. Videre kan den mindreårige føle lojalitet overfor menneskehandlerne, for eksempel dersom offeret er økonomisk avhengig av eller står i gjeld til den som utnytter barnet. Ofre for menneskehandel vil kunne ha en mistillit til politi, utlendingsmyndigheter, barnevern og andre offentlige myndigheter. Enkelte kan ha dårlige erfaringer med tilsvarende myndigheter i hjemlandet, og menneskehandlere kan ha brukt tid på å overbevise dem om at myndighetene i Norge ikke vil hjelpe dem. For eksempel kan menneskehandlere ha truet ofrene med at politiet vil fengsle dem, eller at myndighetene vil sende dem ut av landet. Menneskehandlere kan også true med å avsløre for familien i hjemlandet at ofrene er involvert i prostitusjon eller annen kriminell virksomhet i utlandet. Den mindreårige kan også motta trusler om represalier mot seg selv og familien i hjemlandet.

Barnevernloven § 4-29 åpner for at barn utsatt for menneskehandel kan plasseres midlertidig i institusjon uten samtykke fra barnet, enten etter vedtak fra fylkesnemnda eller ved akuttvedtak fra barnevernstjenestens leder eller påtalemyndigheten. Formålet med plasseringen er å ivareta barnets umiddelbare behov for beskyttelse og omsorg.

Saker hvor mindreårige utnyttes i menneskehandel kan være svært komplekse, med mange forskjellige aktører som har ulike roller. Sakene krever et godt samarbeid, spesielt mellom barnevernstjenesten og politiet. Bufdir har etablert en nasjonal veiledningsfunksjon i saker om mindreårige ofre for menneskehandel, som bistår barnevernstjenesten og andre tjenester. Barnevernstjenester som kommer i kontakt med barn og unge som kan være utnyttet i menneskehandel, og som har spørsmål om saker eller ønsker mer informasjon, oppfordres til å kontakte veiledningsfunksjonen:

E-post: menneskehandel@bufdir.no

Telefon: 466 15 000

Du kan lese mer om dette i [barnevernets håndtering av saker der mindreårige kan være utsatt for menneskehandel i rundskriv 01/2016](#).

51. Barn med uavklart oppholdsstatus

Barn i asylsøkerfasen har rett til å få vurdert sine behov for tiltak etter barnevernloven uavhengig av asylsøkerstatus og statsborgerskap. Barnevernloven gjelder for alle barn som oppholder seg i Norge, det gjelder også

- i registreringsfasen
- ved opphold i en mottaksleir

- ved senere opphold i asylmottak eller omsorgssenter.

51.1 Bekymring for omsorgssituasjonen til et barn som har kommet til Norge sammen med foreldre eller andre med foreldreansvar

Foreldrene eller andre med foreldreansvar har omsorgsansvaret for barnet når de kommer til Norge. Hvis barnevernstjenesten mottar en bekymringsmelding som gjelder et barn med asyl- eller flyktningstatus, skal meldingen følges opp etter samme prosedyrer som gjelder for andre barn, jf. barnevernloven § 4-3. Det samme gjelder for undersøkelser og tiltak, slik det er presisert i [rundskriv om barnevernstjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere og andre mindreårige personer i mottak, omsorgssentre og kommuner](#).

Barne- og likestillingsdepartementets [retningslinjer for barnevernssaker der barn har tilknytning til andre land](#) gir veiledning om saker som omhandler barn og familier med uavklart oppholdsstatus.

Hvis barnevernstjenesten er bekymret for et barn og barnet og familien har en pågående utlendingssak, eller barnevernstjenesten er i tvil om familiens oppholdsstatus, skal barnevernstjenesten så tidlig som mulig ta kontakt med utlendingsmyndighetene ved Utlendingsdirektoratet (UDI) eller Utlendingsnemnda (UNE). Hvis familien har en utlendingssak, vil opplysninger om status i utlendingssaken være relevante ved vurderingen av familiens situasjon og eventuelle behov for barnevernstiltak.

Alle barn i Norge skal beskyttes mot vold, overgrep og omsorgssvikt. Barnevernlovens bestemmelser om tjenester og tiltak gjelder også for barn som oppholder seg i riket, og som er flyktninger eller er internasjonalt fordrevne, eller når barnets vanlige bosted ikke lar seg fastsette, jf. barnevernloven § 1-2 første ledd. Dette vil typisk være barn med uavklart oppholdsstatus som oppholder seg i Norge i påvente av behandling av utlendingssaken. Å plassere et barn i fosterhjem eller institusjon, hvor foreldrene er i Norge, forutsetter primært samtykke fra de med foreldreansvar for barnet. Hvis foreldrene ikke samtykker, må det vurderes om det er grunnlag for å fatte et tvangsvedtak.

Barnevernstjenesten må ta barnets og familiens tilknytning til Norge og andre land med i en helhetsvurdering når den vurderer hvilke tiltak som skal settes inn for å ivareta det enkelte barn. Hvis barnevernstjenesten vurderer å fremme sak om omsorgsovertakelse i en situasjon der familien har en pågående utlendingssak, typisk søknad om forlenget arbeidstillatelse eller søknad om asyl, bør barnevernstjenesten avklare om utlendingssaken kan gis prioritert behandling. Hvis saken prioriteres, vil barnevernstjenesten kunne ta avgjørelsen med i sin vurdering av om det skal reises sak om omsorgsovertakelse.

Hvis utlendingssaken ikke kan bli avgjort før sak om omsorgsovertakelse behandles i fylkesnemnda, kan utlendingsmyndighetene vurdere å stille utlendingssaken i bero eller gi foreldrene midlertidig oppholdstillatelse inntil sak om omsorgsovertakelse er behandlet. Fylkesnemnda kan i et vedtak om omsorgsovertakelse forutsette at barnevernstjenesten tar initiativ til at saken skal behandles på nytt hvis det skjer vesentlige endringer i barnets situasjon, for eksempel at barn og foreldre får ulikt utfall på søknad om opphold.

51.2 Bekymring for omsorgssituasjonen for enslige, mindreårige asylsøkere

Enslige, mindreårige asylsøkere er barn og unge under 18 år som kommer til Norge uten foreldre eller andre med foreldreansvar, og søker om asyl.

51.2.1 Enslige, mindreårige asylsøkere under 15 år

Barnevernloven kapittel 5 A om omsorgssentre gjelder enslige, mindreårige asylsøkere.

Utgangspunktet er at barn under 15 år skal gis et tilbud om opphold på omsorgssenter. Medfølgende

søsken mellom 15 og 18 skal også tilbud om plass på omsorgssenter. Det er Bufetat som har ansvar for omsorgssentrene, jf. barnevernloven § 5A-1. Dette er i motsetning til det alminnelige systemet i barnevernloven der ansvaret for barnet ligger til den kommunale barnevernstjenesten, jf. også § 2-1.

51.2.2 Enslige, mindreårige asylsøkere over 15 år

Det er Utlendingsdirektoratet som er ansvarlig for å gi enslige mindreårige asylsøkere over 15 år et botilbud i asylsøkerfasen. De blir tilbudt plass i mottak for enslige mindreårige eller i egne avdelinger tilknyttet ordinære asylmottak. Tilbudet gjelder til utlendingsmyndighetene har fattet et vedtak i asylsaken og barnet blir bosatt i en kommune, eller forlater landet.

I noen tilfeller kan det være barnets beste å bo på mottak, selv om han eller hun er under 15 år. Dette kan for eksempel være hvis den mindreårige har kommet sammen med voksne familiemedlemmer som han eller hun ikke ønskes å skilles fra. Det må i slike vurderinger også tas hensyn til hva som vil være til barnets beste. Les mer om [barnets beste i kapittel 2.4.1](#).

51.2.3 Bekymringsmelding til barnevernstjenesten for barn som bor på mottak eller omsorgssenter

På omsorgssentrene utøver Bufetat den daglige omsorgen for barnet, jf. barnevernloven § 5A-2. Tilsvarende ansvar har mottakene for de barna som er over 15 år. Enkelte barn kan likevel ha særlige behov eller utfordringer som omsorgssenteret eller mottaket ikke har forutsetninger for å håndtere. I forarbeidene ([Ot.prp. nr. 28 \(2007-2008\) s. 20](#)) nevnes rusproblemer eller alvorlige atferdsproblemer, barn som trenger ekstra omsorg på grunn av spesielle behov eller på grunn av lav alder, som eksempler på situasjoner hvor tiltak etter barnevernloven kapittel 4 kan være aktuelt.. Lignende bekymringer kan være knyttet til mistanke om at barnet er offer for menneskehandel eller bekymring for barn som bor i mottak sammen med sin familie eller andre voksenpersoner. Hvis barnevernstjenesten mottar bekymringsfulle opplysninger om barn på omsorgssenter eller mottak, skal dette følges opp etter samme prosedyrer og saksbehandlingsrutiner som gjelder for andre barnevernssaker. Barnevernstjenesten skal gjennomgå og vurdere om meldingen skal følges opp med undersøkelser etter barnevernloven § 4-3, og om det er behov for tiltak etter lovens kapittel 4.

I den grad den mindreårige har et omsorgs- eller hjelpebehov som går utover det senteret kan ivareta, kan den kommunale barnevernstjenesten på vanlig måte iverksette tiltak etter barnevernloven kapittel 4. Det kommer frem av barnevernloven § 5A-3.

51.2.4 Enslig, mindreårig barn som ikke vil bo på omsorgssenter eller mottak

Omsorgssenter og mottak har ikke anledning til å holde tilbake et barn som ikke ønsker å oppholde seg der. Et opphold ved et omsorgssenter eller i mottak er kun et frivillig tilbud, og det er ingen plassering med tvang.

Noen enslige, mindreårige asylsøkere bor privat, og flytter til slektninger eller nære familiemedlemmer relativt kort tid etter ankomst til Norge og før de har fått oppholdstillatelse. Det hender også at barn flytter direkte til slekt eller andre ved ankomst til Norge. Slik flytting kan skje etter avtale med kommunen i forkant av flyttingen, eller uten at det er inngått noen slik avtale. Bufetat skal varsles i de sakene der barnet er under 15 år, ettersom Bufetat har ansvar for å bosette også disse barna.

Hvis et barn ikke lenger ønsker å bo på omsorgssenter, og heller vil bo privat, er det utarbeidet en rutine for dette. Bufetat skal varsle barnevernstjenesten i den aktuelle kommunen og informere om situasjonen. En slik melding vil utløse en plikt for barnevernstjenesten til å undersøke om barnet har tilfredsstillende omsorgssituasjon.

Enslige, mindreårige asylsøkere under 15 år bør i utgangspunktet ikke flytte fra et omsorgssenter til slekt eller andre før den kommunale barnevernstjenesten har fått vurdert omsorgssituasjonen i det aktuelle hjemmet og behovet for eventuelle tiltak etter barnevernloven.

En kommune kan ikke motsette seg at barnet flytter til kommunen når barnet flytter til slekt eller annet nettverk. Det er ikke avgjørende om det er inngått avtale med Bufetat eller IMDi, eller at kommunen ikke har fattet noe bosettingsvedtak.

Kommunen mottar et særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger, i tillegg til det ordinære integreringstilskuddet. Det er ikke noen forutsetning at det fattes vedtak etter barnevernloven.

Barne- og familiedepartementet (tidligere Barne- og likestillingsdepartementet) har i samarbeid med flere departementer og direktorater laget en håndbok for kommunenes arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Bufdir har gitt rutiner for Bufetats arbeid med bosetting av enslige, mindreårige flyktninger under 15 år. Bufetat har ansvar for å bosette barn under 15 år som har fått vedtak som danner grunnlag for bosetting. Bufetat forespør aktuell kommune om bosetting av konkret barn, basert på kartleggingen fra omsorgssentrene. Bufetat rekrutterer fosterhjem etter søknad fra kommunene.

Ansvar for å bosette enslige mindreårige flyktninger over 15 år er lagt til Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi).

52. Barn med avklart oppholdsstatus - kommunens ansvar ved bosetting av barn

Når asylsøknaden er behandlet og et barn har fått opphold som flyktning, skal han/hun bosettes i en kommune. Når barn blir bosatt, er det kommunen som overtar ansvaret og bestemmer hvilken tjeneste i kommunen som er ansvarlig for oppfølgingen. Det gjelder for alle barn, både over og under 15 år. Bufetat har ansvar for å finne bosettingskommune for enslige, mindreårige flyktninger under 15 år, mens IMDi har ansvar for å finne bosettingskommune for de mellom 15 og 18 år. Kommunen skal foreta en vurdering av den enkeltes behov og på denne bakgrunn tilby egnet botiltak. Det følger av barnevernloven § 3-4 første ledd. Bestemmelsen retter seg mot kommunen, og ikke barnevernet.

Hvis kommunen i forbindelse med vurderingen etter første ledd finner rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter kapittel 4, skal barnevernstjenesten undersøke forholdet, jf. barnevernloven § 4-3.

Hvis det fattes barnevernsvedtak, vil barnevernstjenesten ha ansvar for å følge opp tiltaket og barnet etter de alminnelige reglene om dette i barnevernloven.